

**Social- og
Indenrigsministeriet**

**Bilag til
Forældreskab i børneloven**

Maj 2016

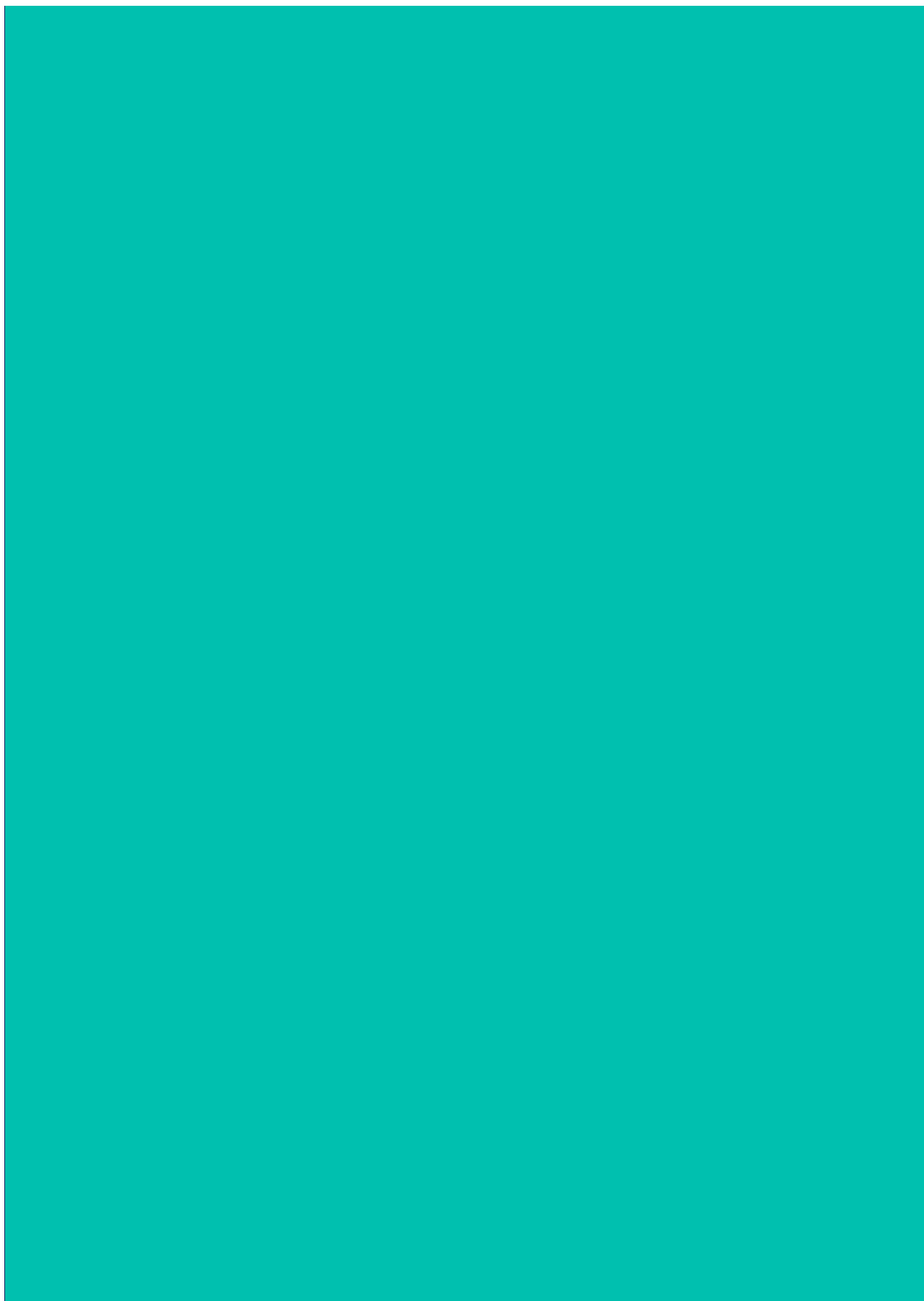
**Bilag til
Forældreskab i børneloven
En analyse af hvem der er barnets forældre**
Maj 2016

Forældreskab i børneloven
En analyse af hvem der er barnets forældre
Maj 2016

Henvendelse om publikationen
kan ske til:
Social- og Indenrigsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
T 33 92 93 00

Elektronisk Publikation:
ISBN: 978-87-999120-6-3

Publikationen kan hentes gratis på
Social- og Indenrigsministeriets hjemmeside:
www.sim.dk

Links

Danske love, lovforslag, betænkninger m.v.:

Adoptionsloven, lovbekendtgørelse nr. 1821 af 23. december 2015,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=176861>.

Barselsloven, lovbekendtgørelse nr. 571 af 29. april 2015,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167602>.

Børneloven, lovbekendtgørelse nr. 1821 af 23. december 2015,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=173272>.

Lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998 med senere ændringer,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=12>.

Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav om ændring af retsplejeloven, lovbekendtgørelse nr. 635 af 15. september 1986 med senere ændringer, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=59258>.

Lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling diagnostik og forskning m.v., lovbekendtgørelse nr. 93 af 19. januar 2015 med senere ændringer,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=167647>.

Lov om ændring af lov om dansk indfødsret (Erhvervelse af dansk indfødsret ved fødslen m.v.), lov nr. 729 af 25. juni 2014,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=163631>.

Lovforslag (L 164 fra 1985) til lov nr. 326 af 4. juni 1986 om ændring af adoptionsloven og indfødsretsloven (Formidling af adoption m.v.),
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=112747>.

Lovforslag (L 2 fra 2000) til børneloven, lov nr. 460 af 7. juni 2001,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=87910>.

Lovforslag (L 207 fra 2012) til lov nr. 652 af 12/06/2013 om ændring af børneloven, lov om adoption, retsplejeloven og forskellige andre love (Medmoderskab m.v.),
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=146290>.

Betænkning nr. 1350/1997 om børns retsstilling,
<http://www.statensnet.dk/pligtarkiv/fremvis.pl?vaerkid=44&repid=0&iarkiv=1>.

Betænkning nr. 1407 af 2001 om inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret, <http://www.statensnet.dk/betaenkninger/vis.cgi?nummer=1407-2001>.

Bekendtgørelse nr. 6 af 16. januar 1992 af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=60837>.

Bekendtgørelse nr. 34 af 23. november 2003 om valgfri protokol af 25. maj 2000 til FN-konventionen om barnets rettigheder vedrørende salg af børn, børneprostitution og børnepornografi, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=23019>.

Vejledning af 30. december 2015 om adoption, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=175901>.

Vejledning af 30. december 2015 om Statsforvaltningens behandling af sager om faderskab og medmoderskab, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=176021>.

Danske analyser, publikationer m.v.:

Adoptionsnævnets hjemmeside om antallet af internationale adoptioner, <https://ast.dk/naevn/adoptionsnaevnet/tal-og-statistik/tal-og-statistik-vedr-internationale-adoptioner>.

Analyse af det danske adoptionssystem, Delundersøgelse 2: Voksne adopteredes oplevelse af at være adopteret og behov for støtte, september 2014, Ankestyrelsen, <https://ast.dk/publikationer/ankestyrelsens-analyse-af-det-danske-adoptionssystem>.

Helhedsanalyse af det danske adoptionssystem – adoptivfamiliens forhold, september 2014, Social- og Indenrigsministeriet, http://sim.dk/media/943728/20-10-14_helhedsanalyse_adoptivfamiliens_forhold_acc.pdf.

International handel med menneskelige æg, rugemorderskab og organer, 2013, Det Etske Råd, <http://www.etiskraad.dk/~media/Etisk-Raad/Etiske-Temaer/Sundhedsvaesenet/Publikationer/2013-International-handel-med-menneskelige-aeg-rugemoderskab-og-organer.pdf>.

Kunstig befrugtning – Donor anonymitet (2000), Det Etske Råd, <http://www.etiskraad.dk/~media/Etisk-Raad/Etiske-Temaer/Assisteret-reproduktion/Publikationer/2000-Kunstig-befrugtning-del-3.pdf>.

Rugemødre, rejser og nye reproduktionsmetaforer, 2012, Karen Hvidtfeldt Madsen, Lektor, cand. mag, ph.d. ved Institut for Kulturvidenskaber, Kulturstudier, Syddansk Universitet, <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/kok/article/view/15721/13600>.

Stillingtagen til international handel med menneskelige æg, rugemoderskab og organer, 2013, Det Etske Råd, <http://www.etiskraad.dk/~media/Etisk-Raad/Etiske-Temaer/Sundhedsvaesenet/Publikationer/2013-11-01-handel-aag-surrogatmoderskab-organer.pdf>.

Internationale love, lovforslag, betænkninger m.v.:

Bruxelles II a-forordningen, Rådets forordning nr. 2201/2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskaber og i sager vedrørende forældresvar, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:338:0001:0029:EN:PDF>.

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, Norge, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-9/id2008251/?ch=1&q=>.

Prop. 85 L (2015-2016), Endringer i barnelova m.m. (oppeving av tidsfristar i farskapssaker m.m.), Norge, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-85-l-20152016/id2480292/?ch=1&q=>.

SOU 2016:11, Olika Vägar till föräldraskap, Sverige, <http://www.regeringen.se/contentassets/e761299bb1a1405380e7e608a47b3656/olika-vagar-till-foraldraskap-sou-201611>.

Internationale analyser, publikationer m.v.:

EU, A Comparative Study on the Regime of Surrogacy in EU Member States, 2013, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN.pdf).

EU, European Parliament resolution of 17 December 2015 on the Annual Report on Human Rights and Democracy in the World 2014 and the European Union's policy on the matter (2015/2229(INI)) No 115, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2015-0470+0+DOC+PDF+V0//EN>.

FN, Committee on the rights of the child, General Comment no 12, juli 2009, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf>.

HCCH, Prel. Doc. No 10, marts 2012, A preliminary report on the issues arising from international surrogacy arrangements, side 5, <https://assets.hcch.net/docs/d4ff8eccd-f747-46da-86c3-61074e9b17fe.pdf>.

HCCH, Prel. Doc. No 3 C, marts 2014, A Study of Legal Parentage and the Issues Arising from International Surrogacy Arrangements, https://assets.hcch.net/upload/wop/gap2014pd03c_en.pdf.

HCCH, Prel. Doc. No 3 A, februar 2015, The Parentage/Surrogacy Project: An updating note, <https://assets.hcch.net/docs/82d31f31-294f-47fe-9166-4d9315031737.pdf>.

HCCH, Background Note, januar 2016, For the meeting of the experts' group on the parentage/surrogacy Project, <https://assets.hcch.net/docs/8767f910-ae25-4564-a67c-7f2a002fb5c0.pdf>.

HCCH, Prel. Doc. No 3, februar 2016, Report of the February 2016 Meeting of the Experts' Group on Parentage/Surrogacy, <https://assets.hcch.net/docs/f92c95b5-4364-4461-bb04-2382e3c0d50d.pdf>.

Surrogacy as the Sale of Children, 2015, professor David M. Smolin, https://works.bepress.com/david_smolin/19/.

Udtalelse af 20. maj 2015, Bør surrogati være tillatt i Norge, Bioteknologirådet, 2015, <http://www.bioteknologiradet.no/filarkiv/2015/06/Uttalelse-om-surrogati.pdf>.

Internationale domme:

High Court, England, dom af 14. februar 2014 i sagen CC v DD 2014 EWHC 1307, <http://3acc7rbsf4f7secm17sim5d6.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/CC-v-DD-2014-EWHC-1307-Fam-14-February-2014.pdf>.

Bilagsoversigt

Lovgivning m.v.:

- Bilag 1: Bekendtgørelse nr. 1817 af 23. december 2015 af børneloven, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=173272>.
- Bilag 2: Bekendtgørelse nr. 293 af 2. maj 1995 af lov om børns retsstilling, som ændret ved § 11 i lov nr. 389 af 14. oktober 1995. Loven finder alene anvendelse ved faderskabssager om børn, der er født før den 1. juli 2002, hvor børneloven trådte i kraft.
- Bilag 3: De tidligere gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 42 a om sager om faderskab. Bestemmelserne finder alene anvendelse ved faderskabssager om børn, der er født før den 1. juli 2002, hvor børneloven trådte i kraft.
- Bilag 4: B 90, 2013-2014 Forslag til folketingsbeslutning om fædres mulighed for at omstøde et faderskab på baggrund af DNA-beviser, http://www.ft.dk/R1pdf/samling/20131/beslutningsforslag/B90/20131_B90_som_fremsat.pdf.
- Bilag 5: Børnelovsudvalgets overvejelser om søgsmålsret.

Danske domme og administrative afgørelser:¹

- Bilag 6: TFA 2007.129, Vestre Landsrets dom af 28. september 2006.
- Bilag 7: TFA 2012.184, Østre Landsrets kendelse af 20. december 2011.
- Bilag 8: TFA 2013.222, Vestre Landsrets kendelse af 9. november 2012.
- Bilag 9: TFA2013.245, Vestre Landsrets kendelse af 26. november 2012.
- Bilag 10: TFA 2013.750, Østre Landsrets dom af 8. juli 2013.
- Bilag 11: TFA 2013.781, Østre Landsrets kendelse af 20. august 2013.
- Bilag 12: TFA 2013.783, Østre Landsrets kendelse af 21. august 2013.
- Bilag 13: TFA 2014.96, Ankestyrelsens udtalelse af 20. december 2013.

¹ Bilag 6-15 er optrykt med tilladelse fra Karnov Group Denmark A/S.

Bilag 14: U 2003.2303 Ø, Østre Landsrets dom af 3. juli 2003.

Bilag 15: U 2015.882 H, Højesterets dom af 2. december 2014.

Udenlandske domme:²

Bilag 16: Wulff mod Danmark, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 9. marts 2010.

Bilag 17: Labassee mod Frankrig, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 26. juni 2014.

Bilag 18: Mennesson mod Frankrig, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 26. juni 2014.

Bilag 19: Bundesgerichtshof, afgørelse af 10. december 2014, nr. XII VB 463/13.

Bilag 20: Borgarting Lagmannsrett (LB-2015-171953), dom af 14. december 2015.

Svar og udtalelser:

Bilag 21: Svar fra den Danske Ambassade i Athen, Grækenland, om græsk lovgivning om surrogataftaler.

Bilag 22: Svar fra den Danske Ambassade i London, England, om engelsk lovgivning om surrogataftaler.

Bilag 23: Svar fra den Danske Ambassade i Bangkok, Thailand, om thailandsk lovgivning om surrogataftaler.

Bilag 24: Svar fra den Danske Ambassade i Kiev, Ukraine, om ukrainsk lovgivning om surrogataftaler.

Bilag 25: Svar fra den Danske Ambassade i Washington, USA, om californisk lovgivning om surrogataftaler.

Bilag 26: Udtalelse af 9. marts 2016 fra Dansk Psykolog Forenings Selskab for Børnesagkyndige.

Litteraturoversigt:

Peter Arnt Nielsen, International privat- og procesret, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1997.

² Bilag 20 er optrykt med tilladelse fra Lovdata.

Mogens Hornslet og Svend Danielsen, Adoptionsloven med kommentarer, Juristforbundets Forlag, 1974.

Lovtidende A

2015

Udgivet den 24. december 2015

23. december 2015.

Nr. 1817.

Bekendtgørelse af børneloven

Herved bekendtgøres børneloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1097 af 7. oktober 2014, med de ændringer, der følger af § 2 i lov nr. 1741 af 22. december 2015.

Kapitel 1

Registrering af faderskab i forbindelse med fødslen

§ 1. Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses ægtemanden som far til barnet, jf. dog stk. 2. Registrering af faderskabet foretages af personregisterføreren i forbindelse med registreringen af barnets fødsel.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis

- 1) ægtefællerne ved barnets fødsel er separerede,
- 2) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har haft en anden ægtefælle eller en registreret partner uden at være separeret eller
- 3) begge ægtefæller anmoder om, at der rejses faderskabs-sag.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis ægtemanden er død inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 3, jf. stk. 1, gælder ikke, hvis

- 1) ægtefællerne på dødstidspunktet var separerede,
- 2) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har haft en anden ægtefælle eller en registreret partner uden at være separeret eller
- 3) moderen anmoder om, at der rejses faderskabssag.

§ 1 a. Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en kvinde eller har en registreret partner, registreres sæddonor som far til barnet, når betingelserne i § 27 a, stk. 1, er opfyldt, jf. dog stk. 3. Registrering af faderskabet foretages af statsforvaltningen i forbindelse med barnets fødsel.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis sæddonoren er død før barnets fødsel, men efter at moderen har modtaget behandling med assisteret reproduktion.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 gælder ikke, hvis

- 1) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift eller registreret partner med en anden end den kvinde, der har givet samtykke efter § 27 eller § 27 a, stk. 1, uden at være separeret eller
- 2) en part, der er omfattet af § 27 a, anmoder om, at der rejses sag om faderskab eller medmoderskab.

§ 2. Fødes et barn af en ugift kvinde, anses en mand som far til barnet, hvis han og moderen skriftligt erklærer, at de

sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Registrering af faderskabet foretages af personregisterføreren i forbindelse med registreringen af barnets fødsel.

Stk. 2. Hvis et barn er dødfødt eller dør, før registreringen af barnets fødsel finder sted, kan en mand i forbindelse med registreringen af barnets fødsel registreres som far til barnet, hvis han og moderen sammen skriftligt erklærer, at de ønsker ham registreret som faderen.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 gælder ikke, hvis

- 1) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har haft en anden ægtefælle eller en registreret partner uden at være separeret eller
- 2) en eller begge parter på tidspunktet for erklæringen er umyndig eller under værgemål.

§ 3. Er faderskab før barnets fødsel anerkendt efter § 14, stk. 1, stk. 2, nr. 1, eller stk. 4, nr. 1, kan det på dette grundlag registreres af personregisterføreren i forbindelse med registreringen af barnets fødsel.

Kapitel 1 a

Registrering af medmoderskab i forbindelse med fødslen

§ 3 a. Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en kvinde eller har en registreret partner, registreres ægtefællen eller partneren som medmor til barnet, når betingelserne i § 27 eller § 27 a, stk. 2, er opfyldt, jf. dog stk. 2. Registreringen af medmoderskabet foretages af statsforvaltningen i forbindelse med barnets fødsel.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis

- 1) ægtefællerne eller de registrerede partnere ved barnets fødsel er separerede,
- 2) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift eller registreret partner med en anden mand eller kvinde uden at være separeret eller
- 3) begge ægtefæller eller registrerede partnere anmoder om, at der rejses sag om faderskab eller medmoderskab.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, hvis ægtefællen eller den registrerede partner er død før barnets fødsel, men efter at moderen har modtaget behandling med assisteret reproduktion, og betingelserne i § 27 eller § 27 a, stk. 2, er opfyldt, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 3, jf. stk. 1, gælder ikke, hvis

- 1) ægtefællerne eller de registrerede partnere på dødstidspunktet var separerede,
- 2) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift eller registreret partner med en anden mand eller kvinde uden at være separeret eller
- 3) moderen anmoder om, at der rejses sag om faderskab eller medmoderskab.

§ 3 b. Fødes et barn af en ugift kvinde, anses en kvinde som medmor til barnet, hvis hun og moderen skriftligt erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, og betingelserne i § 27 eller § 27 a, stk. 2, er opfyldt, jf. dog stk. 3. Registreringen af medmoderskabet foretages af statsforvaltningen i forbindelse med fødslen.

Stk. 2. Hvis barnet er dødfødt eller dør, før registreringen af barnets fødsel finder sted, kan en kvinde i forbindelse med registreringen af barnets fødsel registreres som medmor til barnet, hvis hun og moderen skriftligt erklærer, at de ønsker hende registreret som medmor, og betingelserne i § 27 eller § 27 a, stk. 2, er opfyldt, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 gælder ikke, hvis

- 1) moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift eller registreret partner med en anden mand eller kvinde uden at være separeret eller
- 2) en eller begge parter på tidspunktet for erklæringen er umyndig eller under værgemål.

§ 3 c. Er medmoderskab før barnets fødsel anerkendt efter § 14, stk. 1, kan det på dette grundlag registreres af personregisterføreren i forbindelse med registreringen af barnets fødsel.

Kapitel 2

Sag om faderskab og medmoderskab ved statsforvaltningen

Sagens begyndelse

§ 4. Inden barnets fødsel kan sag rejses af moderen eller af statsforvaltningen.

§ 5. Er faderskab eller medmoderskab registreret efter kapitel 1 eller 1 a eller anerkendt ved statsforvaltningen, kan sag inden 6 måneder efter barnets fødsel rejses af moderen, faderen, medmoderen eller barnets værge.

Stk. 2. Er faderskab registreret efter §§ 1 eller 1 a, eller er medmoderskab registreret efter § 3 a, kan sag inden for samme frist rejses af faderens eller medmoderens dødsbo, medmindre faderen eller medmoderen må anses for at have anerkendt barnet som sit.

§ 6. En mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. dog stk. 2 og § 10. Anmodningen herom skal være skriftlig og skal fremsættes inden 6 måneder efter barnets fødsel, medmindre der på tidspunktet for anmodningen verserer en sag om faderskab eller medmoderskab.

Stk. 2. Er en mand registreret som barnets far, eller er en kvinde registreret som barnets medmor, kan der ikke rejses faderskabssag efter stk. 1, jf. dog §§ 6 a og 6 b. Uanset 1.

pkt. kan en mand dog rejse faderskabssag, hvis han i den periode, hvor moderen blev gravid, var gift med moderen uden at være separeret eller levede i et fast samlivsforhold med hende.

§ 6 a. En mand eller kvinde, som har afgivet samtykke eller erklæring efter §§ 27, 27 a eller 27 b, kan rejse sag om faderskab eller medmoderskab. § 6, stk. 1, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 6 b. En mand, som inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift med moderen uden at være separeret, skal snarest muligt have skriftlig meddelelse om barnets fødsel med vejledning om sin ret til at rejse faderskabssag. Det gælder dog ikke, hvis han allerede er part i sagen.

Stk. 2. En kvinde, som inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel har været gift eller registreret partner med moderen uden at være separeret, skal snarest muligt have skriftlig meddelelse om barnets fødsel med vejledning om sin ret til at rejse medmoderskabssag. Det gælder dog ikke, hvis kvinden allerede er part i sagen.

§ 7. Er faderskab eller medmoderskab ikke registreret, og er der ikke rejst sag af andre, rejser statsforvaltningen sag, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Er barnet dødt, skal faderskab eller medmoderskab kun søges fastslået, hvis moderen eller nogen, som har retlig interesse i det, anmoder om det.

Sagens behandling

§ 8. Moderen skal oplyse, hvem der er eller kan være barnets far. Hun skal endvidere oplyse, om hun er blevet behandlet med assisteret reproduktion, hvis barnet kan være blevet til ved denne behandling, og i givet fald oplyse, hvem der har samtykket til behandlingen. 1. og 2. pkt. gælder ikke, hvis stk. 2-4 finder anvendelse.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke ved anerkendelse af faderskab eller medmoderskab efter § 14, stk. 1.

Stk. 3. Er faderskab registreret efter kapitel 1, eller er faderskab efter barnets fødsel anerkendt efter § 14, stk. 1, gælder stk. 1 kun, hvis det fastslås eller må anses for væsentligt bestyrket, at den mand, der er registreret som barnets far, eller som har anerkendt faderskabet, ikke er barnets far, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Er moderen blevet behandlet med assisteret reproduktion, og er faderskab eller medmoderskab registreret efter kapitel 1 eller 1 a, eller er faderskab eller medmoderskab anerkendt efter barnets fødsel efter § 14, stk. 1, gælder stk. 1 kun, hvis det må anses for væsentligt bestyrket, at barnet ikke er blevet til ved denne behandling.

Stk. 5. Giver moderen ikke de oplysninger, der fremgår af stk. 1, skal hun vejledes om, hvilken betydning dette vil kunne få for hende og barnet.

§ 9. Sagens parter er

- 1) barnet eller dets dødsbo,
- 2) moderen eller hendes dødsbo,
- 3) en mand, der er registreret som far eller har anerkendt faderskabet, eller hans dødsbo,

- 4) en mand, der efter moderens oplysninger er eller kan være barnets far, jf. § 8, eller hans dødsbo,
- 5) en mand, der har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. §§ 6 eller 6 a, eller hans dødsbo,
- 6) en kvinde, der er registreret som medmor eller har anerkendt medmoderskabet, eller hendes dødsbo og
- 7) en kvinde, der har ret til at få prøvet, om hun er barnets medmor, jf. § 6 a, eller hendes dødsbo.

Stk. 2. Er moderen død, inddrager statsforvaltningen efter anmodning fra barnets værge en mand eller kvinde som part, hvis det antageliggøres, at manden er eller kan være barnets far, eller at kvinden er eller kan være barnets medmor.

§ 10. Er barnet blevet til ved et strafbart forhold, kan den mand, der har begået forholdet, ikke blive barnets far, hvis afgørende hensyn til barnet taler imod det.

§ 11. Statsforvaltningen opfordrer moderen og de mænd, som er parter i sagen, til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser, hvis det kan have betydning for sagen.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 kan anvendes over for andre end sagens parter, hvis det må antages at være af afgørende betydning for sagen.

§ 12. Statsforvaltningen kan bestemme, at en mand, der utvivlsomt ikke er barnets far, og at en kvinde, der utvivlsomt ikke kan anses som barnets medmor, skal udtræde af sagen.

§ 13. Statsforvaltningen indbringer sagen for retten, hvis

- 1) en af sagens parter anmoder om det,
- 2) statsforvaltningen finder det betænkeligt at fortsætte behandlingen af sagen,
- 3) der skal ske indkaldelse ved bekendtgørelse i Statstidende eller udfærdiges retsanmodning efter retsplejelovens § 158,
- 4) sagen i øvrigt ikke kan afsluttes ved anerkendelse eller henlæggelse ved statsforvaltningen eller
- 5) en af parterne er frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6.

Anerkendelse af faderskab og medmoderskab

§ 14. En mand kan anerkende faderskabet til et barn, hvis han og moderen erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Det gælder dog ikke, hvis moderen inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel eller forventede fødsel har været gift eller har haft en registreret partner uden at være separeret. 1. og 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse på en kvindes anerkendelse af medmoderskabet til et barn, hvis betingelserne i § 27 eller § 27 a, stk. 2, er opfyldt.

Stk. 2. En mand, som har haft seksuelt forhold til barnets mor i den periode, hvor hun blev gravid, kan anerkende faderskabet, hvis

- 1) moderen efter det oplyste i denne periode ikke har haft seksuelt forhold til andre mænd og hun ikke er blevet behandlet med assisteret reproduktion med donorsæd fra en anden mand eller
- 2) han utvivlsomt er barnets far.

Stk. 3. Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft seksuelt forhold til andre mænd, eller er hun blevet behandlet med assisteret reproduktion med donorsæd fra en anden mand, kan en mand anerkende faderskabet, hvis han og moderen erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Anerkendelsen skal tiltrædes af sagens øvrige parter.

Stk. 4. En mand, der efter § 27, § 27 a, stk. 1, eller § 27 b anses som barnets far, kan anerkende faderskabet, hvis

- 1) moderen efter det oplyste i den periode, hvor hun blev gravid, ikke har haft seksuelt forhold til andre mænd og hun ikke er blevet behandlet med assisteret reproduktion med donorsæd fra en anden mand eller
- 2) han utvivlsomt er barnets far.

Stk. 5. En kvinde, der efter § 27 eller § 27 a, stk. 2, anses som barnets medmor, kan anerkende medmoderskabet, hvis moderen efter det oplyste i den periode, hvor hun blev gravid, ikke har haft seksuelt forhold til en mand og hun ikke er blevet behandlet med assisteret reproduktion med samtykke fra andre, jf. §§ 27, 27 a eller 27 b.

Stk. 6. Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft seksuelt forhold til en mand, kan en kvinde, der efter § 27 eller § 27 a, stk. 2, anses som barnets medmor, anerkende medmoderskabet, hvis hun og moderen erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Dette gælder også i tilfælde, hvor moderen i den periode, hvor hun blev gravid, er blevet behandlet med assisteret reproduktion, og hvor en anden har givet samtykke til behandlingen og erklæret at ville være far eller medmor til barnet, jf. §§ 27, 27 a eller 27 b. Anerkendelsen skal tiltrædes af sagens øvrige parter.

Stk. 7. Anerkendelse efter stk. 1-6 skal ske skriftligt. Anerkendelse efter stk. 3 og 6 kan kun ske under et møde i statsforvaltningen.

Stk. 8. Er en af parterne frataget den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, kan der ikke ske anerkendelse efter stk. 1-6. Er den, der anerkender faderskabet eller medmoderskabet, umyndig som følge af mindreårighed, skal værgen samtykke i anerkendelsen. Retsplejelovens § 257, stk. 1, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 9. Inden anerkendelse efter stk. 1-6 skal den mand, som anerkender faderskabet, eller den kvinde, der anerkender medmoderskabet, være gjort bekendt med retsvirkningerne af anerkendelsen og med, at sagen kan kræves afgjort ved retten.

Stk. 10. Faderskab eller medmoderskab kan ikke inden barnets fødsel anerkendes efter stk. 2, nr. 2, stk. 3, stk. 4, nr. 2, stk. 5 og 6.

Kapitel 3

Sag om faderskab og medmoderskab ved retten

Sagens indbringelse

§ 15. Sag kan kun indbringes for retten af statsforvaltningen.

Sagens behandling

§ 16. Moderen har pligt til at møde i retten og afgive forklaring om, hvem der er eller kan være barnets far, og om hun er blevet behandlet med assisteret reproduktion, hvis barnet kan være blevet til ved denne behandling, og i givet fald hvem der har samtykket til behandlingen. § 8, stk. 2-5, finder tilsvarende anvendelse.

§ 17. Retten inddrager de mænd og de kvinder, der er nævnt i § 9, og andre mænd eller kvinder, der efter det oplyste kan være henholdsvis far eller medmor til barnet. §§ 6 b, 10 og 12 finder tilsvarende anvendelse.

§ 18. Retten træffer bestemmelse om gennemførelse af retsgenetiske undersøgelser af sagens parter, hvis det kan have betydning for sagen. § 11, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Anerkendelse af faderskab og medmoderskab

§ 19. Faderskab og medmoderskab kan anerkendes over for retten. § 14 finder tilsvarende anvendelse.

Dom til faderskab og medmoderskab

§ 20. En mand dømmes som far, hvis han efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser utvivlsomt er barnets far.

Stk. 2. I andre tilfælde dømmes en mand som far, hvis han har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, og der ikke foreligger omstændigheder, der gør det usandsynligt, at han er barnets far. Har moderen i den periode, hvor hun blev gravid, haft seksuelt forhold til andre mænd, er det endvidere en betingelse, at

- 1) ingen af disse efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser er barnets far eller
- 2) det er overvejende sandsynligt, at ingen af disse er barnets far.

Stk. 3. Ved afgørelser efter stk. 2, 2. pkt., nr. 2, tillægges det betydning, om moderen har været gift med eller levet sammen med en af mændene i den periode, hvor hun blev gravid.

Stk. 4. En kvinde kan dømmes som medmor, hvis hun efter § 27 eller § 27 a, stk. 2, anses som medmor til barnet.

Stk. 5. En mand kan dømmes som far, hvis han efter § 27, § 27 a, stk. 1, eller §§ 27 b eller 27 c anses som far til barnet.

Kapitel 4

Genoptagelse

§ 21. Er faderskabet eller medmoderskabet til et barn ikke registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, genoptages sagen efter anmodning fra moderen eller hendes dødsbo, barnet eller dets værge eller dødsbo, en mand, som har ret til at få prøvet, om han er barnets far efter § 6 eller § 6 a, eller en kvinde, som har ret til at få prøvet, om hun er barnets medmor efter § 6 a.

Stk. 2. Genoptagelse kan kun finde sted, hvis det antages, at en bestemt mand kan blive barnets far, eller at en bestemt kvinde kan blive barnets medmor.

Stk. 3. Er barnet myndigt, kan sagen ikke genoptages mod dets vilje.

§ 22. Er faderskabet til et barn registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, genoptages sagen, hvis moderen eller hendes dødsbo, barnet eller dets værge eller dødsbo og faderen eller hans dødsbo i enighed anmoder om det.

Stk. 2. Er medmoderskabet til et barn registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, genoptages sagen, hvis moderen eller hendes dødsbo, barnet eller dets værge eller dødsbo og medmoderen eller hendes dødsbo i enighed anmoder om det.

Stk. 3. Genoptagelse efter stk. 1 eller 2 kan kun finde sted, hvis det sandsynliggøres, at en mand kan blive barnets far, eller at en kvinde kan blive barnets medmor.

§ 23. Er der i forbindelse med registreringen af faderskab eller medmoderskabet sket fejl, der kan have betydning for, hvem der er registreret som far eller medmor, kan moderen eller hendes dødsbo, barnets værge eller dødsbo, den registrerede far eller hans dødsbo, den registrerede medmor eller hendes dødsbo eller en mand eller kvinde, der på grund af fejlen ikke er blevet registreret som far eller medmor til barnet, eller dennes dødsbo inden 3 år efter barnets fødsel forlange sagen genoptaget.

Stk. 2. Sag efter stk. 1 kan ikke rejses af faderen eller hans dødsbo eller af medmoderen eller hendes dødsbo, hvis han eller hun med kendskab til eller formodning om fejlen har anerkendt barnet ved at behandle det som sit. Sag kan heller ikke rejses af moderen eller hendes dødsbo, hvis hun med kendskab til eller formodning om fejlen har ladet faderen eller medmoderen behandle barnet som sit.

Stk. 3. En sag skal genoptages efter anmodning fra en mand eller en kvinde, som efter § 6 b skal have meddelelse om barnets fødsel, hvis meddelelsen ikke er kommet frem til den pågældende inden 5 måneder efter fødslen. Anmodningen skal fremsættes uden ugrundet ophold, efter at den pågældende har fået kendskab til barnets fødsel, og senest 3 år efter fødslen.

§ 24. Er faderskabet eller medmoderskabet til et barn registreret eller fastslået ved anerkendelse eller dom, kan moderen eller hendes dødsbo, barnets værge eller dødsbo, faderen eller hans dødsbo eller medmoderen eller hendes dødsbo inden 3 år efter barnets fødsel anmode om, at sagen genoptages, hvis der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt er særlig anledning til at antage, at sagen vil få et andet udfald.

Stk. 2. Ved afgørelser efter stk. 1 tillægges det navnlig betydning,

- 1) hvor lang tid der er gået siden barnets fødsel,
- 2) om faderen med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der rejser tvivl om, hvorvidt han er far til barnet, har anerkendt barnet ved at behandle det som sit,
- 3) om medmoderen med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der rejser tvivl om, hvorvidt

hun er medmor til barnet, har anerkendt barnet ved at behandle det som sit,

- 4) om moderen med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der er nævnt i nr. 2 og 3, har ladet faderen eller medmoderen behandle barnet som sit,
- 5) om en part med kendskab til eller formodning om de omstændigheder, der rejser tvivl om, hvem der er barnets far eller medmor, ikke inden rimelig tid har anmodet om genoptagelse, og
- 6) om barnet kan forventes at ville få en far eller en medmor, hvis sagen genoptages.

§ 25. Genoptagelse efter §§ 23 og 24 kan efter udløbet af fristen i disse bestemmelser tillades, hvis der kan anføres ganske særlige grunde til, at anmodningen ikke er fremsat tidligere, omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse og det må antages, at en fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

§ 26. Afgørelse af, om en sag skal genoptages, træffes af statsforvaltningen.

Stk. 2. Statsforvaltningen indbringer spørgsmålet om genoptagelse for retten, hvis en part inden fire uger efter statsforvaltningens afgørelse anmoder om det.

Stk. 3. Genoptages sagen, finder kapitel 2 og 3 tilsvarende anvendelse, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. En mand, der tidligere har været part i sagen, men som efter udfaldet af retsgenetiske undersøgelser eller bevis om, hvorvidt han har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, ikke er blevet anset som barnets far, kan ikke mod sin vilje inddrages på ny. Dette gælder dog ikke, hvis han har afgivet falsk forklaring for retten om forhold af betydning for sagen eller der med hans viden er sket identitetsforveksling, ombytning af genetisk materiale eller anden tilsvarende fejl.

Kapitel 5

Faderskab, medmoderskab og moderskab ved assisteret reproduktion

Faderskab og medmoderskab

§ 27. Er en kvinde blevet behandlet med assisteret reproduktion af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, anses hendes ægtefælle, registrerede partner eller partner som barnets far eller medmor, hvis denne har givet samtykke til behandlingen og barnet må antages at være blevet til ved denne, jf. dog § 27 a, stk. 1. Samtykket skal være skriftligt og indeholde en erklæring om, at manden skal være barnets far, eller at kvinden skal være barnets medmor.

§ 27 a. Er en kvinde, der er gift med en kvinde eller har en registreret partner eller en kvindelig partner, blevet behandlet med assisteret reproduktion med en kendt mands sæd af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, anses manden som barnets far, hvis barnet må antages at være blevet til ved denne behandling og manden skriftligt har erklæret, at han skal være barnets far, jf. dog stk. 2. Ægtefællen, den registrerede partner eller partneren

til den kvinde, der skal behandles, skal have givet skriftligt samtykke til behandlingen.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis de tre parter, der er nævnt i stk. 1, skriftligt erklærer, at ægtefællen, den registrerede partner eller partneren til den kvinde, der skal behandles, skal være barnets medmor. Herefter anses ægtefællen, den registrerede partner eller partneren som barnets medmor.

§ 27 b. I situationer, der ikke er omfattet af §§ 27 eller 27 a, anses en sæddonor som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved behandling med assisteret reproduktion af en anden kvinde end hans ægtefælle eller partner, hvis

- 1) den assisterede reproduktion er foretaget af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar,
- 2) han skriftligt har givet samtykke til, at en bestemt kvinde modtager behandlingen,
- 3) barnet må antages at være blevet til ved denne og
- 4) han skriftligt har erklæret, at han skal være barnets far.

§ 27 c. I sager, der ikke er omfattet af §§ 27, 27 a, 27 b eller 28, anses en sæddonor som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved assisteret reproduktion, medmindre sæden er anvendt uden hans viden eller efter hans død.

§ 28. Medmindre andet følger af § 27, § 27 a, stk. 1, eller § 27 b, anses en sæddonor ikke som far til et barn, der med hans sæd er blevet til ved assisteret reproduktion, hvis sæden er doneret til et vævscenter, der distribuerer sæd, en sundhedsperson eller en person, der arbejder under en sundhedspersons ansvar.

§ 29. Bestemmelserne i kapitel 1-4 finder i øvrigt tilsvarende anvendelse.

Moderskab

§ 30. Den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, anses for mor til barnet.

Kapitel 6

Surrogatmoderskab

§ 31. En aftale om, at en kvinde, som føder et barn, efter fødslen skal udlevere barnet til en anden, er ugyldig.

Kapitel 7

Statsforvaltningens vejledningspligt

§ 32. Statsforvaltningen yder i fornødent omfang vejledning om spørgsmål, der vedrører denne lov, og bistår herunder med udfyldelse af blanketter m.v.

Kapitel 8

Forskellige bestemmelser

§ 33. Social- og indenrigsministeren fastsætter regler om behandling af sager efter denne lov, herunder om personregisterførelsen og statsforvaltningens registrering af faderskab og medmoderskab, om statsforvaltningens behandling af sager om faderskab og medmoderskab, om beregning af den periode, hvor moderen blev gravid, og om retsgenetiske

undersøgelser. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om behandlingen af klager over statsforvaltningens sagsbehandling, jf. § 35, stk. 2.

Stk. 2. Blanketter til brug for registrering af faderskab og medmoderskab og til brug for anerkendelse og afgivelse af erklæring efter §§ 14, 19, 27, 27 a og 27 b skal være godkendt af Ankestyrelsen. Social- og indenrigsministeren kan bestemme, at underskrifter på disse blanketter skal være bekræftet af en advokat eller to vitterlighedsvidner eller på anden måde.

Stk. 3. Social- og indenrigsministeren kan bestemme, at en anerkendelse afgivet i udlandet skal ligestilles med en anerkendelse for statsforvaltningen.

§ 33 a. Erklæring efter § 2, stk. 1, skal indgives til personregisterføreren ved anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening). Erklæringer, der ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af personregisterføreren, jf. dog stk. 3 og 4.

Stk. 2. Erklæring efter § 3 b, anmodning om rejsning eller genoptagelse af sag om faderskab eller medmoderskab efter §§ 4, 5, 6, 6 a og 21-24 og anmodning om anerkendelse af faderskab eller medmoderskab efter § 14 skal indgives til statsforvaltningen ved anvendelse af den digitale løsning, som statsforvaltningen stiller til rådighed (digital selvbetjening). Erklæringer og anmodninger, der ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af statsforvaltningen, jf. dog stk. 3 og 4.

Stk. 3. Hvis der foreligger særlige forhold, der gør, at borgerne ikke må forventes at kunne anvende digital selvbetjening, skal myndigheden, jf. stk. 1 og 2, tilbyde, at erklæringen kan indgives på anden måde end ved digital selvbetjening efter stk. 1 og 2. Myndigheden, jf. stk. 1 og 2, bestemmer, hvordan en erklæring omfattet af 1. pkt. skal indgives, herunder om den skal indgives mundtligt eller skriftligt.

Stk. 4. Myndigheden kan helt ekstraordinært ud over de i stk. 3 nævnte tilfælde undlade at afvise en erklæring, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis der ud fra en samlet økonomisk vurdering er klare fordele for personregisterføreren ved at modtage erklæringen på anden måde end digitalt.

Stk. 5. En digital erklæring anses for at være kommet frem, når den er tilgængelig for myndigheden.

§ 34. Regeringen kan indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om fastsættelse af faderskab, medmoderskab og moderskab til børn. Overenskomsten finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Stk. 2. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om fastsættelse af faderskab, medmoderskab og moderskab til børn.

§ 35. Statsforvaltningens afgørelser efter denne lov kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 2. I sager efter kapitel 2, 4 og 5 kan statsforvaltningens sagsbehandling påklages til Ankestyrelsen. Ved Ankestyrelsens behandling af klager efter 1. pkt. finder kapitel 9

og §§ 68 og 70 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område anvendelse.

Kapitel 9

Ikrafttræden m.v.

§ 36. Loven træder i kraft den 1. juli 2002.

Stk. 2. Loven finder anvendelse på børn, som fødes efter lovens ikrafttræden. For børn født før lovens ikrafttræden anvendes de hidtil gældende regler, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Bestemmelsen i § 22, jf. § 26, finder også anvendelse på børn, som er født før lovens ikrafttræden.

§ 37. (Udelades)

Lov nr. 602 af 18. juni 2012 (Fastslåelse af faderskab i forbindelse med kunstig befrugtning) indeholder følgende ikrafttrædelsesbestemmelse:

§ 4

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. oktober 2012.

Stk. 2. Lovens § 2 og § 3, nr. 2, finder anvendelse på børn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, der er gennemført efter lovens ikrafttræden.

Lov nr. 1313 af 27. november 2013 (Assisteret reproduktion som terminologi, dispensationsmulighed vedrørende opbevaringstid for æg, samtykke til behandling samt udvidelse af kredsen af ansvarlige for indberetning af alvorlige uønskede hændelser og bivirkninger i form af genetisk sygdom m.v.) indeholder nedenstående ikrafttrædelsesbestemmelse:

§ 7

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. december 2013, jf. dog stk. 2-5.

Stk. 2. § 3, nr. 1, og § 4 træder i kraft den 2. december 2013.

Stk. 3. Børnelovens §§ 27, 27 a og 27 b som affattet ved denne lovs § 3, nr. 2, finder alene anvendelse på børn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, hvis samtykke til assisteret reproduktion og erklæring om at skulle være barnets far eller medmor er afgivet efter lovens ikrafttræden.

Stk. 4. Børnelovens §§ 27 c og 28 som affattet ved denne lovs § 3, nr. 2, finder alene anvendelse på børn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, der er foretaget efter lovens ikrafttræden.

Stk. 5. De hidtil gældende bestemmelser i børnelovens §§ 27 og 28 finder fortsat anvendelse på børn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, der er foretaget før lovens ikrafttræden.

Lov nr. 1741 af 22. december 2015 (Ankestyrelsen som familieretlig klagemyndighed m.v.) indeholder følgende ikrafttrædelsesbestemmelser:

§ 12

Loven træder i kraft den 1. januar 2016.

§ 13

Stk. 1. Sager, der er under behandling hos social- og indenrigsministeren efter en af de i §§ 1-8, 10 og 11 nævnte love¹⁾, hvor Ankestyrelsen efter denne lovs ikrafttræden behandler sådanne sager, og hvor sagerne ikke er færdigbehandlet ved lovens ikrafttræden, færdigbehandles af Ankestyrelsen.

Stk. 2. Anmodning om genoptagelse af afgørelser, herunder afgørelser om aktindsigt og afgørelser om sagsbehand-

lingen, der er truffet af social- og indenrigsministeren i sager efter en af de i §§ 1-8, 10 og 11 nævnte love²⁾, og hvor Ankestyrelsen efter denne lovs ikrafttræden træffer afgørelse i sådanne sager, indgives til og behandles af Ankestyrelsen.

Stk. 3. Stk. 2 finder tilsvarende anvendelse på alle andre former for henvendelser i de sager, der er nævnt i stk. 2.

Stk. 4. Anmodning om aktindsigt i sager, som social- og indenrigsministeren har behandlet efter en af de i §§ 1-8, 10 og 11 nævnte love³⁾, og hvor Ankestyrelsen efter denne lovs ikrafttræden behandler sådanne sager, indgives til og behandles af Ankestyrelsen.

Social- og Indenrigsministeriet, den 23. december 2015

P.M.V.
HANS B. THOMSEN

/ Malene Vestergaard

-
- 1) Herunder efter børneloven, jf. § 2 i lov nr. 1741 af 22. december 2015.
 - 2) Se note 1.
 - 3) Se note 1.

Bekendtgørelse nr. 293 af 2. maj 1995 af lov om børns retsstilling, som ændret ved § 11 i lov nr. 389 af 14. oktober 1995

Herved bekendtgøres lov om børns retsstilling, jf. lovbekendtgørelse nr. 634 af 15. september 1986 med de ændringer, der følger af § 5 i lov nr. 209 af 5. april 1989, § 17 i lov nr. 389 af 7. juni 1989 og § 6 i lov nr. 396 af 13. juni 1990.

Kapitel 1

Faderskab

§ 1. Ægtebørn er børn af forældre, som på avlingstiden levede i eller senere har indgået ægteskab med hinanden.

§ 2. Et barn, der kan være avlet under moderens ægteskab, anses som barn af ægtemanden. Dette gælder dog ikke, såfremt det godtgøres, at moderen har haft samleje med en anden, og det må antages, at barnet er avlet af denne, eller hvis det på grund af barnets arveanlæg eller af anden særlig grund kan anses som sikkert, at ægtemanden ikke er barnets fader.

Stk. 2. Levede ægtefællerne på avlingstiden separeret, eller var samlivet mellem dem ophævet på grund af uoverensstemmelse, gælder reglen i stk. 1 kun, såfremt det godtgøres, at de inden for avlingstiden har haft samleje med hinanden.

§ 3. Et barn, der fødes, efter at moderen har indgået ægteskab, men som må være avlet forinden, anses som barn af ægtemanden. Rejses der faderskabssag, gælder dette dog kun, såfremt ægtemanden efter reglen i § 6 kunne anses som fader til barnet.

§ 4. Indgår moderen til et barn uden for ægteskab ægteskab med den mand, hvis faderskab er fastslået, bliver barnet ægtebarn.

§ 5. Sag om faderskab til de i §§ 2-3 omhandlede børn kan rejses af ægtemanden, moderen, barnet eller en for barnet beskikket værge.

Stk. 2. Sagen skal anlægges senest 3 år efter barnets fødsel. Det gælder dog ikke en sag, som anlægges af barnet, efter at det er fyldt 18 år.

Stk. 3. Landsretten kan tillade, at sag anlægges efter udløbet af den frist, der er nævnt i stk. 2, 1. pkt., såfremt der anføres ganske særlige grunde for, at faderskabssag ikke er anlagt tidligere, og omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for, at faderskabssag anlægges, og det endvidere må antages, at sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

§ 6. Som fader til et barn uden for ægteskab anses den, der inden for avlingstiden har haft samleje med moderen, medmindre der foreligger omstændigheder, som gør det lidet sandsynligt, at han er barnets fader.

Stk. 2. Har moderen inden for avlingstiden haft samleje med flere mænd, kan en sagsøgt dog kun anses som fader til barnet, såfremt der er væsentlig større sandsynlighed for, at barnet er avlet af ham end af en anden.

§ 7. Faderskab til børn uden for ægteskab skal søges fastslået i overensstemmelse med reglerne i §§ 8-12, jfr. dog § 10, stk. 2.

Stk. 2. Er barnet ikke levende født, finder reglerne kun anvendelse, såfremt der rejses krav om bidrag i henhold til § 19.

§ 8. En kvinde, der er gravid uden for ægteskab, kan ved henvendelse til kommunen, amtskommunen eller statsamtet inden fødslen begære, at der rejses faderskabssag mod den mand, som hun opgiver som fader til barnet.

Stk. 2. Uanset om begæring er fremsat i henhold til stk. 1, skal den læge eller jordemoder, der har bistået ved fødslen, inden 14 dage gøre anmeldelse om denne, efter moderens valg til kommunen eller amtskommunen.

§ 9. Kommunen eller amtskommunen videresender sagen med de tilvejebragte oplysninger til statsamtet, der drager omsorg for, at faderskab søges fastslået.

§ 10. Moderen skal inden 1 måned efter barnets fødsel over for kommunen, amtskommunen eller statsamtet opgive, hvem der er eller kan være barnets fader.

Stk. 2. Statsamtet kan fritage moderen for den i stk. 1 omhandlede oplysningspligt, medmindre det må anses for stridende mod barnets tarv, at faderskabet ikke oplyses.

§ 11. Faderskabet anses for fastslået, såfremt den opgivne fader i en skriftlig erklæring til statsamtet anerkender, at han er fader til barnet, og erklærer, at han inden anerkendelsen har modtaget skriftlig vejledning om retsvirkningerne af anerkendelsen og om, at han kan kræve sagen afgjort ved domstolene. Underskriften skal være bekræftet af en advokat eller af to vitterlighedsvidner, der udtrykkeligt skal bevidne underskriftens ægthed, dateringens rigtighed og underskriverens myndighed.

Stk. 2. Faderskabet anses endvidere for fastslået, såfremt den opgivne fader under personligt møde for et statsamt anerkender at være fader til barnet. Inden anerkendelsen skal han gøres bekendt med retsvirkningerne af denne samt med, at han kan kræve sagen afgjort ved domstolene.

Stk. 3. Er den opgivne fader under 18 år, kræves værgens samtykke til anerkendelsen. Retsplejelovens § 257, stk. 1, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Opnås der ikke anerkendelse af faderskabet, henvises sagen til afgørelse ved retten. Det samme gælder, såfremt det er oplyst, at moderen i avlingstiden har haft samleje med flere, eller det i øvrigt findes betænkeligt at modtage den opgivne faders anerkendelse af faderskabet, jfr. § 6.

Stk. 5. Justitsministeren kan bestemme, at anerkendelse af faderskab afgivet i udlandet ligestilles med en her i landet truffet afgørelse.

§ 12. Er faderskabssag ikke rejst i medfør af foranstående bestemmelser, kan sag ved barnets fødsel eller senere rejses af moderen, barnet eller dets værge eller af de i § 18, stk. 2, nævnte personer og institutioner.

Kapitel 2

Barnets forsørgelse

§ 13. Forældrene er hver for sig forpligtet til at forsøge barnet. Barnet skal forsørges, opdrages og uddannes under hensyn til forældrenes livsvilkår og barnets tarv.

Stk. 2. Opfylder en af forældrene ikke forsørgelsespligten over for barnet, kan statsamtet pålægge ham at udrede bidrag til barnets underhold.

§ 14. Bidraget fastsættes under hensyn til barnets tarv og forældrenes økonomiske kår, herunder deres erhvervsevne. Er begge forældre ubemidlede, fastsættes bidraget i almindelighed til det for barnets opholdssted til enhver tid gældende normalbidrag. Er barnet avlet ved en ved dom fastslået kønsfrihedsforbrydelse, skal faderens bidrag ansættes således, at det dækker samtlige udgifter ved barnets underhold.

Stk. 2. Bidragspligten ophører ved barnets fyldte 18. år. Bidraget til en datter ophører endvidere, når hun indgår ægteskab, medmindre statsamtet bestemmer andet.

Stk. 3. Bidrag til undervisning eller uddannelse kan dog pålægges indtil barnets fyldte 24. år.

Stk. 4. Bidraget erlægges halvårsvis forud, medmindre andet bestemmes. Barnets bortadoption eller død medfører ikke fritagelse for nogen del af bidraget for den pågældende bidragsperiode.

§ 15. Særligt bidrag kan pålægges i anledning af omkostninger ved barnets dåb, konfirmation, sygdom og begravelse eller i anden særlig anledning.

Stk. 2. Bidrag i henhold til stk. 1 kan kun fastsættes, såfremt begæring fremsættes for statsamtet inden 3 måneder efter udgiftens afholdelse, medmindre der godtgøres at foreligge rimelig grund for overskridelse af fristen.

§ 16. Statsamtet kan til enhver tid ændre et bidrag, når der fremkommer grundet begæring herom. Bidrag, der er forfaldet før begæringens fremsættelse, kan dog kun ændres, når ganske særlige omstændigheder foreligger.

Stk. 2. Bidrag kan kun, når særlige grunde taler derfor, pålægges for en tid, der ligger mere end 1 år forud for begæringens fremsættelse.

§ 17. Aftaler om bidrag til barnet er ikke til hinder for, at der træffes anden afgørelse af statsamtet, såfremt aftalen skønnes åbenbart ubillig, eller når forholdene væsentligt har forandret sig, eller aftalen strider mod barnets tarv.

§ 18. Bidrag i henhold til nærværende kapitel tilkommer barnet. Betales et samlet beløb til dækning af bidragspligten, skal beløbet anbringes i overensstemmelse med reglerne om bestyrelse af umyndiges midler.

Stk. 2. Retten til at kræve bidrag fastsat og til at indkræve bidraget har den, der afholder udgifterne ved barnets forsørgelse, såfremt den pågældende har eller ved forældremyndighedens ophør havde forældremyndigheden over barnet eller lovligt har barnet i pleje. I det omfang det offentlige afholder udgifter til barnets forsørgelse, tilkommer retten den pågældende offentlige myndighed eller institution.

Kapitel 3

Bidrag til udgifterne ved fødslen m.v.

§ 19. Statsamtet kan pålægge faderen at udrede bidrag til udgifterne ved fødslen og moderens underhold 2 måneder før og 1 måned efter fødslen. Under særlige omstændigheder, navnlig i tilfælde af moderens sygdom forårsaget ved svangerskabet eller fødslen, kan bidrag pålægges for indtil 4 måneder før og 9 måneder efter fødslen. Bidraget kan pålægges, uanset at barnet er dødfødt.

Stk. 2. Endvidere kan statsamtet pålægge den, der har eller kan have besvangret en kvinde, at udrede bidrag til de ved en abort forvoldte særlige udgifter.

Stk. 3. Bidrag efter denne paragrafs stk. 1 forfalder, hvis barnet er født, straks ved bidragsfastsættelsen og ellers til de af statsamtet nærmere bestemte tidspunkter. Bidrag efter stk. 2 forfalder straks. Bestemmelsen i § 16, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til de i denne paragraf omhandlede bidrag.

Stk. 4. Bidrag i henhold til nærværende kapitel tilkommer moderen eller den offentlige myndighed eller institution, der har afholdt de pågældende udgifter.

Kapitel 4

Forskellige bestemmelser

§ 20. Undladelse af at afgive de i § 10, stk. 1, omhandlede oplysninger straffes med bøde.

§ 21. Justitsministeren fastsætter de til lovens gennemførelse nødvendige forskrifter. Justitsministeren fastsætter endvidere nærmere regler om fremgangsmåden ved skriftlig anerkendelse af faderskab.

Stk. 2. Bidragsresolutioner og overenskomster vedrørende de i loven omhandlede bidrag er fritaget for stempelafgift.

§ 22. Loven træder i kraft den 1. januar 1961. Fra samme dato ophæves, jfr. dog stk. 2-4, lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab og lov nr. 132 af 7. maj 1937 om ægtebørn.

Stk. 2. Bestemmelserne i kap. 1 og 3 finder med undtagelse af § 5 kun anvendelse med hensyn til børn født efter lovens ikrafttræden. Bestemmelserne i § 5 finder anvendelse også for børn født før lovens ikrafttræden. Det samme gælder bestemmelserne i kapitel 2, dog kun med hensyn til bidrag for tiden efter dette tidspunkt. Reglerne i §§ 14-18 finder anvendelse, også hvor en enkelt mand i henhold til den tidligere gældende lovgivning er anset som bidragspligtig til barnet. Aftaler indgået før lovens ikrafttræden omfattes ikke af bestemmelsen i § 17.

Stk. 3. Bidrag, der i medfør af § 14, stk. 2, jfr. § 22, stk. 2, i lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab er pålagt flere personer til et barn uden for ægteskab, tilfalder staten. Der tilkommer barnet det til enhver tid gældende normalbidrag, indtil det fylder 18 år eller indgår ægteskab. Socialstyrelsen kan fastsætte bidrag fra statskassen til de formål, der er nævnt i nærværende lovs § 14, stk. 3, og § 15, stk. 1. Retten til at modtage normalbidraget og til at søge fastsat særlige bidrag har den, der afholder udgifterne ved barnets forsørgelse, såfremt den pågældende har eller ved forældremyndighedens ophør havde forældremyndigheden over barnet eller lovligt har barnet i pleje. Bidragene udbetales af det sociale udvalg i barnets opholdskommune. Bidragene indkræves og inddrives af det sociale udvalg i den bidragspligtiges opholdskommune efter tilsvarende regler som for bidrag, der er udbetalt forskudsvis af det offentlige efter lov om børnetilskud og andre familieydelse. Staten refunderer udgifterne efter tilsvarende regler som for ydelser efter lov om børnetilskud og andre familieydelse. De beføjelser og pligter, der i medfør af lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab er henlagt til landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg, varetages af de sociale udvalg.

Stk. 4. Bestemmelserne i den hidtil gældende lovgivning anvendes i alle tilfælde, hvor denne lov ikke anvendes efter stk. 2 og 3, samt med hensyn til de forhold, der er nævnt i § 26 i lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab.

Stk. 5. Indtil 2 år efter lovens ikrafttræden kan sag i henhold til § 5 anlægges af ægtemanden, selv om der er forløbet mere end 5 år fra barnets fødsel.

§ 22 a. Regeringen kan indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om børns retsstilling, herunder om børnebidrag. Overenskomsten finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.

Stk. 2. Justitsministeren kan endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om børns retsstilling, herunder om børnebidrag.

§ 23. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan efter forhandling med det færøske hjemmestyre ved kgl. anordning sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger. I ændringslov nr. 140 af 17. maj 1961 fastsættes i § 20, at ændringerne, som vedrører den tidligere § 22, stk. 3 (nu § 22, stk. 4) trådte i kraft den 1. januar 1962.

Lov nr. 223 af 26. maj 1982, der bl.a. vedrører § 5, stk. 2-3, og som for så vidt angår disse bestemmelser trådte i kraft 1. juli 1982, indeholder følgende bestemmelse:

§ 4

Faderskabssager, som er anlagt eller begæret genoptaget ved lovens ikrafttræden i overensstemmelse med de hidtil gældende regler i § 5, stk. 1 og 2, i lov om børns retsstilling og § 456 r, stk. 3, i lov om rettens pleje, skal anses for at være rejst rettidigt.

Lov nr. 209 af 5. april 1989, hvis § 5 vedrører lov om børns retsstilling § 22 a, fastsætter i § 6, at loven træder i kraft den 1. oktober 1989.

Lov nr. 389 af 7. juni 1989, hvis § 17 vedrører lov om børns retsstilling §§ 8-10, fastsætter i § 23, at loven træder i kraft den 1. januar 1990.

Lov nr. 396 af 13. juni 1990, hvis § 6 vedrører lov om børns retsstilling § 11 og § 21, fastsætter i § 16, at de nævnte bestemmelser i lov om børns retsstilling træder i kraft den 1. oktober 1990.

Justitsministeriet, den 2. maj 1995

Bjørn Westh

/ C. Rosholm

§ 11 i lov nr. 389 af 14. oktober 1995 indeholder følgende ændringer af lov om børns retsstilling i relation til ovenstående bekendtgørelse af lov om børns retsstilling:

”§ 11

I lov om børns retsstilling, jf. lovbekendtgørelse nr. 634 af 15. september 1986, som senest ændret ved § 6 i lov nr. 396 af 13. juni 1990, foretages følgende ændringer:

1. § 11, stk. 1, 2. pkt., affattes således:

»Underskriften skal være bekræftet af en advokat eller af to vitterlighedsvidner, der udtrykkeligt skal bevidne underskriftens ægthed og dateringens rigtighed, og at underskriveren ikke er umyndig eller under værgemål efter værgemålslovens § 5.«

2. § 11, stk. 3, 1. pkt., affattes således:

»Er den opgivne fader umyndig som følge af mindreårighed, kræves værgens samtykke til anerkendelsen.«

3. § 14, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Bidragspligten ophører ved barnets fyldte 18. år. Bidragspligten ophører endvidere, når barnet indgår ægteskab, medmindre statsamtet bestemmer andet.«

4. § 18, stk. 1, 2. pkt., ophæves.”

De tidligere gældende regler i retsplejelovens kapitel 42 a om rettens behandling af sager om faderskab

(Uddrag af bekendtgørelse nr. 809 af 14. september 2001 af lov om rettens pleje)

Herved bekendtgøres lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 857 af 12. september 2000, med de ændringer, der følger af § 2 i lov nr. 433 af 31. maj 2000, § 2 i lov nr. 106 af 13. februar 2001, § 1 i lov nr. 216 af 28. marts 2001, § 5 i lov nr. 280 af 25. april 2001, § 2 i lov nr. 465 af 7. juni 2001 og § 2 i lov nr. 468 af 7. juni 2001.

De ændringer, der følger af § 1 i lov nr. 461 af 7. juni 2001 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Ændringer som følge af børneloven m.v.) er ikke indarbejdet i denne lovbekendtgørelse, da ændringerne i retsplejeloven (kapitel 42 a) først træder i kraft den 1. juli 2002, jf. lovens § 10.

...

Kapitel 42 a

Faderskabssager

§ 456 a. Reglerne i dette kapitel finder anvendelse på sager om faderskab til børn, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Sager om faderskab til de i § 2, stk. 1, i lov om børns retsstilling omhandlede børn behandles efter lovens almindelige regler, såfremt sagen anlægges af ægtemanden, dog at bestemmelserne i §§ 456 f, 456 g, 2. pkt., 456 h, stk. 4, 456 m, 1. pkt., 456 o, 456 p, 456 q, stk. 1 og 2, og 456 r finder anvendelse. Er påstanden om, at ægtemanden ikke er barnets fader, væsentligt bestyrket, finder tillige reglerne i § 456 k, jf. § 456 l, anvendelse.

§ 456 b. Sagen kan anlægges her i riget:

- 1) Såfremt sagsøgte har bopæl eller ophold her, eller hans dødsbo behandles eller har været behandlet her.
- 2) Såfremt moderen eller barnet har bopæl her.

Stk. 2. Reglerne i stk. 1 kan fraviges ved overenskomst med fremmed stat.

§ 456 c. Sagen anlægges ved moderens hjemting.

Stk. 2. Har moderen ikke hjemting her i riget, anlægges sagen ved sagsøgtes hjemting.

Stk. 3. Kan intet andet værneting påvises, anlægges sagen ved barnets hjemting eller efter justitsministerens bestemmelse ved en anden ret.

Stk. 4. Såfremt en af parterne forlader retskredsen, før nogen af parterne har afgivet forklaring, kan sagen henvises til videre behandling ved den ret, der da ville være rette værneting. I øvrigt kan retten med samtykke af præsidenten for vedkommende landsret henvide sagen til behandling ved en anden ret, såfremt dette kan antages at ville forenkle eller fremskynde sagens behandling.

§ 456 d. Sagen anses for anlagt, når retten har modtaget henvendelse om retslig behandling.

§ 456 e. Retten affatter stævning i sagen og drager omsorg for stævningens forkyndelse. Såfremt der under sagens gang træffes bestemmelse om inddragelse af nye personer som sagsøgte, foretager retten ligeledes det i så henseende fornødne. Stævning kan undlades, når den pågældende møder for retten efter tilsigelse fra denne.

Stk. 2. Politiet er på begæring pligtigt at yde retten bistand til sagens oplysning, herunder til fornøden eftersøgning af den opgivne fader.

§ 456 f. Både moderen og barnet er at betragte som parter i sagen.

Stk. 2. Er en part umyndig som følge af mindreårighed, optræder værger på partens vegne i sagen. I øvrigt kan parterne optræde på egen hånd uden hensyn til umyndighed. Finder retten det påkrævet, at der for en part beskikkes en særlig værge, jf. reglerne i værgemålslovens §§ 47-49, kan beskikkelsen foretages af retten.

Stk. 3. Er den, der opgives som fader, død, rettes sagen mod den afdøde. Retten skal så vidt muligt underrette skifteretten samt afdødes eventuelle enke og arvinger om søgsmålet.

Stk. 4. Statsamtet kan indtræde i sagen som part til varetagelse af det offentliges interesser.

§ 456 g. Retten kan, når dertil findes særlig anledning, beskikke en advokat for en part. Er der under sagen spørgsmål om, hvorvidt et barn er ægtebarn, skal der altid beskikkes advokat for barnet. Endvidere skal beskikkelse for sagsøgte altid ske, når der efter offentlig indstævning eller i tilfælde, hvor den opgivne fader er død, ikke gives møde af sagsøgte eller dødsboet.

§ 456 h. Retten drager på embeds vegne omsorg for sagens oplysning. Enhver, der efter de i sagen fremkomne oplysninger kan have besvangret moderen, skal af retten inddrages under sagen som sagsøgt.

Stk. 2. Retten træffer selv bestemmelse om afhøring af parter og vidner, om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler i sagen. Retten indkalder selv parter og vidner. Afhøring af parter og vidner sker ved dommeren, medmindre denne bestemmer andet.

Stk. 3. I alle tilfælde, hvor ifølge denne lov begæring fra en part er fornøden for foretagelse af et retsskridt, kan dette i sager, der behandles efter reglerne i dette kapitel, iværksættes af retten uden begæring.

Stk. 4. Bestemmelserne i denne lov om virkningerne af en parts udeblivelse eller møde uden at rejse indsigelse gælder ikke i sager efter dette kapitel.

Stk. 5. Indkaldelse af parterne til at overvære afhøring af vidner eller andre parter kan undlades, når retten finder parternes møde uden betydning for sagen. Der skal dog altid gives parterne meddelelse om tid og sted for det retsmøde, i hvilket en sådan afhøring skal foregå. I meddelelsen angives, at vedkommende part ikke behøver at give møde, medmindre han selv ønsker det.

§ 456 i. Den, der afhøres som sagsøgt eller som vidne i en faderskabssag, er pligtig at afgive forklaring om, hvorvidt han har haft samleje med moderen inden for avlingstiden.

Stk. 2. Moderen er forpligtet til at afgive forklaring om, hvem der har haft samleje med hende inden for avlingstiden.

Stk. 3. Der kan tillægges en part rejsegodtgørelse efter reglerne i § 188.

§ 456 k. Finder retten det fornødent, at der til sagens oplysning søges fremskaffet blodtypebestemmelser eller foretages andre legemlige undersøgelser af parterne, drager den omsorg for, at dette sker. De pågældende er forpligtet til at fremstille sig til undersøgelse, afgive blodprøver m.v.

§ 456 l. Bestemmelserne i § 178 finder anvendelse med hensyn til parternes pligter efter nærværende kapitel.

§ 456 m. Retten træffer afgørelse i sagen uden hensyn til, hvilke påstande der fra parternes side er nedlagt i sagen. Når sagen er anlagt, kan den alene hæves med rettens samtykke.

§ 456 n. For udgifter foranlediget ved de bestemmelser, retten tager med hensyn til beskikkelse af advokat og med hensyn til sagens oplysning, såsom betaling til parter, vidner og sagkyndige, blodtypeundersøgelser m.v., gælder samme regler som for sagsøgerens udgifter i tilfælde, hvor der er meddelt denne fri proces, jf. kapitel 31.

Stk. 2. Retten bør kun, når der er særlig anledning dertil, pålægge en part at betale sagsomkostninger.

§ 456 o. I faderskabssager foregår retsmøderne for lukkede døre. En medarbejder fra kommunen eller amtskommunen kan dog møde i retten med moderen, hvis denne ønsker det.

Stk. 2. Ved offentlig gengivelse af domme i faderskabssager må der ikke ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for nogen af de i dommen nævnte personer eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet. Overtrædelse straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 3. Ved forkyndelse af stævninger og domme i faderskabssager i henhold til § 159 optages moderens og barnets navn kun i bekendtgørelsen i Statstidende, såfremt retten i særlige tilfælde træffer bestemmelse herom.

§ 456 p. Når sagen er sluttet, sender retten snarest muligt meddelelse herom til statsamtet ledsaget af en udskrift af dommen eller indgået forlig og det retsbogen tilførte samt sagens dokumenter. Det påhviler retten at drage omsorg for dommens forkyndelse.

§ 456 q. Reglerne i nærværende kapitel finder med de fornødne lempelser anvendelse under anke.

Stk. 2. Statsamtet kan uden at være indtrådt i sagen i 1. instans på det offentliges vegne påanke dommen såvel som indtræde i sagen for den overordnede ret.

Stk. 3. Under anken kan retten uanset ankefristerne inddrage enhver, der for byretten har været part i sagen. Opstår der spørgsmål om inddragelse af andre personer, jf. § 456 h, stk. 1, kan sagen hjemvises til fornyet behandling ved byretten.

§ 456 r. En sag, der er afsluttet ved anerkendelse for statsamtet, forlig i retten eller upåankelig dom, kan på begæring af en af parterne genoptages, når andrageren godtgør senere at være kommet til kundskab om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt foreligger særlig anledning til at antage, at sagen efter en genoptagelse vil få et andet udfald.

Stk. 2. En sag, hvori forkyndelse af stævning er sket ved indrykkelse i Statstidende, kan af sagsøgte, der ikke har givet møde, kræves genoptaget.

Stk. 3. Begæring om genoptagelse må fremsættes for retten senest 3 år efter barnets fødsel. Det gælder dog ikke en begæring, som fremsættes af barnet, efter at det er fyldt 18 år. Begæringen rettes til den ret, der senest har behandlet sagen, eller, hvis sagen ikke tidligere har været behandlet af retten, til den ret, der er nævnt i § 456 c.

Stk. 4. Genoptagelse efter udløbet af den i stk. 3 nævnte frist kan tillades af landsretten, når der anføres ganske særlige grunde for, at kravet om ny prøvelse ikke er rejst tidligere, og omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse, og det endvidere må antages, at fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet. Er sagen senest behandlet ved Højesteret, meddeles tilladelse til genoptagelse af denne ret. Under de i 1. pkt. angivne betingelser kan landsretten endvidere tillade anke af en ellers upåankelig byretsdom. Landsrettens afgørelse i henhold til foranstående bestemmelser kan påkæres til Højesteret i overensstemmelse med reglerne i kapitel 37. Ved afgørelse af kæremålet kan Højesteret i stedet for genoptagelse tillade anke af en ellers upåankelig dom.

Stk. 5. Den ret, over for hvilken der fremsættes begæring om genoptagelse eller anketilladelse, træffer bestemmelse om, hvorvidt de angivne oplysningers rigtighed skal søges fastslået ved afhøring i et retsmøde eller ved politiets bistand.

Stk. 6. Hvis sagen senest er behandlet ved landsret eller Højesteret, kan det ved genoptagelsen bestemmes, at sagens fortsatte behandling og nye afgørelse finder sted ved byret.

Stk. 7. Ved genoptagelse og tilladelse til anke efter nærværende paragraf finder bestemmelserne i § 399, stk. 4, tilsvarende anvendelse. Ved sagens afgørelse kan der træffes bestemmelse om tilbagebetaling af bidrag, som er erlagt eller inddrevet i henhold til den tidligere afgørelse.

Beslutningsforslag nr. **B 90**

Folketinget 2013-14

Fremsat den 2. april 2014 af Pernille Vigsø Bagge (SF), Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Holger K. Nielsen (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om fædres mulighed for at omstøde et faderskab på baggrund af dna-beviser

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af folketingsåret 2014-15 at fremsætte et lovforslag, der tillader omstødelse af faderskab, såfremt dna-beviser dokumenterer, at

det ikke er den biologiske far, der er angivet som far til barnet.

Bemærkninger til forslaget

På trods af at dna-testen er et træfsikkert redskab, der ikke efterlader tvivl om barnets biologiske ophav, anerkendes denne form for dokumentation kun i begrænset omfang i den nugældende lovgivning. I dag er det stort set umuligt at omstøde et faderskab, hvis anmodningen om omstødelse indsendes senere end 6 måneder efter fødslen, selv hvis en dna-test utvetydigt dokumenterer, at den angivne far i virkeligheden ikke er barnets biologiske far, jf. artiklen: »Mænd skal betale børnepenge, selvom de ikke er far«, Kristeligt Dagblad, den 29. januar 2014.

Dette er ikke blot udtryk for en forældet og utidssvarende tankegang og praksis, men indebærer samtidig en krænkelse

af både børns og fædres rettigheder. For det første har børn ret til at kende deres biologiske ophav, og for det andet har faderen ret til at få faderskabet anerkendt, hvis vedkommende er barnets biologiske far. At børns og fædres mulighed for at få ændret et faderskab bortfalder allerede 6 måneder efter fødslen, er foruroligende og uhensigtsmæssigt, fordi der er flere eksempler på, at der i første omgang er blevet opgivet en far, som ikke er den biologiske far. Det vil derfor være hensigtsmæssigt med en længere tidsfrist end de nuværende 6 måneder. Det er åbenlyst forkert, at man kan tilken- des et faderskab fejlagtigt og ufrivilligt uden mulighed for at få rettet fejlen.

Skriftlig fremsættelse

Pernille Vigsø Bagge (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om fædres mulighed for at omstøde et faderskab på baggrund af dna-beviser.

(Beslutningsforslag nr. B 90)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Børnelovsudvalgets overvejelser om en mands søgsmålsret

Uddrag af Børnelovsudvalgets betænkning om børns retsstilling (nr. 1350 fra 1997):

”Udvalget har videre overvejet, om også en mand, der ikke er eller var gift med eller levede sammen med moderen i konceptionstiden, skal tillægges ret til at få prøvet, om han er barnets far. Overvejelserne herom har været langvarige og meget indgående og har givet anledning til betydelig tvivl. Det er derfor fundet hensigtsmæssigt at redegøre nærmere for de hensyn og modhensyn, som har været inddraget i udvalgets drøftelser.

Det kan til en begyndelse fastslås, at en sådan søgsmålsret uden for kredsen af tidligere ægtefæller og samlivsfædre efter udvalgets opfattelse alene kan forventes at få en yderst beskedne praktisk betydning.

Den, der har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, uden at være gift med hende eller leve sammen med hende, vil erfaringsmæssigt normalt prøve at undgå faderskabet med deraf følgende bidragspligt og vil, selv om forholdet bliver indrømmet, kun yderst sjældent selv tage initiativet til at få faderskabet fastslået.

Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der vil blive rejst enkelte sager. Den, der fx i hemmelighed har haft et mangeårigt forhold til en kvinde, der er gift eller samlevende med en anden mand, ville måske kunne ønske at få fastslået sit faderskab til det barn, kvinden beslutter at få. Noget tilsvarende kan tænkes at ville forekomme, hvor kvinden lever som enlig og ønsker at fortsætte dermed og derfor ikke ønsker at dele barnet med manden, der måske selv har ønsket graviditeten og måske tillige, at der blev etableret et samliv eller ægteskab mellem parterne. Endelig vil det også kunne forekomme, at manden ønskede et samliv eller ægteskab med kvinden, men at hun valgte at danne familie med en anden mand.

Det vil ses, at der kan være aldeles flydende overgange fra noget, der er et samliv, til situationer, hvor et samliv ikke kan siges at være etableret på en fælles bopæl, men hvor ønskerne derom nok var til stede hos barnets far.

Det bedste overblik over de meget forskelligartede situationer, der vil kunne opstå, fås formentlig ved først at se på de tilfælde, hvor alternativet er, at barnet ellers vil blive faderløst. Moderen har da efter udkastet pligt til at oplyse om manden, men har ikke gjort det. Hensynet til, at barnet får 2 forældre, taler efter udvalgets opfattelse i så fald med vægt for, at manden skal tillægges en søgsmålsret.

Er alternativet derimod, at en anden mand vil blive barnets retlige far, kan følgende synspunkter anføres til støtte for en søgsmålsret:

- af hensyn til barnets ret til at kende sit ophav bør det genetiske faderskab fastslås,
- at det genetiske faderskab straks fastslås kan være egnet til at skabe stabilitet om barnets forhold, dersom moderens forhold til den mand, der ellers ville blive far, senere brydes, og sagen derfor måske skal genoptages,
- den, som har afgivet sine gener, bør have ret til at få fastslået, at han er far, og til at have socialt samvær med sit afkom, og
- det vil ikke være muligt at opstille praktikable afgrænsninger mellem de tilfælde, hvor der skal være en søgsmålsret og de tilfælde, der skal undtages derfra, medmindre der opstilles så rummelige skønselementer i reglerne, at den egentlige afgørelse reelt bliver overladt til den dommer, der kommer til at afgøre spørgsmålet.

Imod at indføre en generel søgsmålsret for mænd, der ikke har været gift med eller levet i et samlivsforhold med moderen, har følgende synspunkter været anført:

- har en gift eller samlevende kvinde haft et sidespring eller et mere varigt forhold til en anden, vil det kunne være ødelæggende for hendes ægteskab eller samlivsforhold, at tredjemanden skal have prøvet, om han er barnets far. Heroverfor kan det imidlertid - således som det også er blevet det i norsk ret, hvor der nu er gennemført en generel søgsmålsret - anføres, at en gift eller samlevende mand, som har haft forhold til en anden kvinde, der vælger at gennemføre graviditeten, omvendt slet ikke er beskyttet, når han derefter bliver oplyst som fadermulighed af barnets mor, og at det ville være dobbeltmoralsk ikke at ligestille mænd og kvinder i disse spørgsmål. Utroskab er i øvrigt i mange tilfælde et symptom på, at der mangler noget i et parforhold, som derfor ikke sjældent alligevel enten går i stykker eller halter videre. Barnet kan derfor lige så godt eller bedre få den rigtige far straks. Lever parterne endelig i et såkaldt åbent samliv, dvs. hvor utroskab udtrykkeligt eller stiltiende accepteres, vil en søgsmålsret næppe gøre skade,
- den, der alene har haft et eller nogle få tilfældige forhold til moderen, kan ikke have haft en berettiget forventning om, at han skal kunne blive barnets far. Heroverfor kan anføres, at det i første række hverken bør komme an på berettigede forventninger hos faderen eller hos moderen, men på hensynet til, hvad der tjener barnets interesser bedst,
- hvorledes skal man forholde sig til, at en generel søgsmålsret kan tænkes anvendt i chikaneøjemed? Hertil kan anføres, at såfremt manden har haft et forhold til moderen, kan chikane uden søgsmålsret udløses ved, at der gives oplysning om forholdet til hendes ægtemand eller samlever. Med en søgsmålsret er der risiko for, at manden så også selv bliver dømt som far. Har et sådant forhold ikke foreligget,

vil en offentlig meddelelse om et forhold rumme en strafbar krænkelse af privatlivets fred. En forklaring om forholdet i retten vil kunne pådrage en alvorlig straf for falsk forklaring for retten. Retten skal endvidere afskære en søgsmålsret, dersom moderen undtagelsesvist kan bevise, at et seksuelt forhold i den periode, hvor hun blev gravid, ikke kan have fundet sted til den pågældende mand, ligesom retten kan afvise moderens udlæggelse af en mand, dersom denne kan bevise, at et seksuelt forhold i den periode, hvor hun blev gravid, ikke kan have fundet sted. Afvisning kan således finde sted, hvis et alibi kan opstilles for det tidspunkt og det sted, hvor manden angiver, at det seksuelle forhold skulle have fundet sted og efter omstændighederne også, hvis manden ikke ønsker at konkretisere sin påstand om forholdet tilstrækkeligt.

Udvalget har herefter ved sine afsluttende overvejelser fundet, at den samlede afvejning af de meget forskelligartede hensyn taler for at indføre en generel søgsmålsret, der alene bør begrænses i tilfælde, hvor afgørende hensyn til barnet taler imod, at den pågældende mand kan blive barnets far.”

V2006.B-0784-06
TFA2007.129

Afgørelse om genoptagelse af faderskabssag skal træffes ved kendelse. F's begæring blev ikke taget til følge.

Familieret 3.1 - Retspleje 27.2.

F begærede som registreret far til D, der var født i december 2002, genoptagelse af faderskabssagen. F havde i december 2005 på egen hånd fået foretaget en dna-test, hvorefter han ikke kunne være far til D. Byretten traf ved dom afgørelse om ikke at tage F's begæring til følge. Landsretten bemærkede, at afgørelsen burde være truffet ved kendelse. Landsretten stadfæstede herefter afgørelsen under henvisning til, at F allerede forud for sin anerkendelse af faderskabet havde været bekendt med de omstændigheder, der havde fået ham til næsten tre år efter D's fødsel at få en dna-test og rejse tvivl om faderskabet, at begæringen om genoptagelse først var fremsat næsten tre år efter D's fødsel, at F også efter ophævelsen af samlivet mellem F og D's mor i 2003 havde haft almindeligt samvær med D, og at D ikke kunne forventes at få en far, hvis sagen blev genoptaget.

V.L.D. 28. september 2006 i anke 9. afd. nr. B-0784-06

F (adv. Dorthe Horstmann, Viborg)
mod
M (adv. Ann Schrøder, Vejle).

(Kirsten Thorup, Chr. Bache, Chris Olesen (kst.)).

Vejle Rets dom 29. marts 2006:

F har som registreret far til D begæret faderskabssagen over D genoptaget.

Forklaringer:

F har forklaret, at parret var kærestere og boede sammen i Vejle i februar til marts 2002. M fik ikke p-piller. I marts 2002 var de på skiferie. De havde et skænderi, hvorefter M overnattede i en anden lejlighed. 4-5 uger efter var hun gravid.

Da forholdet gik i stykker omkring 20. marts 2003, havde han en tvivl, der nagede ham. Han har ikke fortalt M herom. Han har haft datteren D hver anden weekend. I oktober 2005 havde de et stort skænderi, hvor M beskyldte ham for at være en dårlig far. Dette bevirkede, at han via internettet bestilte en faderskabstest, som er fremlagt for statsamtet. Via sit job som politimand kender han til at udtage spyt, hvilket han gjorde til brug for denne test. Han udtog spyt med en vatpind fra kinden på både sig selv og D. Disse blev sendt til laboratoriet i USA, som konkluderede, at han ikke kunne være far. Han fik svar i december 2005.

Han har ikke noget navn på en anden eventuel far. Han mener dog ikke, at han kan være far til D med den viden, han nu har.

M har bekræftet F's forklaring om hændelsesforløbet. Hun er heller ikke i stand til at angive navnet på en anden mulig far.

Retten skal udtale:

M og F var samlevende kærestere, da D blev født. Efter samlivsophævelsen i marts 2002 har F haft samvær med D.

Begæringen om genoptagelse er fremsat af F. M har ikke udtalt sig imod en genoptagelse, men har i et brev af 7. januar 2006 til Vejle Statsamt anført: »Der bør naturligvis laves en officiel test, da jeg ikke har nogen anelse om, hvem faderen ellers kan være«.

F har fremlagt en privat indhentet DNA-test, hvorefter han ikke kan være far til D.

Betingelserne for at genoptage en faderskabssag er anført i børnelovens § 24. Efter denne bestemmelse skal det blandt andet tillægges betydning, om barnet kan forventes at ville få en far, hvis sagen

genoptages. Efter børnelovens § 22 kan en faderskabssag genoptages, hvis faderen og moderen i enighed anmoder om det, og kun hvis det sandsynliggøres, at en anden mand kan blive barnets far.

Da begæringen om genoptagelse er fremsat af F alene, finder retten, at anmodning skal vurderes efter børnelovens § 24. Selvom det efter udfærdigelsen af den DNA-test som F har fremlagt er udelukket, at han er far, finder retten ikke, at faderskabssagen bør genoptages, idet der herved må tillægges afgørende vægt, at begæringen om genoptagelse er fremsat næsten 3 år efter barnets fødsel, at F også efter samlivsophævelsen har haft almindeligt weekend-samvær med D, og at det efter F's og M's forklaringer må lægges til grund, at D ikke kan forventes at få en anden far, hvis sagen genoptages.

Vestre Landsrets dom:

Civilretten i Vejle har den 29. marts 2006 afsagt dom i 1. instans (- - -).

For landsretten har appellanten, F, gentaget sin påstand for byretten.

Indstævnte, M, har påstået dommen stadfæstet.

F har supplerende forklaret, at M var i byen og kom hjem tidligt om morgenen, lige før de tog på ferie. Han og M brugte ikke prævention omkring undfangelsestidspunktet, men deres seksualpraksis var sådan, at han finder det usandsynligt, at han skulle have gjort M gravid. M har ikke ved samlivsophævelsen sagt, at han ikke var far. Han sagde under graviditeten, at han ønskede en dna-test, men det satte M sig imod. Han har ikke boet sammen med D, siden hun var 3 måneder gammel. Han har set D ca. fire dage om måneden. Det var først i oktober 2005 under et skænderi, at han blev opmærksom på de episoder, hvor M kunne have været sammen med en anden. De var på skiferie fra den 23. marts til den 1. april 2002. Han fik svar på prøven i december 2005. Der er af anonymitetshensyn ikke navne på atesten fra det amerikanske firma. Han har sidst set D i december 2005. D har heller ikke haft kontakt med hans forældre siden. Han anerkendte faderskabet efter D's fødsel og satte ikke da spørgsmålstejn ved det. D blev født til terminen.

M har forklaret, at de blev kærestere i 2000 efter at have mødt hinanden i 1999. De havde et normalt seksualliv også i tiden omkring undfangelsen. Hun mindes ikke at have været i byen før skiferien. Hun har ikke været sammen med andre mænd i den periode, de boede sammen. De var ikke uvenner den aften på skiferien, men hun kunne ikke komme hjem til hotelværelset, da hun ingen nøgle havde. Hun fik noget at drikke hos de unge mennesker, og hun var nok ret beruset. Det var danskere, herunder en pige. Hun vågnede kl. 9. Hun havde ikke været i seng med andre den nat. Hun kan dog som følge af beruselsen ikke udelukke, at det kan være sket. Men hun havde sit tøj på, da hun vågnede, og hun mærkede ingen tegn på, at hun skulle have haft samleje. Den 12. december 2005 var første gang, at F satte spørgsmålstejn ved sit faderskab. D har spurgt til sin far og hans forældre efter, at forbindelsen blev afbrudt. Der er ikke aktuelle planer om, at hun skal giftes med sin kæreste, der dog nok har leget med tanken om at adoptere D. Hun regner med, at hun skal giftes med kæresten på et tidspunkt. Hendes kæreste er glad for D. Hun synes stadig, at der bør tages en dna-test, også fordi D har krav på at vide det. Hun er dog ikke i tvivl om, at F er faderen.

Landsrettens begrundelse og resultat

Det bemærkes, at byrettens afgørelse burde være truffet ved kendelse.

Det må lægges til grund, at F forud for anerkendelsen af sit faderskab har været bekendt med de omstændigheder, der har fået ham til næsten tre år efter D's fødsel at indhente en dna-test og rejse

tvivl om faderskabet. Herefter og af de grunde, der er anført af byretten, stadfæster landsretten dommen.

OE2011.B-3482-11
TFA2012.184

Faderskabssag ikke genoptaget på baggrund af privat DNA-test.

Familieret 3.1.

M havde fra 2007 samlevet med F og efter fødslen af S i februar 2009, skrev de sammen under på en »omsorgs- og ansvarserklæring«, og kort efter blev de gift. I maj 2010 gik de fra hinanden, og M fortalte herefter F, at hun i foråret 2008 havde haft samleje med A. Hun fik foretaget en privat DNA-test, hvorefter F var udelukket som far til S. Der var ikke foretaget test af A, der bekræftede oplysningen om samlejet i foråret 2008. M ønskede faderskabssagen genoptaget. F, der havde regelmæssigt samvær med S, protesterede. Genoptagelse efter børnelovens § 24 blev nægtet, navnlig under henvisning til, at M havde ladet F behandle S som sit barn, indtil S var 15 måneder gammel.

Ø.L.K. 20. december 2011 i kære 16. afd. nr. B-3482-11

M (adv. Anders Lindholt, København)

mod

1) F (adv. Mette Mygind, Næstved)

2) A.

(Finn Morten Andersen, Kaspar Linkis, Kolja Staunstrup (kst.)).

Næstved Rets kendelse 14. oktober 2011:

Sagens baggrund og parternes påstande:

Sagen drejer sig om spørgsmålet om faderskabssagen vedrørende S skal genoptages.

Sagen er indbragt for retten den 17. februar 2011 af Statsforvaltningen Sjælland.

M har nedlagt påstand om, at faderskabssagen genoptages.

F har modsat sig genoptagelse af faderskabssagen.

Den for S beskikkede advokat Ole Madsen har modsat sig genoptagelse af faderskabssagen.

Parternes forklaringer:

M har forklaret, at hun siden 2007 har været kæreste med F. Hun havde sin egen lejlighed. Hun flyttede sammen med ham i februar 2009. Forud for da var han på Søfartsskole, og han arbejdede ved - - -. Når han var hjemme, boede han hos hende. Deres forhold var præget af uoverensstemmelser i månederne februar, marts, april og maj 2008. En tidligere ven ved navn A dukkede op og var på besøg hos hende. Hun havde forud for sit forhold til F været småkæreste med denne A. Da hun talte med A i foråret 2008 på sin adresse, havde hun også ubeskyttet samleje med ham én gang. Forud for dette havde hun og F talt om, at de gerne ville have børn. I den forbindelse blev F undersøgt på - - - Sygehus, hvor man konstaterede, at hans sæd kvalitet ikke var god. Hun har ikke set resultatet af testen. Da hendes søn blev født, gik hun og F til Statsforvaltningen, hvor de skrev under på fælles forældremyndighed, og at han var far til hendes barn, S. Hun gik ud fra, at F var faren. Først på et senere tidspunkt efter at hun og F var gået fra hinanden den 2. maj 2010, begyndte hun at kunne se på sin dreng, at han ikke lignede F. Hun fik herefter foretaget en privat DNA-test, der viste, at F ikke kunne være far.

F har forklaret, at han den 17. november 2007 flyttede sammen M i hendes lejlighed. Han havde på dette tidspunkt fortsat adresse hos hendes forældre, men de boede sammen hver dag. Han stoppede med

at arbejde hos - - - den 1. maj 2008 og var herefter hjemme altid bortset fra, når han var på arbejde som brolægger sammen med M's far. De var på ferie fra 31. maj 2008 med familien, og i den ferie kom M og sagde til ham, at hun følte det som om, at hun var gravid. Han vidste på dette tidspunkt intet om A. Han var med til fødslen, og de skrev sammen under på fælles forældremyndighed, og at han var far til barnet. Først efter at de var gået fra hinanden, og M ikke ville have, at han havde S på samvær, blev A nævnt af M. Han flyttede den 2. maj 2010. På det tidspunkt var S 15 måneder gammel. Han havde i en periode ingen kontakt med S frem til november 2010, hvor retten traf afgørelse om midlertidigt samvær. Det første midlertidige samvær fandt sted den 17. december 2010. Han har siden haft samvær først 2 timer 2 gange om ugen, og siden 2 timer hver tirsdag i et samværshus i - - - og 5 timer i weekenden, oprindeligt i et samværshus men fra februar 2011 skulle dette samvær foregå på hans adresse. Et stykke tid forinden M blev gravid var han på - - - sygehus for at få undersøgt sin sæd kvalitet. Lægen konstaterede, at hans sæd kvalitet virkede, men at den var nedsat. Han fik oplyst, dette betød, at det blot var lidt sværere at få M til at blive gravid, men at det ikke var udelukket. Hans mor har epilepsi.

A har forklaret, at han kan bekræfte, at han i foråret 2008 havde ubeskyttet samleje med M én gang. Han husker ikke datoen. De talte efterfølgende kort sammen, men der opstod herefter en ubehagelig situation, der bevirkede, at han ikke har haft kontakt med M siden. Han har i dag en samlever og med hende har han en dreng på 8 måneder. Han har været vidende om, at S er til, men han har ikke været vidende om, at han kunne være en mulig far til S.

Retten begrundelse og afgørelse:

Da der ikke foreligger den fornødne enighed kan sagen ikke genoptages i henhold til børnelovens § 22. Spørgsmålet om genoptagelse skal herefter afgøres efter børnelovens § 24.

Retten finder ikke, at betingelserne for genoptagelse af faderskabssagen i henhold til børnelovens § 24 er tilstede.

Retten har i sin bedømmelse lagt vægt på, at F og M efter det oplyste har haft samliv fra slutningen af 2007 til maj 2010 og, at F kan være far til S, født februar 2009. Derudover har retten lagt vægt på, at F og M indgik ægteskab kort efter S' fødsel og blev skilt den 11. oktober 2010, og at M har haft kendskab til den omstændighed, at en anden mand muligvis kunne være far til S, og at hun på trods heraf har ladet M behandle S som sit barn. Endvidere er der efter det oplyste ikke konkrete omstændigheder, der giver anledning til at antage, at sagen vil få et andet udfald, hvis den genoptages.

Retten afviser derfor anmodningen om at genoptage faderskabssagen.

Østre Landsrets kendelse:

Kærende og indkærede 1 har oplyst, at de i forbindelse med S' fødsel indgik aftale om fælles forældremyndighed og anmeldte aftalen til statsforvaltningen.

Kærende har endvidere oplyst, at hun fra 2007 til maj 2010 var i fast parforhold med indkærede 1, men at hun havde ubeskyttet samleje med indkærede 2 omkring avlingstidspunktet. Indkærede 2 har bekræftet at have haft samleje med kærende omkring avlingstidspunktet.

Indkærede 1 har oplyst, at hun først blev oplyst om kærendes forhold til indkærede 2 efter samlivsophævelsen med kærende i maj 2010, og at han har regelmæssigt samvær med S.

Indkærede 2 har oplyst, at han ikke har kontakt til S, og at han ikke forud for denne sag var vidende om, at han kunne være en mulig far.

Der er i sagen fremlagt en privat DNA-test fra DNAtest.dk af 16. februar 2011, der fastslår, at indkærede 1 kan udelukkes som far til S, og at der er 0% sandsynlighed for faderskab. Det til brug for testen anvendte DNA materiale er fremsendt til DNAtest.dk af kærende.

Indkærede 1) og den for S beskikkede advokat, Ole Madsen, har modsat sig genoptagelse af faderskabssagen.

Da indkærede 1 har anerkendt faderskabet, kan genoptagelse ikke ske efter børnelovens § 21. Da indkærede 1 og S' beskikkede advokat, Ole Madsen, har modsat sig sagens genoptagelse, kan genoptagelse endvidere ikke ske efter børnelovens § 22, og spørgsmålet om genoptagelse skal derfor som anført af byretten afgøres efter børnelovens § 24.

Navnlig under hensyn til, at sagen er indbragt for retten på et tidspunkt, hvor S er fyldt 2 år, at kærende i hvert fald frem til S var 15 måneder gammel har ladet indkærede 1 behandle S som sit barn, selvom hun havde kendskab til, at en anden mand end indkærede 1 muligvis var far, og under hensyn til usikkerheden om hvorvidt S kan forventes at få en far, hvis sagen genoptages, finder landsretten ikke, at der er grundlag for at genoptage sagen om faderskabet til S.

V2012.B-2292-12
TFA2013.222

Ikke ganske særlige grunde til at genoptage sag om faderskab til A, født i 2007.

Familieret 3.1 - Retspleje 27.2.

Da M og F mødte hinanden i 2006, var M gravid, hvilket hun orienterede F om. F, der gerne ville påtage sig faderskabet for A, var med til fødslen i marts 2007 og skrev under på en omsorgs- og ansvarserklæring. M og F's forhold ebbede ud og sluttede i september 2007, og F havde herefter ingen kontakt med A. I januar 2012 anmodede F om genoptagelse af faderskabssagen og angav som årsag hertil, at han i 2010 var blevet biologisk far. I den forbindelse var han kommet til at tænke på, at hans barn i givet fald skulle dele arven med A, hvilket han ikke ønskede. M protesterede mod genoptagelse. Anmodningen blev ikke imødekommet, da der ikke var anført ganske særlige grunde til, at anmodningen ikke var fremsat tidligere.

V.L.K. 9. november 2012 i kære 9. afd. nr. B-2292-12

F
mod
M.

(Fabrin, Lars Christensen, Heidi Lambert (kst.)).

Retten i Koldings kendelse 28. august 2012:

Sagens baggrund og parternes påstande:

Sagen vedrører genoptagelse af faderskabssagen vedrørende A, født i marts 2007.

F har påstået sagen genoptaget.

M har protesteret mod, at sagen genoptages.

Oplysningerne i sagen:

F har den 31. januar 2012 anmodet Statsforvaltningen Syddanmark om at genoptage sagen om faderskabet vedrørende A, idet han har oplyst, at han ikke mener at være far til A.

I forbindelse med A's fødsel underskrev F omsorgs- og ansvarserklæringen, hvorefter han anerkendte faderskabet til A.

Den 27. april 2012 traf Statsforvaltningen Syddanmark i medfør af børnelovens § 22 og § 25 afgørelse om ikke at genoptage sagen.

F har klaget over afgørelsen og har ønsket sagen indbragt for retten.

Forklaringer:

M har forklaret, at hun og F traf hinanden via en datingside på nettet omkring februar måned 2006. De skrev sammen over messenger gennem nogen tid. Omkring juni måned 2006 aftalte de at mødes. Hun gjorde inden mødet F opmærksom på, at hun var gravid. Hun var blevet gravid under en bytur i B, hvor hun havde haft samleje med en mand. Hun var meget beruset og ved end ikke, hvad mandens fornavn var. Hun kan heller ikke sige noget om hans udseende. Hun er således helt sikker på, at F ikke er biologisk far til A. F ville dog gerne mødes med hende, selv om hun var gravid. Efter noget tids bekendtskab var hun og F ude at spise sammen, og han tilkendegav her, at han gerne ville være far for A. Hun og F mødtes i weekenderne, idet de boede langt fra hinanden. De har ikke boet sammen på noget tidspunkt. F var med til A's fødsel, og han skrev under på omsorgs- og ansvarserklæringen inden for den første uge efter fødslen. Herefter ebbede kontakten mellem hende og F ud. Han kom sjældnere og sjældnere, og besøgene blev af kortere og kortere varighed. I september 2007 sluttede det, og

hverken hun eller A har set F siden. Hun har ikke noget ønske om, at faderskabssagen skal genoptages.

F har forklaret, at det godt kan passe, at det var i starten af 2006, han og M fik kontakt til hinanden via datingsiderne. De mødtes første gang i juli 2006. Han mener, at det var i slutningen af juli. Foreholdt M's forklaring om, at hun, før deres første personlige møde, oplyste ham om, at hun var gravid, har han bekræftet dette. Han er således ikke biologisk far til A. Han var imidlertid med til alle skanninger og undersøgelser i forbindelse med graviditeten. Han var også med til selve fødslen, og det kan godt passe, at han underskrev omsorgs- og ansvarserklæringen meget kort tid efter fødslen. Det gjorde han, fordi han regnede med, at han og M skulle flytte sammen, og fordi M ikke vidste, hvem den rigtige far var. Også på grund af sin alder anså han det ikke for overvejende sandsynligt, at han skulle have biologiske børn.

Det er rigtigt, at han ikke har haft kontakt til M og A siden september 2007. Han har ikke tænkt over, at det havde betydning, at han var registreret som far til A. Det er først i forbindelse med, at han har fået en biologisk søn i 2010, han kom til at tænke på, at denne søn i givet fald skal dele arven efter ham med A. Han er ikke interesseret i, at A skal arve, idet han ikke forventer at genoptage kontakten til hende eller M. Han havde i sin tid overvejet ansvaret ved at vedkende sig faderskabet, men vigtigheden af korrekt registrering gik først op for ham senere. Således synes der nu ikke at være noget formål med, at han fortsat er registreret som far.

Retten begrundelse og afgørelse:

Under hensyn til, at anmodningen om genoptagelse er fremkommet senere end 3 år efter A's fødsel, og da parterne ikke er enige om, at der bør ske genoptagelse, kan genoptagelse kun ske i medfør af børnelovens § 25, jf. § 24.

Retten finder efter det foreliggende, herunder særligt F's forklaring, ikke, at der er anført ganske særlige grunde til, at anmodningen om genoptagelse ikke er fremsat før i januar måned 2012. Retten har herved lagt vægt på, at F efter parternes samstemmende oplysninger ikke har haft kontakt med A eller M siden september måned 2007 og på, at F har oplyst sin søns fødsel i 2010 som årsag til, at han nu ønsker sagen genoptaget. Retten finder herefter ikke grundlag for at genoptage sagen.

Vestre Landsret stadfæstede kendelsen med samme begrundelse som byretten.

V2012.B-2314-12
TFA2013.245

F's anmodning om genoptagelse af faderskabssag for 9-årige A ikke imødekommet.

Faderskab 3.1 - Retspleje 27.2.

I forbindelse med A's fødsel i december 2002 skrev F, der var under afsoning, under på en omsorgs- og ansvarserklæring, og ved sin løsladelse i efteråret 2003 flyttede han sammen med M. I august 2004 blev samlivet ophævet. Der var herefter samvær mellem F og A, og A boede også hos F i en periode. Fra oktober 2007 havde der ikke været kontakt mellem F og A. I december 2011 modtog F et brev, der gav ham mistanke om, at han ikke var biologisk far til A, og han anmodede straks herefter om genoptagelse af sagen. M og en for A beskikket værge protesterede. F oplyste om to andre mulige fædre, men M benægtede at have haft samleje med andre mænd end F i undfangelsesperioden. Det blev lagt til grund, at F ikke kunne have fremsat anmodning tidligere end sket, men efter M's forklaring kunne det ikke forventes, at A ved en genoptagelse ville få en anden far, og genoptagelse måtte anses for at være til væsentlig ulempe for den nu 9-årige A. Genoptagelse blev derfor nægtet.

V.L.K. 26. november 2012 i kære 10. afd. nr. B-2314-12

F (adv. Claus Bo Jakobsen, Brønderslev)

mod

M (selv)

og

A (adv. Ole Horn som værge, Frederikshavn).

(Poul Hansen, Thomas Jønler, Rikke Foersom (kst.)).

Retten i Hjørrings kendelse 6. september 2012:

Sagens baggrund og parternes påstande:

Sagen handler om, hvorvidt der kan ske genoptagelse af en faderskabssag på anmodning fra F.

Det fremgår af sagen, at barnet, A, blev født den 3. december 2002, og at F og M før fødslen har afgivet omsorgs- og ansvarserklæring vedrørende faderskabet til A.

Statsforvaltningen Nordjylland har på baggrund af anmodning af 7. januar 2011 fra F truffet afgørelse den 19. april 2012 om, at sagen ikke skal genoptages.

F har påklaget denne afgørelse til retten den 14. maj 2012.

F's påstand er, at faderskabssagen skal genoptages.

M og A's påstand er, at genoptagelse af faderskabssagen nægtes.

Oplysningerne i sagen:

F har forklaret, at han har kendt M, siden hun var 15 år gammel. De flyttede sammen i 1993. I 1994 fik de sønnen B og i 1998 datteren C. Den 27. februar 2002 blev han varetægtsfængslet. Han havde på det tidspunkt boet på en anden adresse end M i cirka tre måneder. De var stadig glade for hinanden, og de havde seksuelt samkvem. Han sad varetægtsfængslet fra den 27. februar 2002 til den 25. juni 2002, hvor han fik sin dom. M besøgte ham i fængslet. Besøgene var overvåget, så der var de ikke sammen seksuelt. Da han overgik til almindelig afsoning, kunne han ikke få udgang. Han var første gang ude i oktober 2002. Han blev løsladt den 24. oktober 2003. Han flyttede herefter sammen med M. M fødte A i december 2002. Han regnede med, at A var hans søn, for det sagde M. Han skrev derfor under på en omsorgserklæring. I august 2004 flyttede han og M fra hinanden. Han har haft

samvær med A indtil oktober 2007, og A har også boet hos ham. I dag har han stiftet ny familie. I den periode, hvor han var sammen med M, skænkede han det ikke en tanke, at A ikke var hans søn. Brevet fra D kom i december 2011. Før dette havde han ikke tænkt, at han ikke var far til A. Efter at han fik brevet fra D, skrev han til amtet. Han begyndte at tænke tilbage på, om der var noget, der kunne indikere, at der var en anden, der var far til A. M fik konstateret klamydia under graviditeten. Hun sagde til ham, at hun havde fået det i svømmehallen. Han lagde ikke noget i det på det tidspunkt. Han har en mistanke om, at det er hans mors mand, E, som er født i 1947, der kan være far til A. E kom ofte i M's og hans hjem, også når M var der alene. Børnene kalder E for farfar. Han har ingen kontakt til E og sin mor i dag, og det har han ikke haft siden 2006. Han har ikke konfronteret E med, at han skulle være far til A. Han kender ikke D. Hun har været veninde med hans mor. Han har ikke talt med D efterfølgende. Han fik et brev fra sin mor, efter at sagen startede op i statsforvaltningen. Hans mor skrev, at det også kunne være andre end E, der var far til A. Hun nævnte i den forbindelse G som mulighed. Han ignorerede brevet og sendte det retur. Brevet fra D eller hans mor er ikke noget, han har arrangeret. C bor i dag hos ham. B og A bor hos M. Han har ikke kontakt til B og A. A flyttede fra ham og hen til M i 2011. Han skal betale børnepenge, men gør det ikke, da han ikke har råd. Han får penge fra kommunen til C. C besøger M. Han og M taler sammen engang imellem om C, men det går ikke så godt med at kommunikere.

M har forklaret, at det er korrekt, at F og hun ikke boede sammen op til hans varetægtsfængsling i februar 2002. Hun besøgte ham i fængslet, hvor besøgene var overvågede. De flyttede fra hinanden, som anført af F og flyttede sammen igen. Hun fik konstateret klamydia under graviditeten, og hendes læge sagde, at hun kunne være blevet smittet i svømmehallen. Hun har mødt D hos F's mor, H, og E. Hun kender ikke D. E kom engang imellem i hendes og F's hjem, også efter at F kom i fængsel. Han var jo børnenes farfar. Hun havde aborteret i efteråret 2001, og hun og F havde talt om at forsøge af få et barn til efteråret. Hun brugte ikke prævention. Cirka en måned efter F's anholdelse fandt hun ud af, at hun var gravid. Hun har aldrig været seksuelt sammen med E. Hun kender G, men hun har ikke været sammen med ham seksuelt før efter 2004. I avlingsperioden havde hun og F seksuelt samkvem flere gange om ugen.

De boede hver for sig på tidspunktet, men de var kærestere. Hun havde ikke seksuelt samkvem med andre på dette tidspunkt. Hun blev gravid inden, at F blev varetægtsfængslet. Hendes termin blev under graviditeten flyttet fra den 7. november 2002 til den 20. november 2002, og hun gik desuden 14 dage over tid. Hun skulle således have født i november. Den 9. april 2002 var hun til den første lægelige undersøgelse, der viste, at hun var gravid. Hun havde før testet sig selv med en hjemmegraviditetstest, og hun kastede i øvrigt op, så hun vidste godt, at hun var gravid.

Parternes synspunkter:

F har gjort gældende, at sagen skal genoptages efter børnelovens § 25. Selvom 3-års-fristen i § 24 ikke er opfyldt, skal § 25 ses i lyset af § 24 og betingelserne heri. Der er ikke noget, der gav F anledning til at sætte spørgsmålstegn ved, om A var hans søn, før brevet fra D kommer til ham i december 2011. Der peges på en til to mulige fædre, og A kan derfor forventes at få en far. Der er i denne sag særlige omstændigheder, jf. børnelovens § 25. Disse særlige omstændigheder er, at F indtil 2011 ikke har troet andet, end at A var hans søn. E er kommet i huset hos M. Sagen kan ikke nægtes genoptagelse alene på baggrund af M's benægtelse af at have været sammen med andre mænd i avlingsperioden. F har ikke haft anledning til at gøre noget i sagen før 2011, og da han får brevet fra D, skriver han med det samme til statsforvaltningen og anmoder om genoptagelse. At M får konstateret klamydia under graviditeten tyder på, at hun har været sammen med en anden mand. A vil ikke miste en far, for der er andre mulige fædre, og A har

desuden ikke set F siden 2007. Der er således ikke et hensyn at tage til A. Undfangelsen af A må være sket omkring den 9. marts 2002, når A er født den 3. december 2002, og graviditetsperioden er 40 uger eller 270 dage. Undfangelsen skal være sket i en periode omkring den 9. marts 2002, og der kan sagtens have været andre, som M kan have haft seksuelt samvær med.

A har gjort gældende, at børnelovens §§ 22 og 25 ikke finder anvendelse, idet betingelserne ikke er opfyldt. Der er ingen oplysninger i sagen om D, E eller G. Praksis er meget streng, hvad angår genoptagelse. Dette ses blandt andet ved, at man nægter at genoptage, selvom en privat DNA-test viser, at en anden er far til barnet. A er i dag 10 år, og det vil være til væsentlig ulempe for ham, hvis sagen genoptages. Der kan ikke udpeges en anden far. Det er ikke sandsynliggjort, at der kan komme andre fædre på tale. M's kønssygdom under graviditeten er ikke udtryk for noget. M har afvist at skulle have været sammen med andre mænd i avlingsperioden.

M har tilsluttet sig de anbringender, som A har gjort gældende.

Rettens begrundelse og afgørelse:

Allerede fordi der ikke er enighed om genoptagelse af faderskabssagen, kan denne ikke genoptages i medfør af børnelovens § 22.

3-års-fristen i børnelovens § 24 er overskredet. Efter børnelovens § 25 kan genoptagelse efter børnelovens §§ 23 og 24 dog ske efter udløbet af fristen i disse bestemmelser, hvis der kan anføres ganske særlige grunde til, at anmodningen ikke er fremsat tidligere, omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse, og det må antages, at en fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlige ulemper for barnet.

Efter F's forklaring har han ikke før slutningen af 2011 haft kendskab til eller en formodning om, at han ikke var far til A. Anmodningen om genoptagelse af sagen ses således ikke at være kunnet fremsat tidligere.

F har angivet to mulige fædre til A. M har oplyst, at hun ikke har været seksuelt sammen med andre end F frem til 2004, og at hun er sikker på, at F er biologisk far til A.

Efter M's forklaring kan A ikke forvente at ville få en anden far, hvis sagen genoptages.

Værge for A, advokat Ole Horn har oplyst, at en genoptagelse af sagen vil være til væsentlig ulempe for A, der i dag er 9 år gammel.

Henset til værgens oplysninger og til, at A i dag er 9 år gammel og har haft samvær med F frem til 2007 og i hvert tilfælde i den periode har opfattet F som sin far, vil en fornyet behandling af sagen medføre væsentlige ulemper for A.

Derfor bestemmes:

Genoptagelse af faderskabssagen nægtes.

Vestre Landsrets kendelse:

Af de grunde, som byretten har anført, tiltræder landsretten, at de oplyste omstændigheder ikke i høj grad taler for genoptagelse af faderskabssagen, og at en fornyet behandling af sagen må antages at ville medføre væsentlige ulemper for A. Da betingelserne efter børnelovens § 25, jf. § 24, for genoptagelse af sagen således ikke er opfyldt, stadfæster landsretten byrettens kendelse.

OE2013.B-687-13

TFA2013.750

Bopæl for barn født af surrogatmor skulle afgøres efter analogi af forældreansvarslovens § 17 - bopæl tillagt den ikke-biologiske »mor«.

Familieret 33.3 - Menneskerettigheder 2.

D blev født i januar 2011 i Indien af en indisk rugemor, der umiddelbart efter fødslen overdrog forældremyndigheden til den biologiske far F og hans hustru M. M blev i Indien med D i 6 måneder, indtil D fik opholdstilladelse i Danmark. Opholdstilladelsen var betinget af, at D havde bopæl hos F. M og F havde imidlertid allerede før D's fødsel ophævet samlivet, og efter ankomsten til Danmark fik D bopæl hos M og samvær med F efter en 7/7-ordning. I september 2012 flyttede M med D fra Midtjylland til Lolland-Falster, og det var herefter ikke muligt at opretholde 7/7-ordningen. F anlagde herefter sag med påstand om, at M skulle anerkende, at D skulle have bopæl hos ham. M havde søgt om at stedbarnsadoptere D, men havde fået afslag, og en klagesag verserede. Da M ikke var mor til D, men alene medindehaver af forældremyndigheden, fandt byretten, at sagen ikke skulle afgøres efter forældreansvarslovens § 17, og F fik medhold i sin påstand, idet D's bopæl hos M krævede hans samtykke. Landsretten fandt, at spørgsmålet om bopæl skulle afgøres efter, hvad der var bedst for barnet, og dermed efter en analogi af § 17. Landsrettens flertal fandt herefter, at det var bedst for D at have bopæl hos M (dissens).

Ø.L.D. 8. juli 2013 i anke 5. afl. nr. B-687-13

M (adv. Maryla Rytter Wróblewski, København, besk.)
mod

F (adv. Susanne Merete Ravn, Roskilde).

(Mogens Kroman, Lene Jensen, Marie Louise Klenow (kst.)).

Nykøbing Falster Rets dom 11. februar 2013:

Sagens baggrund og parternes påstande:

Under denne sag har sagsøgeren F principalt nedlagt påstand om, at sagsøgte, M, tilpligtes at anerkende, at D født januar 2011, skal have bopæl hos ham.

Subsidiært har sagsøgeren nedlagt påstand om, at D skal have bopæl hos sagsøger.

Sagsøger har anført, at fuldbyrdesfristen fastsattes i medfør af retsplejelovens § 480, stk. 2.

Sagsøgte har i forhold til sagsøgers principale påstand påstået frifindelse.

Sagsøgte har nedlagt påstand om, at D skal have bopæl hos sagsøgte.

I forhold til sagsøgers påstand i medfør af retsplejelovens § 480, stk. 2, har sagsøgte påstået frifindelse.

Sagsøgte har anmodet om, at sagen udsættes på sagsøgtens ansøgning om adoption af D. Sagsøger har protesteret herimod.

Oplysningerne i sagen:

Parterne har fælles forældremyndighed, idet forældremyndigheden er overført til sagsøgte efter forældreansvarslovens § 13, stk. 2.

Forklaringer:

Der er under sagen afgivet forklaring af parterne. Forklaringerne er gengivet i retsbogen.(1)

F har forklaret blandt andet, at sagsøger og sagsøgte var sammen i 13 år, og de havde prøvet at få børn i 7-8 år. De blev herefter enige om at anvende en indisk rugemor med sagsøgers sæd, således han er den biologiske far. De rejste til Indien i maj 2010, og den - - januar 2011 blev D født. I august 2010 valgte sagsøger at ophæve samlivet med sagsøgte, men sagsøger og sagsøgte tog alligevel sammen til Indien for at hente og være sammen om D. Sagsøger startede med arbejde efter 14 dage, da han skulle finansiere barnet. Sagsøgte var i Indien i 6 måneder med D. Sagsøger tog til Indien

i slutningen af maj og var der i ca. 2 måneder med D. De havde hvert sit hotelværelse, men de var sammen om D. Den 16. juli 2011 kom D og sagsøgte hjem til Danmark. Sagsøger og sagsøgte var stadig gift på dette tidspunkt. I starten var D mest hos sagsøgte, men sagsøger fik D mere og mere hjem til samvær. Fra nytår 2011/2012 lavede parterne en 7/7-samværsordning for så vidt angår D. De boede på dette tidspunkt 15-20 minutters kørsel fra hinanden. De blev skilt ved bevilling den 16. februar 2012. D blev familie-sammenført og fik opholdstilladelse. D's opholdstilladelse er betinget af, at hun bor hos sagsøger. D havde bopæl hos sagsøgte på grund af, at så kunne sagsøgte få nogle økonomiske tilskud. Det var en del af aftalen, at sagsøger og sagsøgte skulle bo tæt på hinanden. Sagsøgte flyttede imidlertid den 1. september 2012 med D til [Lolland-Falster]. Sagsøger ringede til statsforvaltningen, men sagsøgte havde taget D ud af vuggestuen mv. I midten af oktober mødtes de i statsforvaltningen. Sagsøgers forældre bor i [Midt-Sjælland] 10 minutter fra D's gamle vuggestue. Sagsøgers far er 72 år, og moren er 65 år. Nu har sagsøger kun samvær med D fra torsdag til tirsdag. Han holder så D hjemme fra vuggestuen fredag og mandag, hvor han arbejder hjemme, og sagsøgers far hjælper til med at passe på D. Det tager 1½ times kørsel at køre fra sagsøger til sagsøgte. Derfor fungerer det ikke med en 7/7-ordning mere. Sagsøger henter og afleverer D i vuggestuen. Sagsøger har en bror, der bor i [Midt-Sjælland] og en bror, der bor i København. Hvis D bor hos sagsøger, skal D gå i vuggestuen der, for eksempel den gamle vuggestue. Sagsøger er fortsat indstillet på en 7/7-samværsordning mellem parterne. Både sagsøger og sagsøgte er meget kærlige og omsorgsfulde overfor D. Sagsøger er ikke bekymret for D, når hun er hos sagsøgte. D har det godt hos begge parterne. Begge parter har samme værdisæt. D er et glad barn. Hun er stærk og robust. Sagsøger kan ikke flytte fra sin bolig, da han er teknisk insolvent. Det er rigtigt, at parterne havde aftalt, at sagsøgte skulle adoptere D, men sagsøger fortrød adoptionen. Sagsøger ville have, at hans nye kæreste skulle være mor for D, men sagsøger handlede alligevel ikke på det. Nu har sagsøgte del i forældremyndigheden, men sagsøger vil ikke have, at sagsøgte skal adoptere D. Sagsøgte kan flytte til [Midt-Sjælland], og så kan hun få en 7/7-ordning. Hvis hun bliver boende, kan samværet foregå som nu, men med omvendt fortegn.

M har forklaret blandt andet, at det er rigtigt, at hun blev gift med sagsøger i 2004, og hun har været sammen med ham i 13 år, hvor de forsøgte at få et barn. De var enige om at finde en rugemor, og

så skulle sagsøger og sagsøgte blive sammen som en lykkelig familie resten af livet. De talte om stedbarnsadoption. De snakkede ikke om økonomien. De var i Indien i maj, men i august ville sagsøger skilles. Sagsøgte gik i panik over det, men de talte også om, at det ikke ville få noget med D at gøre. Sagsøger lovede fortsat, at sagsøgte kunne stedbarnsadoptere D. Sagsøgte flyttede ind i sin nye bolig i oktober 2010. I januar 2011 blev D født, og sagsøger boede i 14 dage med sagsøgte i Indien. Sagsøgte blev med D i Indien indtil juli, fordi der var problemer med familiesammenføringen. De kom til Danmark, og D fik adresse hos sagsøgte af økonomiske årsager. Da de var i Indien, talte de stadigvæk om stedbarnsadoption, men sagsøger skubbete det til side. Da de kom til Danmark, sagde sagsøger, at sagsøgte skulle fades ud over tid, og han sagde, at D ikke skulle kalde sagsøgte for mor. Sagsøgte fik del i forældremyndigheden via de indiske myndigheder. Parterne drøftede ikke D's opholdstilladelse. Sagsøgte flyttede til [Lolland-Falster], for parterne talte alligevel ikke sammen. Hun valgte [Lolland-Falster], fordi hun har sine familierelationer der. Hun vidste godt, at parterne ikke kunne opretholde en 7/7-samværsordning med D, men den samværsordning, som de har nu, er en fornuftig ordning, som de har truffet i fællesskab. D trives også med ordningen. Sagsøgte har ikke planer om at flytte tilbage til [Midt-Sjælland]. Sagsøgte har ikke nogle relationer deroppe, D er mest knyttet til sagsøgte. D er faldet til i vuggestuen nu. D er glad, robust og tilfreds. Sagsøgte læser til bygningskonstruktør, og hun bor i et hus på 100 kvm med tre værelser. Hun har fået en ny kæreste, der ikke har nogen børn. Hendes ekssvigerinde bor i huset ved siden af, og forældrene bor tæt på. Derudover har hun to brødre, som bor i byen, og som hun har et tæt forhold til. Hun har indgivet en ansøgning om familieadoption. Den ligger til behandling hos statsforvaltningen. Til januar vil der blive ansøgt om dansk statsborgerskab for D, og det kan hun få, fordi hun har en dansk far. Hvis hun havde haft et samarbejde med sagsøger, da de boede i [Midt-Sjælland], så var hun muligvis ikke flyttet derfra. Sagsøger har to gange afleveret D hos sagsøgte, og han har været inde og besøge sagsøgte én gang i boligen.

Parternes synspunkter:

Sagsøgeren har til støtte for den principale påstand gjort gældende, at da sagsøgte ikke er mor til D, men alene forældremyndighedsindehaver, kræver D's bopæl hos sagsøgte samtykke fra sagsøger som far og forældremyndighedsindehaver.

Det gøres endvidere gældende, at sagsøgers accept af, at D forment skulle have bopæl hos sagsøgte, ikke længere er gældende, da forudsætningen for sagsøgers accept - en deleordning om D - er bortfaldet, idet sagsøgte er flyttet så langt væk med D, at deleordning ikke længere er mulig.

Det gøres endelig til støtte for den principale påstand gældende, at der ikke er hjemmel i forældreansvarsloven til at retten kan træffe en afgørelse om barnets bopæl baseret på en vurdering af, hvad der vil være bedst for barnet i en situation som den foreliggende, hvor den ene forældremyndighedsindehaver er barnets forælder, mens den anden alene er indehaver af forældremyndighed. Afgørelsen om, at D skal have bopæl hos sagsøger, skal således alene træffes på grundlag af, at der ikke længere er samtykke til, at barnet opholder sig hos sagsøgte.

Det gøres til støtte for den subsidiære påstand gældende, at såfremt retten mener sig kompetent til at træffe en afgørelse vedrørende bopælsspørgsmålet baseret på en vurdering af, hvad der vil være bedst for D, må det lægges til grund, at det er bedst for D, at hun har bopæl hos sagsøger, fordi han er hendes biologiske far, og fordi han, i langt højere grad end sagsøgte, vil kunne sikre, at D har kontakt til begge parter.

Det må endvidere anses for at være bedst for D, at hun fortsætter i den vuggestue, hvor hun gik, indtil sagsøgte flyttede hende den 1. september 2012, og hvor hun trivedes.

Det gøres endelig gældende, at der er risiko for, at D ikke kan opretholde/forlænge sin opholdstilladelse i Danmark, hvis hun ikke har bopæl hos sagsøger, idet opholdstilladelsen er betinget af, at D har bopæl hos sagsøger.

Sagsøgte har gjort gældende,

at der er hjemmel i forældreansvarsloven til, at retten kan træffe afgørelse om spørgsmålet om bopæl, når parterne har fælles forældremyndighed,

at sagsøgte er tillagt forældrerettigheder, da hun har del i forældremyndigheden,

at sagsøger de facto har tillagt sagsøgte forældrerettigheder, idet han har overladt D i sagsøgtes varetægt allerede i Indien,

at D fortsat bør have bopæl hos sagsøgte, som har været hendes primære omsorgsperson siden hendes fødsel,

at D er faldet godt til i sin nye vuggestue, og derfor ikke bør skiftes tilbage til den tidligere vuggestue.

Endelig gøres det gældende

at D formentlig kan opnå dansk statsborgerskab med det samme, idet hun er biologisk datter af en dansk statsborger,

at sagsøger ikke reelt kan anse det for et problem i forhold til D's opholdstilladelse, at hun har bopæl hos sagsøgte, da han har indvilliget i, at D har bopæl hos sagsøgte uanset ordlyden i opholdstilladelsen udstedt af Udlændigeservice.

Rettens begrundelse og afgørelse:

Sagsøgte er ikke biologisk mor til D, men har alene forældremyndigheden over D i medfør af forældreansvarslovens § 13, stk. 2. Retten finder herefter ikke, at spørgsmålet om, hvor D skal bo, kan afgøres ud fra forældreansvarslovens § 17 eller en analog fortolkning heraf.

Da sagsøger ikke har samtykket i, at D skal have bopæl hos sagsøgte, tages sagsøgers principale påstand herefter til følge som nedenfor bestemt.

Retten har ikke fundet anledning til at udsætte sagen på behandlingen af sagsøgtes ansøgning om adoption. Retten har heller ikke fundet anledning til at fravige lovens almindelige fuldbyrdelsesfrister, jf. retsplejelovens § 480, stk. 2, jf. stk. 1.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte M tilpligtes at anerkende, at D skal have bopæl hos sagsøger F.

Østre Landsrets dom:

Nykøbing Falster Rets dom af 11. februar 2013 (- - -) er anket af M med påstand om principalt ophævelse af byrettens dom og hjemvisning til byretten, subsidiært udsættelse og mest subsidiært frifindelse over for F's påstand om, at hun tilpligtes at anerkende, at D skal have bopæl hos ham, og med påstand om frifindelse over for F's påstand om, at D skal have bopæl hos ham.

F har påstået stadfæstelse, subsidiært at D skal have bopæl hos ham.

M har haft fri proces under anken.

Supplerende sagsfremstilling:

D blev ifølge fødselsattest af 24. januar 2011 født i - - -, Indien, den - - - januar 2011. Forældrene blev i attesten angivet som M og F.

D blev imidlertid født af Mrs. B. Ved rapport af 7. februar 2011 om DNA-test blev F udlagt som D's biologiske far. Ved notarbekræftet erklæring af 9. maj 2011 overdrog B den fulde forældremyndighed og alle rettigheder som forældre til F og M, idet hun

erklærede at være surrogatmoder for D og at have overladt D til F og M umiddelbart efter fødslen.

Den 4. juli 2011 meddelte Udlændingesservice D opholdstilladelse i Danmark indtil den 4. juli 2013 blandt andet på betingelse af, at hun opholdt sig hos sin far.

Parterne blev skilt ved bevilling af 16. februar 2012.

Ved brev af 16. marts 2012 til - - - Kommune meddelte Ankestyrelsen, at det kunne lægges til grund, at M havde del i forældremyndigheden over D.

Ved brev af 12. februar 2013 meddelte Statsforvaltningen Sjælland M afslag på hendes ansøgning om familieadoption af D. Denne afgørelse er påklaget til Ankestyrelsens Familieretsafdeling.

Forklaringer:

For landsretten har parterne afgivet supplerende forklaring.

M har forklaret blandt andet, at de havde forsøgt at få et barn i ca. 10 år, før de fik D. F fik konstateret lymfekræft, hvilket gjorde det vanskeligt at blive godkendt som adoptanter, da der var en karenperiode på 5 år efter helbredelsen. De var også i fertilitetsbehandling, som mislykkedes, da hun fik en graviditet uden for livmoderen og var nødt til at få fjernet æggestokkene. I 2005 indledte de en adoptionsag, men i 2008 fik F konstateret kræft igen, hvilket indebar, at de på ny ikke kunne blive godkendt som adoptanter.

Hun flyttede til [Lolland-Falster], da hun efter skilsmissen ikke havde relationer tilbage i [Midt-Sjælland], og hun blandt andet på grund af konfliktniveauet med F havde brug for støtte fra familie og venner. Hun syntes, at det var ærgerligt, at der dermed blev så langt til D's far og hans familie, men det var vigtigere, at hun som mor kunne få hverdagen til at hænge sammen. Siden oktober eller november 2012 har hun haft sygeorlov fra studiet, da bopælssagen har taget hårdt på hende, og hun fik stress. Hun vil formentlig begynde på studiet igen efter sommerferien, hvor et nyt semester begynder. D er flyttet fra vuggestuen til mellemgruppen, og det går rigtig godt. D stortrives. Det går fint med samværet med F, men hun kan godt mærke på D, at D lige skal tilpasse sig, når hun kommer hjem fra samvær. Hun går ud fra, at hun også vil bo på [Lolland-Falster], når D skal begynde i skole. Da D ikke vil kunne være fraværende fra skolen fredag og mandag, vil hun kun kunne have weekendsamvær med sin far. Det er vigtigt for D at have en fast base.

Hun har anket afgørelsen om afslag på adoption af D til Familiestyrelsen. Hun håber på en snarlig afgørelse. Hun vil gerne adoptere D, da hun er hendes mor, og da forældremyndigheden ikke er nok. D har brug for en mor. Hun har indgivet en ansøgning om forlængelse af D's opholdstilladelse. Hun har i den forbindelse forklaret Udlændingestyrelsen situationen. Styrelsen har udsat spørgsmålet om opholdstilladelse, til landsrettens afgørelse foreligger. F vil ikke indgive ansøgning om statsborgerskab for D, og da begge forældremyndighedsindehaveres underskrifter kræves for at søge om statsborgerskab, kan hun ikke indgive den alene.

F har forklaret blandt andet, at han er erklæret rask for kræft. Han er IT-konsulent hos - - -, hvor han tjener godt. Han var i Indien 14 dage i januar og 14 dage i maj-juni, da de skulle hente D. Da han blev far, var det en kæmpe omvæltning for ham. Det var derfor, han sagde, at hans nye kæreste skulle være D's mor, og formentlig også derfor, M sagde, at han skulle opgive D. Han har ikke siden holdt fast i, at hans kæreste skulle være D's mor. Han accepterede, at D fik bopæl hos M, da M kunne få nogle økonomiske fordele ved det. Han fik også M til at udsætte sin studiestart, så hun kunne gå lidt længere hjemme hos D. Han er teknisk insolvent, fordi han i forbindelse med skilsmissen optog lån i huset for, at M kunne få midler til at købe en lejlighed. Huset har efterfølgende vist sig ikke at være så meget værd, så hvis han skal sælge huset, vil det ske med tab. I sommeren 2012 blev han ringet op af M, som fortalte,

at hun ville flytte til [Lolland-Falster] med D, da deres samarbejde ikke fungerede.

Da han fik at vide, at M ville flytte, kontaktede han statsforvaltningen, men inden der blev afholdt et møde i statsforvaltningen, var M flyttet. Han synes, at M bør tage mere hensyn til D, så D kan være mere sammen med den biologiske del af familien. Han havde bedt M om ikke at tage kontakt til hans forældre, da han på daværende tidspunkt havde behov for at få fred. De havde boet sammen i [Midt-Sjælland] siden 2003. De havde også aftalt, at det var vigtigt for D, at de begge boede i [Midt-Sjælland]-området. De har fælles venner, som de begge ser.

Som samværet foregår nu, henter han D i institutionen om torsdagen, og om fredagen og mandagen kører de til hans forældre, som ser efter D, mens han sidder og arbejder. Han afleverer D i vuggestuen tirsdag morgen. Han vil gerne have mere samvær med D, men han synes også, at det er vigtigt, at D har tæt kontakt med M. D er glad, når de er sammen. I lørdags ville D ikke slippe ham, da han skulle aflevere hende til M. Han bor i en lille landsby i et parcelhus med en stor have. D har sit eget værelse. Han flytter sammen med sin kæreste til august. Hans kæreste har en datter på 10 år, som flytter med. D er meget glad for kærestens datter. Hans kæreste er socialrådgiver. De skal have et barn sammen til januar. Han er ikke interesseret i, at M stedbarnsadopterer D, da han gerne vil have snor i D. Han mener, at det er vigtigt, at D har mere kontakt til sin biologiske familie. Han vil søge forlængelse af opholdstilladelsen for D. Da han gav M lov til at have D boende, var han ikke opmærksom på, at det var en betingelse for opholdstilladelsen, at D boede os ham. Han kan ikke se, at der er nogen grund til at søge statsborgerskab for D, da han mener, at det er bedst for D, at det er en betingelse for ophold, at hun bor hos ham.

Procedure:

M har til støtte for påstanden om ophævelse af dommen og hjemvisning blandt andet anført, at da nærværende sag er en ægte-skabssag, kan F's anerkendelsespåstand ikke tages under påkendelse, men alene prøves under en almindelig civilsag. Til støtte for påstanden om udsættelse har M anført, at sagen bør afvente endelig stillingtagen til, om hun kan adoptere D. Til støtte for påstanden om frifindelse har M anført, at forældreansvarslovens § 17 bør finde analog anvendelse ved bedømmelsen af, hvor D skal have bopæl. Hun har del i forældremyndigheden og har som følge heraf de rettigheder, der følger af at være forælder i forældreansvarsloven. Der findes klar støtte herfor i forarbejderne og i litteraturen. De factofamilieliv er beskyttet af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, hvoraf også følger, at barnets bedste interesse bør varetages ved afgørelser om familieliv. Det er i D's bedste interesse fortsat at have bopæl hos hende, der har været D's primære omsorgsperson siden fødslen.

F har over for påstanden om afvisning blandt andet anført, at sagen drejer sig om bopæl for et barn og derfor bør behandles efter retsplejelovens kapitel 42, hvilket den også er blevet i byretten. Det er i den forbindelse uden betydning, at en af de nedlagte påstande er en anerkendelsespåstand. Over for påstanden om udsættelse af sagen har F blandt andet anført, at der ikke er nogen udsigt til, at M kan adoptere D, da han ikke vil meddele samtykke hertil, og M i øvrigt ikke opfylder betingelserne for at kunne adoptere D. Til støtte for sin påstand om stadfæstelse har F blandt andet anført, at da M ikke er mor til D, kræver det hans samtykke, hvis D skal bo hos hende, og han har tilbagekaldt sit samtykke. Sagen skal ikke afgøres efter forældreansvarslovens § 17, da M ikke er mor til D og derfor ikke er omfattet af bestemmelsens ordlyd. Hvis lovgiver havde haft til hensigt at omfatte personer, der ikke er forældre, af bestemmelsen, havde det været naturligt at formulere bestemmelsen i overensstemmelse hermed. Der skelnes i loven klart mellem forældremyndig-

hedsindehavere og forældre med forældremyndighed. Der er ikke hjemmel i forældreansvarsloven til at træffe en afgørelse om barnets bopæl baseret på, hvad der er bedst for barnet, i en situation som den foreliggende, hvor kun den ene forældremyndighedsindehaver er barnets forælder. Til støtte for sin subsidiære påstand har F blandt andet anført, at det er bedst for D at have bopæl hos ham, hvor hun har sine biologiske rødder, og hvor hun har hans familie i nærheden. Endelig er der risiko for, at D ikke kan få forlænget sin opholdstiladelse, hvis hun ikke bor hos ham.

Landsrettens begrundelse og resultat:

Da denne sag drejer sig om et barns bopæl, finder landsretten, at den er omfattet af retsplejelovens § 448, nr. 3, og derfor skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 42, uanset at en af de nedlagte påstande er formuleret som en anerkendelsespåstand. M's påstand om ophævelse og hjemvisning tages derfor ikke til følge.

Det er ikke påkrævet at udsætte sagen med henblik på at afvente Ankestyrelsens afgørelse af M's klage over statsforvaltningens afslag på hendes ansøgning om adoption af D, jf. retsplejelovens § 345, idet landsretten finder, at sagen kan afgøres på det foreliggende grundlag.

Det kan i sagen lægges til grund som ubestridt, at B ved erklæring af 9. maj 2011 overdrog forældremyndigheden over D til M og F i forening, og at de begge har del i forældremyndigheden over D, men at alene F er biologisk forælder.

Efter forældreansvarslovens § 4 skal afgørelser efter loven træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 499 af 6. juni 2007. Det anføres i bemærkningerne til lovforslaget, L 133 af 31. januar 2007, blandt andet:

»Et andet grundlæggende princip i loven er, at alle afgørelser skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet. Kriteriet tager udgangspunkt i artikel 3 i FN's Børnekonvention og må til enhver tid tolkes som den bedst tænkelige løsning for hvert enkelt barn og bero på en individuel vurdering af netop dette barns forhold - herunder barnets egen indstilling - sammenholdt med den viden og det erfaringsgrundlag, der i øvrigt foreligger eller kan bibringes sagen i form af f.eks. børnesagkyndig rådgivning. Ved at fremhæve dette princip direkte i loven imødegås også den kritik, der er fremkommet fra FN's Børnekomitee for Barnets rettigheder, hvorfra der har været peget på, at det generelle princip om barnets tarv i Børnekonventionens artikel 3 ikke er anvendt fuldt ud og loyalt indarbejdet i Danmarks politikker og ordninger.

...

2.1.2.1. Børnekonventionen

I relation til spørgsmål om forældremyndighed og samvær bygger Børnekonventionen bl.a. på et princip om, at barnets bedste skal komme i første række i alle beslutninger vedrørende barnet, jf. konventionens artikel 3 (1):

»3.1. I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.«

Bestemmelsen har flere funktioner, herunder at barnets tarv som et grundlæggende princip skal gennemsyre lovgivningen og alle afgørelser vedrørende barnet. Samtidig skal barnets tarv indgå i fortolkningen og anvendelsen af andre bestemmelser i konventionen. Barnets tarv skal komme i første række, men ikke nødvendigvis være det eneste kriterium ved afgørelsen af konkrete sager om barnets forhold. Barnets ret til samvær med sine forældre skal f.eks. vurderes over for dets ret til beskyttelse mod overgreb e.lign. fra eksempelvis forældrenes side.«

På denne baggrund finder landsretten, at et spørgsmål om, hvor et barn skal have bopæl, bør afgøres ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Hvis forældre med fælles forældremyndighed ikke er enige om, hos hvem af dem barnet skal have bopæl, afgøres dette af retten, jf. forældreansvarslovens § 17. Det følger af bestemmelsens ordlyd, at bestemmelsen alene vedrører forældre med fælles forældremyndighed og ikke tvister mellem forældremyndighedsindehavere, hvoraf kun den ene er forælder.

Henset til, at M siden D's fødsel har varetaget rollen som D's mor, og at dette er sket med begge biologiske forældres accept, finder landsretten, at § 17 uanset dens ordlyd bør finde analog anvendelse ved afgørelsen af, hvor D skal have bopæl, idet hensynet til D taler for, at hendes forhold til M bliver inddraget ved afgørelsen heraf, jf. forældreansvarslovens § 4. F's påstand om stadfæstelse tages derfor ikke til følge.

Efter bevisførelsen for landsretten findes både M og F at være velegnede til at varetage bopælsretten for D.

Landsdommerne Lene Jensen og Marie Louise Klenow (kst.) udtaler:

M har boet seks måneder i Indien med D og har haft et års orlov for at passe D. Siden ankomsten til Danmark har D haft bopæl hos M. Henset til, at M således har været den primære omsorgsperson for D lige siden fødslen, finder disse voterende, at bopælsretten bør tillægges M.

Landsdommer Mogens Kroman udtaler:

Henset til, at M uden tungtvejende grunde dertil flyttede D's bopæl mere end 100 km væk fra D's far og dermed hindrede den hidtil tætte kontakt med den biologiske far og hans familie, finder denne voterende, at det vil være bedst for D at have bopæl hos sin biologiske far, F.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet.

OE2013.B-2485-13

TFA2013.781

Mand, der mente at være far til 6-årig pige, kunne ikke få sag genoptaget efter børnelovens §§ 24 og 25.

Familieret 3.1.

A anmodede i 2011 om genoptagelse af faderskabssag vedrørende D født i 2005, idet han gjorde gældende, at han havde haft en affære med D's mor i den periode, hvor hun blev undfanget, og da han nu havde konstateret, at D lignede hans datter. En anden mand F var registreret som far til D, og såvel han som M modsatte sig genoptagelse. Da A ikke tilhørte den personkreds, der kan få genoptaget en faderskabssag efter børnelovens §§ 24 og 25, blev genoptagelse afvist.

Ø.L.K. 20. august 2013 i kære 16. afd. nr. B-2485-13

A
mod
M.

(Ole Dybdahl, Kaspar Linkis, Gitte Arildsen (kst.)).

Holbæk Rets kendelse 10. juli 2013:

Sagen er modtaget af Retten i Holbæk den 9. april 2013, og afgørelsen er truffet på skriftligt grundlag.

Sagen drejer sig om genoptagelse af faderskabssagen vedrørende barnet D, der er født marts 2005.

A har påstået sagen genoptaget.

Moren, M, og faren, F, ønsker ikke sagen genoptaget.

M fødte marts 2005 barnet D.

Det fremgår af statsforvaltningens afgørelse af 20. marts 2013, at F er registreret som far til barnet.

I e-mail af 21. oktober og 1. november 2011 henvendte A sig til statsforvaltningen vedrørende vejledning om genoptagelse af faderskabssag.

I brev af 11. november 2011 anmodede A om genoptagelse af faderskabssag vedrørende D. Det fremgår af anmodningen, at han ca. 8 år tidligere havde en affære med M, og at han var bekendt med, at M efterfølgende fik datteren, D, men at han først i 2011 blev klar over, at der var en slående lighed mellem D og A's datter, B.

I afgørelse af 22. februar 2012 afviste statsforvaltningen at genoptage sagen, idet F ikke har søgsmålsret vedrørende faderskab for D, jf. børnelovens § 6, stk. 2.

I e-mail af 26. februar 2012 påklagede A statsforvaltningens afgørelse af 22. februar 2012.

I retsbog af 19. april 2012 afgav A følgende forklaring:

»F forklarede under strafansvar, at han er sikker på, at han er far til D, da han har set billeder af hende på Facebook, og hun ligner hans datter, B, til forveksling. Han forklarede, at han ønsker at rejse faderskabssag for at få fastslået faderskabet.«

Med kendelse af 19. april 2012 nægtede Retten i Holbæk indledning af faderskabssag vedrørende D, idet A ikke har søgsmålsret vedrørende faderskab for D, jf. børnelovens § 6, stk. 2.

I retsbogen af 19. april 2012 fremgår, at Retten i Holbæk ikke har taget stilling til genoptagelse efter børnelovens kapitel 24.

Ved e-mail af 15. februar 2013 anmodede A om genoptagelse af faderskabssagen.

I e-mail af 12. marts 2013 fra M fremgår, at hun ikke ønsker sagen genoptaget, men at hun er indstillet på at få foretaget en DNA-test, hvis det er nødvendigt.

I notat i henhold til offentlighedslovens § 6 af 20. marts 2013 fremgår, at F telefonisk overfor statsforvaltningen har oplyst, at han ikke ønsker sagen genoptaget.

Ved afgørelse af 20. marts 2013 afviste statsforvaltningen at genoptage sagen, idet der ikke er enighed mellem A og D's forældre om at genoptage sagen, idet omstændighederne ikke i høj grad taler for genoptagelse og idet genoptagelse af sagen vil medføre væsentlige ulemper for D, jf. børnelovens §§ 22 og 25.

Ved e-mail af 23. marts 2013 påklagede A statsforvaltningens afgørelse af 20. marts 2013.

F har anført blandt andet følgende:

at han har haft samleje med M, da hun blev gravid med D,

at D til forveksling ligner A's datter, B,

at M har undladt at fortælle A, at han er eller kan være far til D,

at A ikke haft anledning til at anlægge sag eller søge om genoptagelse tidligere, idet han ikke var klar over D's eksistens,

at man let kan afgøre faderskabet ved at foretage en DNA-test,

at A har ret til samvær med sit barn, og

at D har krav på at kende sin biologiske far og halvsøskende, jf. Børnekonventionens artikel 8, 9, 16 og 42.

M har anført blandt andet,

at D allerede har en far, F, som har samvær med D hver anden weekend, og derudover, når det passer dem,

at A ikke er en del af D's liv,

at M ikke ønsker kontakt med A, og

at M ikke ønsker, at A opnår faderskab, samvær eller andre rettigheder vedrørende D.

F har anført blandt andet,

at D allerede har en far, og

at D har været nok igennem med hans og M's skilsmisse.

A's anmodning om genoptagelse af 11. november 2011 er fremsat ca. 6 år og 8 måneder efter D's fødsel.

Efter børnelovens § 24, stk. 1, kan 1) moren eller hendes dødsbo, 2) barnets værge eller dets dødsbo eller 3) faren eller hans dødsbo anmode om genoptagelse af sagen, hvis der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, eller der i øvrigt er særlig anledning til at antage, at sagen vil få et andet udfald. Med »faren« menes den person, der er registreret som far.

En anmodning om genoptagelse efter børnelovens § 24 kan kun begæres af ovennævnte personkreds, og anmodning skal fremsættes inden tre år efter barnets fødsel. Overskrides denne frist, kan sagen kun genoptages under de helt særlige omstændigheder, som er nævnt i børnelovens § 25.

Da A falder udenfor ovennævnte personkreds, og da anmodning om genoptagelse er fremsat efter udløbet af fristen på tre år, kan faderskabssagen vedrørende D ikke genoptages efter børnelovens § 24.

Bestemmelsen i børnelovens § 25 regulerer spørgsmålet om genoptagelse i tilfælde som nævnt i børnelovens §§ 23 og 24, hvor tre års-fristen er overskredet. Kompetencen til at begære genoptagelse efter § 25 tilkommer alene de personer m.v., som er nævnt i børnelovens §§ 23 og 24, hvilket i den aktuelle situation, hvor der ikke foreligger fejl i behandlingen, jf. § 23, vil sige 1) moren eller hendes dødsbo, 2) barnets værge eller dets dødsbo, 3) faren eller hans dødsbo.

Da A falder udenfor ovennævnte personkreds, har han ikke ret til at få sagen genoptaget, jf. børnelovens § 25, jf. § 24.

Det i øvrigt anførte kan ikke føre til et andet resultat.

Østre Landsrets kendelse:

Landsretten er enig med byretten i, at A ikke er omfattet af personkredsen, som kan få genoptaget faderskabssagen vedrørende D i medfør af børnelovens § 24 og § 25.

Landsretten stadfæster derfor byrettens afgørelse.

OE2013.B-2459-13

TFA2013.783

Ikke genoptagelse af faderskabssag vedrørende 8-årig pige.

Familieret 3.1.

F anerkendte få dage efter fødslen faderskabet til D, som blev født i 2005. Nogle måneder senere ophævede han og moderen samlivet, og han havde ikke samvær med D efter 2009. I 2011 anmodede han om genoptagelse af faderskabssagen, hvilket blev afslået af statsforvaltningen og ikke indbragt for retten, og i 2013 anmodede han på ny om genoptagelse, idet han henviste til, at D lignede A, som var kommet i hans og M's hjem. M og A forklarede, at de aldrig havde været sammen seksuelt. Genoptagelse blev nægtet.

Ø.L.K. 21. august 2013 i kære 16. afd. nr. B-2459-13

F
mod
M.

(Kaspar Linkis, Ole Dybdahl, Gitte Arildsen (kst.)).

Odense Rets kendelse 8. juli 2013:

Sagens baggrund og parternes påstande:

F har påklaget statsforvaltningens afgørelse af 29. april 2013, hvorved statsforvaltningen afviste at genoptage faderskabssagen vedrørende D, født marts 2005.

Sagen er modtaget i retten den 3. maj 2013.

Oplysningerne i sagen:

Denne kendelse indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218b, jf. § 218a, stk. 2.

F har den 7. marts 2005 anerkendt faderskabet til D, og han er efterfølgende registreret som far.

Ved e-mail af 18. september 2011 anmodede F om genoptagelse af faderskabssagen. Statsforvaltningen traf afgørelse i sagen den 2. november 2011, hvorved genoptagelse blev afvist i medfør af børnelovens § 22, og hvorved statsforvaltningen vejledte om muligheden for at søge sagen genoptaget efter børnelovens § 25.

Ved brev af 14. november 2011 anmodede F om genoptagelse i medfør af børnelovens § 25. Anmodningen blev afvist ved statsforvaltningens afgørelse af 21. november 2011.

Ved e-mail af 28. januar 2013 anmodede F på ny om genoptagelse af faderskabssagen vedrørende D.

De 29. april 2013 afviste statsforvaltningen at genoptage faderskabssagen. Statsforvaltningens afgørelse blev truffet efter børnelovens §§ 22 og 25 og var begrundet med, at der ikke mellem sagens parter var enighed om at genoptage faderskabssagen, og at statsforvaltningen endvidere ikke fandt, at sagen kunne genoptages efter børnelovens § 25.

Forklaringer:

F har forklaret, at han og M var kærestepar fra 2002-2005, og at de boede sammen fra 2003. Han er helt sikker på, at han ikke er D's far. Han har været seksuelt sammen med M en enkelt gang eller to i den relevante periode, men han er sikker på, at hun også har været sammen med A, som var en af hans kolleger, der i en periode kom meget i parrets hjem. Han mener, at M og A var seksuelt sammen under en ferie i Portugal i juni 2004, eller også har de været seksuelt sammen umiddelbart efter ferien. F's familie og venner har uafhængigt af hinanden sagt, at D ligner A. Lighederne mellem D og A viste sig først efter, at D var blevet 3 år. Han har ikke set D siden 2009. Han har på intet tidspunkt haft samvær med D, og M har eneforældremyndighed over hende. Han har et par gange

mødt M, hvor M har haft D med. Hun har i begge tilfælde dækket D's ansigt til. M har endvidere blokeret hans egen og hans store datter B's adgang til sin Facebook profil, således at de ikke længere kan se udlagte billeder af D. Han følte afmagt, da han modtog statsforvaltningens afgørelse i genoptagelsessagen i 2011. Han følte, at sagen var afgjort på forhånd. Dette var baggrunden for, at han ikke påklagede afgørelsen til retten. Det forhold, at M ikke svarede i forbindelse med sagen, underbygger ham i hans tro på, at hun har noget at skjule. Han ønsker DNA-testning gennemført.

M har forklaret, at hun og F var samlevende på undfangelsestidspunktet og havde været det i godt et år. Parret boede sammen, indtil D var ca. 5 måneder gammel. Efter bruddet ansøgte hun om og fik forældremyndigheden over D alene. F mødte ikke under forældremyndighedssagen. Han har ikke efterfølgende ansøgt om samvær, og der har aldrig været samvær. F ansøgte i 2011 om genoptagelse af faderskabssagen og begrundede ansøgningen med, at D ikke lignede ham. Hun kender A, som var en af hendes og F's fælles venner, og som kom i parrets hjem. Hun har aldrig været seksuelt sammen med A, og hun har heller ikke været seksuelt sammen med andre end F, mens hun og F var samlevende. Hun ønsker ikke sagen genoptaget, ligesom hun ikke ønsker at deltage i DNA-testning. Dette af hensyn til D, som har haft et turbulent forhold til sin far, og som ikke ved noget om den verserende sag.

A har forklaret, at han og F tidligere var kammerater. De arbejdede begge som taxachauffører og kendte hinanden via jobbet. Han kender M via F. Han var en god ven af huset, og kom i en periode meget hos parret. Han har aldrig været seksuelt sammen med M. På et tidspunkt blev F vred på ham, og han og F ses ikke mere. De arbejder fortsat i samme firma. Han er i dag i fast forhold. Han er ikke og har aldrig været kæreste med M. Han vil være villig til at deltage i DNA-testning såfremt retten måtte finde dette påkrævet.

Parternes synspunkter:

F har gjort gældende, at der er fremkommet nye oplysninger, siden han i 2011 fik afslag på genoptagelse af faderskabssagen. Blandt andet er der nu billeder, der viser, at D ligner den person, A, som F mener er D's far. Dette er tillige påpeget af familiemedlemmer og andre udenforstående personer. A kom meget i hans og M's fælles hjem på tidspunktet omkring undfangelsestidspunktet. Endelig indikerer det forhold, at M ikke ønsker at deltage i en DNA-testning, at han ikke er D's far.

M har gjort gældende, at hun er helt sikker på, at F er D's far, og hun erkendte da også faderskabet i forbindelse med fødslen.

Rettens begrundelse og afgørelse:

Da faderskabet til D blev fastslået ved anerkendelse i forbindelse med fødslen, følger det af børnelovens § 22, at faderskabssagen kan genoptages, hvis moderen, faderen og barnet i enighed anmoder om det, og det sandsynliggøres, at en anden mand kan blive barnets far. Da M under sagen har anført, at hun ikke ønsker sagen genop-

taget, finder retten, at betingelserne for genoptagelse, jf. børnelovens § 22, stk. 1, ikke er opfyldt.

Det følger af børnelovens § 25, jf. § 24, at faderen senere end 3 år efter barnets fødsel kan anmode om, at faderskabssagen genoptages, hvis der kan anføres særlige grunde til, at anmodningen ikke er fremsat tidligere, omstændighederne i øvrigt i høj grad taler for genoptagelse, og det må antages, at en fornyet behandling af sagen ikke vil medføre væsentlig ulempe for barnet.

F anmodede i 2011 om genoptagelse af faderskabssagen og anførte som begrundelse herfor, at M havde været sammen med en anden mand, at D lignede denne anden mand, og at M ikke tillod ham at lære D at kende. I forbindelse med den fornyede anmodning om genoptagelse anføres de samme forhold som tidligere, dog således at der nu oplyses et navn på den mulige fader. M har forklaret, at hun i avlingstiden kun har været seksuelt sammen med F, der i retten har bekræftet, at han i avlingsperioden har været seksuelt sammen med M en eller to gange. Den oplyste mulige fader, A, og M har under sagen samstemmende forklaret, at de aldrig har været seksuelt sammen. På denne baggrund og i øvrigt efter en samlet vurdering af de forliggende oplysninger i sagen finder retten ikke, at betingelserne for genoptagelse efter børnelovens § 25 er til stede.

Østre Landsrets kendelse:

Landsretten er enig i byrettens resultat og begrundelsen herfor.

Landsretten stadfæster derfor byrettens afgørelse.

FS2013.2012-7119-00097
TFA2014.96

Dansk kvinde kunne ikke registreres som (retlig) mor til barn født af udenlandsk surrogatmoder.

Familieret 3.1.

Et dansk par M og K indgik aftale om surrogatmoderskab med en udenlandsk kvinde. Kvinden fødte den 25. november 2011 barnet B. Det forelå en udenlandsk fødselsattest, hvor parret var anført som barnets forældre. I forbindelse med kommunens cpr-registrering af barnet i Danmark udtalte Ankestyrelsen, at K ikke kunne registreres som retlig mor, og henviste bl.a. til, at det strider mod fundamental dansk retsopfattelse (ordre public), hvis K blev registreret som retlig mor for B. Der lagde vægt på princippet, som er udtrykt i børnelovens § 30, hvorefter den kvinde der føder barnet, anses som barnets mor.

Ankestyrelsens udtalelse af 20. december 2013, j.nr.: 2012-7119-00097

»X Kommune har i brev af 10. april 2012 rettet henvendelse til Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, i forbindelse med en konkret sag om registrering i cpr-registeret. Kommunen har spurgt om registrering af faderskabet, moderskabet og forældremyndigheds-spørgsmålet. Det er Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, der afgiver udtalelser om, hvorvidt Danmark kan anerkende registreringer af faderskab og moderskab fra udlandet.

Det fremgår af sagen, at B er født af en udenlandsk kvinde, der har indgået aftale om at være surrogatmoder for M og K. Der foreligger i sagen en udenlandsk fødselsattest, hvor M og K er anført som barnets forældre.

På baggrund af en konkret vurdering af sagen, mener vi, M kan anses som far til B. Udtalelsen er givet med forbehold for, at dokumenterne, som de er forelagt, ikke er de originale dokumenter men kopier.

På baggrund af en konkret vurdering mener vi ikke, at K på baggrund af den udenlandske fødselsregistrering kan registreres som (retlig) mor i Danmark.

Vi har herved lagt vægt på, at betingelserne for at fastslå et moderskab er, at retsvirkningerne af moderskabet er de samme som i Danmark, og at registreringen af moderskabet i udlandet ikke er åbenbart uforeneligt med grundlæggende danske retsprincipper (ordre public) på området.

Dansk lovgivning indeholder ikke et samlet regelsæt om surrogatmoderskab, og der er efter gældende ret ikke noget forbud mod at virke som surrogatmoder. Adgangen til at arrangere et surrogatmoderskab er imidlertid begrænset af en række bestemmelser i lovgivningen.

Der må således ikke ydes eller modtages hjælp med henblik på at opnå forbindelse mellem en kvinde og en potentiel surrogatmoder, og der må ikke foretages annoncering med henblik på at opnå en sådan forbindelse (adoptionslovens § 33). Overtrædelse af § 33 er strafsanktioneret (adoptionslovens § 34, stk. 1, nr. 2). Bestemmelserne gælder både det barnløse par og mellemmanden, ligesom bestemmelsen gælder uanset, om der ydes vederlag for mellemmandsvirksomheden eller ej.

Vi har ved sagens behandling bedt den danske ambassade i udlandet om en generel udtalelse om landets lovgivning på området. Ambassaden har bl.a. oplyst, at en udstedt fødselsattest er udtryk

for, at faderskabet og moderskabet er endeligt fastslået i X-land. Ambassaden har endvidere beskrevet retsvirkningerne af et fastslået faderskab og moderskab, herunder at forældrene er fælles ansvarlige for barnet, at barnet har ret til forældrenes navn, og at barnet har arveret efter forældrene.

[...]

Det fremgår af den danske børnelov § 30, at den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, anses som mor til barnet. En kvinde, der lader sit æg opsætte i en surrogatmoders livmoder, vil på denne baggrund ikke over for de danske myndigheder kunne påberåbe sig moderskabet til barnet. Bestemmelsen skal endvidere ses i sammenhæng med børnelovens § 31, hvorefter en aftale om surrogatmoderskab er ugyldig. Det barnløse par vil derfor ikke kunne få myndighedernes hjælp til at håndhæve en aftale om surrogatmoderskab.

Bestemmelserne er udtryk for en almindelig dansk retsopfattelse. Bestemmelserne blev indført med børneloven i 2002 (lov nr. 460 af 7. juni 2001 (lovforslag LF 2/2001 af 4. oktober 2000), senest bekendtgjort som lovebekendtgørelse nr. 1047 af 8. november 2012). Der henvises til bemærkningerne til loven.

Børnelovsudvalget, der udarbejdede den forudgående betænkning (betænkning 1350/1997), foreslog det lovfæstet, at moderen til et barn, der er blevet til ved kunstig befrugtning, er den kvinde, der føder barnet, uanset om det æg, barnet er udviklet fra, stammer fra moderen selv eller er doneret til hende. Udvalget anførte, at en sådan regel svarede til, hvad der uden støtte i lovgivningen antoges at være gældende ret, men ønskede en retssikrende præcisering (betænkning 1350/1997, s. 256). Det var også før børneloven almindelig antaget, at en aftale om surrogatmoderskab var ugyldig ifølge dansk ret.

Vi henviser også til Børneloven med kommentarer, 2006 og Linda Nielsen i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 197.

Bestemmelsen om, at den kvinde som føder barnet, anses for barnets mor, er udtryk for en dansk almindelig retsopfattelse, og det strider derfor mod en fundamental dansk retsopfattelse, at K registreres som (retlig) mor til B.

Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen, kan på den baggrund ikke anerkende registreringen som udtryk for et retligt moderskab i Danmark.

For så vidt angår spørgsmålet om forældremyndighed, vedlægger vi til orientering en kopi af Ankestyrelsens brev af 12. marts 2012 til Udlændingestyrelsen, hvoraf det fremgår, at det - under den forudsætning, at M er far til B - kan lægges til grund, at han har del i forældremyndigheden over hende.«

U.2003.2303Ø
TFA2003.480

Faderskabssag afvist efter børnelovens § 6, stk. 2.

Almindelige emner 1.2 - Familieret 3.1 - Retspleje 13.2, 261.9, 26.2 og 26.4.

- ◆ K fødte den 18. september 2002 et barn, til hvilket M havde anerkendt faderskabet. A ønskede faderskabssag rejst efter børnelovens § 6, idet han gjorde gældende, at han i perioden fra oktober 2001 til februar 2002 havde haft et fast samlivsforhold med K. K bestred både det påståede samlivsforhold og A's mulige faderskab. Byretten lagde til grund, at A i en periode havde opholdt sig i K's hjem alle hverdage, og at parterne da havde et seksuelt forhold. Forholdet kunne - efter en gennemgang af forarbejderne til § 6, stk. 2 - ikke sidestilles med et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter, idet A's ophold ikke havde været kontinuerligt, og A havde på intet tidspunkt haft folkeregisteradresse hos K.(1) Byretten afviste sagen ved kendelse og vejledte herefter A om, at appelfristen var 4 uger. A havde kæret afgørelsen inden udløbet af denne frist, men efter kærefristen på 2 uger efter retsplejelovens § 394, stk. 1. Landsretten, der admitterede kæremålet, udtalte, at afvisning af en faderskabssag, som ønskes rejst i medfør af børnelovens § 6, stk. 2, 2. pkt., rettelig burde være sket ved dom, og stadfæstede byrettens afgørelse ved dom.

Ø.L.D. 3. juli 2003 i kære 9. afd. nr. B-1428-03
(Østerborg, Engler, Niels Boesen).

A (adv. Meta Fuglsang, Næstved)
mod
K.

Store Heddinge Rets kendelse 16. april 2003.

A har nedlagt påstand om ret til at få prøvet, om han er faderen til det barn, K har født den 18. september 2002.

K har nedlagt påstand om afvisning af anmodningen. Sagen omhandler spørgsmålet om, hvorvidt A har søgsmålsret i medfør af § 6 i lov nr. 460 af 7. juni 2001 (børneloven).

Sagens omstændigheder er følgende:

Statsamtet Storstrøm gav i skrivelse af 9. december 2002 A afslag på en anmodning om at rejse faderskabssag. Af skrivelsen fremgår blandt andet følgende:

» . . .

De har anmodet statsamtet om, at der rejses faderskabssag vedrørende det barn, som K har født den 18. september 2002.

Statsamtet finder ikke grundlag for at rejse faderskabssag.

. . .

Det fremgår, at K og M den 28. august 2002 afgav omsorgs- og ansvarserklæring vedrørende barnet. M er således registreret som fader til barnet efter § 3, jf. § 14, stk. 1 i børneloven.

Som det fremgår af § 6, stk. 2 i loven kan De derfor kun rejse faderskab, hvis De i den periode, hvor moderen blev gravid, var gift med hende uden at være separeret eller levede i et fast samlivsforhold med hende.

De har gjort gældende, at De har boet sammet med K i perioden december 2001 til februar 2002.

2304

De og K har ikke været tilmeldt folkeregisteret på samme adresse i den pågældende periode. De har oplyst, at det skyldes en fejl fra Deres side.

K har til sagen oplyst, at der ikke har været tale om et samlivsforhold.

Efter statsamtets opfattelse er det ikke sandsynliggjort, at der har været tale om et fast samlivsforhold, og vi finder derfor, at betingelserne for at rejse faderskabssag ikke er opfyldt.

. . .«

Afgørelsen er indbragt for retten af A.

A har blandt andet forklaret, at han var - - -, hvor K var - - -. De fik en god kontakt og begyndte at spise sammen. K har en søn på 5-6 år. Det var i oktober måned 2001. Deres kontakt blev hurtig tættere, og han overnattede hos hende, og efter kort tid flyttede han ind. De havde seksuelt samvær. Da han havde embedsbolig, som han ville miste, hvis han flyttede sin adresse, skete dette ikke. K sagde til ham, at hun gerne ville have et barn, og at hun gerne ville giftes. De prøvede igennem et stykke tid at blive gravide, og i midten af januar måned 2002 konstaterede hun, at det var lykkedes. Han blev lykkelig, da det blev konstateret, at hun var gravid, og sammen var de rundt hos familie og venner og kollegaer for at fortælle den gode nyhed. M var på besøg et par gange, da han er far til sønnen. Et kort stykke tid efter at graviditeten var blevet konstateret, kunne han imidlertid fornemme, at luften imellem dem blev kold. Da var det februar måned 2002. Hun bad ham om at flytte. Han boede hos hende yderligere 2-3 uger, men da han ikke kunne holde det ud, flyttede han. Det var i midten af februar måned 2002. De talte sammen indimellem pr. telefon. Han holdt orlov fra - - -, fordi han syntes, situationen var svær. Ca. midt i graviditeten havde de talt om, at de skulle få ordnet forholdene, det vil sige papirerne, omkring barnet. De talte sammen kort tid før fødslen, ca 2 uger, og hun lovede at ringe til ham, så snart hun havde født. Han ringede til hende på et tidspunkt og fik da oplyst, at hun havde født. Da han ønskede at se barnet, blev han inviteret hjem til hende kort tid efter, og ved den lejlighed aftalte de, at han skulle komme på besøg ca. 14 dage efter. Hun ringede imidlertid til ham og fortalte, at han ikke var far til barnet, men at det var M, og at han kunne ringe til ham for at få bekræftet, at M havde skrevet under som far. Hun sagde, at hun havde været ham utro, og med henvisningen til M gik han ud fra, at det var med ham. Han kontaktede straks M, og denne bekræftede, at han havde skrevet under som far, og han oplyste, at det var sket, fordi K frygtede en retssag. Han ved ikke, hvorfor M sagde sådan. Han var sammen med hende i perioden oktober 2001 - februar 2002 og boede hos hende i hovedparten af denne periode. Han solgte flere af sine ejendele og flyttede forskelligt bohav ind hos hende. Han fik også registreret sin hund på hendes adresse.

K har blandt andet forklaret, at hun blev bekendt med, hvem A var, i 1999. I efteråret 2001 begyndte han at besøge hende i - - -. A var ensom og havde haft svære problemer. Han fik lov til at overnatte hos hende, som regel i gæsteværelset, og han var hos hende i en længere periode, dog altid kun 5 dage ad gangen. De har været seksuelt sammen to gange, men det har været efter undfangelsen af datteren. M kommer jævnligt hos hende, primært i weekenderne. De har været sammen i 14 år. Årsagen til, at de ikke bor sammen, er, at han er ansat som militærmand og har skiftende tjenestesteder rundt om i landet. Det har givet praktiske problemer og kan ikke forenes med hendes arbejde. Han har tidligere været gift. Han er far til begge hendes børn. I begyndelsen af januar 2002 konstaterede hun, at hun var gravid. A kom stadig i hendes hus som gæst, hvilket han fortsatte med indtil den 6. februar 2002. Den dag var han beruset, og da hun kom hjem fra en tur i byen sammen med sønnen og M, så sagde A, at det kunne han ikke acceptere. Da

sagde hun, at nu er det nok. Hun bad ham om at forlade huset, hvilket han gjorde. Han har efterfølgende været der for at hente sine ting. Da han opholdt sig hos hende, gav A udtryk for, at han meget gerne ville bo sammen med hende og påtage sig ansvaret for barnet i vente, men han sagde samtidig, at han godt vidste, at det var M, der var faderen. I midten af januar måned 2002 havde han spurgt hende, om der var en mulighed for, at det var ham, der var faderen, og hun havde da svaret, at det ikke var sandsynligt. A blev fyret fra sit arbejde omkring nytår 2002, men var blevet gjort bekendt med det noget før. Årsagen til, at han havde solgt sine ting, var, at han var tvunget til at fraflytte sin embedsbolig, og ikke, at han var flyttet ind hos hende.

Retten skal udtale:

I medfør af § 6, stk. 1, i børneloven har en mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, ret til at få prøvet, om han er barnets far.

Det følger af § 6, stk. 2, at denne ret ikke foreligger, hvis en anden mand er registreret som barnets far, enten fordi han er gift med moderen, eller fordi han før eller efter fødslen skriftligt har erklæret at ville varetage omsorgen og ansvaret for barnet. I det tilfælde kan en faderskabssag alene rejses, hvis ansøgeren har levet i et fast samlivsforhold med moderen i den periode, hvor hun blev gravid.

Det fremgår af lovforarbejderne til den pågældende bestemmelse, at søgsmålskompetencen blev indskrænket i forbindelse med Folketingets behandling af lovforslaget. Af betænkning L 2, bilag 2, afgivet af Retsudvalget den 22. maj 2001 fremgår følgende af

2305

bemærkningerne til et af Justitsministeren fremsat ændringsforslag vedr. § 6:(1)

»...«

Ændringsforslaget går ud på at indføre en begrænsning i den ret, som en mand, der har haft et seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, efter lovforslagets § 6, stk. 1, har til at få prøvet, om han er far til barnet.

Begrænsningen skal af hensyn til barnet tage højde for den situation, hvor moderen er gift eller lever i et fast samlivsforhold. I denne situation bør til eksempel en anden mand, der kun har haft enkeltstående forhold til moderen, ikke kunne rejse faderskabssag. På den anden side skal ændringsforslaget også sikre, at en mand, der var gift med moderen eller levede fast sammen med hende i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er far til barnet, også selv om han og moderen er gået fra hinanden inden fødslen, og moderen er blevet gift eller er flyttet sammen med en anden.

Efter den foreslåede nye bestemmelse i § 6, stk. 2, skal søgsmålsretten efter § 6, stk. 1, derfor som udgangspunkt ikke gælde i de tilfælde, hvor moderen ved barnets fødsel er gift, og ægtemanden registreres som far, eller hvor faderskabet registreres på grundlag af en »omsorgs- og ansvarserklæring«. I disse tilfælde har barnet typisk allerede fra fødslen en social far, som har del i forældremyndigheden, og som sammen med moderen varetager omsorgen og ansvaret for barnet. Det foreslås derfor, at hvis faderskabet er registreret efter § 1 (ægteskab), § 2 (»omsorgs- og ansvarserklæring« afgivet umiddelbart efter fødslen) eller § 3, jf. § 14, stk. 1 (»omsorgs- og ansvarserklæring« afgivet inden fødslen), skal en anden mand, der har haft et seksuelt forhold til moderen, ikke kunne rejse faderskabssag, jf. den nu foreslåede § 6, stk. 2, 1. pkt. En mand, der var gift med eller levede i et fast samlivsforhold med moderen i den periode, hvor hun blev gravid (konceptionsperioden), skal dog under alle omstændigheder kunne rejse faderskabssag. Dette fastslås i § 6, stk. 2, 2. pkt. Det er tilstrækkeligt, at ægteskabet eller det faste samlivsforhold har bestået i en del af konceptionsperioden.

...

For så vidt angår den tidligere faste samlevers adgang til at rejse faderskabssag bemærkes, at kravet i § 6, stk. 2, 2. pkt., om et fast samlivsforhold indebærer, at der skal være tale om et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter af en vis varighed, hvor parterne typisk har levet sammen på fælles bopæl. Det er dog ikke udelukket, at kravet vil kunne være opfyldt, selv om parterne f.eks. af arbejdsmæssige grunde har opretholdt hver sin bolig, hvis der dog har været tale om et fast parforhold af en længere varighed.

Ændringsforslaget indebærer ikke nogen ændringer i forhold til lovforslaget i det tilfælde, hvor moderen er ugift, og hvor hun ikke afgiver en »omsorgs- og ansvarserklæring« sammen med en mand. I disse tilfælde vil en mand, der har haft et seksuelt forhold til moderen i konceptionsperioden, have ret til at rejse faderskabssag, selv om han kun har haft et enkeltstående forhold til moderen.

...«

Begrænsningen i søgsmålskompetencen i § 6 i børneloven blev således indført af hensyn til barnets interesser i en situation, hvor moderen er gift eller har et fast samlivsforhold med en anden mand, som har påtaget sig at varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

Efter K's forklaring må det lægges til grund, at hun og M har kendt hinanden i 14 år, og at de har en fælles søn, samt at årsagen til, at de opretholder hver sin bopæl, er hensynet til deres arbejdsmæssige situation. K's og M's forhold må således karakteriseres som et fast parforhold af en længere varighed.

Kog M har den 28. august 2002 afgivet omsorgs- og ansvarserklæring vedrørende barnet, og M er blevet registreret som fader til barnet allerede før fødslen, der fandt sted den 18. september 2002.

Efter forklaringerne må det endvidere lægges til grund, at A i en periode har opholdt sig alle hverdage i K's hjem, og at parterne da havde et seksuelt forhold. Ifølge rettens opfattelse kan forholdet imidlertid ikke sidestilles med »et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter«, idet A's ophold ikke har været kontinuerligt, og idet han på intet tidspunkt har haft folkeregisteradresse på stedet.

Thi bestemmes:

Den af A mod K rejste faderskabssag afvises.

Østre Landsrets dom.

Den af Retten i Store Heddinge den 16. april 2003 afsagte kendelse, hvorved den af A rejste faderskabssag afvises, er kærret af A med anmodning om, at faderskabssag rejses vedrørende barn født af K den 18. september 2002.

A har tillige anmodet landsretten om at admittere kæremålet uanset overskridelse af kærefristen. A har til støtte herfor anført blandt andet, at Store Heddinge Rets afgørelse efter sit indhold burde have været afgjort ved dom, hvorfor rette appelform er anke med en frist på 4 uger. A har yderligere gjort gældende, at han har modtaget skriftlig klagevejledning i form af klagevejledning for domme, det vil sige med en klagefrist på 4 uger, og har til støtte herfor fremsendt denne klagevejledning.

K har ikke udtalt sig under sagen.

Sagen er behandlet på skriftligt grundlag i medfør af retsplejelovens § 387.

2306

Landsrettens bemærkninger:

Den påkærede afgørelse fra Retten i Store Heddinge er truffet ved kendelse. Kærefristen er to uger, jf. retsplejelovens § 394, stk. 1. Da det efter kærendes oplysninger må lægges til grund, at byretten skriftligt har vejledt om, at fristen for appel er 4 uger, og da kæreskriftet er modtaget inden udløbet af denne frist, finder landsretten, at kære undtagelsesvis kan tillades, jf. § 394, stk. 2.

Landsretten bemærker i øvrigt, at afvisning af en faderskabssag, som ønskes rejst i medfør af børnelovens § 6, stk. 2, 2. pkt., rettelig burde være sket ved dom.

I henhold til de i kendelsen anførte grunde, og da det, som er anført for landsretten, ikke kan føre til andet resultat, stadfæster landsretten afgørelsen.

Thi kendes for ret:

Retten i Store Heddinges afgørelse stadfæstes.

Sagens omkostninger ophæves.

1 FT 2000-2001, Tillæg B, side 1601-1602.

U.2015.882H
TFA2015.166/2

Børnelovens betingelser for søgsmålsret i faderskabssag var opfyldt for en mand, der havde haft et forhold til moderen, inden hun indgik ægteskab med en anden mand.

Familieret 2.9 og 3.1.

- ◆ En kvinde, K, der i august 2012 blev gift med en mand, Æ, fødte i september 2012 barnet, B, og K og Æ blev registreret som B's forældre. En anden mand, M, der anførte, at han havde haft et forhold til K, anlagde sag mod K med påstand om, at han efter børnelovens § 6 havde ret til at få prøvet, om han var far til barnet. Højesteret udtalte, at det fremgår af forarbejderne til den nævnte bestemmelse, at det af hensyn til barnet skal sikres, at den mand, der har haft et enkeltstående forhold til moderen, ikke kan rejse faderskabssag, og at det på den anden side også skal sikres, at den mand, der var gift med moderen eller levede i et fast samlivsforhold med hende i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er far til barnet, selv om forholdet er brudt inden barnets fødsel. Højesteret udtalte endvidere, at udtrykket »fast samlivsforhold« i § 6, stk. 2, ikke kræver fælles folkeregisteradresse eller et forhold af en bestemt varighed, og at opstilling af helt faste kriterier kan føre til urimelige resultater. I den konkrete sag fandt Højesteret det godtgjort, at M ikke alene havde haft et seksuelt forhold til K i perioden, hvor hun blev gravid, men også levede i et fast samlivsforhold med hende i børnelovens forstand, idet M og K havde et forhold fra sommeren 2011 til marts 2012, var sammen med overnatninger i hinandens lejligheder, tog på rejser sammen og præsenterede hinanden for familie og venner, ligesom forholdet fortsatte under K's graviditet, hvor K oplyste til M, at han var faderen. M havde herefter ret til at få prøvet, om han var barnets far, og Højesteret stadfæstede landsrettens dom om at hjemvise sagen til fortsat behandling ved byretten.(1)

H.D. 2. december 2014 i sag 47/2014 (1. afd.)

K (adv. Lars Sandager, Lyngby, besk.)
mod

M (adv. Christina Neugebauer, Kbh., besk.).

Retten i Glostrup dom 30. maj 2013, BS-90B-3977/2012

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen handler om, hvorvidt sagsøger har søgsmålsret i medfør af børnelovens § 6.

Sagsøgeren M's påstand er, at han har ret til at få prøvet, om han er faderen til det barn, som K fødte den 1. september 2012.

Sagsøgte K's påstand er, at faderskabssagen skal afvises.

Oplysningerne i sagen

Æ har den 3. juni 2012 underskrevet faderskabsblanket 3, som er modtaget i Statsforvaltningen Hovedstaden den 4. juni 2012.

K har den 14. juni 2012 underskrevet faderskabsblanket 2, som er modtaget i Statsforvaltningen Hovedstaden den 15. juni 2012.

Det fremgår af norsk vielsesattest af 12. september 2012, at K og Æ blev gift den 17. august 2012.

Folkeregisteret i Norge har den 4. oktober 2012 udstedt fødselsattest, hvoraf fremgår, at barnet blev født den 1. september 2012. Folkeregisteret har registeret forældrene som K og Æ.

Statsforvaltningen Hovedstaden har den 7. december 2012 sendt sagen til Retten i Glostrup med bemærkning om, at sagen ikke kan afgøres administrativt.

Der har været afholdt retsmøder i sagen den 17. januar 2013 og den 23. maj 2013.

M har forklaret, at han har haft et seksuelt forhold til K i den periode, hvor hun blev gravid. De mødte hinanden på deres fælles arbejdsplads, X-firma. Hun arbejdede som - - -, og han var it-konsulent. Hendes opgave var at få større it-projekter i luften. Hans opgave var at lave it-systemerne. De mødtes ved at tale om arbejde.

I sommeren 2011 indledte de et forhold. K tog initiativet til deres første møde uden for arbejdspladsen. Hun inviterede ham i Comedy Zoo.

M og K boede på intet tidspunkt sammen, men de sås dagligt i perioden august 2011 til januar/februar 2012. K havde ikke noget forhold til en anden mand i denne periode. De sås primært hos K i Lyngby. De spiste sammen og hyggede sig sammen.

Han blev introduceret til K's familie i efteråret 2011.

Han mødte første gang K's mor og to niecer i forbindelse med en tur i Experimentarium i september 2011, hvor også en af K's veninder var med. K's mor hedder - - - eller - - -. Han blev umiddelbart herefter introduceret til K's bror, som hedder J. J arbejder som - - - for Y-firma i udlandet. M var på besøg hos K's mor i P-by den 26. december 2011.

K blev også introduceret for M's familie. Hun blev første gang introduceret for hans familie til hans søsters fødselsdag den næstsidste weekend i november 2011. M har forevist fotografier af ham og K til søsterens fødselsdag. På billedet sidder han og K med søsterens barn, som hedder C.

883

Han og K var sammen i Stockholm den 25.-27. november 2011. Aftalen var, at K skulle sørge for overnatning, og han skulle sørge for flybilletter. M har forevist bookingbekræftelser og billet. Billetten er registreret på K's EuroBonus-nummer.

M har forevist en e-mail af 17. januar 2012 fra K til M med en bekræftelse af tidsbestilling til nakkefoldsscanning den 28. februar 2012 kl. 09.00 på Y Hospital.

Den 5. januar 2012 fortalte hun, at hun var gravid, og at han var far til barnet. Forholdet fortsatte. Da hun blev gravid levede de i et fast forhold med fælles ture til udlandet og besøg hos hinandens familie og venner.

Den 29. januar 2012 var han og K til C's barnedåb. Barnedåben blev afholdt i - - -. M har forevist fotografier af ham og K til barnedåben.

K og han deltog sammen til scanning den 25. februar 2012 på hospitalet.

I slutningen af marts 2012 var de sammen i New York. De var i New York i ca. en uge. De fløj ud og hjem med SAS og var med samme fly. K's mor og bror samt broderens to døtre deltog i turen. Han købte sin egen billet, og K's bror købte de øvrige billetter. Årsagen hertil var, at K's bror var i New York på forretningsrejse, og at broderens og K's billetter allerede var købt, da hun spurgte M, om han ville med. Han og K boede på Paramount Hotel. K's bror og niecerne boede på et andet hotel. K betalte foreløbigt for hotellet i New York. Han har forevist billet med flynr. SK909 ud den 20. marts 2012 og SK910 retur den 27. marts 2012. Han har forevist fotografier fra Times Square i New York. Der er ikke nogen billeder af dem sammen. På det ene billede fremstår M. Dette billede er taget af K. På det andet billede fremstår K. Dette billede er taget af M.

2. påskedag 2012 mødtes de, og hun ville ikke tale om deres fælles fremtid.

Onsdagen efter havde han fødselsdag. De var ude at spise sammen. Hun ville ikke tale om deres fælles fremtid.

Fredag den 13. april 2012 skulle hun til scanning igen, og de mødtes den efterfølgende søndag, hvor hun gav ham et fotografi fra scanningen. M har forevist et scanningsbillede, hvoraf K's CPR-nummer fremgår.

Han sendte i perioden en del SMS'er til K. SMS'erne blev generelt ikke besvaret.

De mødtes sidste gang den 5. maj 2012, hvor hun fortalte, at det var en anden mand, der var far til barnet. Siden har hun ikke villet kommunikere med ham.

M har forevist et stort antal tekstbeskeder, som han og K har sendt til hinanden via Facebook. Han har forklaret, at der er mere end 1.000 beskeder, og at de hovedsageligt er sendt om natten.

K har forklaret, at hun blev gift i Norge den 17. august 2012. Hun fødte barnet den 1. september 2012. Hun var således gift, da hun fødte barnet. Hun mødte sin mand i 1999. De blev kærestere i 2001. De boede ikke sammen. De sås ca. tre gange om ugen. De var typisk sammen i weekender og på ferier. De boede sammen og var samlevende fra 2008. De har dog aldrig haft fælles folkeregisteradresse.

Hun havde sin egen lejlighed i Lyngby, hvor hun havde folkeregisteradresse. Hun har imidlertid ikke boet der siden 2008. Af hensyn til eventuelt salg af lejligheden er det ikke hensigtsmæssigt, at der ikke er nogen personer tilknyttet lejligheden. Lejligheden har ikke været til salg. Hun og manden ville måske bruge lejligheden til opmagasinering af ting. Lejligheden var også et investeringsobjekt. Lejligheden var beboelig, og der var møbler i lejligheden. Hun har stort ikke opholdt sig i lejligheden. Hun boede ikke i lejligheden i den periode, hvor hun blev gravid. Hun var forbi lejligheden højst en gang om ugen for at hente post. Hun ejer flere ejendomme.

Hun skulle til en stor eksamen i slutningen af december 2011. Siden forsommeren 2011 læste hun meget til denne eksamen. Hun læste sammen med en anden mand. De læste dagligt til eksamen på hendes ægtemands adresse i Klampenborg.

I hele sit liv har hun kun haft ét fast samlivsforhold, og det er med den mand, hun nu er gift med.

Hun lærte M at kende i forsommeren 2011 på sin arbejdsplads, X-firma, som er en meget social arbejdsplads.

Hun og M sås dagligt på deres arbejdsplads i perioden august/sep-tember 2011 til februar 2012, men de har aldrig været kærestere eller samlevende. De har set hinanden privat omkring 5 gange.

M kendte ikke så mange i København og var ret anmassende. Hun bruger sociale medier meget og er åben over for alle folk. Hvis hun sagde, at hun skulle noget, så ville M gerne med. Hun lod ham ofte tage med, så han kunne lære nogle mennesker at kende.

Hun har et stort netværk og har ofte haft venner og kollegaer med til sociale arrangementer. Der er derfor ikke noget mærkeligt ved, at hun tog M med til sociale arrangementer.

Hun nævnte for nogen på kontoret, at hun skulle i Comedy Zoo. M hørte det. Hun sagde til ham, hvornår det var, og han kom herefter selv derind. Der var også nogle af hendes venner til stede.

Det er rigtigt, at M var med hende og hendes familie i Experimentarium. Det er der ikke noget unormalt ved.

Ét [familiemedlem] bor i Stockholm, fordi [familiemedlem] er svensk. M hørte, at hun skulle til Stockholm og ville gerne med. Hun og M var derfor sammen i

884

Stockholm den 25.-27. november 2011. M var ikke med hjemme og besøge [familiemedlem]. De boede ikke på hotel sammen. Hun boede hos et familiemedlem, og M boede på hotel.

Hun har mødt M's familie. Hun har mange venner, hvis familie hun har set. Disse venner har også set hendes familie.

Hun sagde til M, at hun skulle besøge sit familiemedlem i Aarhus. M spurgte derfor, om hun ville besøge hans familie, hvilket hun sagde ja til. Hun kan godt lide børn og ville gerne se M's niece. Der er ikke noget underligt ved, at hun tog til Ikast for at besøge M's familie. Det er ikke nogen lang tur for hende. Hendes nuværende ægtemand vidste godt, at hun skulle besøge M's familie i - - -.

Hendes nuværende ægtemand vidste også godt, at hun skulle til M's nieces barnedåb. Der var også en anden kollega fra X-firma, som deltog. Denne kollega hedder - - -.

Hun og M var i New York på samme tidspunkt. Hun var på ferie med sin mor, storebror og hans to døtre. Hun nævnte over for M, at hun skulle en tur til USA. M sagde, at han gerne ville tage derover samtidig, og han bestilte derfor også en billet. Hendes nuværende mand kørte hende til lufthavnen. Hun boede på samme hotel som sin familie. M boede på et andet hotel, som hun hjalp M med at booke. Hun mødtes med M i New York. De var ude at spise sammen med nogle andre og var også sammen på museum.

Da hun blev gravid, blev hun scannet. Hun hængte scanningsbilledet op på sit arbejde. Scanningsbilledet forsvandt pludseligt.

Det kan godt passe, at hun sendte en e-mail til M med oplysning om tidsbestilling til nakkefoldsscanning den 28. februar 2012 kl. 09.00 på Y Hospital. Hun har videresendt mange e-mails til andre mennesker. Det er der ikke noget mærkeligt ved. Det kan også være en fejl. Hun kunne også have fundet på at lægge e-mailen på Facebook. Hendes mor og veninde var med til scanningen. M var ikke med. Hendes senere ægtemand var heller ikke med til nogen scanninger. Ægtemanden har dog været med til jordemoderbesøg i Norge.

M har chikaneret hende ved gentagne telefonopkald til både hende og hendes kolleger. Hun ringede på et tidspunkt til politiet herom. X-firma har sagt, at M ikke må være på X-firmas adresse.

Om Facebookbeskederne til M forklarede hun, at det godt kan være hendes profil. Hun er meget ironisk. De kan også være sendt ved en fejl.

Parternes synspunkter

M har gjort gældende, at han og K var i et fast samlivsforhold fra august 2011 til januar/februar 2012. Han er overbevist om, at han er far til barnet. K har ikke afgivet en sandfærdig forklaring. Det er ikke en normal adfærd at tage kollegaer med til familiearrangementer, hvis man bare er kollegaer.

K har gjort gældende, at hun var gift med en anden mand, da barnet blev født. Forud for ægteskabet boede K sammen med den mand, hun siden blev gift med. Hun har ikke levet i fast samlivsforhold med M. Det forhold, at K er meget udadventt og aktiv på sociale medier indebærer ikke, at hun har levet i et fast samlivsforhold med M.

Retten's begrundelse og afgørelse

Det fremgår af den fremlagte vielsesattest af 12. september 2012, at K og Æ blev gift den 17. august 2012.

Det fremgår af fødselsattesten, at barnet blev født den 1. september 2012, og at Æ blev registreret som far til barnet.

I medfør af § 6, stk. 1, i børneloven har en mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, ret til at få prøvet, om han er barnets far.

Det følger af § 6, stk. 2, at denne ret ikke foreligger, hvis en anden mand er registreret som barnets far, enten fordi han er gift med moderen, eller fordi han før eller efter fødslen skriftligt har erklæret at ville varetage omsorgen og ansvaret for barnet. I det tilfælde kan en faderskabssag alene rejses, hvis ansøgeren har levet i et fast samlivsforhold med moderen i den periode, hvor hun blev gravid.

Det fremgår af forarbejderne til § 6, stk. 2, 2. pkt. (FT 2000-2001, Tillæg B, side 1601-1602), at bestemmelsens krav om et fast sam-

livsforhold indebærer, at der skal være tale om et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter af en vis varighed, hvor parterne typisk har levet sammen på fælles bopæl. Det er dog ikke udelukket, at kravet vil kunne være opfyldt, selv om parterne f.eks. af arbejdsmæssige grunde har opretholdt hver sin bolig, hvis der dog har været tale om et fast parforhold af en længere varighed.

Begrænsningen i søgsmålskompetencen i § 6 i børneloven blev indført af hensyn til barnets interesser i en situation, hvor moderen er gift eller har et fast samlivsforhold med en anden mand, som har påtaget sig at varetage omsorgen og ansvaret for barnet.

Spørgsmålet for retten er herefter, om M og K levede i et fast samlivsforhold i den periode, hvor hun blev gravid.

Efter parternes forklaringer lægger retten til grund, at parterne sås privat i perioden august 2011 til januar/februar 2012, og at parterne mødte hinandens familier og var på ture til New York og Stockholm.

Retten finder K's forklaring om baggrunden for og karakteren af hendes samvær med M utroværdig.

885

Retten finder derimod M's forklaring sikker og troværdig. Efter denne forklaring og de foreviste billeder og tekstbeskeder lægger retten til grund, at parterne havde et seksuelt forhold i perioden august 2011 til januar/februar 2012, og at de i den periode ofte så hinanden og hinandens familier og desuden var på ture til Stockholm og New York.

Retten finder imidlertid ikke, at parternes forhold kan sidestilles med et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter, som forarbejderne til § 6, stk. 2, 2. pkt., forudsætter. Det er i den forbindelse tillagt vægt, at det ikke er godtgjort, at forholdet har haft den fornødne kontinuitet.

Det er desuden tillagt vægt, at parterne på intet tidspunkt har boet sammen, og at M ikke har haft folkeregisteradresse hos K.

Retten afviser derfor faderskabssagen.

Østre Landsrets dom 11. oktober 2013 (16. afd.), B-2104-13 (TFA2014.53)

(Kaspar Linkis, Gunst Andersen, Morten Uhrskov Christensen (kst.)).

Glostrup Rets dom af 30. maj 2013 (- - -) er anket af M med påstand om, at han har søgsmålsret til at få prøvet, om han er far til det barn, K har født den 1. september 2012.

K har påstået stadfæstelse.

Der er for landsretten fremlagt forskelligt dokumentationsmateriale vedrørende rejser, hotelophold og lægebesøg, herunder sms-korrespondance mellem parterne. Der er endvidere fremlagt en række fotografier fra familiebegivenheder m.v.

Forklaringer

Der er for landsretten afgivet supplerende forklaring af M og K og forklaringer af D, E og F.

M har forklaret blandt andet, at han er ansat som it-konsulent i et firma, der hedder Z. I perioden fra 2010 og frem til 30. marts 2012 var han udstationeret for firmaet som konsulent hos X-firma på et it-projekt. Henover sommeren 2011 skulle der gennemføres en systemudrulning i X-firma, og det var i den forbindelse, at han kom i forbindelse med K, som han lærte at kende under navnet K. I begyndelsen havde deres samtaler et rent fagligt indhold, men senere begyndte de at flirte, og det udviklede sig til et kæresteforhold, hvor de også havde sex. De talte ikke om prævention, herunder hvorvidt K var beskyttet, og de talte heller ikke om de mulige konsekvenser ved at dyrke sex uden at bruge prævention. Han boede i sin lejlighed i Valby, og K boede i sin lejlighed i Lyngby. Hendes lejlighed var en toværelses lejlighed med et lille køkken,

soveværelse, stue og separat bad og toilet. Lejligheden var møbleret og fremstod beboet med brugsting som f.eks. tandbørste og cremer på badeværelset og mad i køleskabet. Han fik derfor ikke indtryk af, at hun boede et andet sted med en anden mand. K har over for ham alene omtalt en ekskæreste. Efter at de blev kærestes i august 2011, overnattede han typisk hos K i Lyngby 3 - 4 gange om ugen, og hun opholdt sig som regel hos ham de øvrige af ugens dage. De havde en dagligdag sammen, og der var ikke tale om et »one night stand«. Når han var hos hende, medbragte han skiftetøj (skjorter m.v.), som han tog med frem og tilbage. De havde ikke fælles økonomi. I X-firma fortalte de ikke, at de var kærestes, fordi K ikke ønskede, at det kom ud, at hun var i et forhold med en ekstern konsulent. Da han i efteråret 2011 første gang blev introduceret for K's familie, var det som en god ven. Sidenhen fik hendes familie at vide, at de var kærestes. I november 2011 tog de en weekend til Århus til chokoladefestival, hvor de overnattede sammen på et hotelværelse med dobbeltseng. Mens de var i Århus hilste de på en bekendt til K, der hedder I, som var involveret i chokoladefestivalen, men de var også andre steder. Da de i næstsidste weekend i november 2011 besøgte hans søster E i - - - i forbindelse med hendes fødselsdag, overnattede de hos hans mor i - - -, og han og K sov i soveværelset, mens hun sov på sofaen i stuen. Han introducerede ved den lejlighed K som sin kæreste. Turen til Stockholm den 25. - 27. november 2011 var en »kæreste-tur«, hvor de sov sammen på det hotelværelse, K havde bestilt. De besøgte ikke venner eller bekendte, mens de var der. Efter at K fik at vide, at hun var gravid, talte de om at flytte sammen, og hun sendte ham på et tidspunkt et link til en annonce om en lejlighed, men den var mindre end hans lejlighed i Valby, så han syntes ikke, at det var noget for dem at flytte ind i. Tanken var, at de skulle finde noget nyt sammen. Da de i slutningen af januar 2012 atter tog til Jylland sammen for at deltage i hans yngste niece C's dåb, overnattede de igen hos hans mor i hendes soveværelse. Over for den del af familien, der endnu ikke var blevet præsenteret for K, introducerede han hende som sin kæreste. Det har aldrig været hans tanke, at der skulle andre venner eller kollegaer med til barnedåben, ej heller G, der er den eneste person, han kender fra X-firma, som hedder G, og som kunne være den person, som K har påstået, også skulle have været med til barnedåben. I vinterferien (uge 7) i 2012 kom E med sine to døtre på besøg i København i en weekend, og de var blandt andet ude at spise sammen på en mexicansk restaurant, hvor K også var med. Da han og K kom tilbage til Danmark efter turen til New York den 28. marts 2012, tog han hjem, og hun tog på arbejde. Han forsøgte herefter at få kontakt til hende, bl.a. for at tale om fremtiden, men hun kunne af flere forskellige grunde, som hun nævnte for ham, ikke se

886

ham - det var først muligt 2. påskedag. I den periode følte han sig desperat, for han havde jo en gravid kæreste, som han ikke kunne få lov til at se. De mødtes 2. påskedag (9. april 2012) og atter til hans fødselsdag den 11. april 2012, hvor de var ude at spise. Herefter mødtes de den 15. april 2012, hvor hun gav ham skanningsbilledet fra skanningen den 13. april 2012. Hun havde fortalt ham, at han er far til barnet, og da han ikke brugte prævention, havde han ingen grund til at tro, at det ikke skulle være rigtig. Da de sås den 5. maj 2012, var det første gang, at hun nævnte for ham, at der var en anden mand i hendes liv. Han forsøgte at få kontakt til hende en sidste gang den 3. juni 2012, hvor han tog hjem til hende i Lyngby. Men hun var ikke hjemme, og derfor tog han over til hendes bror, som ikke ville tale med ham og i stedet ringede til politiet. Han blev herefter kontaktet af politiet og indså, at han var nødt til at gå til myndighederne og indlede en faderskabssag. Han blev ikke meddelt polititilhold og har i øvrigt heller ikke modtaget

forbud mod at henvende sig i X-firma. De e-mails, sms'er og fotografier, som han har fremlagt under sagen, er ikke fabrikeret til lejligheden.

K har forklaret blandt andet, at hun i dag bor i Norge og har boet der siden juli 2012. Hun ejer fortsat tre ejendomme i Danmark, men lejligheden i Lyngby blev solgt sidste sommer. Hun er fortsat gift med Æ. Hans lejlighed i Danmark er sat til salg, og det er baggrunden for, at han har opretholdt sin adresse der, for mulige købere vil presse prisen, hvis de ved, at der ikke bor nogen i lejligheden. De har altid haft forskellige adresser, selvom de levede sammen. De er begge arbejdsnarkomaner, og hun anså det ikke for vigtigt, at de havde samme registrerede adresse. I efteråret 2011 læste hun til eksamen, fordi hun stilede mod at blive - - - certificeret, hvilket er særdeles tidskrævende. Når hun om aftenen læste sammen med sin kollega hjemme hos Æ, gik han typisk ned efter »take away« til dem alle, f.eks. pizzaer. Ved siden af eksamenslæsningen deltog hun dog også i andre aktiviteter, men det var mest med henblik på at stresses af. Hun gik f.eks. til skydning og salsa om aftenen en gang om ugen, og hun ville slet ikke have haft tid til at se M i det omfang, han har påstået, at de så hinanden. Når hun havde tid til at tage med M til Jylland, var det alene i kraft af »hård« prioritering fra hendes side. I efteråret 2011 boede hun ikke i lejligheden i Lyngby, men kom forbi et par gange om måneden. Hun har meget tøj, og hun opmagasinerede sit aflagte tøj i lejligheden. I den periode har hun måske overnattet i lejligheden en enkelt gang, og den har været lånt ud til nogle venner. I 2011 var der f.eks. også en stævningsmand, der gik forgæves på adressen, fordi hun ikke boede der. M har måske været i lejligheden i Lyngby en håndfuld gange, i forbindelse med at de har taget derhjem sammen med nogle andre efter arbejde f.eks. for at spille på Nintendo Wii. Det kunne måske forekomme en gang om måneden. M havde på et tidspunkt en mus til en pc og et Wii-spil liggende i lejligheden. Han har aldrig overnattet i lejligheden. Hun har været i M's lejlighed mindre end 10 gange, iberegnet gange hvor han blot skulle lægge noget af i lejligheden på vej videre, og hun har måske spist i hans lejlighed et fåtal af gangene. Hun og M tog til Århus i november 2011 for at deltage i byens chokoladefestival. De mødtes med hendes gode ven I, der var formand for festivalen, men de var der ikke hele weekenden. Hun har mange venner, hvor hun møder deres familie. Da hun tog til fødselsdagsfest med M i Jylland, blev hun præsenteret for M's familie som »K, arbejder i X-firma«. De overnattede vist en enkelt nat hos M's mor. Herefter tog hun på besøg hos sin onkel og var derfor også andre steder den weekend. Hun har [familie] i Stockholm, som hun besøger en gang i kvartalet. Hun havde været i Stockholm måneden forinden sammen med I, men nåede ved den lejlighed ikke at se [familiemedlem]. Derfor ville hun gerne derop igen i slutningen af november 2011, så hun fik mulighed for at besøge hende. Hun nævnte det på arbejdet, og M foreslog, at de kunne tage til Stockholm sammen. Det er ikke usædvanligt, at hun på den måde tager på tur med sine venner. Til barnedåben i januar 2012, hvor hun atter tog med M til Jylland, skulle der også have været en anden kollega med, der hedder G, men på dagen viste det sig, at hun ikke var der. Det hotelværelse, hun havde reserveret i New York, var alene til K. De gjorde det på den måde, for at hendes efternavn kunne stå på reservationen, så hendes bror kunne få udgiften refunderet af det firma, som havde sendt ham på forretningsrejse til New York. Hun boede ikke på hotelværelset, men kom forbi en enkelt gang for at skifte tøj. Hendes bror havde reserveret et familieværelse, hvor de to boede sammen med deres mor og brorens børn. I New York mødtes hun med nogle projektledere og var vel på to-tre museer med M. At hun efterfølgende i en sms skrev til M, at halvdelen af hotelregningen beløb sig til 4.315 kr., har intet at gøre med, at de skulle have delt

værelset, mens de var i New York. Æ vidste godt, at hun havde kontakt til M, og at M havde været med i New York og i Stockholm. I begyndelsen af april 2012 var hun i Sverige med Æ - noget af hans familie bor på grænsen mellem Sverige og Norge Æ var ikke med til skanningerne, fordi han er arbejdsnarkoman. Hun har på intet tidspunkt været i tvivl om, hvem der er far til barnet, og kan ikke nikke genkendende til, at hun i den dokumenterede sms til M skulle have ladet forstå, at han er far til barnet. Hun ved stadig ikke, hvordan M har fået billedet fra

887

skanningen den 13. april 2012 i hænde. Hun hængte billedet op på sin arbejdsplads, og en kvindelig kollega var meget opsøgende over for hende. Det er muligt, at hun har taget det og givet det til A. Hun hængte mere end et billede fra skanningen op på sit arbejde. M kendte flere af kollegaerne i X-firma, men der har ikke været grund til, at nogen i X-firma skulle have opfattet dem som kærestes. Det var hendes bror, der den 3. juni 2012 kontaktede politiet, fordi M blev ved med at opsøge hende. Det var ikke planlagt, at hun skulle føde i Norge. Æ er orienteret om retssagen og om M's version af historien - hun har blot undladt at fortælle ham navnet på M. Når hun ikke har indkaldt Æ til at afgive forklaring om deres samliv, hænger det sammen med, at han jo er inhabil.

D har som vidne forklaret blandt andet, at hun er mor til M. Første gang hun hørte om K var i november 2011 forud for E's fødselsdag, fordi M over telefonen fortalte, at de ville blive to personer til fødselsdagsfesten. Hun fik indtryk af, at der var tale om en kæreste, og de skulle begge overnatte hos hende. De fik soveværelset, og hun sov i stedet på sofaen i stuen. Det havde hun ikke gjort, hvis det var en tilfældig bekendt. Det var ikke første gang, at M havde en kæreste med hjemme på besøg. I familien har de talt om, at det var skønt, at M havde fået en kæreste i København. K var med til E's fødselsdagsfest, og M's bror blev overrasket, fordi han endnu var uvidende om, at M havde fået en kæreste, som ville komme med til fødselsdagsfesten. Næste gang hun så K, var til C's dåb. Ved den lejlighed boede M og K også hos hende, og de var stadigvæk kærestes, det var hun ikke i tvivl om. Op til julen 2011 spurgte hun M, om hun og K mon var på »gavefod« med hinanden, hvilket han bekræftede. Så den jul udvekslede hun også julegaver med K. Mens M og K var i New York, sendte han et postkort hjem, for det ville hun rigtig gerne have. Men hun kunne ud af det, han skrev i postkortet, fornemme, at noget var gået galt mellem M og K i New York, og efter at de kom hjem, så M hende vist ikke rigtigt mere.

E har som vidne forklaret blandt andet, at hun er søster til M. Hun hørte første gang om K, da hun over telefonen inviterede M til sit fødselsdagsarrangement i november 2011, og han spurgte, om han måtte tage en pige med. Han fortalte, at det var en kæreste, der hedder K, som han havde mødt i X-firma. M og K overnattede hos deres mor i - - -. Da hun mødte dem, fik hun indtryk af et kærestepar - de opførte sig nyforelsket. Næste gang hun mødte K var til hendes datter C's barnedåb den 29. januar 2012. Hun havde inviteret M og K med som et par og ville ikke have inviteret K, hvis hun blot havde været en tilfældig kollega til M. Da hun og døtrene i vinterferien (uge 7) 2012 besøgte M i København, boede de alle - også K - i M's lejlighed. Hun og pigerne sov i M's soveværelse, og M og K sov på en sovesofa i det andet værelse, »kontoret«.

F har som vidne forklaret blandt andet, at han er bror til M. Han mødte første gang K til deres søster E's fødselsdagsarrangement i november 2011. Da han ankom til E's bopæl sammen med sin kone, så de en for dem ukendt bil holde udenfor, og de overvejede på vejen ind til hoveddøren, hvem det mon kunne være. Indenfor blev de præsenteret for K og fik at vide af M, at hun var M's nye kæreste. Han blev overrasket over nyheden, for han havde ikke på forhånd fået noget at vide, og han har sikkert også set overrasket ud. M og

K opførte sig som et ungt nyforelsket par. Næste gang han så M's kæreste var til C's dåb i januar 2012. Også ved denne lejlighed opførte de sig som et nyforelsket par. Han har ikke mødt K ved andre lejligheder, og M har efterfølgende fortalt om, hvordan turen til New York forløb. Efter den tur var M og K ikke sammen mere.

Procedure

Parterne har for landsretten gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

M har supplerende anført blandt andet, at parternes sms-korrespondance og flere andre objektive forhold i sagen understøtter hans forklaring om, at han og K levede i et fast samlivsforhold. Begrebet må fortolkes i lyset af moderne samlivsformer og den måde, som K har oplyst, at hun har tilrettelagt sin livsførelse på.

K har supplerende anført blandt andet, at selv hvis hun og M havde været kærestes, ville dette ikke være tilstrækkeligt til at statuere, at de levede i et fast samlivsforhold eller parforhold. De fremstod ikke som kærestes over for kollegaerne i X-firma. Hendes kollegaer vidste, at Æ er hendes kæreste og far til barnet.

Landsrettens begrundelse og resultat

I det oprindelige forslag til børnelov (L 2) fremsat af justitsministeren den 4. oktober 2000, der bygger på Justitsministeriets Børnelovsudvalgs betænkning nr. 1350/1997 om børns retsstilling, er § 6, stk. 1, 1. pkt., formuleret således:

»En mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. dog § 10.«

Forslagets § 10 omhandler den situation, at barnet er blevet til ved et strafbart forhold, og afgørende hensyn til barnet taler imod, at den mand, der har begået forholdet, bliver barnets far.

Om disse bestemmelser bemærkes i lovforslagets punkt 2.8.3 (Justitsministeriets overvejelser) blandt andet, at Justitsministeriet er enig med Børnelovsudvalget i, at mest taler for en generel ret for mænd, som i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til

888

moderen, til at få prøvet faderskabsspørgsmålet, og at denne ret kun bør begrænses i tilfælde, hvor afgørende hensyn taler imod, at den pågældende kan blive barnets far.

Lovforslaget blev efter 1. behandling i Folketinget henvist til behandling i Retsudvalget, der afgav betænkning nr. 2 af 22. maj 2001 over Forslag til børnelov.

Justitsministeren tiltrådte af et flertal i Retsudvalget foreslog i betænkningen blandt andet, jf. herved ændringsforslag nr. 1, at der som § 6, stk. 2, blev indsat en bestemmelse, hvorefter mandens ret til at få prøvet spørgsmålet om faderskab begrænses i forhold til udgangspunktet i det fremsatte lovforslag.

Om baggrunden for ændringsforslaget hedder det i udvalgsbetænkningen blandt andet:

». . . Begrænsningen skal af hensyn til barnet tage højde for den situation, hvor moderen er gift eller lever i et fast samlivsforhold. I denne situation bør til eksempel en anden mand, der kun har haft enkeltstående forhold til moderen, ikke kunne rejse faderskabssag. På den anden side skal ændringsforslaget også sikre, at en mand, der var gift med moderen eller levede fast sammen med hende i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er far til barnet, også selv om han og moderen er gået fra hinanden inden fødslen, og moderen er blevet gift eller er flyttet sammen med en anden.

Efter den foreslåede nye bestemmelse i § 6, stk. 2, skal søgsmålsretten efter § 6, stk. 1, derfor som udgangspunkt ikke gælde i de tilfælde, hvor moderen ved barnets fødsel er gift, og ægtemanden registreres som far, eller hvor faderskabet registreres på grundlag af en »omsorgs- og ansvarserklæring«. I disse tilfælde har barnet

typisk allerede fra fødslen en social far, som har del i forældremyndigheden, og som sammen med moderen varetager omsorgen og ansvaret for barnet.

. . .

En mand, der var gift med eller levede i et fast samlivsforhold med moderen i den periode, hvor hun blev gravid (konceptionsperioden), skal dog under alle omstændigheder kunne rejse faderskabssag.

. . .

Det er tilstrækkeligt, at ægteskabet eller det faste samlivsforhold har bestået i en del af konceptionsperioden.

. . .

For så vidt angår den tidligere faste samlevers adgang til at rejse faderskabssag bemærkes, at kravet i § 6, stk. 2, 2. pkt., om et fast samlivsforhold indebærer, at der skal være tale om et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter af en vis varighed, hvor parterne typisk har levet sammen på fælles bopæl. Det er dog ikke udelukket, at kravet vil kunne være opfyldt, selv om parterne f.eks. af arbejdsmæssige grunde har opretholdt hver sin bolig, hvis der dog har været tale om et fast parforhold af en længere varighed.

. . .«.

Ændringsforslaget blev sammen med det øvrige lovforslag vedtaget af Folketinget, og børnelovens § 6, stk. 2, er ikke siden blevet ændret.

K's barn blev, som anført af byretten, født den 1. september 2012 i ægteskab. M's ret til ved en faderskabssag at få prøvet, hvorvidt han er far til barnet, beror efter ordlyden af børnelovens § 6, stk. 2, 2. pkt., herefter på, om han i den periode, hvor K blev gravid, levede i et fast samlivsforhold med hende.

Efter bevisførelsen lægger landsretten til grund, at M og K i august 2011 indledte seksuelt forhold til hinanden, at parterne fra omkring september 2011 tilbragte de fleste af ugens dage sammen efter arbejde, at de som par som regel overnattede i enten M's lejlighed eller i K's lejlighed, og at de - dog med de begrænsninger der lå i, at de ikke havde fælles bolig - også havde en dagligdag sammen. På baggrund af de afgivne forklaringer lægger landsretten endvidere til grund, at dette parforhold varede indtil omkring turen til New York i slutningen af marts 2012. Henset hertil og til, at K's forklaring om, at hun allerede var i et fast samlivsforhold med Æ, i al væsentlighed ikke er understøttet af andre beviser i sagen, finder landsretten, at M og K har levet i et fast parforhold i den periode, hvor hun blev gravid, og at dette parforhold var af længerevarende karakter.

Landsretten finder på denne baggrund, at M efter børnelovens § 6, stk. 1, jf. § 6, stk. 2, 2. pkt., således som disse bestemmelser efter forarbejderne må fortolkes, har ret til at få prøvet, hvorvidt han er far til det barn, som K fødte den 1. september 2012. Landsretten tager derfor M's påstand til følge, hvorfor byrettens afgørelse ophæves, og sagen hjemvises til fortsat realitetsbehandling ved byretten.

Højesterets dom

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Glostrup den 30. maj 2013 og af Østre Landsrets 16. afdeling den 11. oktober 2013.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jytte Scharling, Marianne Højgaard Pedersen, Vibeke Rønne, Oliver Talevski og Lars Apostoli.

Påstande

Appellanten, K, har nedlagt påstand om stadfæstelse af byrettens dom.

Indstævnte, M, har nedlagt påstand om stadfæstelse af landsrettens dom.

889*Supplerende sagsfremstilling*

For Højesteret har M fremlagt en omfattende korrespondance på sms og Facebook med K for perioden fra den 9. juli til den 15. oktober 2011. Af denne korrespondance fremgår bl.a., at parterne var kærester, var sammen hos hinanden og havde seksuelt samvær i perioden. Endvidere fremgår det af korrespondancen, at K havde nøgle til M's lejlighed, og at hun ville give ham nøglen til sin lejlighed. Det fremgår endvidere, at hun tog initiativ til en fælles rejse til Stockholm. I korrespondancen har K også nævnt, at hun havde haft en kæreste for mere end et år siden. Hendes lejlighed i Lyngby er omtalt som hendes bolig, og det er ikke oplyst, at hun havde bolig andre steder.

Der er i sagen bl.a. enighed om, at K og M var til chokoladefestival i Århus fra den 12. til 13. november 2011. Der er i den forbindelse fremlagt en mail af 8. november 2011 fra K til M vedrørende en bookingbekræftelse fra CABINN Århus Hotel på et hotelværelse til to personer fra den 12. til 13. november 2011.

K og M var endvidere fra den 25. til 27. november 2011 på en weekendtur til Stockholm. Der er i sagen fremlagt flybilletter og en reservationsbekræftelse til K vedrørende et hotelværelse til to gæster på Scandic Sergel Plaza, Stockholm.

Den 17. januar 2012 mailede K en bekræftelse af tidsbestilling til nakkefoldsscanning og doubletest (blodprøve) til M.

Fra den 20. til 27. marts 2012 var K med sin mor, bror og dennes piger samt M i New York, USA. Der i sagen fremlagt to billeder fra turen, hvor parterne hver især er fotograferet foran Times Square, samt en reservationsbekræftelse til K, som er videresendt til M, vedrørende et hotelværelse til to gæster på Paramount Hotel Times Square, New York.

Yderligere er der fremlagt en række billeder af K og M, bl.a. fra en familiefest i forbindelse med M's nieces barnedåb i Jylland i januar 2012.

Der foreligger ikke sms eller korrespondance på Facebook for perioden efter oktober 2011 bortset fra en sms-korrespondance for perioden fra den 30. marts til 3. juni 2012, dvs. perioden efter turen til New York. Af denne sms-korrespondance fremgår det, at K på dette tidspunkt gav udtryk for træthed og ubehag som følge af graviditeten, og at M i stigende grad havde besvær med at komme i kontakt med hende, hvilket gav anledning til frustration og tvivl hos ham. Endvidere fremgår det, at hun endnu i begyndelsen af april gav udtryk for, at M var barnets far. I slutningen af april slettede hun ham som ven på Facebook. I sin sidste sms af 3. juni 2012 meddelte M, at han nu havde rettet henvendelse til statsforvaltningen med henblik på en faderskabssag. I den omtalte henvendelse har han bl.a. oplyst, at samværet med K begyndte i juli/august 2011, og at de havde indledt et fast forhold, som først sluttede efter turen til New York.

Æ og K underskrev den 3. juni henholdsvis den 14. juni 2012 faderskabsblanketter til Statsforvaltningen Hovedstaden. Af et fremlagt uddrag af K's svangerskabsjournal fremgår det, at Æ er anført i rubrikken »Barnefars navn«.

Den 17. august 2012 blev K og Æ gift, og barnet blev født den 1. september 2012 i Norge. I den norske fødselsattest er Æ og K anført som barnets forældre.

Der er yderligere fremlagt et antal billeder for Højesteret, hvor man ser K sammen med Æ, bl.a. i forbindelse med ferier og familiearrangementer i Norge. K har oplyst, at nogle af disse billeder er fra perioden fra juli til december 2011.

Trods K's protest har Højesterets Anke- og Kæremålsudvalg truffet beslutning om at imødekomme M's ønske om afhøring af Æ, men Æ har via K's advokat meddelt, at han ikke ønsker at afgive forklaring i sagen.

Supplerende om retsgrundlaget

I § 1, stk. 1, og § 6, stk. 1 og 2, i børneloven, som den var gældende på fødselstidspunktet, hedder det:

»§ 1. Fødes et barn af en gift kvinde, anses ægtemanden som far til barnet. Registrering af faderskabet sker i forbindelse med registrering af barnets fødsel.«

»§ 6. En mand, som har haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er barnets far, jf. dog stk. 2 og § 10.

...

Stk. 2. Er en mand registreret som barnets far efter § 1, § 2 eller § 3, jf. § 14, stk. 1, kan en anden mand ikke rejse faderskabssag efter stk. 1. Uanset 1. pkt. kan en mand dog rejse faderskabssag, hvis han i den periode, hvor moderen blev gravid, var gift med moderen uden at være separeret eller levede i et fast samlivsforhold med hende.«

§ 6 svarer ikke til det oprindelige lovforslag (L 2), jf. Folketings-tidende 2000-01, tillæg A, s. 27. Efter dette lovforslag skulle en mand, der havde haft seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun var blevet gravid, have ret til at få prøvet, om han var barnets far, bortset fra de tilfælde, hvor barnet var blevet til ved et strafbart forhold begået af manden, og afgørende hensyn til barnet talte imod en sådan ret.

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget, som byggede på betænkning nr. 1350/1997 om børns retsstilling afgivet af Justitsministeriets Børnelovsudvalg, hedder det i afsnit 2.8 om »Faderens ret til at få sit faderskab fastslået« bl.a. (Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 49):

»Udvalget har efter en samlet afvejning fundet, at der bør indføres en generel ret for mænd, der i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen,

890

til at få prøvet faderskabsspørgsmålet, og at denne ret kun bør begrænses i tilfælde, hvor afgørende hensyn taler imod, at den pågældende mand kan blive barnets far.

...

Sammenfattende er Justitsministeriet herefter enig med udvalget i, at mest taler for en generel ret for mænd, som i konceptionsperioden har haft seksuelt forhold til moderen, til at få prøvet faderskabsspørgsmålet, og at denne ret kun bør begrænses i tilfælde, hvor afgørende hensyn taler imod, at den pågældende kan blive barnets far . . .«

Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til Retsudvalget, der afgav betænkning den 22. maj 2001 over »Forslag til børnelov«. Det fremgår af betænkningen, at et flertal i udvalget tiltrådte et ændringsforslag fra justitsministeren, hvorved den nu gældende bestemmelse i § 6, stk. 2, om begrænsning af en mands ret til at rejse faderskabssag blev indsat i loven. Om ændringsforslaget hedder det i betænkningen (Folketingstidende 2000-01, tillæg B, s. 1601-1602):

»Ændringsforslaget går ud på at indføre en begrænsning i den ret, som en mand, der har haft et seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, efter lovforslagets § 6, stk. 1, har til at få prøvet, om han er far til barnet.

Begrænsningen skal af hensyn til barnet tage højde for den situation, hvor moderen er gift eller lever i et fast samlivsforhold. I denne situation bør til eksempel en anden mand, der kun har haft enkeltstående forhold til moderen, ikke kunne rejse faderskabssag. På den anden side skal ændringsforslaget også sikre, at en mand, der var gift med moderen eller levede fast sammen med hende i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er far til barnet, også selv om han og moderen er gået fra hinanden

inden fødslen, og moderen er blevet gift eller er flyttet sammen med en anden.

Efter den foreslåede nye bestemmelse i § 6, stk. 2, skal søgsmålsretten efter § 6, stk. 1, derfor som udgangspunkt ikke gælde i de tilfælde, hvor moderen ved barnets fødsel er gift, og ægtemanden registreres som far, eller hvor faderskabet registreres på grundlag af en »omsorgs- og ansvarserklæring«. I disse tilfælde har barnet typisk allerede fra fødslen en social far, som har del i forældremyndigheden, og som sammen med moderen varetager omsorgen og ansvaret for barnet.

...

En mand, der var gift med eller levede i et fast samlivsforhold med moderen i den periode, hvor hun blev gravid (konceptionsperioden), skal dog under alle omstændigheder kunne rejse faderskabs-sag. Dette fastslås i § 6, stk. 2, 2. pkt. Det er tilstrækkeligt, at ægteskabet eller det faste samlivsforhold har bestået i en del af konceptionsperioden.

...

For så vidt angår den tidligere faste samlevers adgang til at rejse faderskabs-sag, bemærkes, at kravet i § 6, stk. 2, 2. pkt., om et fast samlivsforhold indebærer, at der skal være tale om et samlivsforhold af ægteskabslignende karakter af en vis varighed, hvor parterne typisk har levet sammen på fælles bopæl. Det er dog ikke udelukket, at kravet vil kunne være opfyldt, selv om parterne f.eks. af arbejdsmæssige grunde har opretholdt hver sin bolig, hvis der dog har været tale om et fast parforhold af en længere varighed.«

Under udvalgsbehandlingen blev justitsministeren bl.a. bedt om at kommentere en henvendelse fra Bjarke Jensen, Hinnerup. I justitsministerens besvarelse (spørgsmål nr. 31, bilag 79) hedder det bl.a.:

»Bjarke Jensen kritiserer bl.a., at det i lovteksten ikke er nærmere defineret, hvad der skal forstås ved et fast samlivsforhold.

Justitsministeriet kan oplyse, at ministeriet i forbindelse med udarbejdelsen af ændringsforslaget har overvejet, om der i bestemmelsen burde indsættes et krav om f.eks. fælles folkeregisteradresse, evt. i en vis periode. Det er imidlertid Justitsministeriets opfattelse, at en sådan afgrænsning i nogle tilfælde ville føre til urimelige resultater. Dette kunne f.eks. være tilfældet i situationer, hvor den fælles adresse ikke i øvrigt var udtryk for et (seksuelt) samliv mellem parterne, eller omvendt situationer, hvor parterne f.eks. af arbejdsmæssige årsager ikke har boet på samme adresse, selv om deres samliv i øvrigt har været helt sammenligneligt med et ægteskab.

For at undgå sådanne urimelige resultater er der i stedet stillet krav om et fast samlivsforhold, samtidig med, at der i bemærkningerne til ændringsforslaget er angivet en række faktorer, der skal lægges vægt på ved afgørelsen af, om moderen har levet i et fast samlivsforhold.

Det bemærkes, at denne lovgivningsteknik er helt sædvanlig på områder, hvor det kan føre til urimelige resultater at opstille helt klare kriterier. Det er således ikke tanken, at der ved bekendtgørelse skal fastsættes nærmere regler om definitionen af et fast samlivsforhold. Derimod vil afgørelserne i de - formentlig få - sager, der bliver indbragt for domstolene, bidrage yderligere til fastlæggelse af retstilstanden.

Justitsministeriet har endvidere lagt vægt på, at bestemmelsen må forventes kun at få betydning i ganske få tilfælde, og at der formentlig i de fleste tilfælde ikke vil være tvivl om, hvorvidt der har været tale om et samlivsforhold. I de tilfælde, hvor parterne gennem længere tid har levet sammen på fælles bopæl, og i de tilfælde, hvor der alene har været et eller nogle få

enkelstående seksuelle forhold, vil spørgsmålet således ikke give anledning til tvivl.«

Forklaringer

Til brug for Højesteret er der afgivet supplerende forklaringer af K og M og forklaringer af P, J, L og Q.

K har forklaret bl.a., at hun godkender gengivelsen i dommen af sin forklaring i landsretten. Hun forstår derimod ikke M's forklaring i landsretten om, at han efter august 2011 typisk overnattede 3-4 gange om ugen hos hende i Lyngby. Hun boede ikke engang selv på - - -vej i Lyngby - men på - - -vej i Charlottenlund. Æ købte lejligheden på - - -vej i 2001. Hun og Æ var dengang kærestere. I 2008 flyttede hun ind i lejligheden på - - -vej og medbragte bl.a. en masse ekstrating såsom tøj og pyntegenstande. Hun tog desuden en favoritstol med. Hun har på intet tidspunkt brudt forholdet med Æ i perioden fra 2001 og frem til i dag.

Helt tilbage fra 2001 har hun halvdelen af tiden været sammen med Æ. Hun har derudover været sammen med Æ i sine ferier, herunder sommerferien i 2011, hvor de i slutningen af juli måned kørte i bil til Norge. Siden sommeren 2001 har hun og Æ hver sommer været i Norge i 1-3 uger. I juletiden har de typisk været sammen med deres respektive familier. I 2011 holdt hun jul med sin mor, storebror og hans piger, og efter en overstået eksamen tog hun den 28. december 2011 op til Æ i Norge, hvor hun boede hos Æ's forældre.

Den 28. november 2011 fik hun et bødeforelæg for at have kørt for stærkt. Hun kørte i Æ's bil. På det tidspunkt havde de to biler - en rød og en sort. Begge biler var registreret i Æ's navn, men hun omtalte dem som »deres biler«. Hun og Æ havde ikke en fælles konto, men de betalte udgifterne hver for sig. På billedet, der er fremlagt som bilag i sagen, ses den røde bil uden for Æ's forældres hus i Norge.

Udskriftene fra hendes MagasinKort viste, hvor hun handlede i lokalområdet. [Fødevarerbutik] lå få hundrede meter fra Æ's lejlighed på - - -vej i Charlottenlund, hvorimod lejligheden på - - -vej i Lyngby lå ca. 5 km derfra. Hun og Æ skiftedes til at lave mad, men typisk lavede hun det grønne, mens han sørgede for kødet.

Billederne, der er fremlagt i sagen, viser hendes og Æ's fælles ture i den pågældende periode. Hun og Æ tog billederne af hinanden.

Hun har fødselsdag den 13. juni, og hun holdt normalt sin fødselsdag med familien i lejligheden på - - -vej i Charlottenlund. Hvis hun og Æ havde venner på besøg, foregik det også i lejligheden på - - -vej. Hun opholdt sig ikke i lejligheden på - - -vej i Lyngby. M havde set lejligheden på - - -vej - måske sammenlagt en håndfuld gange. I lejligheden på - - -vej var der møbler og fjernsyn. Hun og M havde aldrig overnattet i lejligheden på - - -vej. Hun havde været hjemme hos M, men hun havde ikke overnattet hos ham. Hun havde spist middag hjemme hos M. Hun havde typisk set M's lejlighed, fordi de var stoppet der for at hente noget. M havde ikke haft møbler eller tøj stående i hendes lejlighed på - - -vej. Han havde kun haft et spil og et headset liggende. Hun havde ikke haft noget økonomisk fællesskab med M. På et tidspunkt hjalp hun ham med at købe en jakke, hvorefter han overførte pengene til hende.

Hun er en udadvendt og snakkeglad person. Hun er eksempelvis glad for at danse, men det er Æ ikke, og han deltog derfor ikke, når hun gik til salsa. Under chokoladefestivalen i Århus boede hun og M på samme værelse. Hendes gode ven I var formand for festivalen, og hun var ude det meste af natten sammen med I. I oktober 2011 var hun i Stockholm sammen med I, og de boede på værelse sammen. Hun nåede imidlertid ikke at se [familiemedlem] i Stockholm. Hun tog derfor i slutningen af november 2011 igen til Stockholm, og denne gang var M med. Hun og M sov ikke på samme værelse.

Hun og M havde nogle aktiviteter sammen i Stockholm, men M var ikke med på besøget hos hendes [familiemedlem].

Forud for sms-beskederne fra marts til juni 2012 havde der været en korrespondance på over 1.000 beskeder på Facebook eller sociale medier mellem hende og M. Det var ikke unormalt, da M ikke var en fremmed, men en som hun kendte fra X-firma. Hun og M begyndte at skrive sammen i slutningen af august eller september 2011. De skrev typisk sammen om aftenen eller natten, dvs. efter arbejdstid. M arbejdede dengang som konsulent på et projekt i X-firma, og de skrev sammen om oplevelserne på arbejdspladsen. Æ vidste godt, at hun sad og skrev med forskellige kolleger og venner på Facebook. Hendes mor deltog i scanningsundersøgelsen den 13. april 2012. M deltog ikke. Efter scanningen fik hun flere billeder. Det ene billede hængte hun i original op på sit kontor i X-firma.

Med hensyn til rejsen til New York havde hun og hendes niecer såkaldte »slumber parties«. Hun boede på værelse med niecerne og ikke med M. Hun bestilte værelset til M, fordi det var billigst på den måde. Hendes bror rettede bestillingen af værelset flere gange, hvorefter halvdelen af regningen blev betalt via en rabat og resten skulle betales af M. Hun hjalp blot M med at få et billigt værelse. Hun sad ikke sammen med M i flyet derover eller på vejen hjem. Æ afleverede og hentede hende i lufthavnen.

Hun bor i dag i et hus i Norge. Huset er i flere plan, og Æ's forældre bor i stuetagen, og hun og Æ bor på 1. sal. Ved dagsrejser til Danmark passes datteren af hendes svigerfamilie. Ved længerevarende rejser tager hun datteren med. Datteren kalder Æ for far. Hun og Æ betaler for datterens underhold.

892

På tidspunktet for sagens start ved Retten i Glostrup boede hun på - - -vej i Bagsværd. Hun og Æ flyttede sammen i 2008, men de havde mange ting og havde brug for ekstraplads. Derfor lejede hun den pågældende lejlighed. Hun bærer ikke vielsesring, da hendes fingre hæver efter graviditeten. Vielsesringen lå hjemme i skuffen. Hun genkendte mange af sms-beskederne, men ikke alle. Hun og M havde ikke haft noget forhold eller samliv. Hun genkendte ikke, at hun den 4. august 2011 skulle have skrevet til M, at hun ikke havde været i et fast kæresteforhold i et år, og at ekskæresten gerne ville tilbage til hende.

M har forklaret bl.a., at han godkender gengivelsen i dommene af sin forklaring i byretten og i landsretten. Han mødte K i forbindelse med sit arbejde på X-firma. Han var ikke ansat i X-firma. Han var ansat som konsulent hos Y-firma, der udførte arbejde for X-firma i Lyngby. Han stod for at lave en it-løsning. K arbejdede som - - - hos X-firma.

I sommeren i 2011, dvs. i juni eller juli måned, blev han og K's forhold mere personligt. Det begyndte med, at han stod på K's kontor i X-firma og afklarede nogle arbejdsmæssige ting, hvorefter de begge gensidigt begyndte at tale om andet end arbejde. De begyndte derefter at skrive sammen på Lync (ip-telefoni med skriftligt beskedsystem). K spurgte på et tidspunkt, om han ville med hjem og spille computerspil i lejligheden på - - -vej i Lyngby. Han og K havde sex første gang i august 2011. Deres relation udviklede sig efterfølgende, og de var enten i hendes lejlighed på - - -vej eller i hans lejlighed i Valby. De havde ubeskyttet sex. Han havde før sagens start aldrig hørt om lejligheden på - - -vej i Charlottenlund.

Han mødte viceværten på - - -vej i Lyngby en enkelt gang. Lejligheden på - - -vej bestod af to værelser. I stuen var det et sofaarrangement, fjernsyn og spisebord. Der var endvidere levende grønne planter og ikke kun orkideer. Der var også et Wii-spil og en playstation. Der var tøj i skabene og sengetøj på sengen, ligesom der var personlige plejeting på badeværelset. Lejligheden var beboet. Han overnattede flere gange i lejligheden, og han var med til at købe ind og lave mad i lejligheden sammen med K.

De kommunikerede i starten sammen via sms, Facebook og Lync. De benyttede sig af Lync i dagstimerne, hvor K sad på sit kontor i X-firma, mens han sad i et åbent kontorlandskab. Efter arbejde benyttede de sig af sms-beskeder. Når K var i udlandet brugte de Facebook.

Han mødte K's mor, far, bror og tre niecer. Faderen mødte han et par gange. Han deltog i samværet med K's familie, og han talte meget med hendes bror. Han og K var et par gange ude hos broderen til kaffe eller spisning. Han og broderen talte en del om it, som de begge var interesseret i. Han blev for familien præsenteret som K's kæreste og ikke som en kollega fra X-firma. Han forklarede i byretten, at K's mor hed - - - eller - - -. Han blev aldrig formelt præsenteret for moren, og han talte ikke meget med hende. Han mødte første gang K's mor på en café i Frederikssund. Han var på toiletet, og da han kom tilbage, sad moderen sammen med K. Han blev ikke i den forbindelse formelt præsenteret for hende. Han kaldte ikke moderen noget specielt, når de var sammen.

Han var med på turen til Eksperimentarium. De gik sammen rundt og kiggede. Det var K, der havde spurgt, om han ville med. Hendes mor og nogle veninder var også med. Det foregik vist en søndag. K tog også initiativ til chokoladefestivalen i Århus. Han og K overnattede vist nok på hotel Cabinn i Århus. De tog af sted som et kærestepar og overnattede i samme seng. K tog ligeledes initiativ til turen til Stockholm, fordi hun gerne ville vise ham byen. De rejste ud og hjem sammen og sad ved siden af hinanden i flyet. De boede på Hotel SAS Scandic i Stockholm. De boede på samme værelse og sov i samme seng. Med hensyn til turen til USA havde hendes bror bestilt billetter. Han blev først senere spurgt, om han ville med, og han bestilte derfor selv sin billet. På vejen derover sad de på hver sin side af midtergangen, mens de på hjemturen sad længere fra hinanden. I New York boede han og K på samme hotel. Det var et andet hotel end det hotel, som hendes familie boede på. Han sov sammen med K på hotelværelset. Der var nogle dage i New York, hvor de gik hver for sig, fordi han ikke var interesseret i at shoppe, og hvor han hellere ville se andre ting. Han og K spiste og sov sammen på turen, og han opfattede dem som kæresten. I perioden op til turen havde de ikke set hinanden så meget. Han fik at vide, at K havde været ude hos sin mor, og at hun kørte med moderen ind til lufthavnen.

I foråret 2012 stoppede de med at se hinanden - især op til turen til USA og bagefter. Forud herfor havde han aldrig hørt om en anden mand eller specifikt om Æ. Han havde kun hørt om en ekskæreste, der havde noget med it at gøre. K havde talt om, at ekskæresten gerne ville tilbage til hende. K havde endvidere kørt i en sort Honda, der tilhørte ekskæresten. Bilen var leaset, og den blev senere leveret tilbage.

Fra juni 2011 til 5. maj 2012 betragtede han sig som værende kæreste med K. De så hinanden dagligt - enten før eller efter arbejde. De overnattede sammen hos enten ham eller hende, og de vågnede op sammen. Han opfattede det som et nystartet kæresteforhold, hvor de havde hver deres lejlighed, og hvor de overnattede der, hvor det bedst passede. Det var rigtigt, at K gik til dans på Rådhuspladsen. Han oplevede ikke, at K's mor kørte hende på arbejde. Han mødte K's mor mange gange på

893

- - -vej. Moderen kunne ikke have fået det indtryk, at han blot var en kollega på besøg hos K. Han havde bl.a. sin rejsetaske med rene skjorter med på - - -vej. Der var ikke perioder, hvor K kunne have været sammen med andre. Det var dog muligt, at hun i sommeren 2011 kunne have været i Spanien med Æ. Det var også muligt, at K på sine udlandsrejser kunne have været sammen med en anden mand. Han og K kommunikerede typisk sammen om aftenen.

Han og K havde seksuelt samkvem i sommeren 2011, og de kaldte hinanden for kæresten fra ca. samme tidspunkt. Han talte med sin mor i den periode, men det var først i november 2011, han fortalte hende, at han havde fået en kæreste. Han og K boede jo ikke sammen - men de opholdt sig og overnattede sammen. Han syntes, at der i november 2011 var behov for at fortælle moderen om sin kæreste. Han og K begyndte fra august måned 2011 at bo sammen, dvs. de overnattede sammen alle ugens dage, medmindre der var noget specifikt. Han forklarede i byretten, at han og K ikke boede sammen, hvorved han mente, at de ikke havde samme folke-registeradresse. Der var fire lejligheder i ejendommen på - - -vej. Han opholdt sig typisk 4 dage om ugen på - - -vej, indtil han og K stoppede med at se hinanden. De sad ikke i mørke i lejligheden, men det var udefra kun muligt at se lys i lejligheden fra haven og ikke fra vejen.

Julen 2011 holdt de hver for sig med hver deres familier. Han holdt ikke juleferie det år, og fra 3. juledag var han igen på arbejde. Fra 2. til 3. juledag overnattede han hos K's mor i - - -. K's bror og hendes niecer var der også. Han sov i stuen sammen med K. Nytårsaften 2011 var han sammen med K og en af hendes veninder.

Det er korrekt, at han af sin mor fik en bog om at blive far. Det var første fredag i januar måned 2012, at han fik at vide, at han skulle være far. Han fik en sms sent om aftenen på en bar. K skrev i sms'en, at han skulle komme til Lyngby. Da han kom, sad K og en veninde og så film. Efter at veninden var gået, fortalte K, at hun var gravid. Han blev glad, og hun virkede også glad. Han fik at vide, at han var faderen. Han havde aldrig set K med en vielses- eller forlovelsesring. Han vidste ikke, at hun levede på - - -vej med Æ.

Forud for episoden den 3. juni 2012 havde han ikke hørt fra K i en måned. Deres sidste møde fandt sted den 5. maj 2012, og forud for dette møde var han stadig far til barnet. Den 5. maj 2012 mødtes de på parkeringspladsen bag ved X-firma. De sad på en bænk, og K fortalte, at en anden mand var far til barnet. Det var en kort samtale, og hun ville ikke sige mere. Han sagde, at han gerne ville have lavet en test, men hun svarede blot, at hun ikke ville komme efter ham med hensyn til penge. Efterfølgende tog hun hverken sin telefon eller svarede på hans sms'er og e-mails. Den 3. juni 2012 tog han derfor ud til lejligheden på - - -vej i Lyngby for at tale med hende. Der var ingen hjemme. Hendes bror boede på - - -vej, der ikke lå langt derfra, og han tog derfor derhen. Han kunne se, at K's bror, mor og ældste niecer var hjemme. Han bankede på døren, men ingen åbnede. Han stod nogle minutter og ventede. Han var ikke hidsig. Han åbnede brevsprækken, fordi han gerne ville fortælle sin version af sagen. Han gik derefter hen til en kiosk og købte en sodavand. En ½ time senere gik han tilbage til broderens adresse, men der var stadig ingen reaktion. Han satte sig herefter på en bænk og sendte en sms til K. Han skrev til hende, at han undrede sig over, at hendes familie ikke ville tale med ham. Derefter tog han hjem. På vej hjem blev han på - - -vej ringet op af politiet, der bad ham forlade stedet. Han hørte ikke siden fra politiet. Han skrev samme aften til statsforvaltningen.

Han og K sendte beskederne på Facebook til hinanden. K havde også adgang til beskederne på sin profil på Facebook. Han har ikke fabrikeret beskederne, og der var ikke sorteret noget fra. Han kunne dog ikke udelukke, at han i forbindelse med kopieringen kunne have misset en enkelt, da der ikke var nogen standardprintfunktion på Facebook. Det beroede derfor på en tilfældighed, hvis der manglede beskeder. Beskederne opsat i excel-arket var de samme som de tidligere nævnte - blot gengivet i en anden form. I perioden fra 3. oktober 2011 var han og K sammen, og de skrev derfor ikke længere på Facebook. Uden for arbejdstiden benyttede de sig i stedet af sms-beskeder, medmindre K var i udlandet, hvor de så

igen brugte Facebook. Sms-beskederne fra juli til oktober 2011 var han i stand til at genindlæse på sin gamle mobiltelefon, som han stadig var i besiddelse af. Der var i alt ca. 1.800 beskeder.

Han forklarede i landsretten, at han ikke havde flere end de fremlagte sms-beskeder. Det var dog lykkedes ham at finde en backup, hvorefter han kunne finde den nu fremlagte sms-korrespondance frem. Det var ikke muligt at genskabe yderligere sms-korrespondance. I perioden fra oktober 2011 og frem til marts 2012 var der en tilsvarende sms-korrespondance, men det var som nævnt ikke muligt for ham at genskabe den. Der blev også sendt beskeder mellem ham og K i den periode, hvor de var sammen. De var dog fysisk hvert sit sted, når der blev skrevet en sms-besked. Med hensyn til sms-beskeden den 3. april 2012 med bemærkningen om, at hun blev gravid i julefrokostperioden, forklarede han, at K på det tidspunkt ikke ville se ham. Han kunne regne ud, at hun blev gravid omkring december måned 2011. Barnet blev født i september 2012. Han havde ikke været til julefrokost sammen med K. Vedrørende

894

sms-beskeden den 2. april 2012 om flytning forklarede han, at han og K var delt mellem to bopæle, og at tanken var, at de skulle flytte sammen på en fælles adresse. Han og K var sammen, selv om de i perioder samtidig skrev meget til hinanden.

P har forklaret bl.a., at hun siden 2001 har kendt Æ, der var kæreste med hendes datter, K. K og Æ boede ikke sammen i 2001. Æ kom hver weekend på besøg hos vidnet, og hun var i 2001 med til at se på den lejlighed, som Æ købte på - - -vej i Charlottenlund. Hun hjalp også til med købet af lejligheden. I foråret 2008 flyttede K sammen med Æ på - - -vej. Æ ville gerne være sammen med K hver dag.

Hun havde en nøgle til lejligheden på - - -vej, og hun besøgte flere gange om ugen K. Hun kørte også nogle gange K til og fra arbejde hos X-firma eller Z-firma. Æ gik meget op i sit arbejde, og han havde ikke mulighed for at hente K sent om aftenen/natten. K tog sit tøj med, da hun i 2008 flyttede ind hos Æ. Hun vaskede dengang - og fortsat - K's tøj, når datteren var i Danmark.

Alle naboerne på - - -vej i Charlottenlund og på - - -vej i Lyngby kendte hende (vidnet). K lejede lejligheden på - - -vej gennem en person fra X-firma. Æ ville gerne have, at der var plads, når hans familie fra Norge kom på besøg, og lejligheden på - - -vej blev derfor brugt til opbevaring. Hun holdt opsyn med lejligheden på - - -vej og kontaktede herunder håndværkere hvis nødvendigt. Hun kom ca. en gang om ugen på - - -vej, hvor hun bl.a. vandede blomster, hentede post mv. K havde aldrig boet i lejligheden på - - -vej, og der var i perioden fra august 2011 til 2012 ingen ændringer heri. Hun afleverede stadig K efter arbejde på - - -vej, og hun spiste ofte hos K på - - -vej.

Hun blev præsenteret for M i forbindelse med en tur på Eksperimentarium. M gik rundt for sig selv. Der var også børn og veninder med på turen. Hun havde derudover få gange mødt M, hvor han blot sad med sin mobiltelefon. K omtalte kun M som en kollega. M rejste ikke sammen med dem på turen til New York. Hun ved ikke, hvorfor han var med. Hun boede selv på hotel med K og to børnebørn. M boede på et andet hotel. De så kun M få gange på turen.

K fortalte hende, at Æ var far til barnet. Hun var med til to scanninger med K. Hun huskede ikke, hvornår scanningerne fandt sted, men de foregik på Herlev Hospital. Hverken M eller Æ var med til scanningerne. K og Æ gik ikke fra hinanden i 2011 eller 2012. Æ kom fortsat på besøg hver weekend hos vidnet og hjalp med huset og haven. K og Æ boede i Norge i et stort hus sammen med Æ's forældre. Familierne boede på hver deres etage i huset.

J har forklaret bl.a., at han kender Æ, som er hans søster, K's mand. Han mødte første gang Æ i 2001. Allerede dengang var hans søster og Æ kæresten. Han havde - både før og efter fødslen af barnet - haft meget at gøre med Æ, herunder bl.a. med arbejde på sin mors hus samt computeraktiviteter. Hans søster havde siden 2008 boet sammen med Æ på - -vej i Charlottenlund. Han havde været på besøg i lejligheden mange gange, herunder til middage, fødselsdage og lignende. Han og K sås typisk én gang om ugen. K boede ikke på - -vej i Lyngby. Den lejlighed blev kun brugt til opmagasiner. K og Æ er aldrig gået fra hinanden, og de er det mest trofaste par, han kender. Det passede derfor ikke, at K skulle have skrevet til M, at hun ikke havde været i et kæresteforhold i et år, eller at ekskæresten ville tilbage til hende.

Han mødte M i slutningen af 2011, hvor K tog M med hjem til ham på - -vej i Bagsværd. K præsenterede M som en fra X-firma. I sit arbejde for - - rejste han op til 200 dage om året, og han rejste ofte med familie, venner og bekendte. På rejsen til New York boede han med sine piger på værelse sammen med K. Han sørgede normalt for bookningen af værelser, da han havde en bonusordning. Det var vigtigt, at der stod navnet - - på bookningen, hvis de skulle have rabat. De pågældende værelser på hver sit hotel blev bestilt hver for sig. K boede alle dagene på vidnets værelse. Han arbejdede, mens de var i New York, og han stødte sporadisk på M. I flyet sad K og M ikke ved siden af hinanden. Ved afrejsen havde Æ kørt K til lufthavnen, og det var også Æ, der hentede hende i lufthavnen ved hjemkomsten. K havde haft andre kolleger fra X-firma med på lignende ture. Der var på et tidspunkt noget med en baby i Valby. Hans piger ville gerne se babyen, og de kørte derfor hen til M's lejlighed. Der var endvidere en episode, hvor han måtte ringe til politiet, fordi M stod og bankede på hans dør, og hvor hans piger blev meget chokerede.

L har forklaret bl.a., at han bor på - -vej 22, st. th., Lyngby. Han flyttede ind i august 2011 og er vicevært i ejendommen. Han vidste, at en person ved navn K havde en lejlighed i ejendommen, men han kendte hende ikke. Der var ikke noget liv i hendes lejlighed. Der var i alt fire lejligheder i huset, og man kunne udefra se, hvis der var lys i lejlighederne. Det var yderst sjældent, at der var lys i K's lejlighed, men hendes mor var der somme tider kort for at vande blomster. Det skete dog ikke så tit. Han tænkte, at det måtte være orkideer, siden de kunne stå så længe uden vand. Der skete ingen ændringer fra august 2011 og ind i 2012 med hensyn til K's lejlighed. Han havde én gang, mens han stod på garagetaget, set M. M og K var kommet i bil, og de kørte med det samme igen. Der kom aldrig liv i hendes lejlighed, selvom han tit havde ønsket det.

895

Q har forklaret bl.a., at han bor på - -vej 67, 1. tv., Charlottenlund. Han har boet der siden 1994. I lejligheden over ham bor Æ. Han havde siden 2008 set K mange gange i ejendommen. Det var hans indtryk, at hun boede i ejendommen, og han tænkte, at Æ ikke længere boede alene i lejligheden. K havde boet i ejendommen siden sidst i »nullerne«, og det kunne godt passe, at hun flyttede ind 2008. Han så ikke en flyttevogn. Han så K i lejligheden, og han mødte hende på trappen medbringende poser. Han kendte stort set kun beboerne i sin egen opgang, men der var i de senere år kommet mange nye i opgangen. Han havde aldrig været på besøg i Æ's lejlighed. I ejendommen var der hvert forår og efterår hus- og havedag, men han kendte ikke K fra disse sammenhænge. Ejendommen var ikke specielt lyd, men man kunne høre stemmer og skridt. Han havde ikke hørt noget specifikt fra Æ's lejlighed. Han og K havde talt sammen flere gange gennem årene. Han opfattede hende og Æ som et par. Der havde været perioder, hvor han ikke havde set K i ejendommen, hvorefter hun var kommet tilbage igen. Hun boede

i hvert fald i ejendommen i sommeren og efteråret 2011. Æ bor stadig i ejendommen sammen med K.

Højesterets begrundelse og resultat

Problemstilling

Sagen angår, om M efter børneloven kan rejse faderskabssag for at få fastslået, om han er far til det barn, som K fødte den 1. september 2012.

Reglerne i børneloven

Efter børnelovens § 6, stk. 1, har en mand, som har haft et seksuelt forhold til moderen i den periode, hvor hun blev gravid, ret til at få prøvet, om han er barnets far. Efter § 6, stk. 2, er denne ret dog begrænset, hvis moderen ved barnets fødsel er gift med en anden mand, og denne er registreret som far, eller hvis faderskabet er registreret på grundlag af en omsorgs- og ansvarserklæring. I så fald kan manden kun anlægge sag, hvis han i den periode, hvor moderen blev gravid, var gift med hende (uden at være separeret) eller levede i et fast samlivsforhold med hende.

§ 6, stk. 2, var ikke med i det oprindelige lovforslag, men blev indsat under Folketingets behandling. Baggrunden for bestemmelsen er navnlig, at barnet i de situationer, der er omhandlet i stk. 2, typisk allerede fra fødslen har en social far, som har del i forældremyndigheden, og som sammen med moderen varetager omsorgen og ansvaret for barnet. Hensynet til barnet taler i sådanne tilfælde som udgangspunkt imod en søgsmålsret.

Det fremgår af forarbejderne, at det af hensyn til barnet skal sikres, at den mand, der kun har haft enkeltstående forhold til moderen, ikke kan rejse faderskabssag. Det skal på den anden side sikres, at den mand, der var gift med moderen eller levede i et fast samlivsforhold med hende i den periode, hvor hun blev gravid, har ret til at få prøvet, om han er far til barnet, også selv om forholdet er brudt inden barnets fødsel.

Udtrykket »fast samlivsforhold« er ikke nærmere defineret i loven, men det fremgår af forarbejderne, at der ikke er krav om fælles folkeregisteradresse eller en bestemt længere varighed af samlivet. Opstilling af helt faste kriterier ville kunne føre til urimelige resultater i det enkelte tilfælde, jf. herved justitsministerens svar på Retsudvalgets spørgsmål 31.

Den konkrete sag

K blev gift med Æ 14 dage før barnet blev født, og Æ er registreret som barnets far.

Efter børneloven kan M herefter kun rejse faderskabssag, hvis han godtgør, at han ikke alene havde et seksuelt forhold til K i den periode, hvor hun blev gravid, jf. § 6, stk. 1, men også, at han levede i et fast samlivsforhold med hende i denne periode, jf. § 6, stk. 2, 2. pkt.

Æ har trods opfordring hertil ikke ønsket at afgive forklaring om sit forhold til K og barnet. Han har således ikke bekræftet den forklaring, som K har afgivet om sit samliv med ham før og efter barnets fødsel.

Efter bevisførelsen, herunder M's forklaring og det fremlagte skriftlige materiale, lægger Højesteret til grund, at M og K i sommeren 2011 indledte et forhold til hinanden, hvor de også havde seksuelt samkvem.

Forholdet udviklede sig i løbet af efteråret 2011, således at de blev et fast par. Selv om de havde bevaret hver deres bopæl, var de sammen, så ofte det kunne lade sig gøre under hensyntagen til deres arbejde og fritidsaktiviteter mv. De var også jævnligt sammen om natten enten i hans eller hendes lejlighed. De tog på rejser sammen, og de præsenterede hinanden for deres familie og venner.

Parforholdet fortsatte også, efter at K blev gravid. K orienterede i begyndelsen af januar 2012 M om, at hun var gravid, og at han var far. Den 17. januar 2012 mailede hun en bekræftelse af tidsbe-

stilling til nakkefoldsskanning til M. De var til M's nieces barnedåb i Jylland i slutningen af januar 2012. M og K's parforhold ophørte kort efter, at de i slutningen af marts 2012 var i New York.

På denne baggrund finder Højesteret det godtgjort, at M ikke alene havde et seksuelt forhold til K i den periode, hvor hun blev gravid, men at han i denne periode også levede i et fast samlivsforhold med hende i børnelovens forstand. M har derfor ret til at få prøvet, om han er barnets far.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens dom.

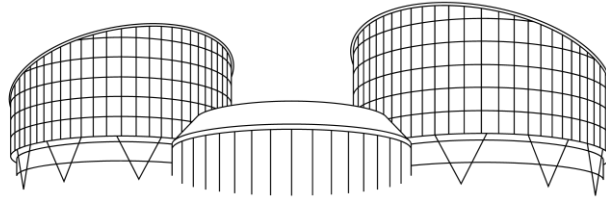
896

Thi kendes for ret

Landsrettens dom stadfæstes.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger til den anden part eller statskassen for sagens behandling ved byret, landsret eller Højesteret.

- 1 FT 2000-01, till. A, s. 27 og 49, og till. B. s. 1601-02, bet. nr. 1350/1997, s. 1-17, 52-53 og 64-65, U 2003.2303 Ø, TfA 2009.603 V, U 2010.1739 V og TfA 2010.675 Ø.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

FIFTH SECTION

DECISION

AS TO THE ADMISSIBILITY OF

Application no. 35016/07
by Henrik Munkholm WULFF
against Denmark

The European Court of Human Rights (Fifth Section), sitting on 9 March 2010 as a Chamber composed of:

Renate Jaeger, *President*,

Peer Lorenzen,

Karel Jungwiert,

Rait Maruste,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Mirjana Lazarova Trajkovska, *judges*,

and Claudia Westerdiek, *Section Registrar*,

Having regard to the above application lodged on 9 August 2007,

Having regard to the observations submitted by the respondent Government and the observations in reply submitted by the applicant,

Having deliberated, decides as follows:

THE FACTS

The applicant, Mr Henrik Munkholm Wulff, is a Danish national who was born in 1981 and lives in Perth, Australia. He was represented before the Court by Mr Tyge Trier, a lawyer practising in Copenhagen. The Danish Government (“the Government”) were represented by their Agent,

Mr Thomas Winkler, of the Ministry of Foreign Affairs, and their Co-Agent, Mrs Nina Holst-Christensen, of the Ministry of Justice.

A. The circumstances of the case

The facts of the case, as submitted by the applicant, may be summarised as follows.

On 16 December 2002, the applicant and his girlfriend of three years duration had a daughter, A, of whom the applicant formally acknowledged fatherhood.

The couple separated in March 2003.

The applicant maintained access to A every second weekend and paid child support.

In the United States of America the applicant obtained a private DNA test, which showed that he could not be A's father. The test is dated 12 May 2005, but the applicant did not receive the results until 5 December 2005.

Thereafter he stopped seeing A, and on 14 December 2005 he requested that the paternity case be reopened and his established fatherhood of A be annulled. His request was refused by Vejle County (*Statsamtet Vejle*) on 30 January 2006.

The applicant brought the case before the City Court (*Retten Vejle*), before which he and A's mother, M, were heard. On 29 March 2006, the City Court passed judgment, which included the following:

“[The applicant] has explained that the couple were lovers and cohabited in Vejle from February 2002 until March [2003]. M was not using the contraceptive pill. In March 2002, they went on a skiing holiday. They had a row, whereupon M slept overnight in another flat. Four or five weeks later she discovered she was pregnant. When the relationship broke up around 20 March 2003, he had a nagging doubt. He did not tell M about this. He has had access to the daughter A every second weekend. In October 2005 they had a big row during which M accused him of being a poor father. This caused him to order a paternity test on the Internet which has been submitted to Vejle County. Through his job as a policeman he knew how to provide a saliva sample, which he did for the purpose of this test. He took a saliva sample with a cotton swab from both his own cheeks and A's. The samples were sent to the US laboratory, which concluded that he could not be the father. He received the reply in December 2005. He has no name of any other possible father. However, with his present knowledge he believes that he cannot be the father of A. M has confirmed [the applicant's] statement about the course of events. She is also unable to give the name of any other possible father.

Findings of the Court:

M and [the applicant] were cohabiting lovers when A was born. Since the termination of their cohabitation in March [2003], [the applicant] has had access to A. The request for reopening of the proceedings was made by him. M did not object to the reopening of the proceedings, but stated in a letter of 7 January 2006 to Vejle County: “Of course, an official test should be made as I have no clue as to who the father could otherwise be”. [The applicant] has submitted a privately performed DNA

test according to which he cannot be the father of A. The conditions for reopening paternity proceedings are stated in section 24 of the Child Act. According to this provision, it must be considered of importance whether the paternity of the child is likely to be established if the proceedings are reopened. Pursuant to section 22 of the Child Act, paternity proceedings may be reopened if the father and mother so request in agreement, and only if it is proved on a balance of probabilities that another man can become the child's father. As the request for reopening of the proceedings was made by [the applicant] alone, the Court finds that the request should be assessed under section 24 of the Child Act. Although, according to the DNA test produced by [the applicant] it is precluded that he is the father, the Court finds that the paternity proceedings should not be reopened as it must be considered of decisive importance that the request for reopening was made almost three years after the child's birth, that [the applicant] has had ordinary weekend access to A also since the termination of cohabitation, and that it must be considered a fact on the basis of [the applicant's] and M's statements that A cannot be expected to be acknowledged by another father if the proceedings were reopened."

The applicant appealed to the High Court of Eastern Denmark (*Vestre Landsret*), hereafter the High Court, which on 28 September 2006 passed judgment, which included the following:

"[The applicant] has additionally stated that M had been out partying and came home early in the morning just before they went on holiday. He and M did not use contraception around the time of the conception, but their sexual practice was such that he found it improbable that he had made M pregnant. M did not say at the termination of their cohabitation that he was not the father. He said during the pregnancy that he wanted a DNA test, but M opposed that. He has not cohabited with A since she was three months old. He has seen A approximately four times a month. It was only in October 2005 during a row that he became aware of the incidents when M could have been together with somebody else. They were on a skiing holiday from 23 March until 1 April 2002. He received the test results in December 2005. For reasons of anonymity, the declaration from the American firm does not bear any names. He last saw A in December 2005. A has not had any contact with his parents since then. He acknowledged the paternity after A's birth and did not question it then. A was born at the due time.

M has explained that they became lovers in 2000 after having met in 1999. They had a normal sex life also at the time around the conception. She did not remember having been out partying before the skiing holiday. She was not together with other men during the period of their cohabitation. They had not fallen out that evening on the skiing holiday, but she was unable to return to the hotel room as she had no key. She had something to drink with young people, and she was probably rather intoxicated. They were Danes, including a girl. She woke up at 9 a.m.. She had not had intercourse with others that night. However, due to her intoxication she cannot rule out that it may have happened. But she was wearing her clothes when she woke up, and she felt no sign of having had intercourse. The first time that [the applicant] questioned his

paternity was on 12 December 2005. A has asked for her father and his parents since the connection was broken off. M has no current plans to marry her boyfriend, who has, however, been playing with the idea of adopting A. She expects to marry her boyfriend eventually. Her boyfriend is fond of A. She still thinks that a DNA test should be performed, also because A is entitled to know. However, she is in no doubt that [the applicant] is the father.

Reasoning and decision of the High Court:

It must be considered a fact that, prior to acknowledging paternity, [the applicant] had knowledge of the circumstances that made him obtain a DNA test and cast doubts about the paternity almost three years after A's birth. For this reason and for the reasons stated by the District Court, the High Court upholds the judgment."

Leave to appeal to the Supreme Court was refused by the Appeals Permission Board (*Procesbevillingsnævnet*) on 7 March 2007.

B. Relevant domestic law

The purpose of the Danish paternity rules laid down in the Child Act, (*Børneloven*), Act no. 460 of 7 June 2001, as amended, is to ensure the mutual rights of the child and the father. The most important legal effects of paternity are that the father has a duty to maintain the child according to specific rules, that the father and the child have a right to inherit from each other, that the child may take the father's surname, and that the child may have the same nationality as the father if the relevant conditions are met. In addition, paternity is generally a condition for allowing the father to have a share in the custody of the child and a condition for the right to access of a man who does not have the child living with him. The Child Act is based on Report No. 1350/1997 on the legal rights of children issued by the Child Act Committee of the Danish Ministry of Justice. The Child Act Committee was appointed by the Ministry of Justice in 1992 and was to make proposals for a revision of the Child Act, including considering new paternity rules. In 1997, the Committee issued an interim report on paternity. According to the interim report, the Committee had worked on the basis of the fundamental assumption that a child should be entitled to have both a mother and a legal father to the widest extent possible. The report also states that the Committee found that an attempt should be made to design the rules on reopening paternity proceedings so that permanent stability concerning the child's situation could be provided as rapidly as possible. The Committee also found that it should generally not be possible to revoke paternity unless the child was acknowledged by another father. The Child Act Committee also proposed enactment of the non-statutory doctrine of acknowledgement on which case-law had been based prior to the Act. The doctrine of acknowledgement implies that a party can be barred from instituting

paternity proceedings even when the statutory time-limits have not expired. This is the case if the father or mother has treated the child as being the father's even though they know or suspect that the father is not the genetic father of the child. Application of the doctrine is based on a specific assessment of the individual case. The relevant provisions on institution and reopening of paternity proceedings are laid down in sections 5, 24 and 25 of the Child Act, which read as follows:

Section 5

Where paternity has been recorded by or acknowledged before the Regional State Administration, proceedings may be instituted by the mother, the father or the child's guardian within six months of the child's birth.

The preparatory notes set out that the reason behind section 5 was to give the mother and the father a "cooling-off" possibility. Recordings and acknowledgements covered by the provision are therefore not final until six months after the child's birth. The fairly short period was laid down in order to provide stability concerning the child's situation. The right to institute paternity proceedings within the six months is free and is thus not conditional upon proof on a balance of probabilities that another man is the child's father, and the doctrine of acknowledgement is not applied either.

If the six-month time-limit set out in section 5 has expired, the proceedings can only be re-opened if the following conditions, set out in section 24 of the Child Act, are met:

Section 24

1. If the fatherhood of a child is registered, or established by acknowledgment or by judgment; the mother or her estate, the guardian or the child's estate, the father or his estate; may within three years after the child's birth request that the paternity case be reopened, provided that facts have come to light which may result in another outcome, or in other respects there is a special reason to believe that the paternity case may turn out differently.

2. When deciding under subsection 1, importance should be attached in particular to the following:

- i) the length of time elapsed since the child's birth;
- ii) whether the father, with actual or presumed knowledge of the circumstances which raise doubts as to his fatherhood, has [nevertheless] acknowledged the child by treating it as his own;
- iii) whether the mother, with actual or presumed knowledge of the circumstances mentioned under ii) has let the father treat the child as his own;
- iv) whether a party, with actual or presumed knowledge of the circumstances which raise doubts as to who is the child's father, failed within a reasonable time to request a reopening of the case; and
- v) whether in case of a reopening, it can be expected that fatherhood of the child will be established.

It appears from the preparatory notes that it is a condition for reopening the proceedings under section 24 that information has come to light about circumstances that will presumably result in another outcome to the proceedings, or that there is otherwise a special reason to assume that the proceedings will now have another outcome. This is particularly aimed at cases where another potential father turns up. Moreover, the provision does not confer a right of reopening even though the said conditions have been met. The decision to reopen the proceedings thus depends on an overall assessment, particularly including the circumstances listed in subsection 2.

If the three-year time-limit set out in section 24 has expired, the proceedings can only be reopened if exceptional reasons exist, see section 25 of the Child Act:

Section 25

Reopening of proceedings under sections 23 and 24 may be permitted after the expiry of the time-limit stipulated by those provisions if exceptional reasons for not making the request earlier can be given, if the circumstances otherwise make reopening of the proceedings appropriate to a high degree, and if a renewed review of the proceedings will presumably not imply material nuisance to the child.

COMPLAINT

The applicant complained under Article 8 of the Convention that the Danish authorities refused to re-open the paternity case.

THE LAW

The applicant complained that the refusal to re-open the paternity case in the application was in breach of his rights under Article 8 of the Convention which reads as follows:

“1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”

The Government submitted that the applicant had failed to exhaust domestic remedies. They pointed out in this respect that the applicant had explained that he already had doubts during M’s pregnancy about whether he was the biological father and he had asked M in vain to have a DNA test

done at that time. Nevertheless, he acknowledged paternity of A. Likewise, according to the applicant's own statement, he again started doubting his biological paternity of A when the relationship with M broke up in March 2003, when A was about three months old. Despite this, the applicant failed to bring proceedings to disclaim paternity within six months of the child's birth, which was the time-limit provided for by section 5 of the Child Act.

In the alternative, the Government maintained that the application should be declared manifestly ill-founded since the interference with the applicant's private life in the particular case was in accordance with law and justified under Article 8 § 2 of the Convention. More specifically, they submitted that the principle in the Danish paternity legislation that it became more difficult with time to reopen paternity proceedings, and the concrete decision in the present case not to reopen the paternity proceedings, were justified and fully compatible with the Convention. Substantial importance had been attached to the interests of A and to the applicant's own conduct, namely that he had failed to act although, even prior to the birth of A, he had knowledge of the circumstances which several years later made him obtain a DNA test and cast doubt on his paternity.

The applicant maintained that he had exhausted domestic remedies and complied with the procedural time limit set out in section 24 of the Child Act, thus within three years after A's birth on 16 December 2002.

He had also complied with the requirement that "facts had come to light, which might result in another outcome" in that on 5 December 2005 he had received the result of the DNA test which ruled out that he was the biological father.

The applicant submitted that a fair balance had not been struck in the decision to refuse him a re-opening of the paternity proceedings. He emphasised in this respect that the interest for society was very weak because the child was already being taken care of by the mother and her partner, who had even considered adopting A. Moreover, A had an interest in knowing at an appropriate time that the applicant was not her father and in knowing the identity of her biological father. Finally, the applicant found that the margin of appreciation was limited in this sort of case and pointed out that the rigid re-opening rule *de facto* forced him to furnish information which was solely in the possession of the mother.

In the circumstances of the case, the Court finds it unnecessary to examine further whether the requirement of exhaustion of domestic remedies has been complied with since it finds that the complaint is, in any event, inadmissible for the reasons set out below.

The Court finds, and this is not in dispute, that the facts of the case fall within the ambit of Article 8 of the Convention (see, for example, *Shofman v. Russia*, no. 74826/01, §§30-32, 24 November 2005) and that the domestic

courts' decisions were "in accordance with the law", namely section 24 of the Child Act.

The Court will therefore proceed to examine whether the respondent State, in handling the applicant's paternity action, has complied with its positive obligations under Article 8 of the Convention. The Court reiterates that respect for private life requires that everyone should be able to establish details of their identity as individual human beings and that an individual's entitlement to such information is of importance because of its formative implications for his or her personality (see, for example, *Mikulić v. Croatia*, no. 53176/99, §§ 53-54, ECHR 2002-I, and *Gaskin v. the United Kingdom*, judgment of 7 July 1989, Series A no. 160, p. 16, §§ 36-37, 39). This includes obtaining information necessary to discover the truth concerning important aspects of one's personal identity, such as the identity of one's parents (see *Phinikaridou v. Cyprus*, no. 23890/02, ECHR 2007-XIV (extracts); *Jäggi v. Switzerland*, no. 58757/00, § 25, ECHR 2006-...; and *Odièvre v. France* [GC], no. 42326/98, § 29, ECHR 2003-III).

In respect of paternity proceedings, the Court has previously accepted that the introduction of a time-limit or other limitations on the institution of such is justified by the desire to ensure legal certainty and finality in family relations and to protect the interests of the child (see, for example, *Phinikaridou v. Cyprus*, (cited above) § 51; *Mizzi v. Malta*, no. 26111/02, § 88, ECHR 2006-I (extracts) and *Rasmussen v. Denmark*, 28 November 1984, § 41, Series A no. 87). The establishment of an inflexible time limit, however, is likely to run counter to the importance of the private life interest at stake. Thus, the Court found a violation in *Shofman v. Russia* (cited above) where an absolute one-year time limit ran without any exceptions from the date when the putative father was informed that he had been registered as the father, irrespective of his awareness of the circumstances casting doubt on his paternity.

Danish law operates with three different time limits, the first being six months after the child's birth under section 5 of the Child Act, when the mother, the father or the child's guardian could freely institute paternity proceedings. The second time limit was set out under section 24 of the Child Act, stating that paternity proceedings could be reopened for up to three years after the child's birth if new information had come to light about circumstances that would presumably result in another outcome of the proceedings or if there was a special reason for assuming that the proceedings would have another outcome. Finally, under section 25 of the Child Act, paternity proceedings could be reopened more than three years after the child's birth, if exceptional reasons could be given. In the Court's view, such a time limit system cannot *per se* be characterized as inflexible.

It remains to be examined whether its application in the present case failed to strike a fair balance between the general interest of the protection of legal certainty of family relationships and the applicant's right to have the

legal presumption of his paternity reviewed in the light of the biological evidence.

The Court reiterates that the States enjoy a certain margin of appreciation in this connection (see, *inter alia*, *Kroon and Others v. the Netherlands*, 27 October 1994, § 31, Series A no. 297-C and *Shofman v. Russia*, cited above § 34) and that it is not the Court's task to substitute itself for the competent domestic authorities.

In its judgment of 28 September 2006, the High Court considered it a fact that, prior to acknowledging paternity, the applicant had knowledge of the circumstances that made him obtain a DNA test and cast doubts about the paternity almost three years after A's birth. It was therefore for reasons unconnected with the law that the applicant took no steps to contest paternity within the statutory six months time limit under section 5 of the Child Act. During the domestic proceedings he invoked circumstances that took place in March 2002 to challenge his paternity, but it was only in 2005 that he chose to obtain a DNA test privately. Accordingly, in the Court's view, the present case differs significantly from for example *Shofman v. Russia* (cited above).

The Court also considers that the case differs significantly from, for example, *Paulík v. Slovakia*, no. 10699/05, ECHR 2006-XI (extracts) and *Tavlı v. Turkey*, no. 11449/02, 9 November 2006, in which the "children" had reached the age of majority and the general interest in protecting their rights at the relevant stage had lost much of its importance compared to when they were children (see, *Paulík v. Slovakia*, cited above, § 46). In the present case A is currently seven years old. From the time she was born in December 2002, and despite the applicant and M separating in March 2003, A had a close relationship with the applicant as her father until December 2005. Moreover, having regard to the applicant's and M's statements before the domestic courts, it must be considered a fact that A could not expect to be acknowledged by another father if the paternity proceedings were reopened. In such circumstances, it may be justifiable for the domestic courts to give greater weight to the interests of the child than to the interests of a putative father in obtaining determination of a biological fact (see, *inter alia*, *Nylund v. Finland* (dec.), no. 27110/95, ECHR 1999-VI and *Yildirim v. Austria* (dec.), no. 34308/96, 19 October 1999). The applicant argued that A's interest was already taken care of by M and her new partner, and that the latter had considered adopting A. In the Court's view, however, the domestic courts could not have relied on such a future possibility when taking the decision in dispute, which became final on 7 March 2007.

Conclusively, the Court is satisfied that in the special circumstances of the present case the domestic courts struck a fair balance between the general interest of the protection of legal certainty of family relationships

and the applicant's right to have the legal presumption of his paternity reviewed in the light of the biological evidence.

It follows that the application must be rejected as being manifestly ill-founded, pursuant to Article 35 §§ 3 and 4 of the Convention.

For these reasons, the Court unanimously

Declares the application inadmissible.

Claudia Westerdiek
Registrar

Renate Jaeger
President

Information Note on the Court's case-law No. 175

June 2014

***Labassee v. France* - 65941/11**

Judgment 26.6.2014 [Section V]

Article 8

Article 8-1

Respect for family life

Respect for private life

Refusal to grant legal recognition in France to parent-child relationships that had been legally established in the United States between children born as a result of surrogacy arrangement and the couples who had had recourse to such arrangements: *violation*

[This summary also covers the judgment in the case of *Mennesson v. France*, no. 65192/11, 26 June 2014]

Facts – The applicants in the first case are Mr and Mrs Mennesson, who are French nationals, and the Mennesson girls, American nationals who are twins and were born in 2000. The applicants in the second case are Mr and Mrs Labassee, who are French nationals, and Juliette Labassee, an American national born in 2001.

Owing to Mrs Mennesson's and Mrs Labassee's infertility, the applicant couples entered into surrogacy arrangement in the United States. The embryos, produced using the sperm of Mr Mennesson and Mr Labassee, were implanted in each case in another woman's uterus. As a result, the Mennesson twins and Juliette Labassee (the applicant children) were born. Judgments given in California in the first case and in Minnesota in the second ruled that Mr and Mrs Mennesson were the twins' parents and that Mr and Mrs Labassee were Juliette's parents.

The French authorities, suspecting that the cases involved surrogacy arrangements, refused to enter the birth certificates in the French register of births, marriages and deaths. In the *Mennesson* case, the birth certificates were nevertheless entered in the register on the instructions of the public prosecutor, who subsequently brought proceedings against the couple with a view to having the entries annulled. In the *Labassee* case, the couple did not challenge the refusal to register the birth, but sought to have the legal relationship recognised on the basis of *de facto* enjoyment of status ("*possession d'état*"). They obtained an "*acte de notoriété*", a document issued by a judge attesting to the status of son or daughter, that is, the existence of a *de facto* parent-child relationship, but the public prosecutor refused to enter this in the register. The couple then took the matter to court.

The applicants' claims were dismissed at final instance by the Court of Cassation on 6 April 2011 on the grounds that recording such entries in the register would give effect to a surrogacy agreement that was null and void on public-policy grounds under the French Civil Code. The court found that there had been no infringement of the right to respect for private and family life since the annulment

of the entries had not deprived the children of the maternal and paternal legal relationship recognised by the laws of California and Minnesota and had not prevented them from living in France with Mr and Mrs Mennesson and Mr and Mrs Labassee.

Law – Article 8: There had been interference with the exercise of the “family life” and “private life” aspects of the right guaranteed by Article 8. The measures complained of had a basis in domestic law and the law in question had been accessible to the persons concerned and foreseeable.

France’s refusal to recognise a legal relationship between children born abroad as a result of surrogacy arrangements and the intended parents stemmed from a wish to discourage French nationals from having recourse outside France to a reproductive technique that was prohibited within the country with the aim of protecting the children and the surrogate mother. Accordingly, the interference in question had pursued two legitimate aims, namely the “protection of health” and the “protection of the rights and freedoms of others”.

There was no consensus in Europe either on the lawfulness of surrogacy arrangements or on the legal recognition of the relationship between intended parents and children lawfully conceived abroad as a result of such arrangements. This lack of consensus reflected the fact that recourse to surrogacy raised difficult ethical issues. Accordingly, States had to be allowed a wide margin of appreciation in making surrogacy-related decisions. Nevertheless, that margin of appreciation was necessarily narrow when it came to parentage, which involved a key aspect of individuals’ identity. The Court also had to ascertain whether a fair balance had been struck between the State’s interests and those of the individuals directly concerned, with particular reference to the fundamental principle according to which, whenever children were involved, their best interests must prevail.

(a) *The applicants’ right to respect for their family life* – The lack of recognition in French law of the parent-child relationship between the applicants affected their family life on various levels. The applicants were obliged to produce the American civil-status documents – which had not been entered in the register – accompanied by a sworn translation whenever access to a right or a service required proof of parentage. Furthermore, the applicant children had not obtained French nationality to date, a situation which affected the families’ travels and caused concern regarding the children’s right of residence in France once they became adults and hence regarding the stability of the family unit. There were also concerns as to the continuation of family life in the event of the death of one of the biological fathers or the separation of one of the couples.

Nevertheless, irrespective of the extent of the potential risks to the applicants’ family life, the Court considered that its decision must be based on the actual obstacles they had faced as a result of the lack of recognition in French law of the parent-child relationship between the biological fathers and the children. The applicants had not claimed that the difficulties they referred to had been insurmountable, nor had they demonstrated that their inability to secure recognition in French law of a legal parent-child relationship had prevented them from exercising in France their right to respect for their family life. They had been able to settle in France shortly after the birth of the children, they were able to live there together in circumstances which, by and large, were comparable to those of other families, and there was nothing to suggest that they were at risk of being separated by the authorities because of their situation in the eyes of French law.

In addition, in rejecting the applicants' Convention-based arguments, the Court of Cassation had not omitted to examine their specific situation, as the judges had found – implicitly but necessarily – that the practical difficulties which the applicants were liable to face in their family life in the absence of recognition under French law of the parent-child relationship established between them abroad would not exceed the limits imposed by compliance with Article 8 of the Convention.

Hence, given the practical implications for the applicants' family life of the lack of recognition in French law of the parent-child relationship, and the respondent State's margin of appreciation, the situation stemming from the findings of the Court of Cassation in the instant case struck a fair balance between the applicants' interests and those of the State in so far as the applicants' right to respect for their family life was concerned.

Conclusion: no violation (unanimously).

(b) *Right of the applicant children to respect for their private life* – The French authorities, although aware that the applicant children had been identified elsewhere as the children of the intended parents, had nevertheless denied them that status in the French legal system. This contradiction undermined their identity within French society. Furthermore, although Article 8 of the Convention did not guarantee a right to obtain a particular nationality, the fact remained that nationality was a component of individual identity. Although their biological fathers were French, the applicant children faced worrying uncertainty as to the possibility of obtaining French nationality, a situation that was liable to have negative repercussions on the definition of their own identity. Furthermore, the fact that the applicant children were not identified under French law as the children of the intended parents had implications in terms of their inheritance rights.

France might conceivably wish to discourage its nationals from having recourse abroad to a reproductive technique that was prohibited inside the country. However, it followed from the above considerations that the effects of the refusal to recognise a parent-child relationship in French law between children conceived in this way and the intended parents were not confined to the situation of the latter, who alone had chosen the reproductive techniques complained of by the French authorities. The effects also extended to the situation of the children themselves, whose right to respect for their private life – which implied that everyone should be able to establish the essence of his or her identity, including his or her parentage – was significantly affected. There was therefore a serious issue as to the compatibility of that situation with the children's best interests, which must guide any decision concerning them.

This analysis took on particular significance when, as in the present case, one of the intended parents was also the child's biological father. Given the importance of biological parentage as a component of each individual's identity, it could not be said to be in the child's best interests to deprive him or her of a legal tie of this nature when the biological reality of that tie was established and the child and the parent concerned sought its full recognition. Not only had the tie between the children and their biological fathers not been acknowledged when the request was made for the birth certificates to be entered in the register; in addition, the recognition of that tie by means of a declaration of paternity or adoption, or on the basis of *de facto* enjoyment of status, would fall foul of the prohibition established by the case-law of the Court of Cassation in that regard. Given the implications of this serious restriction in terms of the identity of the applicant children and their right to respect for their private life, the European Court held

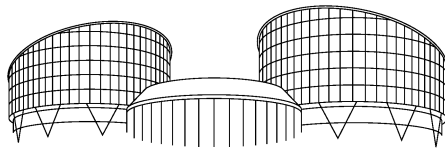
that, in thus preventing the recognition and establishment in domestic law of the children's relationship with their biological fathers, the respondent State had overstepped its permissible margin of appreciation. In view also of the importance to be attached to the child's best interests in weighing up the interests at stake, there had been a breach of the applicant children's right to respect for their private life.

Conclusion: violation (unanimously).

Article 41: EUR 5,000 to each of the applicant children in respect of non-pecuniary damage.

© Council of Europe/European Court of Human Rights
This summary by the Registry does not bind the Court.

Click here for the [Case-Law Information Notes](#)

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

FIFTH SECTION

CASE OF MENNESSON v. FRANCE

(Application no. 65192/11)

JUDGMENT
(Extracts)

STRASBOURG

26 June 2014

FINAL

26/09/2014

This judgment has become final under Article 44 § 2 of the Convention. It may be subject to editorial revision.

In the case of Mennesson v. France,

The European Court of Human Rights (Fifth Section), sitting as a Chamber composed of:

Mark Villiger, *President*,

Angelika Nußberger,

Boštjan M. Zupančič,

Ganna Yudkivska,

Vincent A. de Gaetano,

André Potocki,

Aleš Pejchal, *judges*,

and Claudia Westerdiek, *Section Registrar*,

Having deliberated in private on 10 June 2014,

Delivers the following judgment, which was adopted on that date:

PROCEDURE

1. The case originated in an application (no. 65192/11) against the French Republic lodged with the Court under Article 34 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (“the Convention”) by two French nationals, Mr Dominique Mennesson (“the first applicant”) and Ms Sylvie Mennesson (“the second applicant”) and two US nationals, Ms Valentina Mennesson and Ms Fiorella Mennesson (“the third and fourth applicants”), on 6 October 2011.

2. The applicants were represented before the Court by Mr Patrice Spinosi, of the *Conseil d’Etat* and Court of Cassation Bar. The French Government (“the Government”) were represented by their Agent, Ms Edwige Belliard, Director of Legal Affairs at the Ministry of Foreign Affairs.

3. On 12 February 2012 the application was communicated to the Government and the President of the Section decided that the proceedings in the present case should be conducted simultaneously with those in the case of *Labassee v. France* (application no. 65941/11).

4. The applicants and the Government each filed written observations on the admissibility and merits of the case.

5. On 10 October 2013 the President of the Section decided, under Rule 54 § 2(a) of the Rules of Court, to put additional questions to the applicants and the Government, who replied on 19 and 21 November 2013 respectively.

THE FACTS

I. THE CIRCUMSTANCES OF THE CASE

6. The first and second applicants were born in 1965 and 1955 respectively. The third and fourth applicants were born in 2000. They all live in Maisons-Alfort.

A. Birth of the third and fourth applicants

7. The first and second applicants are husband and wife. They have been unable to have a child of their own because the second applicant is infertile.

8. After a number of unsuccessful attempts to conceive a child using *in vitro* fertilisation (IVF) with their own gametes, the first and second applicants decided to undergo IVF using the gametes of the first applicant and an egg from a donor with a view to implanting the fertilised embryos in the uterus of another woman. Accordingly, they went to California, where the process is legal, and entered into a gestational surrogacy agreement.

The applicants specified that, in accordance with Californian law, the “surrogate mother” was not remunerated but merely received expenses. They added that she and her husband were both high earners and therefore had a much higher income than the applicants and that it had been an act of solidarity on her part.

9. On 1 March 2000 the surrogate mother was found to be carrying twins and, in a judgment of 14 July 2000, the Supreme Court of California, to which the first and second applicants and the surrogate mother and her husband had applied, ruled that the first applicant would be the “genetic father” and the second applicant the “legal mother” of any child to whom the surrogate mother gave birth within the following four months. The judgment specified the particulars that were to be entered in the birth certificate and stated that the first and second applicants should be recorded as the father and mother.

10. Twins – the third and fourth applicants – were born on 25 October 2000 and their birth certificates were drawn up in accordance with the terms stated in paragraph 9 above.

B. Refusal by the French consulate to register the particulars of the birth certificates

11. In early November 2000 the first applicant went to the French consulate in Los Angeles to have the particulars of the birth certificates entered in the French register of births, marriages and deaths and the

children's names entered on his passport so that he could return to France with them.

12. The applicants stated that many French couples in their situation had previously succeeded in carrying out that procedure. The consulate rejected the first applicant's request, however, on the grounds that he could not establish that the second applicant had given birth and, suspecting a surrogacy arrangement, sent the file to the Nantes public prosecutor's office.

C. Investigation in respect of the first and second applicants

13. As the US Federal Administration had issued US passports for the twins on which the first and second applicants were named as their parents, the four applicants were able to return to France in November 2000.

14. In December 2000 a preliminary investigation was carried out at the request of the public prosecutor's office.

15. In May 2001 an investigation was commenced against a person or persons unknown for acting as intermediary in a surrogacy arrangement and in respect of the first and second applicants for false representation infringing the civil status of children.

16. On 30 September 2004, in accordance with the submissions of the Créteil public prosecutor, the investigating judge gave a ruling of no case to answer on the grounds that the acts had been committed on US territory, where they were not classified as an offence, and therefore did not constitute a punishable offence in France.

D. Proceedings in the civil courts

17. In the meantime, on 25 November 2002, on the instructions of the public prosecutor's office, the particulars of the birth certificates of the third and fourth applicants had been recorded in the central register of births, marriages and deaths in Nantes by the French consulate in Los Angeles.

18. However, on 16 May 2003 the Créteil public prosecutor instituted proceedings against the first and second applicants in the Créteil *tribunal de grande instance* to have the entries annulled and the judgment recorded in the margin of the entries thus invalidated. He observed that an agreement whereby a woman undertook to conceive and bear a child and relinquish it at birth was null and void in accordance with the public-policy principle that the human body and civil status are inalienable. He concluded that as the judgment of the Supreme Court of California of 14 July 2000 was contrary to the French conception of international public policy and of French public policy, it could not be executed in France and that the validity of civil-status certificates drawn up on the basis of that judgment could not be recognised in France.

1. Judgment of the Créteil tribunal de grande instance of 13 December 2005, judgment of the Paris Court of Appeal of 25 October 2007 and judgment of the Court of Cassation of 17 December 2008

19. By a judgment of 13 December 2005 the Créteil *tribunal de grande instance* declared the action inadmissible. It found that “the entries had been recorded on the sole initiative of the public prosecutor with the purpose, since avowed, of bringing proceedings to have the entries annulled.” It concluded from this that “an action by the public prosecutor on grounds of public policy which he himself ha[d] infringed could not be deemed admissible where the provisions of Article 47 of the Civil Code on which he [relied] allowed him to verify the validity of the certificates in any respect and to reject any request for registration that would render them binding in France”.

20. The public prosecutor’s office appealed to the Paris Court of Appeal, which upheld the lower court’s judgment on 13 December 2005. The Court of Appeal also considered the public prosecutor’s action for annulment of the entries in the Nantes central register of births, marriages and deaths inadmissible as a matter of international public policy. It substituted its own grounds for that decision, however, finding that the contents of the entries were accurate as regards the judgments of the Supreme Court of California of 14 July 2000 and that the public prosecutor’s office was not disputing the fact that the judgment was binding on France or that, under Article 47 of the Civil Code, the certificates drawn up in California in accordance with the usual procedures in that State should be deemed valid.

21. On 17 December 2008 the Court of Cassation (First Civil Division) quashed that judgment on the grounds that the public prosecutor’s office had an interest in bringing proceedings for annulment of the entries since, as established by the Court of Appeal, the birth certificates in question could only have been drawn up following a surrogacy arrangement. It remitted the case to the Paris Court of Appeal with a differently constituted bench.

2. Judgment of the Paris Court of Appeal of 18 March 2010

22. By a judgment of 18 March 2010 the Paris Court of Appeal overturned the judgment remitted to it, annulled the entries pertaining to the birth certificates and ordered its judgment to be recorded in the margin of the invalidated birth certificates.

23. Regarding the admissibility of the action brought by the public prosecutor’s office, the court found that it could not be seriously alleged that the prosecution authorities had contravened public policy or disrupted peaceful family relations by requesting that the contents of an entry that they themselves had ordered be annulled, since the purpose was to frustrate

the effects of a foreign civil status which they considered contrary to French public policy or to guard against an application to have the entries recorded.

24. The Court of Appeal ruled on the merits as follows:

“ ... The birth certificates were drawn up on the basis of the Supreme Court of California’s judgment of 14 July 2000 which declared [the first applicant] the genetic father and [the second applicant] the legal mother of any child to which [the surrogate mother] gave birth between 15 August and 15 December 2000. The civil-status documents are therefore indissociable from the decision underlying them and the effectiveness of that decision remains conditional on its international lawfulness.

Recognition, on national territory, of a decision delivered by a court of a State that is not bound to France by any convention is subject to three conditions: the indirect jurisdiction of the foreign court based on the connection between the court and the case; compliance of the merits and procedure with international public policy; and absence of circumvention of the law.

It has been established in the present case that following a surrogacy agreement [the surrogate mother] gave birth to twins who were conceived from the gametes of [the first applicant] and of a third party and were relinquished to [the first and second applicants].

Under Article 16-7 of the Civil Code, whose provisions deriving from Law no. 94-653 of 29 July 1994, and not amended by Law no. 2004-800 of 6 August 2004, are a matter of public policy by virtue of Article 16-9 of the same Code, any agreement concerning reproductive or gestational surrogacy is null and void. Accordingly, the judgment of the Californian Supreme Court, which indirectly validated a surrogacy agreement, contravenes the French concept of international public policy. Consequently, without having to ascertain whether the law has been circumvented, the entries in the French central register of births, marriages and deaths of the particulars of the US birth certificates naming [the second applicant] as the mother of the children must be annulled and the present judgment recorded in the margin of the invalidated birth certificates.

[The applicants] cannot seriously claim that they have not had a fair hearing; nor do they have justifiable grounds for arguing that this measure contravenes provisions laid down in international conventions and domestic law. The concepts to which they refer, in particular the child’s best interests, cannot allow them – despite the practical difficulties engendered by the situation – to validate *ex post facto* a process whose illegality, established first in the case-law and subsequently by the French legislature, is currently enshrined in positive law. Furthermore, non-registration does not have the effect of depriving the two children of their US civil status or calling into question their legal parent-child relationship with [the first and second applicants] recognised under Californian law ...”.

2. *Judgment of the Court of Cassation of 6 April 2011*

25. The applicants appealed on points of law, submitting that the children's best interests – within the meaning of Article 3 § 1 of the International Convention on the Rights of the Child – had been disregarded and complaining of a breach of their right to a stable legal parent-child relationship and, further, of a violation of Article 8 of the Convention taken alone and in conjunction with Article 14 of the Convention. They submitted, further, that the decision of a foreign court recognising the legal parent-child relationship between a child and a couple who had lawfully contracted an agreement with a surrogate mother was not contrary to international public policy, which should not be confused with domestic public policy.

26. At a hearing on 8 March 2011 the advocate-general recommended quashing the judgment. He expressed the view that a right lawfully acquired abroad or a foreign decision lawfully delivered by a foreign court could not be prevented from taking legal effect in France on grounds of international public policy where this would infringe a principle, a freedom or a right guaranteed by an international convention ratified by France.

He noted in particular that in *Wagner and J.M.W.L. v. Luxembourg* (no. 76240/01, 28 June 2007) the Court had taken account, in its examination of the case under Article 8 of the Convention, of an “effective family life” and “*de facto* family ties” between a single mother and the child she had adopted in Peru without attaching any importance to the fact that the former had gone abroad in search of a legal system which would allow her to obtain what the law of her country of origin refused her. In his opinion, if the same rationale were applied in the present case, even where domestic law had been circumvented a legal relationship lawfully created abroad could not be prevented from producing the relevant legal effects where it concerned an effective family set-up and allowed it to function and evolve in normal conditions from the standpoint of Article 8 of the Convention. He also observed that the third and fourth applicants had been living in France for ten years and “[were being] brought up there by genetic and intended parents in a *de facto* family unit in which [they were receiving] affection, care, education, and the material welfare necessary to their development” and that this effective and affective family unit – fully lawful in the eyes of the law of the country in which it had originated – [was] “legally clandestine”, “the children having no civil status recognised in France and no parent-child relationship regarded as valid under French law”. As to whether that state of affairs infringed their “right to a normal family life”, the advocate-general replied as follows:

“At this stage two answers are possible: either – somewhat theoretically and largely paradoxically – the refusal to register the birth particulars is inconsequential and does not substantially affect the family's daily life, which means that registration is a mere formality and it is therefore difficult to see any major obstacle in the circumstances to

recording the details of certificates with such minimal legal effect that it is inconceivable that they are capable in themselves of shaking the foundations of our fundamental principles and seriously contravening public policy (since they do not intrinsically contain any mention of the nature of the birth).

Alternatively, the refusal to register the birth details permanently and substantially disrupts the family's life, which is legally split into two in France – the French couple on one side and the foreign children on the other – and the question then arises whether our international public policy – even based upon proximity – can frustrate the right to family life within the meaning of Article 8 [of the Convention] or whether, on the contrary, public policy of that kind, whose effects have to be analysed in practical terms as do those of the foreign rights or decisions that it seeks to exclude, should not be overridden by the obligation to comply with a provision of the Convention.

If the second alternative is retained on the grounds that international conventions must take precedence over public policy based on a standard provided for in a legislative provision, this will not necessarily result in the automatic collapse of the barriers erected by the domestic public-policy provision in such circumstances. As long as the European Court has not given a clear ruling on the question of the lawfulness of surrogacy and allows the States to legislate as they deem fit in this area, it can be considered contrary to public policy to validate, on grounds of respect for family life, situations created illegally within the countries which prohibit them.

However, where it is merely a question of giving effect on the national territory to situations lawfully established abroad – be this at the cost of deliberately disregarding the strictures of a mandatory law – there is nothing to preclude international public policy – even based upon proximity – from being overridden in order to allow families to lead a life in conformity with the legal conditions in which they were created and the *de facto* conditions in which they now live. Furthermore, the best interests of the child, envisaged not only under the New York Convention but also under the case-law of the Court of Human Rights which has established this criterion as a component of respect for family life, also militate in favour of this interpretation. At least this is the lesson that I think we can draw from the judgment in *Wagner ...*”.

27. However, on 6 April 2011 the Court of Cassation (First Civil Division) gave judgment dismissing the appeal on the following grounds:

“ ... the refusal to register the particulars of a birth certificate drawn up in execution of a foreign court decision, based on the incompatibility of that decision with French international public policy, is justified where that decision contains provisions which conflict with essential principles of French law. According to the current position under domestic law, it is contrary to the principle of inalienability of civil status – a fundamental principle of French law – to give effect, in terms of the legal parent-child relationship, to a surrogacy agreement, which, while it may be lawful in another country, is null and void on public-policy grounds under Articles 16-7 and 16-9 of the Civil Code.

Accordingly, the Court of Appeal correctly held that, in giving effect to an agreement of this nature, the “American” judgment of 14 July 2000 conflicted with the French concept of international public policy, with the result that registration of the details of the birth certificates in question, which had been drawn up in application of that judgment, should be annulled. This does not deprive the children of the legal parent-child relationship recognised under Californian law and does not prevent them from living with Mr and Mrs Mennesson in France; nor does it infringe the children’s right to respect for their private and family life within the meaning of Article 8 of the Convention ..., or the principle that their best interests are paramount as laid down in Article 3 § 1 of the International Convention on the Rights of the Child ...”.

4. Request for certificate of nationality

28. On 16 April 2013 the first applicant lodged an application with the Paris District Court for a certificate of French nationality for the third and fourth applicants. The senior registrar sent him acknowledgement-of-receipt forms dated 31 October 2013 and 13 March 2014, indicating that the request “was still being processed in [his] department pending a reply to the request for authentication sent to the consulate of Los Angeles, California”.

...

THE LAW

I. ALLEGED VIOLATION OF ARTICLE 8 OF THE CONVENTION

43. The applicants complained that, to the detriment of the children’s best interests, they were unable to obtain recognition in France of the legal parent-child relationship lawfully established abroad between the first two applicants and the third and fourth applicants born abroad as the result of a surrogacy agreement. They complained of a violation of the right to respect for their private and family life guaranteed by Article 8 of the Convention as follows:

“1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”

...

B. The merits

1. Whether there has been an interference

48. It is not in dispute between the parties that the refusal of the French authorities to legally recognise the family tie between the applicants amounts to an “interference” in their right to respect for their family life and accordingly raises an issue with regard to the negative obligations of the respondent State under Article 8 rather than their positive obligations.

49. The Court agrees, reiterating that this was its approach in, among other cases, *Wagner and J.M.W.L.* (cited above, § 123) and *Negrepontis-Giannisis v. Greece* (no. 56759/08, § 58, 3 May 2011), which concerned the refusal of the Luxembourg and Greek courts respectively to legally recognise an adoption that had been established in foreign judgments. It specifies that, as in those cases, there has been an interference in the present case in the exercise of the right guaranteed by Article 8 not only regarding “family life” but also “private life”.

50. Such interference will be in breach of Article 8 of the Convention unless it can be justified under paragraph 2 of that Article as being “in accordance with the law”, pursuing one or more of the legitimate aims listed therein, and being “necessary in a democratic society” in order to achieve the aim or aims concerned. The notion of “necessity” implies that the interference corresponds to a pressing social need and, in particular that it is proportionate to the legitimate aim pursued (see, for example, *Wagner and J.M.W.L.*, § 124, and *Negrepontis-Giannisis*, § 61, both cited above).

2. Justification for the interference

a) “In accordance with the law”

i. The applicants

51. The applicants alleged that there was an insufficient legal basis for the interference in question. In their submission, they had been justified, on the basis of the position under domestic law at the material time, in believing that their application for registration of the details of the birth certificates legally drawn up in California would not be refused on grounds of an infringement of public policy and would succeed without any difficulty. They referred to the principle of the attenuated effect of public policy according to which “the reaction to a provision that contravened public policy vari[ed] according to whether the case concerned the acquisition of a right in France or giving effect in France to a right validly acquired, without fraud, abroad” (Rivière judgment; Cass. Civ., First Division, 17 April 1953).

52. They pointed out, firstly, that Article 16-7 of the Civil Code was confined to enshrining the principle that any reproductive or gestational surrogacy agreement was null and void and did not provide that nullity extended to the legal parent-child relationship in respect of children thus conceived, particularly where that relationship was legally established through the effect of a foreign judgment. Furthermore, in their view, no provision of French law prohibited the establishment of a legal parent-child relationship between a child thus conceived and the woman and man to whom the child was relinquished, and Article 47 of the Civil Code, as worded at the relevant time, provided that civil-status documents drawn up in a foreign country were deemed to be valid in so far as they had been drawn up in accordance with the procedures used in that country. They submitted in that connection that the fact that the legislature had amended that provision in 2003 to make express provision for such certificates not to be deemed valid where the facts declared therein did not match the reality showed that compliance with that condition had not previously been required. They also stated that other couples who had entered into surrogacy agreements abroad had succeeded in having their children's birth details registered.

53. Secondly, at the material time the case-law did not preclude recognition of legal parent-child relationships on grounds of international public policy. The Court of Cassation had only made a contrary ruling in cases where the surrogate mother had also been the biological mother of the child or where the surrogacy arrangement had been performed in France (judgments of 31 May 1991 and 29 June 1994), and the public prosecutor's office had decided not to appeal on points of law against a judgment of the Paris Court of Appeal of 15 June 1990 validating the adoption of a child conceived in the United States by a reproductive or gestational surrogacy arrangement, whereas at the same time it had appealed against a judgment validating the adoption of a child thus conceived in France. They considered irrelevant the Government's submission that the case-law on Article 47 of the Civil Code deriving from the Court of Cassation's judgment of 12 November 1986 meant that civil-status documents drawn up in a third country did not have to be given effect in France where the details recorded therein did not match the reality. They pointed out in this connection that the certificates drawn up in the United States in their case did not purport to establish a biological link between the second applicant and the third and fourth applicants.

54. Thirdly, while other couples in their situation had easily obtained passports for their children from the French consulate in Los Angeles, the applicants had been faced with an abrupt change of practice in that respect, designed to detect cases of surrogate mothers, which was comparable to the sudden change in practice that had been the subject of a finding of a violation by the Court in *Wagner*, cited above (§ 130).

ii. The Government

55. The Government submitted that the interference had been “in accordance with the law”. They observed in that connection that Article 16-7 of the Civil Code, which was a public-policy provision, provided that any reproductive or gestational surrogacy agreement was null and void, and that the Court of Cassation had observed in its judgments of 31 May 1991 and 29 June 1994 that the principle of inalienability of the human body and civil status, which were also a matter of public policy, precluded the attribution of the status of father or mother by contract and precluded giving effect to a parent-child relationship provided for in surrogacy agreements. In their submission, the fact that those judgments concerned the validity of adoption orders made following a surrogacy arrangement carried out on French territory did not affect their relevance in the present case. What was important was that they clearly established that agreements of this kind contravened these public-policy principles. In other words, according to the Government, the applicants could not have been unaware of the public-policy nature of the prohibition on surrogacy arrangements under French law when they entered into the agreement, or of the difficulties likely to arise subsequently.

56. They added that in accordance with the case-law on Article 47 of the Civil Code deriving from the judgment of the Court of Cassation of 12 November 1986 the authorities were justified in refusing to give effect in France to civil-status documents drawn up in a third State where the details recorded therein did not match the reality. They specified further that, other than in isolated cases, there had been no practice in France, at the date of birth of the third and fourth applicants, consisting in registering the birth particulars of children born as the result of a surrogacy agreement performed abroad. That distinguished the facts of the present case from those of *Wagner*, cited above, in which the applicants had been deprived of the benefit of this type of practice with regard to adoption.

iii. The Court

57. According to the Court’s case-law, the expression “in accordance with the law” in Article 8 § 2 requires that the measure or measures in question should have some basis in domestic law, but also refers to the quality of the law in question, requiring that it should be accessible to the person concerned and foreseeable as to its effects. In order for the law to meet the criterion of foreseeability, it must set forth with sufficient precision the conditions in which a measure may be applied, to enable the persons concerned – if need be, with appropriate advice – to regulate their conduct accordingly (see, for example, *Rotaru v. Romania* [GC], no. 28341/95, § 55, ECHR 2000-V, and *Sabanchiyeva and Others v. Russia*, no. 38450/05, § 124, ECHR 2013 (extracts)).

58. The Court considers that these conditions are met in the present case. It notes first of all that the applicants have not adduced any evidence in support of their assertion that a more liberal practice used to exist in France regarding the recognition of a legal parent-child relationship between children born abroad as the result of a surrogacy agreement and the intended parents. It observes next that at the material time Articles 16-7 and 16-9 of the Civil Code expressly provided that surrogacy agreements were null and void and specified that this was on public policy grounds. Admittedly, the Court of Cassation had not given a general ruling on the question of recognition under French law of the legal parent-child relationship between intended parents and children born abroad as the result of a surrogacy agreement. It had, however, previously specified – in a case in which the surrogate mother was the biological mother – that such an agreement contravened the principles of inalienability of the human body and civil status. It had concluded in a similar case that this precluded the establishment of a legal parent-child relationship between the child thus conceived and the intended mother, and precluded, among other things, registration in the register of births, marriages and deaths of the details recorded in a birth certificate drawn up abroad It was on the basis of those provisions of the Civil Code and in accordance with that explicit case-law that the Court of Cassation concluded in the present case that the judgment of the Supreme Court of California of 14 July 2000 was contrary to the French concept of international public policy in that it gave effect to a surrogacy agreement and that the entries in the French register of births, marriages and deaths of the particulars of the birth certificates drawn up in application of that judgment should be annulled. In the Court's view, the applicants could not therefore have been unaware that there was at least a substantial risk that the French courts would rule accordingly in their case, even if no provision of domestic law expressly precluded recognition of a legal parent-child relationship between the first and second and the third and fourth applicants, and notwithstanding the principle of the attenuated effect of public policy (which, moreover, the *Conseil d'État* considers inapplicable to this type of situation ...). The Court therefore finds that the interference was “in accordance with the law” within the meaning of Article 8 of the Convention.

b) Legitimate aims

59. The applicants observed that the public prosecutor's office had, of its own initiative, requested registration of the US judgment delivered in their case and subsequently, several months after obtaining registration, applied to the domestic courts to have it annulled. They argued that, in the light of those contradictory actions, the French authorities could not be deemed to have pursued a legitimate aim.

60. The Government replied that the reason for the refusal to record the particulars of the US birth certificates in the French register of births, marriages and deaths was that this would have given effect to a surrogacy agreement, which was formally forbidden under a domestic public-policy provision and constituted a punishable offence if performed in France. French law accordingly reflected ethical and moral principles according to which the human body could not become a commercial instrument and the child be reduced to the object of a contract. In their submission, the “legitimate aims” of the interference were the prevention of disorder or crime, the protection of health and the protection of the rights and freedoms of others. They added that the reason why the public prosecutor’s office had requested that the particulars of the birth certificates of the third and fourth applicants be recorded was precisely to subsequently request that these entries be annulled. In doing so it had complied with Article 511 of the general circular on civil status of 11 May 1999, which prescribed automatic registration where public policy was concerned, particularly where it was necessary to annul a civil-status document concerning a French national that had been drawn up abroad in accordance with local procedures.

61. The Court is not convinced by the applicants’ submission. The mere fact that the public prosecutor’s office itself requested registration of the judgment of the Supreme Court of California of 14 July 2000, in order to then request that the entry be annulled, cannot lead the Court to conclude that the aim pursued by the interference in question did not appear among those listed in the second paragraph of Article 8. Nor, however, is it convinced by the Government’s assertion that the aim was to “prevent disorder or crime”. The Court observes that the Government have not established that where French nationals have recourse to a surrogacy arrangement in a country in which such an agreement is legal this amounts to an offence under French law. It notes in this connection that although an investigation was commenced in the present case for “acting as an intermediary in a surrogacy arrangement” and for “false representation infringing the civil status of children”, the investigating judge held that there was no case to answer on the ground that, as the acts had been committed on US territory, where they were not classified as a criminal offence, they did not constitute a punishable offence in France (see paragraphs 15-16 above).

62. The Court understands, however, that the reason why France refuses to recognise a legal parent-child relationship between children born abroad as the result of a surrogacy agreement and the intended parents is that it seeks to deter its nationals from having recourse to methods of assisted reproduction outside the national territory that are prohibited on its own territory and aims, in accordance with its perception of the issue, to protect children and – as can be seen from the study by the *Conseil d’État* of 9 April 2009 ... – surrogate mothers. Accordingly, the Court accepts that the

Government may consider that the interference pursued two of the legitimate aims listed in the second paragraph of Article 8 of the Convention: the “protection of health” and “the protection of the rights and freedoms of others”.

c) “Necessary in a democratic society”

i. *The applicants*

63. The applicants conceded that as there was no common European approach, the States parties in principle had a wide margin of appreciation regarding the content of legal provisions concerning surrogacy. They submitted that in the present case, however, the scope of that margin of appreciation was relative. In their submission, the question was not whether the prohibition of surrogacy agreements by a member State was compatible with the Convention. What was in issue here was a decision which, in their country of residence, deprived children born as the result of a surrogacy agreement lawfully performed abroad of civil-status documents indicating their legal relationship with their parents, including their biological father. They also considered that there was, at the very least, a favourable trend in Europe towards taking account of situations such as theirs. Referring to *Wagner and J.M.W.L.*, cited above, they pointed out that the need to take account of the child’s best interests had the effect of restricting the States’ margin of appreciation.

64. Referring to that judgment (§ 135), the applicants next submitted that the French courts had not carried out the requisite concrete and thorough examination of their family situation and the competing interests. The Court of Appeal had simply disregarded, without stating reasons, the ground of appeal based on an alleged violation of Article 8 of the Convention and the Court of Cassation had upheld that judgment, merely stating that the measure in question did not prevent the applicants from living together.

65. Furthermore, according to the applicants, the rigid position of the Court of Cassation, which set out to maintain a blanket “deterrent effect” of the prohibition of surrogacy, amounted to precluding any pragmatic arrangement that would recognise – in the child’s best interests – the effects of a situation that had been lawfully created abroad. In their view, this was contrary to the Court’s case-law on Article 8, which had established a practical approach to the reality of family life (the applicants referred, in particular, to the judgment of *Wagner*, cited above, § 133).

66. In the applicants’ submission, the justification by the domestic courts was irrelevant since the principle of inalienability of a person’s civil status was the subject of numerous practical arrangements. Transsexuals, for example, could obtain a change of the sex stated on their birth certificate and the legal recognition of children lawfully born abroad as the result of a

surrogacy agreement was the subject of debate among legal commentators, in parliament and in society. It was all the more irrelevant since in principle French law was currently favourable to “intended” parents. Accordingly, in the case of implantation of embryos in the womb of a third party (legal in France; the applicants referred to Articles L. 2141-4 et seq. of the Public Health Code), a woman who carried the embryo of another couple and gave birth to a child who was not biologically hers, could – like her partner – establish a legal parent-child relationship with that child that excluded the biological parents. Similarly, in cases of donor insemination (also legal in France), no legal parent-child relationship could be established with the sperm donor, whereas a legal parent-child relationship with the mother’s partner could be established (the applicants referred to Articles 311-19 and 311-20 of the Civil Code).

67. The applicants observed that an additional factor to be taken into account was that the interference did not allow the pursued aim to be achieved, since, as pointed out by the Court of Cassation, it did not deprive the children of the legal parent-child relationship with the mother and father recognised under Californian law and did not prevent the applicants from living together in France. Furthermore, their effective and affective family life was “legally clandestine”. This was particularly shocking in the case of the first applicant, who was deprived of recognition of the legal parent-child relationship with the third and fourth applicants by the refusal to record the particulars of the children’s birth certificates in the French register of births, marriages and deaths even though he was their biological father and there was nothing to prevent that relationship from being officially recorded. What was more, the applicants had no other possibility of having the family ties legally established, since the case-law of the Court of Cassation precluded not only registration of the birth details but also adoption or recognition of their *de facto* enjoyment of status (*possession d’état*). In that respect their case was clearly distinguishable from the situation examined by the Court in *Shavdarov v. Bulgaria* (no. 3465/03, 21 December 2010).

68. The applicants also observed that the measure in question had “grossly disproportionate consequences” for the situation of the third and fourth applicants: without recognition of a legal parent-child relationship with the first two applicants, they did not have French nationality, did not have a French passport, had no valid residence permit (even if, as minors, they could not be deported), and might find it impossible to obtain French nationality and thus be ineligible to vote and ineligible for unconditional leave to remain in France; and they could be prevented from inheriting under the first two applicants’ estate. Furthermore, in the event of the first applicant’s death or should the first two applicants separate, the second applicant would be deprived of any rights in respect of the children, to their and her own detriment. For administrative steps for which French nationality or an official legal parent-child relationship were required

(registration of the children for social-security purposes, enrolment at the school canteen or outdoor centre, or applications for financial assistance from the Family Allowances Office), they had to produce the US birth certificates together with an officially sworn translation in order to prove that the children were theirs, and the success of their application depended on the good will of the person dealing with it. The applicants pointed out in this connection that the advocate-general had recommended, before the Court of Cassation, recognising the legal parent-child relationship between the applicants, particularly on grounds of the children's best interests, and that the Paris Court of Appeal itself had observed that the situation would create practical difficulties for the Mennesson family. They also referred to the report of the *Conseil d'État* of 2009 on the review of bioethical laws, which indicated that "in practice families' lives [were] more complicated without registration, because of the formalities that had to be completed on various occasions in life". They added that, in *Wagner*, cited above (§ 132), the Court had acknowledged that in this type of situation there had been a failure to take account of the "social reality" and that "the child [had] not [been] afforded legal protection making it possible for her to be fully integrated into the [in that case] adoptive family". They also questioned the purpose of refusing to register the particulars of birth certificates drawn up abroad if, as the Government maintained, such certificates took full effect in France and registration was a mere formality.

69. The applicants also submitted that the Court's ruling of no violation of Article 8 in *A., B. and C. v. Ireland* [GC] (no. 25579/05, ECHR 2010) and *S.H. and Others v. Austria* [GC] (no. 57813/00, ECHR 2011), which concerned access to abortion and medically assisted reproduction respectively, was based on the finding that, although domestic law prohibited these practices, it did not prevent individuals from going abroad to take advantage of them, and, in *S.H.*, that the legal father-child and mother-child relationship was thus "[governed by] clear rules of the Civil Code [that respected] the parents' wishes".

70. In their replies to the additional questions put by the President of the Section (see paragraph 5 above), the applicants indicated that under Article 311-14 of the Civil Code, the legal parent-child relationship was governed by the law of the mother's country on the date of the child's birth (and where the mother was not known, by the law of the child's country), that is, according to the case-law of the Court of Cassation (Civ., First Division, 11 June 1996), the law of the country indicated in the birth certificate. It was clear from the Supreme Court of California's decision of 14 July 2000 that the official parents of the third and fourth applicants were the first two applicants. The French authorities and courts had refused to make that finding, however, with the result that as the mother was not recognised as having that status under French law, the legal parent-child relationship could not be governed by the law of her country. Accordingly, it was

governed by the law of the country of the third and fourth applicants: US law. As the legal parent-child relationship between them and the first two applicants could not be established under French law and the Court of Cassation's judgments of 13 September 2013 had annulled the recognition of paternity by biological fathers of children born as the result of a surrogacy agreement performed abroad ..., the third and fourth applicants could not acquire French nationality under Article 18 of the Civil Code ("a child of whom at least one parent is French has French nationality") even though the first applicant was their biological father. The applicants added that, notwithstanding the circular of 25 January 2013 ..., the third and fourth applicants could not obtain a certificate of nationality. They submitted that as a result of the judgment delivered in their case by the Court of Cassation and its decisions of 13 September 2013 describing as "fraudulent" the process by which the birth certificate of a child born abroad of a surrogacy agreement was drawn up, the US birth certificates of the children were invalid for the purposes of Article 47 of the Civil Code, whereupon that provision was inoperative. They added that the thrust of the circular was not to preclude the issuing of a certificate of nationality on the basis of a mere suspicion that recourse had been had to a surrogacy arrangement and that it was therefore inoperative in respect of situations such as theirs in which the courts had explicitly found that there had been a surrogacy arrangement. In support of that argument, they stated that they had not received a reply to the request for a certificate of French nationality for the third and fourth applicants lodged on 16 April 2013 by the first applicant with the registry of the Charenton Le Pont District Court. They produced acknowledgment-of-receipt forms signed on 31 October 2013 and 13 March 2014 by the registrar indicating that the request "[was] still being processed in [his] department pending a reply to the request for authentication sent to the consulate of Los Angeles, California". They added that, on account in particular of the Court of Cassation's decisions of 13 September 2013, the first applicant could not recognise the third and fourth applicants even though he was their biological father.

ii. The Government

71. The Government submitted that the failure to register the particulars of foreign civil-status documents such as the birth certificates of the third and fourth applicants did not preclude them from taking full effect in France. They argued first that, accordingly, certificates of French nationality were issued on the basis of such certificates where it was established that one of the parents was French (the Government produced a copy of the circular of the Minister of Justice of 25 January 2013, and observed that the applicants had not taken any steps towards obtaining French nationality for the third and fourth applicants) and that minors could not be removed from France; secondly, the first and second applicants enjoyed full parental

responsibility in respect of the third and fourth applicants, on the basis of the US civil-status documents; thirdly, were the first and second applicants to divorce, the family-affairs judge would determine their place of residence and the contact rights of the parents as named in the foreign civil-status document; fourthly, as evidence of one's status as heir could be provided by any means, the third and fourth applicants would be in a position to inherit under the first and second applicants' estate on the basis of their US civil-status documents, as provided for under ordinary law. The Government also observed that the applicants had overcome the problems they referred to as they did not claim to have been unable to register the third and fourth applicants for social-security purposes or enrol them at school or not to have received social benefits from the Family Allowances Office, and that, generally, they had not shown that they were faced with "numerous and daily difficulties" on account of the refusal to register the particulars of the children's birth certificates. Accordingly, the Government questioned the actual extent of the interference with the applicants' family life, that interference being limited to their inability to obtain French civil-status documents.

72. The Government stressed that in the interests of proscribing any possibility of trafficking in human bodies, guaranteeing respect for the principle that the human body and a person's civil status were inalienable, and protecting the child's best interests, the legislature – thus expressing the will of French people – had decided not to permit surrogacy arrangements. The domestic courts had duly drawn the consequences of that by refusing to register the particulars of the civil-status documents of persons born as the result of a surrogacy agreement performed abroad; to permit this would have been tantamount to tacitly accepting that domestic law could be circumvented knowingly and with impunity and would have jeopardised the consistent application of the provision outlawing surrogacy.

They added, on the specific point about failure to register the legal father-child relationship, that this was due to the fact that the first and second applicants had entered into the surrogacy arrangement as a couple and that the respective situations of the members of the couple were indissociable. They also considered that, having regard to the various different ways in which the legal parent-child relationship could be established under French law, giving priority to a purely biological criterion "appear[ed] highly questionable". Lastly, they submitted that "in terms of the child's interests, it seem[ed] preferable to place both parents on the same level of legal recognition of the ties existing between themselves and their children".

73. The Government added that as surrogacy was a moral and ethical issue and there was no consensus on the question among the States parties, the latter should be afforded a wide margin of appreciation in that area and in the manner in which they apprehended the effects of the relevant legal

parent-child relationship established abroad. In their view, having regard to that wide margin of appreciation and the fact that the applicants were leading a normal family life on the basis of the US civil status of their children and that the latter's best interests were protected, the interference in the exercise of the rights guaranteed them under Article 8 of the Convention was "entirely proportionate" to the aims pursued, with the result that there had been no violation of that provision.

74. In their replies to the additional questions of the President of the Section (see paragraph 5 above), the Government stated that the law applicable to the establishment of the legal parent-child relationship between the first two and the third and fourth applicants was, in accordance with Article 311-14 of the Civil Code, the law of their mother's country, namely, according to the case-law of the Court of Cassation (Civ., First Division, 11 June 1996, Bull. civ. no. 244), that of their birth mother. It was therefore the law of the country of the surrogate mother, namely, US law, in this case; under US law, the first two applicants were the parents of the third and fourth applicants, the second applicant being their "legal mother". The Government added that in so far as they satisfied the requirements of Article 47 of the Civil Code, and irrespective of whether or not the particulars were registered, foreign birth certificates took effect in France, particularly regarding proof of the legal parent-child relationship stated in them. They specified that Article 47 was applicable to the present case despite the fact that the entries of the particulars of the third and fourth applicants' US birth certificates had been annulled in accordance with the judgment of the Court of Cassation of 6 April 2011 and that, according to the case-law of that court, surrogacy agreements were null and void as a matter of public policy and did not take effect under French law with regard to the legal parent-child relationship. Accordingly, Article 18 of the Civil Code – pursuant to which a child of whom at least one parent was French had French nationality – applied where proof of a lawfully established parent-child relationship was provided by a foreign civil-status document of unquestionable probative force. Lastly, the Government stated that the first applicant could not recognise the third and fourth applicants in France, as the Court of Cassation had held on 13 September 2013 that recognition of paternity by the intended father of a child born of a surrogacy agreement had to be annulled where he had circumvented the law by having recourse to such an arrangement.

iii. The Court

a. General considerations

75. The Court notes the Government's submission that, in the area in question, the Contracting States enjoyed a substantial margin of appreciation in deciding what was "necessary in a democratic society". It

also notes that the applicants conceded this but considered that the extent of that margin was relative in the present case.

76. The Court shares the applicants' analysis.

77. It reiterates that the scope of the States' margin of appreciation will vary according to the circumstances, the subject matter and the context; in this respect one of the relevant factors may be the existence or non-existence of common ground between the laws of the Contracting States (see, for example, *Wagner and J.M.W.L.*, and *Negrepontis-Giannisis*, cited above, § 128 and § 69 respectively). Accordingly, on the one hand, where there is no consensus within the member States of the Council of Europe, either as to the relative importance of the interest at stake or as to the best means of protecting it, particularly where the case raises sensitive moral or ethical issues, the margin will be wide. On the other hand, where a particularly important facet of an individual's existence or identity is at stake, the margin allowed to the State will normally be restricted (see, in particular, *S.H.*, cited above, § 94).

78. The Court observes in the present case that there is no consensus in Europe on the lawfulness of surrogacy arrangements or the legal recognition of the relationship between intended parents and children thus conceived abroad. A comparative-law survey conducted by the Court shows that surrogacy is expressly prohibited in fourteen of the thirty-five member States of the Council of Europe – other than France – studied. In ten of these it is either prohibited under general provisions or not tolerated, or the question of its lawfulness is uncertain. However, it is expressly authorised in seven member States and appears to be tolerated in four others. In thirteen of these thirty-five States it is possible to obtain legal recognition of the parent-child relationship between the intended parents and the children conceived through a surrogacy agreement legally performed abroad. This also appears to be possible in eleven other States (including one in which the possibility may only be available in respect of the father-child relationship where the intended father is the biological father), but excluded in the eleven remaining States (except perhaps the possibility in one of them of obtaining recognition of the father-child relationship where the intended father is the biological father) ...

79. This lack of consensus reflects the fact that recourse to a surrogacy arrangement raises sensitive ethical questions. It also confirms that the States must in principle be afforded a wide margin of appreciation, regarding the decision not only whether or not to authorise this method of assisted reproduction but also whether or not to recognise a legal parent-child relationship between children legally conceived as the result of a surrogacy arrangement abroad and the intended parents.

80. However, regard should also be had to the fact that an essential aspect of the identity of individuals is at stake where the legal parent-child

relationship is concerned. The margin of appreciation afforded to the respondent State in the present case therefore needs to be reduced.

81. Moreover, the solutions reached by the legislature – even within the limits of this margin – are not beyond the scrutiny of the Court. It falls to the Court to examine carefully the arguments taken into consideration and leading to the solution reached and to determine whether a fair balance has been struck between the competing interests of the State and those directly affected by that solution (see, *mutatis mutandis*, *S.H. and Others*, cited above, § 97). In doing so, it must have regard to the essential principle according to which whenever the situation of a child is in issue, the best interests of that child are paramount (see, among many other authorities, *Wagner and J.M.W.L.*, cited above, §§ 133-34, and *E.B. v. France* [GC], no. 43546/02, §§ 76 and 95, 22 January 2008).

82. In the present case the Court of Cassation held that French international public policy precluded registration in the register of births, marriages and deaths of the particulars of a birth certificate drawn up in execution of a foreign decision containing provisions which conflicted with essential principles of French law. It then observed that under French law surrogacy agreements were null and void on grounds of public policy, and that it was contrary to the “essential principle of French law” of inalienability of civil status to give effect to such agreements as regards the legal parent-child relationship. It held that in so far as it gave effect to a surrogacy agreement, the judgment delivered in the applicants’ case by the Supreme Court of California was contrary to the French conception of international public policy, and that as the US birth certificates of the third and fourth applicants had been drawn up in application of that judgment, the details of those certificates could not be entered in the French register of births, marriages and deaths (see paragraph 27 above).

83. The applicants’ inability to have the parent-child relationship between the first two applicants and the third and fourth applicants recognised under French law is therefore, according to the Court of Cassation, a consequence of the French legislature’s decision on ethical grounds to prohibit surrogacy. The Government pointed out in that connection that the domestic courts had duly drawn the consequences of that decision by refusing to authorise entry in the register of births, marriages and deaths of the details of foreign civil-status documents of children born as the result of a surrogacy agreement performed outside France. To do otherwise would, in their submission, have been tantamount to tacitly accepting that domestic law had been circumvented and would have jeopardised the consistent application of the provisions outlawing surrogacy.

84. The Court observes that that approach manifests itself in an objection on grounds of international public policy, which is specific to private international law. It does not seek to call this into question as such.

It must, however, verify whether in applying that mechanism to the present case the domestic courts duly took account of the need to strike a fair balance between the interest of the community in ensuring that its members conform to the choice made democratically within that community and the interest of the applicants – the children’s best interests being paramount – in fully enjoying their rights to respect for their private and family life.

85. It notes in that connection that the Court of Cassation held that the inability to record the particulars of the birth certificates of the third and fourth applicants in the French register of births, marriages and deaths did not infringe their right to respect for their private and family life or their best interests as children in so far as it did not deprive them of the legal parent-child relationship recognised under Californian law and did not prevent them from living in France with the first and second applicants (see paragraph 27 above).

86. The Court considers that a distinction has to be drawn in the instant case between the applicants’ right to respect for their family life on the one hand and the right of the third and fourth applicants to respect for their private life on the other hand.

β. The applicants’ right to respect for their family life

87. With regard to the first point, the Court considers that the lack of recognition under French law of the legal parent-child relationship between the first and second applicants and the third and fourth applicants necessarily affects their family life. It notes in this regard that, as pointed out by the applicants, the Paris Court of Appeal acknowledged in this case that the situation thus created would cause “practical difficulties” (see paragraph 24 above). It also observes that, in its report of 2009 on the review of bioethical laws, the *Conseil d’État* observed that “in practice families’ lives [were] more complicated without registration, because of the formalities that had to be completed on various occasions in life” (see paragraph 68 above).

88. Accordingly, as they do not have French civil-status documents or a French family record book the applicants are obliged to produce – non-registered – US civil documents accompanied by an officially sworn translation each time access to a right or a service requires proof of the legal parent-child relationship, and are sometimes met with suspicion, or at the very least incomprehension, on the part of the person dealing with the request. They refer to difficulties encountered when registering the third and fourth applicants with social security, enrolling them at the school canteen or an outdoor centre and applying to the Family Allowances Office for financial assistance.

89. Moreover, a consequence – at least currently – of the fact that under French law the two children do not have a legal parent-child relationship with the first or second applicant is that they have not been granted French

nationality. This complicates travel as a family and raises concerns – be they unfounded, as the Government maintain – regarding the third and fourth applicants’ right to remain in France once they attain their majority and accordingly the stability of the family unit. The Government submit that having regard in particular to the circular of the Minister of Justice, of 25 January 2013 ..., the third and fourth applicants could obtain a certificate of French nationality on the basis of Article 18 of the Civil Code, which provides that “a child of whom at least one parent is French has French nationality”, by producing their US birth certificates.

90. The Court notes, however, that it is still unclear whether this possibility does actually exist.

Firstly, it notes that according to the very terms of the provision referred to, French nationality is granted on the basis of the nationality of one or other parent. It observes that it is specifically the legal determination of the parents that is at the heart of the application lodged with the Court. Accordingly, the applicants’ observations and the Government’s replies suggest that the rules of private international law render recourse to Article 18 of the Civil Code in order to establish the French nationality of the third and fourth applicants particularly complex, not to mention uncertain, in the present case.

Secondly, the Court notes that the Government rely on Article 47 of the Civil Code. Under that provision, civil-status certificates drawn up abroad and worded in accordance with the customary procedures of the country concerned are deemed valid “save where other certificates or documents held, external data or particulars in the certificate itself establish that the document in question is illegal, or forged, or that the facts stated therein do no match the reality”. The question therefore arises whether that exception applies in a situation such as the present case, where it has been observed that the children concerned were born as the result of a surrogacy agreement performed abroad, which the Court of Cassation analyses as a circumvention of the law. Although they were invited by the President to answer that question and specify whether there was a risk that a certificate of nationality thus drawn up would subsequently be contested and annulled or withdrawn, the Government have not provided any indications. Moreover, the request lodged for that purpose on 16 April 2013 with the registry of the Paris District Court by the first applicant was still pending eleven months later. The senior registrar indicated on 31 October 2013 and on 13 March 2014 that it was “still being processed in [his] department pending a reply to the request for authentication sent to the consulate of Los Angeles, California” (see paragraph 28 above).

91. To that must be added the entirely understandable concerns regarding the protection of family life between the first and second and the third and fourth applicants in the event of the first applicant’s death or the couple’s separation.

92. However, whatever the degree of the potential risks for the applicants' family life, the Court considers that it must determine the issue having regard to the practical obstacles which the family has had to overcome on account of the lack of recognition in French law of the legal parent-child relationship between the first two applicants and the third and fourth applicants (see, *mutatis mutandis*, *X, Y and Z*, cited above, § 48). It notes that the applicants do not claim that it has been impossible to overcome the difficulties they referred to and have not shown that the inability to obtain recognition of the legal parent-child relationship under French law has prevented them from enjoying in France their right to respect for their family life. In that connection it observes that they were all four able to settle in France shortly after the birth of the third and fourth applicants, are in a position to live there together in conditions broadly comparable to those of other families and that there is nothing to suggest that they are at risk of being separated by the authorities on account of their situation under French law (see, *mutatis mutandis*, *Shavdarov v. Bulgaria*, no. 3465/03, §§ 49-50, 21 December 2010).

93. The Court also observes that in dismissing the grounds of appeal submitted by the applicants under the Convention, the Court of Cassation observed that annulling registration of the details of the third and fourth applicants' birth certificates in the French register of births, marriages and deaths did not prevent them from living with the first and second applicants in France (see paragraph 27 above). Referring to the importance it had attached in *Wagner and J.M.W.L.* (cited above, § 135) to carrying out an actual examination of the situation, the Court concludes that in the present case the French courts did duly carry out such an examination, since they considered in the above-mentioned terms, implicitly but necessarily, that the practical difficulties that the applicants might encounter in their family life on account of not obtaining recognition under French law of the legal parent-child relationship established between them abroad would not exceed the limits required by compliance with Article 8 of the Convention.

94. Accordingly, in the light of the practical consequences for their family life of the lack of recognition under French law of the legal parent-child relationship between the first two applicants and the third and fourth applicants and having regard to the margin of appreciation afforded to the respondent State, the Court considers that the situation brought about by the Court of Cassation's conclusion in the present case strikes a fair balance between the interests of the applicants and those of the State in so far as their right to respect for family life is concerned.

95. It remains to be determined whether the same is true regarding the right of the third and fourth applicants to respect for their private life.

γ. *Right of the third and fourth applicants to respect for their private life*

96. As the Court has observed, respect for private life requires that everyone should be able to establish details of their identity as individual human beings, which includes the legal parent-child relationship ...; an essential aspect of the identity of individuals is at stake where the legal parent-child relationship is concerned (see paragraph 80 above). As domestic law currently stands, the third and fourth applicants are in a position of legal uncertainty. While it is true that a legal parent-child relationship with the first and second applicants is acknowledged by the French courts in so far as it has been established under Californian law, the refusal to grant any effect to the US judgment and to record the details of the birth certificates accordingly shows that the relationship is not recognised under the French legal system. In other words, although aware that the children have been identified in another country as the children of the first and second applicants, France nonetheless denies them that status under French law. The Court considers that a contradiction of that nature undermines the children's identity within French society.

97. Whilst Article 8 of the Convention does not guarantee a right to acquire a particular nationality, the fact remains that nationality is an element of a person's identity (see *Genovese v. Malta*, no. 53124/09, § 33, 11 October 2011). As the Court has already pointed out, although their biological father is French the third and fourth applicants face a worrying uncertainty as to the possibility of obtaining recognition of French nationality under Article 18 of the Civil Code That uncertainty is liable to have negative repercussions on the definition of their personal identity.

98. The Court also observes that the fact that the third and fourth applicants are not identified under French law as the children of the first and second applicants has consequences for their inheritance rights. It notes that the Government deny this, but observes that the *Conseil d'État* has ruled that in the absence of recognition in France of a legal parent-child relationship established abroad with regard to the intended mother, a child born abroad as the result of a surrogacy agreement cannot inherit under the mother's estate unless the latter has named the child as a legatee, the death duties then being calculated in the same way as for a third party ..., that is, less favourably. The same situation arises in the context of inheritance under the intended father's estate, whether or not he be the biological father as in this case. This is also a component of their identity in relation to their parentage of which children born as the result of a surrogacy agreement performed abroad are deprived.

99. The Court can accept that France may wish to deter its nationals from going abroad to take advantage of methods of assisted reproduction that are prohibited on its own territory (see paragraph 62 above). Having regard to the foregoing, however, the effects of non-recognition in French law of the legal parent-child relationship between children thus conceived

and the intended parents are not limited to the parents alone, who have chosen a particular method of assisted reproduction prohibited by the French authorities. They also affect the children themselves, whose right to respect for their private life – which implies that everyone must be able to establish the substance of his or her identity, including the legal parent-child relationship – is substantially affected. Accordingly, a serious question arises as to the compatibility of that situation with the child's best interests, respect for which must guide any decision in their regard.

100. This analysis takes on a special dimension where, as in the present case, one of the intended parents is also the child's biological parent. Having regard to the importance of biological parentage as a component of identity (see, for example, *Jäggi*, cited above, § 37), it cannot be said to be in the interests of the child to deprive him or her of a legal relationship of this nature where the biological reality of that relationship has been established and the child and parent concerned demand full recognition thereof. Not only was the relationship between the third and fourth applicants and their biological father not recognised when registration of the details of the birth certificates was requested, but formal recognition by means of a declaration of paternity or adoption or through the effect of *de facto* enjoyment of civil status would fall foul of the prohibition established by the Court of Cassation in its case-law in that regard The Court considers, having regard to the consequences of this serious restriction on the identity and right to respect for private life of the third and fourth applicants, that by thus preventing both the recognition and establishment under domestic law of their legal relationship with their biological father, the respondent State overstepped the permissible limits of its margin of appreciation.

101. Having regard also to the importance to be given to the child's interests when weighing up the competing interests at stake, the Court concludes that the right of the third and fourth applicants to respect for their private life was infringed.

3. *General conclusion*

102. There has been no violation of Article 8 of the Convention with regard to the applicants' right to respect for their family life. There has, however, been a violation of that provision with regard to the right of the third and fourth applicants to respect for their private life.

...

FOR THESE REASONS, THE COURT, UNANIMOUSLY,

...

2. *Holds* that there has been no violation of Article 8 of the Convention with regard to the applicants' right to respect for their family life;
3. *Holds* that there has been a violation of Article 8 of the Convention with regard to the third and fourth applicants' right to respect for their private life;

...

Done in French, and notified in writing on 26 June 2014, pursuant to Rule 77 §§ 2 and 3 of the Rules of Court.

Claudia Westerdiek
Registrar

Mark Villiger
President

BUNDESGERICHTSHOF

BESCHLUSS

XII ZB 463/13

vom

10. Dezember 2014

in der Personenstandssache

Nachschlagewerk: ja
BGHZ: ja
BGHR: ja

BGB § 1591; FamFG §§ 108 Abs. 1, 109 Abs. 1 Nr. 4

- a) Eine ausländische Gerichtsentscheidung, die die Feststellung der rechtlichen Verwandtschaft enthält, ist im Gegensatz zur bloßen Registrierung des Verwandtschaftsverhältnisses der Anerkennung zugänglich.
- b) Bei der Prüfung, ob die Entscheidung gegen den ordre public verstößt, sind auch die von der Europäischen Menschenrechtskonvention verbürgten Menschenrechte zu berücksichtigen.
- c) Allein aus dem Umstand, dass eine ausländische Entscheidung im Fall der Leihmutterschaft die rechtliche Elternschaft zu dem Kind den Wunscheltern zuweist, folgt jedenfalls dann kein Verstoß gegen den ordre public, wenn ein Wunschelternteil - im Unterschied zur Leihmutter - mit dem Kind genetisch verwandt ist.
- d) Nichts anderes ergibt sich daraus, dass die Elternstellung neben dem genetischen Vater auch dessen eingetragenen Lebenspartner zugewiesen wird.

BGH, Beschluss vom 10. Dezember 2014 - XII ZB 463/13 - Kammergericht Berlin
AG Schöneberg

Der XII. Zivilsenat des Bundesgerichtshofs hat am 10. Dezember 2014 durch den Vorsitzenden Richter Dose und die Richter Dr. Klinkhammer, Schilling, Dr. Nedden-Boeger und Guhling

beschlossen:

Auf die Rechtsbeschwerde des betroffenen Kindes und der weiteren Beteiligten zu 1 und 2 wird der Beschluss des 1. Zivilsenats des Kammergerichts in Berlin vom 1. August 2013 aufgehoben.

Auf die Beschwerde des betroffenen Kindes und der weiteren Beteiligten zu 1 und 2 wird der Beschluss des Amtsgerichts Schöneberg vom 25. Oktober 2012 aufgehoben. Das Standesamt wird angewiesen, die Geburt des betroffenen Kindes mit der Maßgabe im Geburtenregister einzutragen, dass das Kind das gemeinschaftliche Kind der weiteren Beteiligten zu 1 und 2 ist.

Die Entscheidung ergeht gerichtsgebührenfrei. Die weitere Beteiligte zu 3 hat die außergerichtlichen Kosten des betroffenen Kindes und der weiteren Beteiligten zu 1 und 2 zu erstatten.

Wert: 5.000 €

Gründe:

A.

- 1 Gegenstand des Verfahrens ist die Nachbeurkundung der Geburt des betroffenen Kindes, das in Kalifornien geboren wurde. Die Beteiligten zu 1 (geb. 1963) und zu 2 (geb. 1964) sind eingetragene Lebenspartner. Sie sind deutsche Staatsangehörige mit Wohnsitz in Berlin. Die Beteiligte zu 3 ist die Senatsverwaltung für Inneres und Sport des Landes Berlin als Aufsichtsbehörde des Standesamts.
- 2 Im August 2010 vereinbarten die beiden Lebenspartner in einem mit Frau J. (im Folgenden: Leihmutter) in Kalifornien abgeschlossenen Leihmutter-schaftsvertrag, dass diese für sie Kinder austragen solle und die Lebenspartner die alleinigen gesetzlichen Eltern sein sollten. Die Kinder sollten mit Spermien des Beteiligten zu 1 und anonym gespendeten Eizellen gezeugt werden. Im September 2010 wurden auf diese Weise gezeugte Embryos in die Gebärmutter der Leihmutter eingebracht, und es wurde eine Zwillingsschwangerschaft bestätigt. Im Dezember 2010 erkannte der Beteiligte zu 1 mit Zustimmung der Leihmutter vor dem deutschen Generalkonsulat in San Francisco die Vaterschaft zu den erwarteten Zwillingen an. Zugleich gaben er und die Leihmutter Sorgeerklärungen ab.
- 3 Am 6. April 2011 erging auf Antrag der Lebenspartner ein Urteil des Superior Court of the State of California, County of Placer (im Folgenden: Superior Court). Danach sind die Lebenspartner die Eltern der von der Leihmutter zwischen dem 16. September 2010 und dem 16. Juli 2011 zu gebärenden Kinder, nicht aber die Leihmutter.

4 Nachdem es in der 30. Schwangerschaftswoche zu einem Spontanabort eines der Zwillinge gekommen war, wurde im Mai 2011 in Carmichael, Kalifornien, das betroffene Kind geboren. Das Kind wurde den Lebenspartnern übergeben, die mit ihm im Juni 2011 nach Berlin reisten, wo es seitdem gemeldet ist.

5 Die Lebenspartner und das durch sie vertretene Kind haben vor dem Standesamt die Nachbeurkundung der Auslandsgeburt beantragt. Das Standesamt hat den Antrag abgelehnt. Der Antrag, das Standesamt zur Eintragung anzuweisen, ist in beiden Vorinstanzen erfolglos geblieben. Die Lebenspartner und das Kind haben die zugelassene Rechtsbeschwerde eingelegt, mit welcher sie ihren Antrag auf Beurkundung der Geburt des Kindes mit der Maßgabe, dass dieses gemeinschaftliches Kind der Lebenspartner ist, weiterverfolgen.

B.

6 Die Rechtsbeschwerde hat Erfolg.

I.

7 Nach Auffassung des Beschwerdegerichts, dessen Entscheidung in StAZ 2013, 348 veröffentlicht ist, hat das Standesamt die Nachbeurkundung der Geburt zu Recht abgelehnt.

8 Das Kind besitze zwar die deutsche Staatsangehörigkeit, weil der Beteiligte zu 1 als deutscher Staatsangehöriger sein Vater sei. Die diesbezügliche Vaterschaft sei durch das Urteil des Superior Court festgestellt worden. Das Urteil sei insoweit auch mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts

nicht offensichtlich unvereinbar und demnach anzuerkennen. Nach den Angaben der Leihmutter sei diese bei der Geburt des Kindes nicht verheiratet gewesen. Eine Vaterschaft kraft Ehe komme deswegen nicht in Betracht. Mangels konkreter Verdachtsmomente für einen abweichenden Sachverhalt seien Nachweise insoweit nicht zu fordern.

9 Dennoch sei die Eintragung zu Recht versagt worden, weil der Beteiligte zu 2 weder Vater noch Mutter des Kindes sei. Eine alleinige Eintragung des Beteiligten zu 1 sei als nur unvollständige Beurkundung abzulehnen.

10 Das Urteil des Superior Court sei hinsichtlich der Eltern-Kind-Beziehung zwischen dem Beteiligten zu 2 und dem Kind nicht anzuerkennen. Denn die Anerkennung würde zu einem Ergebnis führen, das mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts offensichtlich unvereinbar sei. Der anerkennungsrechtliche ordre public-Vorbehalt sei zwar restriktiv auszulegen und auf Ausnahmesachlagen zu beschränken. Eine Anwendung komme nur in Betracht, wenn das Ergebnis der Anerkennung den Grundgedanken deutscher Regelungen und den darin enthaltenen Gerechtigkeitsvorstellungen so sehr widerspreche, dass es nach inländischen Vorstellungen untragbar erscheine.

11 Nach diesen Wertungen sei hier aber ein ordre public-Verstoß gegeben. Durch das Urteil des Superior Court solle ein rechtliches Eltern-Kind-Verhältnis allein aufgrund des Leihmutterchaftsvertrages hergestellt werden. Der Richter begründe ohne weitere Anhörung oder Beweise durch Urteil oder Beschluss das Eltern-Kind-Verhältnis zwischen dem Kind und den Wunscheltern, während ohne einen solchen Rechtsprechungsakt die Leihmutter als Mutter und ggf. ihr Ehemann als Vater in die Geburtsurkunde eingetragen würden.

12 Ein auf diese Weise begründetes Eltern-Kind-Verhältnis sei dem deutschen Recht nicht nur fremd, sondern stehe auch zu wesentlichen Grundsätzen

des deutschen Rechts in untragbarem Widerspruch. Das deutsche Recht kenne ein Eltern-Kind-Verhältnis nur aufgrund von Abstammung oder Adoption. Eine Elternschaft aufgrund eines Leihmutterschaftsvertrages könne nach deutschem Recht nicht begründet werden. Leih- oder Ersatzmutterverträge würden vom deutschen Rechtssystem abgelehnt, was im Gesetz durch § 1591 BGB, § 1 Abs. 1 Nr. 7 Embryonenschutzgesetz (ESchG) und § 13 c Adoptionsvermittlungsgesetz (AdVermiG) ausgedrückt und durchgesetzt werden solle.

13 Ziel der Grundentscheidung des Gesetzgebers sei der Schutz der Menschenwürde bei betroffenen Frauen und Kindern und damit des höchsten Gutes des deutschen Rechtssystems. Der Gesetzgeber sei davon ausgegangen, dass Vereinbarungen über Ersatzmutterchaften wesentliche Belange der auf diese Weise entstehenden Kinder missachteten, da die Bedeutung der Entwicklung im Mutterleib für die Persönlichkeitsentwicklung des Kindes und der bedeutende Beitrag der biologischen und psychischen Beziehung zwischen der Schwangeren und dem Kind zu dieser Entwicklung außer Acht gelassen würden. Diese besonders geartete Beziehung verbiete eine Übernahme von Schwangerschaften als eine Art Dienstleistung. Außerdem sollte der Schutz der betroffenen Frauen und Kinder gegen gesundheitliche und psychische Gefährdungen nach der Geburt sichergestellt werden.

14 Die Ablehnung der Ersatz- und Leihmutterchaft sei deshalb als grundlegende Wertentscheidung und Kernbestand des deutschen Rechts anzusehen. Es verbiete sich, dass Frauen sich aus wirtschaftlicher Not auf die Belastungen einer Schwangerschaft einließen und das zu zeugende Kind zum Gegenstand eines "Handelsgeschäfts" machten. Dem könne nicht entgegen gehalten werden, dass es sich allein um generalpräventive Erwägungen handele, weil auch im vorliegenden Fall Mutter und Kind genau diesen Gefahren tatsächlich ausgesetzt gewesen seien. Soweit befürwortet werde, die Frage des ordre public-

Verstoßes ausschließlich oder in erster Linie nach dem Kindeswohl zu beantworten, führe dies zu keinem anderen Ergebnis. Denn das Kindeswohl erfordere es nicht, ein Eltern-Kind-Verhältnis außerhalb des Adoptionsverfahrens herzustellen. Gerade das Adoptionsverfahren sei der gesetzlich vorgesehene Ort für die umfassende Prüfung, ob die rechtliche Elternschaft der Wunscheltern dem Kindeswohl entspreche. Es liege zudem aufgrund des gewöhnlichen Aufenthalts und der Staatsangehörigkeit der Beteiligten zu 1 und 2 eine erhebliche Inlandsbeziehung vor, so dass Abweichungen vom deutschen Recht strenger zu beurteilen seien als bei einer nur schwachen Inlandsbeziehung.

15 Die Durchführung der Eintragung verstoße auch gegen das aus Art. 2 Abs. 1 i.V.m. Art. 1 Abs. 1 GG abzuleitende Grundrecht des Kindes auf Kenntnis seiner Abstammung. Denn die beantragte Beurkundung würde keinen Hinweis auf die Leihmutter enthalten und dem Kind daher vorhandene Informationen über seine Abstammung vorenthalten. Dass das Kind nicht genetisch von der Leihmutter abstamme, sei nach der Rechtsprechung des Bundesverfassungsgerichts zur väterlichen Abstammung nicht entscheidend. Es bestehe auch ein Anspruch auf Kenntnis der Abstammung nach § 1591 BGB.

16 Auch nach Art. 19 Abs. 1 EGBGB sei der Beteiligte zu 2 nicht Elternteil des Kindes. Denn diese Bestimmung führe nach Art. 19 Abs. 1 Satz 1 EGBGB zur Anwendung des deutschen Rechts, weil das Kind seinen gewöhnlichen Aufenthalt in Deutschland habe. Es habe auch in der Vergangenheit keinen gewöhnlichen Aufenthalt in Kalifornien gehabt, der das dortige Recht als Abstammungsstatut hätte begründen können. Die Beteiligten zu 1 und 2 und die Leihmutter hätten als die Personen, die auf den Aufenthalt des Kindes tatsächlich hätten Einfluss nehmen können, von vornherein geplant, dass das Kind alsbald nach Deutschland reisen solle. Es müsse daher nicht entschieden wer-

den, ob ein nach kalifornischem Recht begründeter Status als wohlerworbenes Recht die Wandlung des Abstammungsstatuts überdauert hätte.

II.

17 Das hält rechtlicher Nachprüfung nicht stand.

18 Nach § 36 Abs. 1 Satz 1 Halbsatz 1 PStG kann, wenn ein Deutscher im Ausland geboren ist, der Personenstandsfall auf Antrag im Geburtenregister beurkundet werden. Antragsberechtigt sind nach § 36 Abs. 1 Satz 4 Nr. 1 PStG bei einer Geburt vor allem die Eltern des Kindes sowie das Kind selbst. Der Inhalt der Eintragung ergibt sich aus § 21 PStG. Nach § 21 Abs. 1 Nr. 4 PStG sind auch die Namen der Eltern einzutragen. Das Beschwerdegericht hat die allgemeinen Voraussetzungen der Nachbeurkundung nicht in Zweifel gezogen. Das bleibt frei von Beanstandungen. Insbesondere sind das Kind und die Beteiligten zu 1 und 2 antragsberechtigt und hat das Kind die deutsche Staatsangehörigkeit.

19 Beide Lebenspartner nehmen zum betroffenen Kind die Elternstellung ein. Dies steht aufgrund der Entscheidung des Superior Court vom 6. April 2011 verbindlich fest. Die Entscheidung ist in Deutschland nach § 108 FamFG in vollem Umfang anzuerkennen.

20 1. Das Beschwerdegericht ist davon ausgegangen, dass die Entscheidung des Superior Court ihrer Natur nach der verfahrensrechtlichen Anerkennung zugänglich ist. Das ist im Ergebnis nicht zu beanstanden.

21 Zwar hat das Beschwerdegericht keine näheren Feststellungen dazu getroffen, ob die Entscheidung nach kalifornischem Recht rechtsbegründend

(konstitutiv) wirkt oder ob sich die rechtliche Elternstellung der sogenannten Wunsch- oder Bestelleltern (intended parents) bereits aus deren mit der Leihmutter getroffenen Vereinbarung ergibt (vgl. Urteil des kalifornischen Supreme Court in Sachen Johnson vs. Calvert vom 20. Mai 1993, 5 Cal.4th 84, 851 P.2d 776 und - in Kraft seit Januar 2013 - Sec. 7962 lit. f Abs. 1 des kalifornischen Family Code - CFC) und durch die Gerichtsentscheidung lediglich festgestellt wird. Wie sich aus seinen Ausführungen ergibt, ist es jedoch von einer rechtsbegründenden Wirkung der Entscheidung ausgegangen.

22 Ob die Entscheidung rechtsbegründende oder lediglich feststellende Wirkung hat, braucht indessen nicht aufgeklärt zu werden. Denn auch eine nur die Feststellung der bestehenden Rechtslage aussprechende Entscheidung ist einer Anerkennung nach § 108 FamFG zugänglich (Benicke StAZ 2013, 101, 104; Duden StAZ 2014, 164, 166). Im Gegensatz zu einer bloßen Registrierung oder Beurkundung des Verwandtschaftsverhältnisses beruht die Entscheidung auf einer Sachprüfung, die neben der Wirksamkeit der Leihmutterchaftsvereinbarung auch die damit verknüpfte Statusfolge zum Gegenstand hat (vgl. Sec. 7962 lit. f Abs. 2 CFC). Auch eine Feststellungsentscheidung unterliegt damit der verfahrensrechtlichen Anerkennung (Duden StAZ 2014, 164, 166). Sie entfaltet eine entsprechende Rechtskraftwirkung und ist, falls keine Anerkennungshindernisse vorliegen, in Deutschland verbindlich.

23 2. Der Anerkennung steht kein Hindernis nach § 109 FamFG entgegen.

24 a) Die Anerkennung scheidet nicht nach § 109 Abs. 1 Nr. 1 FamFG an einer fehlenden internationalen Zuständigkeit des kalifornischen Superior Court.

25 Die Anerkennungszuständigkeit im Sinne von § 109 Abs. 1 Nr. 1 FamFG beurteilt sich nach deutschem Recht, das auf die Zuständigkeit des ausländischen Gerichts spiegelbildlich anzuwenden ist (sog. Spiegelbildprinzip). Dem-

nach besteht die internationale Zuständigkeit des ausländischen Gerichts, wenn sie auch bei entsprechender Anwendung der deutschen Vorschriften begründet gewesen wäre (Senatsbeschluss BGHZ 189, 87 = FamRZ 2011, 788 Rn. 23; Prütting/Helms/Hau FamFG 3. Aufl. § 109 Rn. 20 mwN). Die internationale Zuständigkeit richtet sich nach § 100 FamFG und ist in der vorliegenden Fallkonstellation an die Staatsangehörigkeit von Kind, Mutter oder Vater (§ 100 Nr. 1 FamFG) oder deren gewöhnlichen Aufenthalt (§ 100 Nr. 2 FamFG) geknüpft.

26 Die internationale Zuständigkeit der kalifornischen Gerichte war im vorliegenden Fall unabhängig von der (effektiven) Staatsangehörigkeit und dem gewöhnlichen Aufenthalt des Kindes jedenfalls aufgrund des gewöhnlichen Aufenthalts der Leihmutter in Kalifornien gegeben (vgl. Benicke StAZ 2013, 101, 105).

27 b) Der Anerkennung steht auch kein Verstoß gegen den ordre public entgegen. Nach § 109 Abs. 1 Nr. 4 FamFG ist die Anerkennung einer ausländischen Entscheidung ausgeschlossen, wenn diese zu einem Ergebnis führt, das mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts offensichtlich unvereinbar ist, insbesondere wenn die Anerkennung mit den Grundrechten unvereinbar ist (ordre public-Verstoß).

28 Für die Frage der Anerkennung einer ausländischen Entscheidung ist nicht auf den nationalen (kollisionsrechtlichen) ordre public nach Art. 6 EGBGB abzustellen, den die deutschen Gerichte bei Anwendung ausländischen Rechts zu beachten haben, sondern auf den großzügigeren anerkennungsrechtlichen ordre public international (BGHZ 138, 331, 334 = NJW 1998, 2358; BGHZ 118, 312, 328 f. = NJW 1992, 3096, 3101; BGHZ 98, 70, 73 f. = NJW 1986, 3027, 3028; Prütting/Helms/Hau FamFG 3. Aufl. § 109 Rn. 45; Wagner StAZ 2012, 294, 296). Mit diesem ist ein ausländisches Urteil nicht schon dann unvereinbar,

wenn der deutsche Richter - hätte er den Prozess entschieden - aufgrund zwingenden deutschen Rechts zu einem anderen Ergebnis gekommen wäre (Verbot der *révision au fond*). Maßgeblich ist vielmehr, ob das Ergebnis der Anwendung ausländischen Rechts im konkreten Fall zu den Grundgedanken der deutschen Regelungen und den in ihnen enthaltenen Gerechtigkeitsvorstellungen in so starkem Widerspruch steht, dass es nach deutscher Vorstellung untragbar erscheint (BGHZ 138, 331, 334 = NJW 1998, 2358; BGHZ 123, 268, 270 = NJW 1993, 3269, 3270; BGHZ 118, 312, 330 = NJW 1992, 3096, 3101; vgl. auch Senatsurteil BGHZ 182, 204 = FamRZ 2009, 2069 Rn. 22 ff. und Senatsbeschlüsse BGHZ 182, 188 = FamRZ 2009, 1816 Rn. 24 ff. und BGHZ 189, 87 = FamRZ 2011, 788 Rn. 25 - jeweils zum verfahrensrechtlichen *ordre public*).

29 Das Recht der Entscheidungsanerkennung verfolgt als vornehmliches Ziel die Wahrung des internationalen Entscheidungseinklangs und - insbesondere in den den Personenstand berührenden Fragen - die Vermeidung sogenannter hinkender Rechtsverhältnisse (Prütting/Helms/Hau FamFG 3. Aufl. § 108 Rn. 3). Nach ständiger Rechtsprechung des Senats ist daher § 109 Abs. 1 Nr. 4 FamFG (zuvor § 328 Abs. 1 Nr. 4 ZPO bzw. § 16 a Nr. 4 FGG) im Interesse eines internationalen Entscheidungseinklangs restriktiv auszulegen (vgl. Senatsbeschlüsse BGHZ 189, 87 = FamRZ 2011, 788 Rn. 25 und BGHZ 182, 188 = FamRZ 2009, 1816 Rn. 14, 23), so dass die Versagung der Anerkennung wegen Verstoßes gegen den *ordre public* auf Ausnahmefälle beschränkt bleibt.

30 aa) Hinsichtlich der Elternstellung des Beteiligten zu 1 scheidet ein Verstoß gegen den *ordre public* schon deswegen aus, weil eine Anwendung des deutschen Rechts zu einem mit der Entscheidung des Superior Court übereinstimmenden Ergebnis führen würde.

31 Aufgrund seiner vor dem deutschen Konsulat erklärten Anerkennung der
Vaterschaft wäre der Beteiligte zu 1 auch nach deutschem materiellen Recht
(§ 1592 Nr. 2 BGB) Vater des betroffenen Kindes. Die Anerkennung war nicht
gemäß § 1594 Abs. 2 BGB wegen bestehender Vaterschaft eines anderen
Mannes gemäß § 1592 Nr. 1 BGB ausgeschlossen. Die Leihmutter war nach
den Feststellungen des Beschwerdegerichts bei Geburt des Kindes nicht ver-
heiratet und hat der Anerkennung zugestimmt.

32 bb) Auch hinsichtlich des Beteiligten zu 2 verstößt die Entscheidung des
Superior Court im Ergebnis nicht gegen den anerkennungsrechtlichen ordre
public.

33 Ob eine ausländische (Gerichts-)Entscheidung, die eine auf der Leihmut-
terschaftsvereinbarung beruhende Elternschaft der Bestell- oder Wunscheltern
begründet oder feststellt, mit dem deutschen ordre public vereinbar ist, ist
(ebenso wie die entsprechende Frage zum kollisionsrechtlichen ordre public
nach Art. 6 EGBGB) umstritten. Teile der Rechtsprechung und Literatur halten
eine Elternschaft der Bestell- oder Wunscheltern übereinstimmend mit dem Be-
schwerdegericht für mit dem deutschen ordre public unvereinbar (VG Berlin
FamRZ 2013, 738 - Ukraine; Benicke StAZ 2013, 101, 110 ff.; Witzleb FS
Martiny S. 203, 234 für gleichgeschlechtliche Wunscheltern; Engel ZEuP 2014,
538, 558; wohl auch Looschelders IPRax 1999, 420, 423). Demgegenüber geht
eine andere Auffassung von der grundsätzlichen Vereinbarkeit mit dem ordre
public aus (AG Neuss FamRZ 2014, 1127 - Kalifornien; AG Friedberg FamRZ
2013, 1994 - Ukraine; Sturm FS Gunther Kühne S. 919, 931 f.; Dethloff JZ
2014, 922, 926; Mayer RabelsZ 78 (2014), 551, 570 ff.; dies. IPRax 2014, 57;
Staudinger/Henrich BGB [2014] Art. 19 EGBGB Rn. 110 a; Diel Leihmutter-
schaft und Reproduktionstourismus S. 169 ff.; im Ergebnis ebenfalls Heiderhoff
NJW 2014, 2673, 2674; einschränkend Kaiser in Schwab/Vaskovics Pluralisie-

rung von Elternschaft und Kindschaft 2011 S. 239, 252 f.; vgl. auch Coester FS Jayme S. 1243, 1257 f.; zum österreichischen Recht Verfassungsgerichtshof Wien StAZ 2013, 62 - Georgia m. Anm. Bernat RdM 2012, 107 und Lurger IPRax 2013, 282; zum schweizerischen Recht Verwaltungsgericht St. Gallen Urteil vom 19. August 2014 - B 2013/158 - Kalifornien sowie Büchler/Bertschi FamPra.ch 2013, 33, 47 ff.).

34 Nach zutreffender Auffassung folgt aus dem Umstand, dass eine ausländische Entscheidung im Fall der Leihmutterschaft die rechtliche Elternstellung den Wunsch- oder Bestelleltern zuweist, für sich genommen jedenfalls dann noch kein Verstoß gegen den deutschen ordre public, wenn ein Wunscheltern- teil - im Unterschied zur Leihmutter - mit dem Kind genetisch verwandt ist.

35 (1) Das deutsche Recht sieht eine durch Abstammung begründete gemeinsame Elternschaft grundsätzlich nur für Vater und Mutter vor. Die Vaterschaft beruht nach § 1592 BGB auf der im Zeitpunkt der Geburt bestehenden Ehe des Mannes mit der Mutter (§ 1592 Nr. 1 BGB), der Anerkennung (Nr. 2) oder der gerichtlichen Feststellung der Vaterschaft (Nr. 3), wobei nur die letzte Alternative eine Feststellung der genetischen Abstammung voraussetzt. Mutter ist nach § 1591 BGB die Frau, die das Kind geboren hat. Dies schließt die Mutterschaft einer anderen Frau selbst dann aus, wenn das Kind genetisch von dieser abstammt. Eine gemeinsame Elternschaft von zwei die Vaterschaft anerkennenden Männern ist im deutschen Recht ebensowenig vorgesehen wie eine kraft Gesetzes erfolgende Zuordnung des Kindes zur Lebenspartnerin oder zum Lebenspartner eines Elternteils (Mutter oder Vater; vgl. BVerfG FamRZ 2013, 521 sowie EGMR FamRZ 2014, 97 zur Vereinbarkeit mit der EMRK; vgl. auch OLG Köln Beschluss vom 27. August 2014 - 2 Wx 222/14 - juris). Weiterer Elternteil wäre nach deutschem Recht mithin gemäß § 1591 BGB die Leihmutter, Frau J., als die Frau, die das Kind geboren hat. Da das deutsche Recht eine

Mutterschaftsanfechtung nicht kennt, könnte das von einer Leihmutter geborene Kind selbst der genetischen Mutter nur im Weg der Adoption rechtlich zugeordnet werden (hierzu rechtsvergleichend Mayer RabelsZ 78 (2014), 551, 555 ff.; Dethloff JZ 2014, 922, 923 f.; Helms StAZ 2013, 114; Die Leihmutterschaft und Reproduktionstourismus S. 137).

36 Nur in Ausnahmefällen kann eine Elternschaft gleichgeschlechtlicher Personen kraft Abstammung bestehen (vgl. BVerfG FamRZ 2008, 1593 sowie OLG Köln FamRZ 2010, 741, jeweils zur Transsexualität). Ansonsten kann eine gemeinsame Elternschaft allein durch Adoption begründet werden, die nach derzeitiger Rechtslage nur als Stiefkind- oder Sukzessivadoption möglich ist (§ 9 Abs. 7 LPartG; BVerfG FamRZ 2013, 521).

37 (2) Die zum 1. Juli 1998 durch das Kindschaftsrechtsreformgesetz vom 16. Dezember 1997 (BGBl. I S. 2942) eingeführte Regelung in § 1591 BGB hat zum Ziel, eine infolge der modernen Fortpflanzungsmedizin entstandene Gesetzeslücke zu schließen und im Interesse des Kindes eine "gespaltene" Mutterschaft zu verhindern (BT-Drucks. 13/4899 S. 51 f., 82). Eine Klarstellung der Mutterschaft im Zivilrecht erschien dem Gesetzgeber trotz der Strafbarkeit der medizinischen Assistenz bei der Leihmutterschaft und deren Vermittlung im Hinblick auf die Fälle geboten, in denen eine Eispende entweder im Ausland oder verbotenerweise im Inland vorgenommen worden sei. Bei der Entscheidung über die Mutterschaft der genetischen oder der biologischen Mutter im familienrechtlichen Sinne müsse der Gesichtspunkt ausschlaggebend sein, dass nur die gebärende Frau während der Schwangerschaft sowie während und unmittelbar nach der Geburt eine körperliche und psychosoziale Beziehung zu dem Kind habe (BT-Drucks. 13/4899 S. 82).

38 Die Regelung knüpft an zuvor erlassene strafrechtliche Bestimmungen an, welche die Leihmutterschaft in verschiedener Hinsicht missbilligen. Nach § 1 Abs. 1 Nr. 7 ESchG ist es strafbar, bei einer Frau, welche bereit ist, ihr Kind nach der Geburt Dritten auf Dauer zu überlassen (Ersatzmutter), eine künstliche Befruchtung durchzuführen oder auf sie einen menschlichen Embryo zu übertragen. Gemäß § 1 Abs. 3 Nr. 2 ESchG werden allerdings die Ersatzmutter und die Person, die das Kind bei sich aufnehmen will, nicht bestraft. Nach § 13 c AdVerMiG ist die Ersatzmuttervermittlung untersagt. Nach § 14 b Abs. 1 und 2 AdVerMiG macht sich strafbar, wer eine Ersatzmuttervermittlung betreibt oder für die Ersatzmuttervermittlung einen Vermögensvorteil erhält oder sich versprechen lässt, wobei die Ersatzmutter und die Bestelleltern nach § 14 b Abs. 3 AdVerMiG nicht bestraft werden.

39 Nach den vom Gesetzgeber zum Adoptionsvermittlungsgesetz angestellten Erwägungen steht dem Problem ungewollter Kinderlosigkeit für die Bewertung der Ersatzmutterschaft der einschneidende Eingriff in die Persönlichkeit vor allem der auf diese Weise entstehenden Kinder, aber auch der für die Realisierung dieser Interessen benutzten Frauen und gleichermaßen der Einfluss auf die bereits mit der Schwangerschaft beginnende Mutter-Kind-Beziehung gegenüber. Diese besonders geartete Beziehung des ungeborenen Lebens mit der Mutter verbiete eine Übernahme von Schwangerschaften als eine Art Dienstleistung, da die für die Entwicklung des Kindes wesentliche enge persönliche Beziehung zwischen der Schwangeren und dem Kind unter diesen Umständen kaum zustande kommen könne (BT-Drucks. 11/4154 S. 6). Nicht weniger wichtig sei es, den Schutz der betroffenen Frauen und Kinder gegen gesundheitliche und psychische Gefährdungen nach der Geburt sicherzustellen. Bei Kindern gehe es vor allem um eine ungestörte Identitätsfindung und eine gesicherte familiäre Zuordnung, bei den Frauen darum, menschenunwürdige Konflikte aus einer Übernahme von Schwangerschaften als Dienstleistung und

nicht zuletzt mögliche Streitigkeiten um die Herausgabe des Kindes auszuschließen. Besondere Konflikte aus Anlass einer Ersatzmutterschaft könnten schließlich entstehen, wenn nach der Geburt eines behinderten Kindes die Bestellerln dieses nicht übernehmen wollten, wenn die Ersatzmutter sich nach der Geburt nicht von dem Kind trennen wolle oder während der Schwangerschaft die Frage eines Abbruchs entstehe (BT-Drucks. 11/4154 S. 6 f.; vgl. auch BT-Drucks. 11/5460 S. 6, 9).

40 (3) Nach § 109 Abs. 1 Nr. 4 FamFG liegt ein Verstoß gegen den ordre public insbesondere dann vor, wenn die Anerkennung mit den Grundrechten unvereinbar wäre. Darüber hinaus können grundrechtliche Vorgaben auch für eine Anerkennung sprechen (Prütting/Helms/Hau FamFG 3. Aufl. § 109 Rn. 48). In die Beurteilung, ob im Einzelfall eine Verletzung des ordre public vorliegt, sind auch die von der Europäischen Menschenrechtskonvention gewährleisteten Menschenrechte einzubeziehen. Die Europäische Menschenrechtskonvention und die Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte sind nach der Rechtsprechung des Bundesverfassungsgerichts auf der Ebene des Verfassungsrechts als Auslegungshilfen für die Bestimmung von Inhalt und Reichweite von Grundrechten und rechtsstaatlichen Grundsätzen des Grundgesetzes heranzuziehen (vgl. BVerfG NJW 2011, 1931 Rn. 86 ff.; BVerfG FamRZ 2004, 1857, 1859).

41 Auf Seiten der Leihmutter ist die Menschenwürde nach Art. 1 Abs. 1 GG berührt. Rechte der Wunsch- oder Bestellerln können sich aus Art. 2 Abs. 1 und Art. 6 Abs. 1 GG bzw. Art. 8 Abs. 1 EMRK ergeben (vgl. Dethloff JZ 2014, 922, 927). Auf Seiten des Kindes ist das Recht auf Gewährleistung elterlicher Pflege und Erziehung aus Art. 2 Abs. 1 i.V.m. Art. 6 Abs. 2 Satz 1 GG zu beachten. In dieses wird eingegriffen, wenn eine bestehende rechtliche Eltern-Kind-Zuordnung als Statusverhältnis beseitigt wird (vgl. BVerfG FamRZ 2014,

449 Rn. 102 f.). Das Recht des Kindes auf Gewährleistung elterlicher Pflege und Erziehung ist aber auch betroffen, wenn einem Kind die statusrechtliche Zuordnung zu einem (Wunsch-)Elternteil versagt wird, der dann nicht zum Wohl und zum Schutz des Kindes Elternverantwortung im rechtlichen Sinn übernehmen kann (BVerfG FamRZ 2013, 521 Rn. 44 f.). Das ist im Fall einer im Ausland begründeten Leihmutterchaft ebenfalls in Betracht zu ziehen (vgl. Britz JZ 2014, 1069, 1071). Das Kindeswohl ist schließlich nach Art. 3 Abs. 1 der UN-Kinderrechtskonvention bei allen das Kind betreffenden Maßnahmen vorrangig zu berücksichtigen (ebenfalls nach Art. 24 Abs. 2 EU-Grundrechtecharta).

42 Nach der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte ist bei der Begründung des Elternstatus das Recht der Kinder auf Achtung ihres Privatlebens nach Art. 8 Abs. 1 EMRK zu berücksichtigen (EGMR Urteile vom 26. Juni 2014 - Beschwerden Nr. 65192/11 [Mennesson] und Nr. 65941/11 [Labassée] - Zusammenfassung FamRZ 2014, 1525 m. Anm. Frank FamRZ 2014, 1527). Die Achtung des Privatlebens schließt nach der Rechtsprechung des Gerichtshofs das Recht eines Kindes mit ein, eine rechtliche Eltern-Kind-Verbindung begründen zu können. Der Gerichtshof hat dabei die rechtliche Eltern-Kind-Beziehung als Teil der Identität eines Kindes angesehen, deren Versagung durch die nationale Rechtsordnung die Identität des Kindes innerhalb der nationalen Gesellschaft untergrabe (EGMR Urteil vom 26. Juni 2014 - Beschwerde Nr. 65192/11 [Mennesson] Nr. 96).

43 (4) Dass die Elternstellung von der Auslandsentscheidung gleichgeschlechtlichen Lebenspartnern statt einem Ehepaar zugewiesen wird, kann für sich genommen keine Verletzung des ordre public zur Folge haben. Nach der zur Sukzessivadoption ergangenen Rechtsprechung des Bundesverfassungsgerichts ist vielmehr davon auszugehen, dass die Verhältnisse einer eingetragenen Lebenspartnerschaft das Aufwachsen von Kindern ebenso fördern kön-

nen wie die einer Ehe (BVerfG FamRZ 2013, 521 Rn. 80 mwN). Demnach besteht für eine Differenzierung zwischen gleich- und verschiedengeschlechtlichen Wunscheltern insoweit keine hinreichende Grundlage (aA Witzleb FS Martiny S. 203, 234). Dass verschiedengeschlechtliche Wunscheltern in vollem Umfang genetische Eltern des Kindes sein können, kann zwar eine engere Verbindung zu dem Kind begründen, schließt indessen eine sozial gleichwertige Elternschaft von Lebenspartnern nicht aus, wenn die Elternschaft auf Dauer angelegt und rechtlich etabliert ist.

44 (5) Eine Gesamtschau aller Umstände führt dazu, dass die aufgrund ausländischen Rechts getroffene Feststellung eines Gerichts, dass zwischen dem Kind und den Wunscheltern ein rechtliches Eltern-Kind-Verhältnis besteht, den wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts jedenfalls nicht in einem solchen Maß widerspricht, das eine Anerkennung der entsprechenden Entscheidung als im Ergebnis untragbar erscheinen ließe. Auch Grundrechte oder Menschenrechte der Leihmutter und des Kindes verbieten nicht grundsätzlich die Anerkennung. Vielmehr spricht das Kindeswohl eher für als gegen eine Anerkennung.

45 (a) Zwar sind die Gesetzesmotive zum Adoptionsvermittlungsgesetz und Embryonenschutzgesetz grundsätzlicher Natur und mögen für den *ordre public* typische Erwägungen darstellen (Looschelders IPRax 1999, 420, 423; vgl. auch Benicke StAZ 2013, 101, 111). Sie beruhen indes mit der von beiden Gesetzen bezweckten Verhinderung unerwünschter Leihmutterschaften vorwiegend auf generalpräventiven Erwägungen. Die strafrechtlichen Bestimmungen bleiben in ihrem Anwendungsbereich zudem auf im Inland durchgeführte Leihmutterschaften beschränkt (§ 7 StGB).

- 46 Der vorliegend zu beurteilende Sachverhalt unterscheidet sich von den zur Vermeidung von Leihmutterschaften angestellten Überlegungen dadurch, dass ungeachtet der bezweckten Verhinderung eine Leihmutterschaft im Ausland in erlaubter Weise durchgeführt worden und nunmehr auch das Kind als Rechtsträger in die Betrachtung einzubeziehen ist. Dass die Zuordnung in § 1591 BGB auf den Wertungen des Adoptionsvermittlungsgesetzes und des Embryonenschutzgesetzes aufbaut und dementsprechend ebenfalls auf generalpräventiven Erwägungen beruht, lässt das Erfordernis einer insoweit eigenständigen Bewertung der nunmehr eingetretenen Lage unter umfassender Einbeziehung der Rechte des Kindes nicht entfallen. Dass die deutsche Regelung in § 1591 BGB als zwingendes Recht ausgestaltet ist und über den Anwendungsbereich der strafrechtlichen Bestimmungen hinaus auch die Verhinderung ausländischer Leihmutterschaften bezweckt, führt abgesehen von der Vorfrage der Anwendbarkeit des deutschen Abstammungsstatuts nach Art. 19 EGBGB für sich genommen noch nicht dazu, dass sie auch dem *ordre public* zuzurechnen wäre (vgl. BGHZ 138, 331, 334 = NJW 1998, 2358; BGHZ 123, 268, 270 = NJW 1993, 3269, 3270; BGHZ 118, 312, 330 = NJW 1992, 3096, 3101; aA Benicke StAZ 2013, 101, 111).
- 47 (b) Die vom Gesetzgeber im Hinblick auf die Leihmutter und das Kindeswohl ursprünglich angestellten Erwägungen beziehen sich vorwiegend auf die durch die Schwangerschaft entstandene körperliche und psychosoziale Beziehung zwischen Leihmutter und Kind (die Gewichtung bezweifelnd Kaiser FS Brudermüller S. 357, 362; Staudinger/Rauscher BGB [2011] § 1591 Rn. 12; ähnlich insoweit Schumann MedR 2014, 736, 738 jeweils mwN; vgl. auch Lüderitz NJW 1990, 1633, 1636).
- 48 (c) Den Rechten der Leihmutter kommt indessen vor allem dann Bedeutung zu, wenn diese sich dazu entschließt, selbst die Elternstellung zu dem

Kind einzunehmen, und nach der Geburt nicht mehr zur Herausgabe des Kindes an die Wunscheltern bereit ist (zur Auswahl und Motivationslage der Leihmütter vgl. etwa Bernard StAZ 2013, 136, 139; ders. Kinder machen - Neue Reproduktionstechnologien und die Ordnung der Familie S. 314 ff.; vgl. auch Engel ZEuP 2014, 538, 545 mwN). Der sich in diesem Fall ergebende Konflikt zwischen Leihmutter und Wunscheltern wird vor den Gerichten des Geburtslandes auszutragen sein. Ob eine im Ausland ergangene gerichtliche Herausgabeanordnung sodann in Deutschland anzuerkennen wäre, bedarf im vorliegenden Fall keiner Entscheidung. Denn aufgrund der Feststellungen des Beschwerdegerichts ist im vorliegenden Fall davon auszugehen, dass die mit dem Kind nicht genetisch verwandte Leihmutter das Kind in Übereinstimmung mit der getroffenen Leihmuttervereinbarung freiwillig an die Lebenspartner herausgegeben hat und zudem auch keine Elternstellung einnehmen wollte und will. Dem entspricht die von der Leihmutter gegenüber dem Superior Court abgegebene Erklärung vom 29. März 2011.

49 Wenn aber gewährleistet ist, dass die Vereinbarung und die Durchführung einer Leihmutterchaft nach dem vom ausländischen Gericht angewendeten Recht unter Anforderungen steht, die die Freiwilligkeit der von der Leihmutter getroffenen Entscheidung, das Kind auszutragen und nach der Geburt den Wunscheltern zu überlassen, sicherstellen, ist die Situation hinsichtlich ihrer Bereitschaft, das Kind an die Wunscheltern herauszugeben, insoweit einer Adoption vergleichbar. Allein durch den Umstand, dass eine Leihmutterchaft durchgeführt wurde, wird in diesem Fall die Menschenwürde der Leihmutter nicht verletzt (vgl. Starck Gutachten A für den 46. Deutschen Juristentag 1986 S. 41 f., 56 f.). Das gilt erst recht auch für das Kind, das ohne die Leihmutterchaft nicht geboren wäre (vgl. Coester-Waltjen Gutachten B für den 46. Deutschen Juristentag 1986 S. 46). Werden demnach die Wirksamkeit der Leihmutterchaftvereinbarung und die rechtliche Elternschaft der Wunschel-

tern vom zuständigen ausländischen Gericht in einem rechtsstaatlichen Anforderungen entsprechenden Verfahren festgestellt, bietet die Entscheidung mangels gegenteiliger Anhaltspunkte die Gewähr für eine freie Entscheidung der Leihmutter wie auch für die Freiwilligkeit der Herausgabe des Kindes an die Wunscheltern.

50 Die Situation der Leihmutter ist somit nach der Geburt mit derjenigen einer in die Adoption einwilligenden Mutter vergleichbar. Neuere Gesetzesentwicklungen belegen zudem, dass auch nach deutschem Recht einer Mutter nicht verwehrt ist, sich von der Elternverantwortung jedenfalls in tatsächlicher Hinsicht einseitig zu lösen. Die vertrauliche Geburt nach §§ 25 ff. des Schwangerschaftskonfliktgesetzes (SchKG) und die anschließende Inkognito-Adoption nach § 1747 Abs. 4 Satz 2 BGB gehen ebenfalls mit einer Trennung von Kind und Mutter einher, die vom Gesetzgeber ungeachtet der genetischen Mutterschaft und der während der Schwangerschaft entstandenen Bindung hingenommen wird. Zwar bleibt im Fall, dass keine Adoption stattfindet, die gebärende Frau rechtliche Mutter im Sinne von § 1591 BGB. Dem Kind ist es aber aufgrund der jedenfalls der Mutter während der ersten 16 Lebensjahre gesetzlich garantierten Anonymität verwehrt, auch nur von der Identität der Mutter Kenntnis zu erlangen (vgl. § 31 SchKG und Helms FamRZ 2014, 609).

51 Die Menschenwürde der Leihmutter kann dagegen verletzt sein, wenn die Leihmutterschaft unter Umständen durchgeführt wird, die eine freiwillige Mitwirkung der Leihmutter in Frage stellen, oder wesentliche Umstände im Unklaren bleiben, etwa Angaben zur Person der Leihmutter, zu den Bedingungen, unter denen sie sich zum Austragen der Kinder bereiterklärt hat, und zu einer getroffenen Vereinbarung fehlen (vgl. BVerfG NJW-RR 2013, 1 Rn. 15) oder wenn im ausländischen Gerichtsverfahren grundlegende verfahrensrechtliche

Garantien außer Acht gelassen worden sind (vgl. Senatsbeschluss BGHZ 182, 188 = FamRZ 2009, 1816 Rn. 24 ff.).

52 (d) Schließlich weist die Rechtsbeschwerde mit Recht darauf hin, dass das deutsche Recht im Hinblick auf die väterliche Abstammung bereits die unmittelbare Zuordnung der rechtlichen Elternschaft zu einem genetisch nicht verwandten Wunschelternteil kennt. Im Fall der konsentierten heterologen Insemination nach § 1600 Abs. 5 BGB erfolgt die dauerhafte abstammungsrechtliche Zuordnung zum Wunschvater allein aufgrund einer zwischen Mutter, Wunschvater und Samenspender getroffenen Vereinbarung, deren Durchführung das Kind ähnlich wie der Leihmutterschaftsvereinbarung letztlich seine Existenz verdankt (vgl. Senatsurteil BGHZ 197, 242 = FamRZ 2013, 1209 Rn. 24; Wanitzek Rechtliche Elternschaft bei medizinisch unterstützter Fortpflanzung S. 254). Der Gesetzgeber hat insoweit darauf abgestellt, dass von Paaren, die im Einvernehmen miteinander in die künstliche Übertragung des Samens eines Fremden einwilligen, erwartet werden müsse, dass sie zu der gemeinsam übernommenen Verantwortung für das hierdurch gezeugte Kind auch nach der Geburt und unter veränderten Lebensverhältnissen stehen (BT-Drucks. 14/2096 S. 6).

53 Ob eine andere Beurteilung angebracht ist, wenn kein Wunschelternteil mit dem Kind genetisch verwandt oder die Leihmutter auch genetische Mutter ist, bedarf im vorliegenden Fall keiner Entscheidung. Denn der Beteiligte zu 1 ist nach den Feststellungen des Beschwerdegerichts genetischer Vater des Kindes, während es zwischen der Leihmutter und dem betroffenen Kind an einer genetischen Verbindung fehlt.

54 (e) Aus dem Vorstehenden ergibt sich, dass für die Anerkennung in der vorliegenden Fallkonstellation entscheidend auf das Kindeswohl, mithin auf die

Rechte des Kindes aus Art. 2 Abs. 1 i.V.m. Art. 6 Abs. 2 GG und aus Art. 8 Abs. 1 EMRK abzustellen ist, welche auch ein Recht des Kindes auf rechtliche Zuordnung zu beiden Eltern gewährleisten.

55 (aa) Eine Zuordnung zur Leihmutter kann sich unter den Voraussetzungen des Art. 19 Satz 1 EGBGB bei unterstellter Nichtanerkennung der Auslandsentscheidung (und ohne Rücksicht auf den möglichen Fortbestand eines zuvor nach Auslandsrecht erworbenen Status) nur aus dem deutschen Recht ergeben. Eine solche Zuordnung ist hingegen im Heimatstaat der Leihmutter schon wegen der entgegenstehenden dortigen Gerichtsentscheidung, welche die Wunscheltern als rechtliche Eltern des Kindes festlegt, nicht maßgeblich. Dem entspricht es, dass die Leihmutter eine Elternstellung zu dem Kind tatsächlich nicht einnehmen und im Gegensatz zu den Wunscheltern weder die Fürsorge für das Kind noch dessen Erziehung übernehmen will.

56 Wird dem Kind vor diesem Hintergrund im Inland die Zuordnung zum zweiten Wunschelternteil versagt, so liegt darin ein Eingriff in sein Recht aus Art. 8 Abs. 1 EMRK, eine rechtliche Eltern-Kind-Verbindung begründen zu können (EGMR Urteil vom 26. Juni 2014 - Beschwerde Nr. 65192/11 [Mennesson] Nr. 96). Dass bereits ein Wunschelternteil als rechtlicher Elternteil etabliert ist, wahrt dieses noch nicht, weil das Kind dann abweichend von dem in Art. 6 Abs. 2 Satz 1 GG unterstellten Fall nicht zwei Eltern, sondern nur einen Elternteil hätte (vgl. BVerfG FamRZ 2013, 521 Rn. 44; Coester-Waltjen Familienrecht 6. Aufl. § 48 Rn. 9 mwN - zu Art. 9 Abs. 3, 18 Abs. 1 UN-Kinderrechtskonvention). Im Gegensatz zu einer im Inland verbotener Weise durchgeführten Leihmutterschaft, für die das Gesetz dem Kind zwei vollwertige rechtliche Eltern zuordnen würde, erfüllt das hinkende Verwandtschaftsverhältnis zur Leihmutter, das in deren Heimatstaat nicht wirksam wird, die Anforderungen aus Art. 2 Abs. 1 i.V.m. Art. 6 Abs. 2 GG und aus Art. 8 Abs. 1 EMRK nicht. Der nationale

Gesetzgeber dürfte demnach jedenfalls gehindert sein, dem mit der Leihmutter-schaftsvereinbarung erstrebten Eltern-Kind-Verhältnis zwischen Wunscheltern und Kind die Anerkennung allein aus der generalpräventiven Erwägung zu ver-sagen, dass damit (weitere) "Umgehungen" des inländischen Verbots der Leihmutter-schaft unterbunden werden sollen (vgl. Dethloff JZ 2014, 922, 931). Steht - wie ausgeführt - das Kindeswohl im Mittelpunkt der Betrachtung, so ist stattdessen festzuhalten, dass das Kind auf die Umstände seiner Entstehung keinen Einfluss hat und dafür nicht verantwortlich gemacht werden kann (Sturm FS Gunther Kühne S. 919, 931 f.; Dethloff JZ 2014, 922, 931). Demnach bleibt die Beurteilung des Kindeswohls nicht auf den Aspekt der psychosozialen Be-ziehung zwischen Kind und Leihmutter beschränkt. Vielmehr darf im Rahmen einer umfassenden Betrachtung insbesondere nicht außer Acht gelassen wer-den, dass die Wunscheltern anders als die Leihmutter die Elternstellung ein-nehmen und dem Kind die für seine gedeihliche Entwicklung nötige Zuwendung zuteil werden lassen wollen.

57 (bb) Eine rechtliche Eltern-Kind-Zuordnung ist entgegen der Auffassung des Beschwerdegerichts nicht schon deswegen ohne Bedeutung, weil das Kind auch ohne eine solche in der Obhut der Wunscheltern verbleiben kann. Denn zum Kindeswohl gehört auch die verlässliche rechtliche Zuordnung zu den El-tern als den Personen, die für sein Wohl und Wehe kontinuierlich Verantwor-tung übernehmen (vgl. BVerfG FamRZ 2013, 521 Rn. 44 f.; EGMR Urteil vom 26. Juni 2014 - Beschwerde Nr. 65192/11 [Mennesson] Nr. 96; vgl. auch EGMR FamRZ 2007, 1529, 1530 zur verweigerten Anerkennung einer Adoption).

58 (cc) Das Argument des Beschwerdegerichts, durch eine Adoption lasse sich die Beachtung des Kindeswohls besser gewährleisten (ebenso Engel ZEuP 2014, 559 ff.; Benicke StAZ 2013, 101, 111), steht dem nicht entgegen. Die Adoption würde zwar eine vom Auslandsrecht für Fälle der Leihmutter-schaft

getroffene Wertung, die einer Zuordnung des Kindes zu den Wunscheltern den Vorzug gibt, durch eine individuelle Prüfung ersetzen. Die mit der individuellen Prüfung des Kindeswohls verbundene Adoption wird aber gerade in den Fällen der Stiefkindadoption regelmäßig zum selben Ergebnis führen. Das übereinstimmende Ergebnis spricht deutlich gegen die Annahme eines ordre public-Verstoßes.

59 Hinzu kommt, dass die Adoption - neben den Schwierigkeiten, die mit einer im Geburtsland, wo die Elternschaft der Wunscheltern bereits rechtlich etabliert ist, durchzuführenden Adoption verbunden sind - gegenüber einer sogleich bei Geburt erfolgten Zuordnung kraft Abstammung zusätzliche Gefahren für das Kind birgt. Denn es stünde auch noch nach der Geburt des Kindes im Belieben der Wunscheltern, ob sie das Kind als eigenes annehmen oder - etwa wegen einer Behinderung des Kindes - von ihrem Kinderwunsch Abstand nehmen. Trennen sich etwa die Wunscheltern oder reut sie ihre Entscheidung, so wäre es jedenfalls dem genetisch nicht verwandten Wunschelternteil möglich, eine rechtliche Elternschaft dauerhaft nicht zur Entstehung kommen zu lassen. Das Kind bliebe letztendlich im Geburtsland insoweit elternlos und könnte dort auch einer in Deutschland vorgenommenen Zuordnung zur Leihmutter keine Geltung verschaffen.

60 Die Wunscheltern wären hingegen aus der Verantwortung entlassen, obwohl sie die Initiatoren der medizinisch assistierten Zeugung waren und das Kind ihrer Entscheidung seine Existenz zu verdanken hat. Die Lage unterscheidet sich insoweit von der Adoption, als das Kind ohne die Leihmutterchaftsvereinbarung nicht gezeugt und geboren worden wäre. Im Unterschied zu Adoptiveltern nehmen die Wunscheltern im Fall der Leihmutterchaft für die spätere Identitätsfindung des Kindes als für dessen Entstehung (mit-)verantwortliche

Personen zweifellos eine zentrale Rolle ein, die sich indessen nicht in einer entsprechenden rechtlichen Elternverantwortung widerspiegeln würde.

61 (dd) Im Rahmen der zu beurteilenden Anerkennungsfähigkeit einer ausländischen Gerichtsentscheidung ist hingegen ohnedies nicht darüber zu entscheiden, ob die Anerkennung das Kindeswohl im Vergleich zur inländischen Rechtsordnung besser verwirklicht oder ob die Anerkennung durch das Recht auf Gewährleistung elterlicher Pflege und Erziehung aus Art. 2 Abs. 1 i.V.m. Art. 6 Abs. 2 Satz 1 GG und aufgrund Art. 8 Abs. 1 EMRK sogar geboten ist. Denn dies liefe auf eine Überprüfung der Auslandsentscheidung in der Sache (*révision au fond*) hinaus, welche durch § 108 FamFG gerade unterbunden werden soll (vgl. Senatsbeschlüsse BGHZ 171, 310 = FamRZ 2007, 989 - Rn. 27 und BGHZ 180, 88 = FamRZ 2009, 858 Rn. 12 ff. mwN). Ein Ausschluss der Anerkennung einer Auslandsentscheidung bleibt insoweit vielmehr auf den Ausnahmefall nach § 109 Abs. 1 Nr. 4 FamFG beschränkt, dass diese zu einem Ergebnis führt, das mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts offensichtlich unvereinbar ist.

62 Es bedarf demnach auch nicht der Beantwortung der Frage, ob aufgrund verfassungsrechtlicher Erwägungen eine rechtliche Zuordnung des Kindes zu den Wunsch- oder Besteltern näher läge oder sogar zwingend ist (in diesem Sinne "für viele Fallkonstellationen" Dethloff JZ 2014, 922, 928). Denn die ausländische Gerichtsentscheidung ist jedenfalls nicht schon deswegen mit dem *ordre public* unvereinbar, weil sie auf einer vom deutschen Recht abweichenden rechtlichen Wertung und Beurteilung des Kindeswohls beruht. Wenn das ausländische Recht vielmehr zu dem Ergebnis gelangt, dass einer die Rahmenbedingungen zum Schutz der Leihmutter erfüllenden Leihmutterchaftsvereinbarung rechtliche Anerkennung zukommt, und im Hinblick auf das Kindeswohl der sozialen Elternschaft als bewusst und lebenslang übernommener El-

ternverantwortung den Vorrang einräumt (vgl. Schumann MedR 2014, 736, 746), ist der *ordre public* jedenfalls in der vorliegenden Fallkonstellation, dass ein Wunschelternteil auch genetischer Elternteil des Kindes und die Leihmutter mit dem Kind nicht genetisch verwandt ist, nicht verletzt.

63 (ee) Entgegen der Auffassung des Beschwerdegerichts steht schließlich auch das Recht des Kindes auf Kenntnis seiner Abstammung einer Anerkennung nicht entgegen. Denn dieses ist nach der deutschen Rechtslage jedenfalls nicht durch das Personenstandsregister zu gewährleisten. Es richtet sich auf die Kenntnisverschaffung von Tatsachen, während sich das Personenstandsrecht auf die rechtliche Elternschaft bezieht (vgl. Balzer StAZ 2012, 364, 368) und auch in anderen Belangen (etwa im Fall der Zeugung mittels Samenspende) nicht zur Information über die biologische oder genetische Elternschaft bestimmt ist. Im Hinblick auf die Mutterschaft dürfte sich das Recht auf Kenntnis der eigenen Abstammung im Übrigen jedenfalls nicht nur - wie das Beschwerdegericht offenbar meint - auf die Kenntnis von der (biologischen) Geburtsmutter richten, sondern vor allem auch auf die Kenntniserlangung von der Eizellspenderin als der genetischen Mutter des Kindes.

III.

64 Die angefochtene Entscheidung ist demnach aufzuheben. Der Senat kann in der Sache abschließend entscheiden, weil im Rahmen des Personenstandsverfahrens weitere tatrichterliche Feststellungen nicht erforderlich sind. Auf der Grundlage der von den Vorinstanzen getroffenen Feststellungen verstößt die Entscheidung des Superior Court vom 6. April 2011 nicht gegen den *ordre public* im Sinne von § 109 Abs. 1 Nr. 4 FamFG und ist demnach anzuerkennen.

65 Auf die Beschwerde des betroffenen Kindes und der Beteiligten zu 1 und 2 ist die Entscheidung des Amtsgerichts aufzuheben. Das Standesamt ist nach § 49 Abs. 1 PStG anzuweisen, die Geburt des Kindes in der Form zu beurkunden, dass die Beteiligten zu 1 und 2 als seine Eltern ausgewiesen sind. Die konkrete Form der Eintragung in das Geburtenregister (§§ 36, 21 PStG, 31 ff. PStV), insbesondere die Bezeichnung der Beteiligten zu 1 und 2, bleibt dem Standesamt vorbehalten und wird durch diese Entscheidung nur insoweit vorgegeben, als aus der Eintragung hervorgehen muss, dass das Kind das gemeinschaftliche Kind der Beteiligten zu 1 und 2 ist.

Dose

Klinkhammer

Schilling

Nedden-Boeger

Guhling

Vorinstanzen:

AG Berlin-Schöneberg, Entscheidung vom 25.10.2012 - 70 III 70/12 -

KG Berlin, Entscheidung vom 01.08.2013 - 1 W 413/12 -

Borgarting lagmannsrett - LB-2015-171953

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2015-12-14
Publisert	LB-2015-171953
Stikkord	Pretenderende forelder. Anerkjennelse som mor. Surrogatiavtale. Samværsrett. Adopsjon. Anerkjennelse av domstolsavgjørelse i USA. Midlertidig forføyning.
Sammendrag	Norsk mann og norsk kvinne inngikk avtale i California om surrogati med en kvinne og en mann som bodde i Texas. Avtalen gikk blant annet ut på at kvinnen skulle bære fram barn etter befruktning in vitro, at paret i Texas frasa seg rettigheter til og plikter overfor et slikt barn, og at det norske paret skulle være foreldre. Etter krav fra den norske kvinnen ble det stadfestet av en domstol i Texas at hun var barnets mor. Det norske paret hadde i flere år vært samboere inntil noen måneder før surrogatiavtalen ble inngått. En kvinne i Washington, som paret hadde inngått donoravtale med, var den biologiske mor, mens den norske mannen var den biologiske far. Han og surrogatmor ble i Norge registrert som foreldrene, og faren ble registrert å være den med foreldreansvar. Mor søkte forgyeves om å adoptere barnet. Da barnet var blitt ca. 1 1/3 år, tillot ikke far lenger at den norske kvinnen hadde samvær med barnet. Faren hadde siden fødselen bodd sammen med en ny samboer, som etter hvert nedkom med et yngre barn de fikk sammen. Fram til samværsbruddet hadde de tidligere samboerne hatt omtrent like mye samvær med barnet. Den norske kvinnens begjæring om midlertidig forføyning med krav om samvær med barnet førte ikke fram.
Saksgang	Asker og Bærum tingrett TAHER-2015-134151 - Borgarting lagmannsrett LB-2015-171953 (15-171953ASK-BORG/04).
Parter	A (advokat Rune Svoren og advokat Knut Sverre Skurdal Andresen) mot B (advokat Tore Roald Riedl).
Forfatter	Lagdommer Steingrim Bull, lagdommer Thore Rønning, lagdommer Fredrik Charlo Borchsenius.

Saken gjelder krav om midlertidig forføyning til sikring av rettighetene til en pretenderende forelder, som i denne saken er en kvinne som ikke fødte barnet. Barnet ble født 0.0.2014 i Texas.

Bakgrunnen for barnets fødsel og hovedtrekk i hvordan partene og barneverntjenesten etterpå har agert med hensyn til omsorgen for barnet

Saksøkeren A, født 0.0.1962, og saksøkte B, født 0.0.1970, var samboere fra 2002 til høsten 2012, da B flyttet ut av deres felles bolig. I den første tiden etterpå var det likevel utstrakt kontakt mellom dem. I løpet av samboerskapet forsøkte de på naturlig måte å få barn sammen. De prøvde dette også gjennom prøverør og ved eggdonasjon. Men ingen av delene førte fram, og i januar 2010 tok de kontakt med Growing Generations i Los Angeles med sikte på å få barn som var født av en surrogatmor. Det ble funnet en person til å gjennomføre et slikt svangerskap, men forsøkene lyktes ikke, og de ble avbrutt sommeren 2012.

I januar 2013, etter at B var flyttet fra A, ble det på ny startet en prosess med henblikk på at en surrogatmor skulle føde barn. Gjennom Fertility Law Group Inc. i Los Angeles undertegnet partene i denne saken en avtale med en kvinne i staten Washington om donasjon av egg fra henne. Den 1. februar 2013 undertegnet sakens parter en avtale med C og hennes mann. Av avtalen framgår blant annet at C vil opptre som «a gestational surrogate for Intended Parents», at hun og hennes mann ikke har noen foreldre- eller omsorgsrettigheter eller plikter overfor barnet, og at de «Intended Parents» skal være barnets eneste lovlige foreldre. Innledningsvis i avtalen framkommer denne passusen:

«Intended Parents are both over the age of twenty-one (21) years, are living together in a committed relationship as lifetime partners and desire to have a child or children («Child») through a surrogacy arrangement with Surrogate and Husband whereby [...].»

Avslutningsvis i samme avtale har partene oppgitt samme adresse, den som A ble boende på etter Bs utflytting.

Surrogatavtalen punkt 28. omhandler lovvalg og jurisdiksjon. De innledende setningene i de to avsnittene om dette lyder slik:

«This Agreement and all questions concerning its validity, interpretation, and performance shall be governed by, and construed in accordance with, the laws of the State of California. [...]

Notwithstanding the foregoing, in connection with any uncontested parentage action to confirm intended Parents as sole legal parents of the Child, the Parties shall submit to the jurisdiction of the courts of the State of Texas. [...]»

Den 21. juli 2013 ble det i C satt inn et embryo bestående av egg fra donor og sædcelle fra B. Det ble gjort etter at begge parter 28. juni 2013 hadde undertegnet en bekreftelse på samtykke til overføring av overføring av embryo til en surrogatmor. Dessuten gav partene tilsvarende samtykke i en skypesamtale 8. juli 2013.

I dag har B en ny samboer, D. Det ses ikke å være opplyst når dette nye samboerskapet tok til, men det framgår av dokumentene at det iallfall var tatt til mot slutten av våren 2014, at det ikke var tatt til da den sist omtalte surrogatprosessen tok til i begynnelsen av 2013, og at situasjonen sommeren 2013, da Cs graviditet ble fastslått, iallfall var at B og D hadde innledet et forhold.

Før C nedkom, avsa District Court of Bexar County, Texas, USA 10. januar 2014 en «Order validating gestational surrogacy agreement», der det blant annet framgår:

«Accordingly, the Court finds that said gestational surrogacy agreement is entitled to validation under Section 160.754 of the Texas Family Code and so DECREES. The Court further DECLARES, ORDERS AND DECREES that neither the gestational surrogate C nor her husband F are the biological or the legal parents of any child born under the validated gestational surrogacy agreement. The court further DECLARES, ORDERS AND DECREES that the Petitioner A is the legal parent of any child born under the validated gestational surrogacy agreement.

The Court further finds that this order is in the best interest of the child subject to this suit.»

Cs graviditet endte med at hun i Sugar Land, Fort Bend i Texas fødte en gutt 0.0.2014.

Staten Texas utstedte 0.0.2014 en fødselsattest. Guttens navn er angitt som E (heretter E), med partene i denne saken angitt som hans mor og far.

A var til stede under fødselen og hadde deretter omsorg for barnet ved å ha det boende hos seg mens de var i USA fram til ca. 0.0.2014. I ca. tre av disse ukene var også B og hans mor der, og da hadde han samvær med

barnet hver dag. I tillegg var partene i fellesskap en del sammen med E. I de tre første ukene etter hjemkomsten til Norge, bodde A og E sammen, men med hyppige samvær for B. E bodde så en uke hos B. Partene var ved dette skiftet av omsorgssted uenige om hvor barnet skulle bo.

Den 14. mai 2014 fattet NAV Forvaltning Hordaland vedtak om at Bs erklæring om farskap skulle godtas i henhold til barneloven § 7. Det var etter at han og E ved det norske konsulatet i Houston hadde avgitt blodprøver som var blitt analysert ved Folkehelseinstituttet, og etter at C og hennes mann hadde godtatt Bs erklæring. I brev 27. mai 2014 fra Skattedirektoratet ble det vist til nevnte vedtak fra NAV, og det ble meddelt at det var rettslig grunnlag for å registrere B som far, og at E blir å registrere som norsk statsborger etter statsborgerloven § 4 første ledd. Under henvisning til avtale 4. april 2014 mellom C og B ble det i samme brev meddelt at B blir å registrere med aleneansvar for E, samtidig som det ble presisert at A ikke vil bli registrert som mor uten at det eventuelt foreligger gyldig adopsjon etter norsk rett, og at C derfor blir å registrere som mor, jf. barneloven § 2.

Den 16. mai 2014 ble det inngått avtale mellom partene, der B er betegnet som far og A som mor. Deler av de fem punktene i avtalen siteres her:

«Far og Mor har satt E til verden som de har felles ansvar for å gi omsorg og å oppdra.

[...]

Far og Mor er ikke enige om hvor E skal bo frem til en delt bostedsløsning (50/50) kan etableres og skal søke råd hos en tredjeperson for å avklare og bli enige om dette.

En løsning for omsorg og bosted for barnet frem til etablering av en 50/50 ordning skal diskuteres med en utenforstående tredjeperson. [...]

Første møte med en tredjeperson er avtalt mandag 19. mai på kvelden. I dagene frem til da skal mor ha samvær med barnet 7 timer hver dag (lørdag, søndag og mandag).»

Fra omkring ultimo mai 2014 til juni 2015 ble det praktisert delt omsorg, slik at E i utgangspunktet var like mye hos hver i de to omsorgsbasene på henholdsvis Vettakollen i Oslo hos A og på Stabekk i Bærum hos B. De ligger omtrent en mil eller snaut det fra hverandre. Ordningen gikk ut på å skifte omsorgsbasis hver 24. time, men i referat fra møte mellom barneverntjenesten og partene 29. april 2015 framgår at partene da hadde begynt å praktisere skifte noe sjeldnere, idet den nye samværsordningen ukentlig bestod av sykluser på 2 + 2 + 3 dager.

Kort tid etter våren 2014 innkam bekymringsmelding til barneverntjenesten i Bærum fra Bs mor. Dette dannet bakgrunnen for barneverntjenestens undersøkelser i form av flere samtaler med partene og med andre fra juni 2014 og ca. et år videre framover. I referat fra møte 16. februar 2015 mellom barneverntjenesten og partene framkommer at ingen av denne sakens parter mener at en 24-timers ordning er bekymringsfull, men at barneverntjenesten uttrykte skepsis til at den løsningen fortsatt pågikk, og at den måtte anses som ekstra belastende når han skulle begynne i barnehagen. E oppfattes å ha begynt i barnehage, på Stabekk, vinteren/våren februar 2015.

Nevnte barneverntjeneste mottok anonym bekymringsmelding 7. april 2015, og deretter mottok den to slike meldinger av 26. mai 2015 fra henholdsvis Bs mor og fra tjenestelederen i Es barnehage. Det ble 20. august 2015 gitt skriftlig meddelelse om at barnevernssaken var henlagt.

B (B), hans samboer D (D) og A (A) var til stede i møte hos barneverntjenesten 29. mai 2015 for å drøfte samarbeid mellom de tre om E. Fra et langt referat siteres dette:

«Bvtj sier at denne situasjonen nå har vart i over et år, og at vi tenker at det vanskelige samarbeidet mellom E sine tre omsorgspersoner er skadelig på sikt. A sier at hun er enig i at samarbeid mellom henne og D er fraværende.

[...]

A mener at det er problemer knyttet til roller, og spør direkte B om han ser på henne som E sin mamma. Hun sier at han har fått barn med henne, og at det er hun som har satt E til verden. D sier at det ikke er

helt slik hun ser på det. Hun sier at A ikke er juridisk mamma. A sier at det må være tydelig at det er hun som er mamma. B sier at han skal tenke på det. Han sier at også D er mamma for E. B sier at han tror at det er frustrerende for E at han ikke vet hvor han våkner, eller hvem som skal hente han. Han tror overganger kommer brått på.

D sier at hun har følt seg veldig frustrert i situasjonen, midt oppi den, men på utsiden. Det skjer ingenting fordi B er opptatt av at han og A skal komme til enighet, noe som ikke kommer til å skje. A synes det er vanskelig at E er mye sammen med D uten at de to voksne kjenner hverandre. D sier at A ikke er juridisk eller biologisk mor. På spørsmål fra A om hvem som er moren til E sier hun at det vet vel ingen. A sier at det er klart at det er hun som er E sin mamma, det hun som har satt han til verden. B sier at han ikke vil inn i den diskusjonen.

A sier at problemet er at D og B ikke anerkjenner henne som mor. D sier at det ikke stemmer, de ønsker ikke å frata A kontakt med E, men han ønsker at han skal ha fast bosted hos han. A sier at de må lage en plan hvor målet er at hun har E 50 %, for eksempel når han er 3 år. B sier at han ikke kommer til å skrive under på noen forpliktelse på 50 %. Han sier at E vil vokse opp i deres familie, være to søsken, men at E også i tillegg har AM.

[...]

B sier at han opplever det som at A ikke legger opp til et godt samarbeid. Han sier at han opplever at A er konfronterende og legger opp til eskalierende konflikter. B sier at E må bo hos han 100 % hvis det skal fortsette slik. A sier at en slik konflikt må løses i retten.»

I referat fra møte 12. juni 2015 mellom barneverntjenesten i Bærum og partene heter det blant annet:

«B (B) sa at han ikke var interessert i å kommunisere via advokater, og ønsket at de skulle unngå dette. D sier at han anerkjenner at A er E sin mor, og at de må samarbeide for å få til en god ordning for E. D sa at han ønsket vanlig samværsordning med hver annen helg og en kveld i uken.

A mente at det var viktig at omgivelsene anerkjente henne som mor, og sa at hun opplevde at D sin mor, E sin farmor, ikke gjør det. A viste til [. .] at farmor ikke ser på A som E sin mor, og helst ikke vil at A skal ha så mye med E å gjøre. A sier at hun er redd for at slike holdninger skal gå ut over E.

D sier at D og han omtaler A som mor, og at det er det viktigste. [...]

[...]

[...] A sier at hun også er usikker på om E viser tegn på ikke å trives. Bvtj sier at det ikke nødvendigvis er slik at det er timeantallet pr uke som har størst betydning for tilknytning. A sier at hun føler veldig på at hun får se E mindre, og er veldig var på om hun blir skjovet ut. A sier at hun føler at hun har svelget en kamel i forhold til at hun får mindre samvær med E, og at E først og fremst trenger at A og D samarbeider bedre, og at de får til en bedre overlapp.

Barneverntjenesten sier at det er viktig at E opplever A og D sammen, og at han ikke får to atskilte liv. Barneverntjenesten sier også at vi synes det er en ulempe for E at A og D bor så langt fra hverandre, og vi er bekymret for at A og D forventer av E et skifte av opphold som de færreste voksne ville orke. Bvtj sier at vi anbefaler at A og D tilrettelegger for nærmere bosteder.

[..]

[...] Bvtj oppfordrer dem til å lage klare, tydelige avtaler om samvær, som begge parter overholder, og med minst mulig endringer underveis. Dette begrunnes i at all erfaring hittil tilsier at samarbeidet dem i mellom er skjørt. [...]»

Det oppfattes å være enighet om at det i dette møtet også ble oppnådd enighet om at E videre framover skulle bo mer hos B enn hos A, og i samsvar med dette ble det av B like etterpå utarbeidd en plan for hvordan det hver ukedag skulle forholdes i løpet av en 14 dagers periode. Den gikk ut på at E skal overnatte til sammen fem netter hos A og ni hos B. Men brevveksling mellom partene og deres advokater viser samtidig at det ikke var oppnådd enighet om hvor lenge denne ordningen skulle vare.

Den 14. august 2015 sendte B denne SMS-en til A:

«Rådet fra min advokat er at E blir hos meg inntil vi blir enige om en plan for samvær. Du vil motta et brev som forklarer nærmere. Barnehagen har fått beskjed om at jeg henter ham i dag.»

Det varslede brevet ble sendt samme dag fra Bs advokat til As advokat. Innledningsvis ble det presisert at B hadde foreldreansvaret, og at det blant annet innebar at han hadde ansvar for at det blir skapt en situasjon som sikrer E en god utvikling. Det ble videre framhevd at det innen utviklingspsykologien frarås at små barn underlegges en tilværelse som innebærer eksponering for konfliktfylte forhold, skiftende bosted og mange overganger. I siste del av brevet framkom disse fire avsnittene:

«B er helt klar på at det ikke er aktuelt at E skal ha delt bosted de nærmeste årene. E vil være et medlem av Bs familie, med samboer og deres felles barn. Dette vil være E primære omsorgsbasis, der han naturligvis vil fortsette å ha og utvikle sin tilknytning til B, hans samboer og deres felles barn som ventet. B og samboer vil i fellesskap ha ansvar for den daglige oppfølgingen i forhold til å skape en «illusjon» for E, eller omgivelsene, om at Deres klient har posisjon som primær omsorgsperson for ham når dette ikke vil være den faktiske situasjonen de kommende årene.

I fortsettelsen av dette må det også understrekes at delt bosted i fremtiden også er lite sannsynlig. Når E bor fast hos Bs familie vil det mest sannsynlig bli slik at E tilknytning til Deres klient ikke vil bli like viktig for ham i årene som kommer. Muligheten for at det vil være «best for ham» å bo halvparten av tiden hos henne i fremtiden vil derfor reduseres. Dette er naturligvis leit å høre for Deres klient, men like fullt det mest realistiske.

B har vært tvilende, men håpet på, at den ordningen som ble praktisert i E første leveår skulle gå greit. De bekymringene som har kommet utenfra og Deres klients påtrykk for å få gjennomslag for sitt syn med de konflikter det innebærer, har overbevist ham om at ordningen ikke kan fortsette. E må nå få en stabil tilværelse uten å bli eksponert for konflikter/uenighet mellom Deres klient og ham, og uten for mange omskiftninger i hverdagen.

B er imidlertid klar på at E har en tilknytning til Deres klient og at hun er en person han vil kunne ha glede av å være sammen med, med jevne mellomrom. Å lage skriftlig avtale om samvær vil ikke ha noe for seg rettslig sett, da denne likevel ensidig kan endres av B dersom han mener ordningen ikke fungerer for E. B kan imidlertid i samarbeid med Deres klient lage en «plan» for når E skal være sammen med henne.»

I de første dagene etter mottakelsen av brevet ble det forgjeves tatt kontakt med B med henblikk på enkeltstående samvær.

Den 26. august 2015 fremmet A søknad til Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Øst (Bufetat) om anerkjennelse av morskap/foreldreskap til E - alternativt om adopsjon.

Samme dag fremmet hun begjæring til Asker og Bærum tingrett om midlertidig forføyning. Det ble lagt ned påstand om at A med umiddelbar virkning ble gitt samvær med E, og at omfanget fastsettes etter rettens skjønn. Det ble påberopt tre hovedkrav som dette kravet om forføyning skulle sikre. Det ene var norske myndigheters plikt etter grunnleggende utgangspunkter for regler om barn og foreldre til å sørge for at Es identitet og relasjon til A blir bevart og videreført ved at hun iallfall sikres samvær med gutten. Det andre var Bs plikt til på avtale- og offentligrettslig grunnlag å medvirke til anerkjennelse og etablering av Es og As rettigheter i Norge. Det tredje hovedkravet var As krav på en samværsordning, idet hun har vært og skal være en vesentlig og viktig person i Es liv. B tok til motmæle og la ned prinsippal påstand om avvisning og subsidiær påstand om at begjæringen forkastes.

Tingretten avholdt muntlige forhandlinger, der partene og ett vitne gav forklaring. Den 22. september 2015 avsa tingretten kjennelse med denne slutningen:

1. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
2. A erstatter Bs sakskostnader med 111375 - etthundreogellevetusentrehundreogsyttifem - kroner innen 2 - to - uker etter forkynnelsen av kjennelsen.

Tingretten la til grunn at A ikke har eller kan få krav på å få overført foreldreskapet til seg fra den som norsk rett utpeker som mor, nemlig den som har født barnet. Den kom til at heller ikke den rettskraftige avgjørelsen fra USA kunne gi grunnlag for et slikt krav, idet den strider mot ufravikelige norske rettsregler, jf. tvisteloven § 19-16 tredje ledd. Tingretten la også til grunn at norske internasjonale forpliktelser ikke gir norske myndigheter noen plikt til å fastsette regler som vil gi A status som mor. Videre la tingretten til grunn at avtale med B ikke kunne påberopes, idet barneloven § 2 er ufravikelig.

A anket tingrettens kjennelse og la ned tilsvarende påstand som for tingretten. B har tatt til motmæle og påstått anken forkastet.

Om As søknad 26. august 2015 til Bufetat bemerkes at denne ikke førte fram. Ved brev 7. september 2015 fra Bufetat ble det vist til at det ikke er mulig å sende søknad om overføring av foreldreskap etter 1. januar 2014. Samtidig ble det meddelt at søknaden om adopsjon ville bli avslått om den ble opprettholdt. Det ble vist til at E vil miste juridisk tilknytning til sin far dersom hun som enslig adopterer E. Søknaden ble opprettholdt i brev 21. september 2015 fra A, hvorefter den ble avslått ved brev 1. oktober 2015 fra Bufetat. Dette avslaget ble påklagd ved brev 23. oktober 2015 fra A. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjorde 27. november 2015 vedtak om at klagen ikke tas til følge.

A har i hovedtrekk anført:

Tingrettens kjennelse bør på enkelte punkter suppleres når det gjelder de faktiske forhold. Blant annet har A framhevd at samværsordningen fra mai 2014 framkom etter at de hadde rådspurt seg hos blant andre psykologspesialist innen spedbarnpsykologi, Gro Vatne Brean. Hun mente det ville være best om E kunne bo hos A. Siden det kom fram i samtalene at B ikke var villig til å la E bo mest hos A, samtidig som B ikke var villig til å ta ut full permisjon fra sin jobb, ble den valgte 24-timers ordning ansett som den beste som var mulig å oppnå.

A har framhevd at barnelovens bestemmelser om samvær, herunder at domstolene må fastsette samværet om foreldrene er uenige, indirekte viser at barnet har krav på en mor. Det må sammenholdes med at samvær med surrogatmor er utelukket. A har ellers framhevd en del faktiske forhold som er av betydning for vurderingen av hva som er Es beste:

Psykologspesialist Brean forklarte for tingretten at det normalt skaper «sår» hos barn når det mister kontakt med en forelder, eller med noen som det har hatt tilsvarende kontakt med. Barn på Es alder er særlig sårbare overfor slike brudd. Det er også negativt at kontakten gjenopptas etter et avbrudd i stedet for at det blir opprettholdt et mest mulig kontinuerlig samvær. En reduksjon av samværet vil innebære en mindre belastning for barnet jo eldre det er, og jo mer planmessig reduksjonen skjer. Til slutt understreket Brean at det ikke vil være grunn til slik forsiktighet med hensyn til overnattingssamvær når barnet er vant med delt samvær/omsorg, som det er når barnet i hovedsak har bodd hos én forelder.

B har motsatt seg all kontakt mellom A og E under henvisning til at forholdet mellom partene er konfliktfylt. Men slik konflikt er ikke konkretisert utover at det har vært konflikt om relativt trivielle forhold. Det er ikke skissert annen konflikt mellom partene enn det rettslige spørsmålet som er kjernen i saken, nemlig om B fritt kan bestemme hvilken tilknytning det skal være mellom A og E, eller om de to har rettslig grunnlag for å kreve samvær dem imellom uavhengig av Bs ønsker. At han ønsker at A skal avstå fra å få etablert en mor-barn relasjon med E, er uten rettslig betydning. Det er også uten rettslig betydning at E vil kunne utvikle eller alt har utviklet en relasjon til Bs nye samboer som stemor, selv om den relasjonen betraktes som positiv. Det er ingen regel som gir B rett til å bytte ut barnets sosiale mor med en ny kvinne, slik at den sosiale mor samtidig mister alle sine rettigheter overfor barnet.

Tingrettens konklusjon innebærer at B står fritt til å frata E alt samvær med A. Det innebærer ikke bare et brudd på det partene i denne saken var enige om fram til 14. august 2015, men også brudd på de avtaler som er inngått mellom disse to partene og de som er involvert fra amerikansk side. I realiteten medfører

tingrettens avgjørelse også at norske domstoler og myndigheter er uten virkemidler til å sette til side avgjørelser fra Bs side som er i strid med barnets beste.

Av Gulating lagmannsretts dom 2. mars 2009, jf. RG-2009-348, framgår at verken barneloven § 2 eller tvisteloven § 19-16 er til hinder for anerkjennelse i Norge av en rettskraftig amerikansk rettsavgjørelse som fastsetter morskap etter amerikansk rett. Tysk høyesterett har i dom 10. desember 2014 kommet til at to homofile partnere som hadde inngått avtale med surrogatmor i USA, og der den ene av dem var den genetiske faren, begge skulle godkjennes som barnets foreldre. Det ble vist til barnets beste og dets grunnleggende rettigheter samt EMK artikkel 8. Begge disse sakene har overføringsverdi.

Tingrettens resultat innebærer en usaklig forskjellsbehandling - både i forhold til utfallet i saken med det parallelle saksforholdet som ble pådømt i Gulating og i forhold til det som ville blitt utfallet etter midlertidig lov 8. mars 2013 nr. 9 om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet mv. Begrunnelsen for nevnte lov var å sikre surrogatbarns beste og slike barns rettslige tilknytning til sosial mor der hvor sosial mor og far har gått fra hverandre. Om forslaget til ny adopsjonslov blir vedtatt, vil den nye loven ikke fange opp Es situasjon, idet søknadsfristen på seks måneder er utløpt. Dersom A hadde vært lesbisk ville hun ha blitt anerkjent som medmor etter barneloven § 85. En forskjellsbehandling i forhold til det som ville blitt resultatet etter de to forannevnte rettskilder, er vanskelig å forstå.

I forarbeidene til nevnte midlertidige lov, i Prop. 47 L (2012-2013) 6.3.2, er det framhevd at en sosial forelder som har vært til stede i barnets liv fra fødselen, normalt vi ha en nær barn-foreldre-relasjon som bør kunne formaliseres til tross for seinere motsetninger og konflikter mellom de pretenderende foreldrene.

Grunnleggende rettigheter til anerkjennelse av forholdet mellom E og A følger av Grunnloven, menneskerettighetsloven og Norges forpliktelser for tilretteleggelse og gjennomføring av rettighetene nedfelt i konvensjonene som omfattes av loven.

Tingretten har ikke vurdert å anvende de rettskilder som har høyere trinnhøyde enn barneloven og adopsjonsloven. Det gjelder ikke bare Grunnloven 104 andre ledd, men også barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1, som ved motstrid går foran norsk lov, jf. menneskerettsloven § 3. Begge disse bestemmelsene med høyere rang framhever barnets beste som et grunnleggende hensyn. Høyere rang har også barnekonvensjonen artikkel 8 nr. 1 om barnets rett til å bevare sin identitet, herunder statsborgerskap, navn og familieforhold. Ved anvendelsen av sistnevnte bestemmelse må det tas i betraktning at A etter amerikansk rett er Es mor, og at C i Texas med rettskraftig virkning har frasagt seg alle rettigheter og forpliktelser som mor. Videre må tas i betraktning at A og E har utviklet et nært og godt forhold, og at hun også i Norge reelt sett er hans mor. Videre er det klart at E aldri vil kunne få noen annen formell mor i Norge, idet en adopsjon vil forutsette samtykke fra A.

Es tilknytning til A er også vernet av regelen i EMK artikkel 8 om rett til privatliv, jf. avgjørelser av EMD 26. juni 2014 i saker mot Frankrike fra henholdsvis Labassee og Mennesson og av tysk høyesterett i dom 10. desember 2014 i sak XII ZB 463/13.

For at E skal sikres reelt vern for sine rettigheter etter nevnte bestemmelser av høyere rang, må dagens norske regler tolkes og anvendes slik at han og A sikres reelle og formelle rettigheter overfor hverandre også i Norge.

Ved vurderingen av rettstilstanden i Norge må det ytterligere tas i betraktning at det etter norsk rett ikke er ulovlig å inngå surrogatavtale i utlandet, og at det ikke fins rettskilder som gir grunnlag for å straffe inngåelsen av en slik avtale ved å nekte den sosiale mor samvær med barnet. At en surrogatavtale ikke kan tvangsfullbyrdes i Norge, er ikke det samme som at norsk rett ikke kan sikre barnets rettigheter. Verken barneloven § 2 andre ledd eller bioteknologiloven § 2-15 regulerer den situasjon at verken surrogatmor eller genetisk mor ønsker å ha noen befatning med barnet, men tvert om har forutsatt at morskapet blir overført sosial mor. Det hensynet til surrogatmor som ligger bak disse reglene, er ikke relevant ved vurderingen av om en far skal kunne påberope seg at den surrogatavtale han selv har vært med på, er ugyldig. Den vurderingen reiser en helt annen etisk avveining enn når surrogatmor påberoper ugyldighet. Ytterligere må de grunnleggende vurderingene i forarbeidene til midlertidig lov 8. mars 2013 nr. 9 om overføring av foreldreskap tillegges vekt. I den loven er også den situasjon at sosial mor og biologisk far ikke bor sammen,

regulert. Under behandlingen i Stortinget understrekte komiteflertallet at det er riktig å legge til rette for likeverdig etablering av foreldreskap uavhengig av om det foreligger et samlivsbrudd eller dødsfall. For øvrig har norske domstoler grunn til å se hen til behovet for en effektiv beskyttelse for de barn som er et resultat av en tillatt handling, nemlig den å initiere en surrogatiprosess i utlandet.

Barneloven § 2 kan ikke anses som en ufravikelig rettsregel som vil stride mot anerkjennelse av avgjørelsen fra Texas 10. januar 2014, slik at anerkjennelse er utelukket etter tvisteloven § 19-16 tredje ledd. Barneloven må leses i lys av prinsippet om barnets beste. Som nevnt er det til Es beste å ha samvær med A. Dessuten vil en unnlattelse av å anerkjenne avgjørelsen om A som mor, frata Es mulighet til å utøve sin grunnleggende rettighet om å ha en mor-barn relasjon, idet fødende og genetisk mor ikke er aktuelle å ha relasjon til.

Passusen *ufravikelige regler* i tvisteloven § 19-16 tredje ledd får ingen selvstendig betydning i denne saken. Forutsatt at vilkårene i § 19-16 andre ledd er oppfylt, er dette alternativet bare til hinder for anerkjennelse av utenlandsk rettsavgjørelse dersom det er tale om regler som skal gjelde for nettopp et slikt rettsforhold den utenlandske avgjørelsen avgjør. Det gjelder selv om den tilsvarende transaksjon som er blitt pådømt i avgjørelsen, ikke ville ha vært lovlig om den var foretatt i Norge, jf. Schei mfl.: Tvisteloven Kommentirutgave 2. utgave side 690. For øvrig viser tvistelovens forarbeider til § 19-16 tredje ledd at formuleringen i tilsvarende bestemmelse i tidligere lov ble endret for å tilpasse tvisteloven til formuleringen i daværende Luganokonvensjon artikkel 27 første ledd, som bare viste til en ordre public-regel. Vurderingen etter tvisteloven § 19-16 tredje ledd kan derfor bare skje etter en helhetlig ordre public-vurdering. At en slik vurdering ikke er til hinder for å anerkjenne avgjørelsen fra Texas, må anses som klart etter det lovgiversyn som for to-tre år siden kom til uttrykk i forarbeidene til den midlertidige loven av 8. mars 2013 nr. 9.

Tvisteloven § 19-16 andre ledd er ikke til hinder for anerkjennelse av surrogatiavtalen og avgjørelsen fra domstolen i Texas 10. januar 2014. Partene hadde etter norsk rett fri rådighet til å bli foreldre sammen på den måten de har avtalt i utlandet. Barneloven § 2 er ikke til hinder for at partene i utlandet avtaler at utenlandsk domstol skal avgjøre spørsmål om rettsvirkningene av surrogatiavtalen som er inngått der. Ved slik fri rådighet hos blir også surrogatiavtalens bestemmelser om verneting bindende for partene.

Dersom As amerikanske morskap legges til grunn, har hun krav på samvær etter bestemmelsen om foreløpig avgjørelse i barneloven § 60. I så fall kreves at omfanget settes tilsvarende det partene var enige om i august 2015, nemlig at A over en toukersperiode har samvær fra tirsdag til onsdag i første uke og fra fredag til påfølgende mandag i uka etter.

Om det amerikanske morskapet ikke blir anerkjent, tilsier hensynet til E at A likestilles med den situasjon barneloven § 45 ivaretar, som etter sin ordlyd bare er den at noen av foreldrene er døde. Det er i den forbindelse vist til komiteflertallets merknader i Innst. 205 L (2012-2103) side 6, som er forarbeidene til den midlertidige loven av 8. mars 2013, der det framgår at det er viktig å legge til rette for etablering av foreldreskap uavhengig av om det foreligger et samlivsbrudd eller dødsfall. Å hindre usaklig forskjellsbehandling tilsier også anvendelse av de prinsipper barneloven § 45 bygger på. Dersom C skulle dø, er det ikke tvilsomt at A ville oppfylle vilkårene for anvendelse av barneloven § 45.

A har også krav på samvær uavhengig av om barneloven kan anvendes. Det er vist menneskerettsloven § 2 og § 3 og de internasjonale konvensjonsbestemmelsene som er nevnt foran. Det er i denne forbindelse også vist til at stadig flere europeiske land legger til rette for anerkjennelse av surrogati, og at Bioteknologirådet, som med stort flertall går inn for å forby ikke kommersiell surrogati, gjennom sin uttalelse om dette spørsmålet 20. mai 2015 like fullt viser behovet for å sikre barnet uavhengig av surrogati som sådan.

Om klagen på avslag om overføring av morskap eller adopsjon ikke fører fram, vil avslaget bli prøvd rettslig under henvisning til Grunnloven og menneskerettsloven.

Hvilket vedtak om ny adopsjonslov som vil bli truffet, er det ikke mulig å ta stilling til i dag, jf. tvisteloven § 1-3. Tingrettens vurdering av forslaget til adopsjonslov er derfor uten rettslig betydning for hvilken rett til samvær med hverandre E og A har i dag. Det avgjørende i dag er at gjeldende adopsjonslov åpner for adopsjon for å sikre samvær.

Dersom lagmannsretten ikke finner grunnlag for å tilkjenne samvær i henhold til barneloven § 60, opprettholdes begjæringen om midlertidig forføyning for å sikre det hovedkrav på samvær som følger av de foran nevnte regler av høyere trinnhøyde enn barneloven. Ellers er de tre hovedkravene nærmere formulert slik i anken: Norske myndigheter plikter å gi E og A tilstrekkelig grad av beskyttelse for sitt barn-forelder forhold. B plikter å sikre at E og A får formelle rettigheter i forhold til hverandre. B plikter uansett at Es og As rettigheter i forhold til hverandre i praksis blir ivaretatt, herunder at det blir reetablert en samværsordning dem imellom.

Pliktene etter de tre nevnte hovedkravene vil fullt ut bli ivaretatt ved at adopsjonsmyndighetene, og eventuelt B og C, gir samtykke til As adopsjon av E. Alternativt vil A i et selvstendig søksmål kreve fastsettelse av en samværsrett, slik at hennes og Es rettigheter blir ivaretatt. Fram til noen av disse to veiene har ført fram, er midlertidig forføyning As eneste mulighet.

På forannevnte bakgrunn og under henvisning til begjæringen til tingretten er det anført at de tre hovedkravene er sannsynliggjort, jf. tvisteloven § 34-2 første ledd. Uansett kommer tvisteloven § 34-2 andre ledd til anvendelse. Det er stor fare for at E vil lide skade om han fratras løpende samvær med A. Det er også en fare for at B vil bruke manglende tilknytning mellom E og A fra 14. august 2015 som argument for å avskjære relasjonen mellom dem helt. Det er heller ikke til beste for E.

Dersom norske eller internasjonale domstoler i det varslede søksmålet kommer til at B har rett til å fjerne A som mor, må hun respektere dette. Men fram til da kan ikke Bs handlemåte godtas av domstolene. As krav blir vesentlig vanskeliggjort ved Bs avskjæring av løpende kontakt, jf. sikringskravet i tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav a. Bs handlemåte innebærer også at forholdet mellom E og A har lidd skade. Også vilkåret i tvisteloven § 34-1 andre ledd er oppfylt. Ved den begjærte forføyning blir ikke B påført noen ulempe som står i åpenbart misforhold til den interesse A har i at forføyning blir besluttet. En slik forføyning representerer den eneste forsvarlige løsningen for å sikre E et godt liv på kort og lang sikt - helt uavhengig av hvor lang tid som vil påløpe før As krav er rettslig avgjort. Det vil være åpenbart urimelig om B skal kunne bruke konflikten mellom partene som grunnlag for å hindre kontakt. Om As søksmål ikke skulle føre fram, vil hun og E like fullt ha et barn-mor forhold i USA og andre land som anerkjenner den avgjørelsen som der er truffet.

A har lagt ned denne påstanden:

1. B pålegges med umiddelbar virkning å gi A samvær med E. Omfanget av samværet fastsettes etter rettens skjønn.
2. B betaler til A sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

B har i hovedtrekk anført:

Det ligger innenfor Bs foreldreansvar å innskrenke eller avslutte As samvær med E dersom det er til beste for barnet.

Om de faktiske forhold bemerker B at det er feil å framstille A som en faktisk eller «psykologisk» mor for E fra han ble født. B har overfor E aldri omtalt A som mor. Bs samboer D har tatt seg av E som en mor siden han kom til Norge i slutten av april 2014. Innenfor Bs familie omtales samboeren som mamma, noe som vil fortsette.

Da A fikk sin status som mor i Texas, hadde partene ikke bodd sammen på nærmere ett år og ni måneder. Overfor de andre partene i surrogatprosessen framstilte hun det likevel slik at hun var ute etter å skape en familie sammen med B, noe som ikke stemte, idet hun ville ha barnet selv. Vedtaket som gir A rettigheter som mor, er derfor beheftet med slike feil som kan lede til ugyldighet ved søksmål i USA, idet reglene i Texas krever at de påtenkte foreldre er gift og bor sammen.

Es situasjon er veldig god nå. Han bor i en stabil familiesituasjon med far, stemor, som han og alle rundt ham kaller mamma, og lillesøster. B beskriver at E framstår som rolig, blid og tilfreds. Han spiser og sover godt.

Han er svært opptatt av sin lillesøster, som ble født medio august 2015. Innenfor de rammene E har levd under etter at han kom til Norge, framstår Bs samboer sammen med B som Es primæromsorgsperson. Slik framstår situasjonen også overfor Bs familie, barnehagen og omgivelsene for øvrig. Det er derfor ikke riktig å beskrive A som Es sosiale mor.

Cs svangerskap begynte nesten ett år etter at partene flyttet fra hverandre, og det ble brukt embryoer som var frosset ned i februar 2012. Når først graviditeten med fødsel ble en realitet, forsøkte B å ivareta sitt ansvar overfor E på best mulig måte. Men forsøk på samarbeid og dialog med A har bydd på betydelig utfordringer, idet hun er blitt oppfattet som kverulerende, rigid og kompromissløs. B har etter hvert følt at han har måttet glatte over situasjonen overfor omgivelsene, og han er blitt presset av A til å gå med på en ordning for E som han ikke ønsket, og som han har sett har medført mye uro for gutten. I sommer så B at det var blitt så mye uro for E at situasjonen hans måtte stabiliseres. Han oppfatter at det som styrer A, er ikke hensynet til Es beste, men ønsket om å bli anerkjent som mor.

Barneloven § 60 gir uttømmende regler om midlertidige avgjørelser om samvær knyttet til de rettslige posisjonene barneloven regulerer. Det framgår av Ot.prp.nr.74 (2005-2006) side 91 at denne bestemmelsen ikke blir supplert av reglene om midlertidig forføyning. Begjæringen må derfor avvises.

Uansett kan ikke begjæringen tas til følge.

Den situasjon A er i, er av lovgiver flere ganger i den siste tiden vurdert av lovgiver, som bevisst har valgt at gjeldende rett ikke bør endres. De faktiske forhold i saken omhandlet i RG-2009-348 atskiller seg vesentlig fra denne saken og gir ingen veiledning. I den saken hadde partene i en periode bodd sammen og utøvd daglig omsorg overfor barnet, og det ble funnet å være til skade for barnet om det skulle miste en morsfigur ved at kvinnen ikke skulle få fortsette å ha et feilregistrert foreldreansvar. I etterkant av denne dommen oppdaget norske myndigheter at flere personer uten biologisk tilknytning til barnet hadde blitt registrert med foreldreansvar basert på fødselsattest fra utlandet. Formålet med den midlertidige loven 8. mars 2013 var å sikre at de barna som alt var i Norge, fikk etablert juridisk foreldreskap. Etter at denne loven er opphørt, kan foreldreskap bare etableres etter reglene i barneloven og adopsjonsloven. I Prop. 105 L (2012-2013) om endringer i barneloven ble lovutvalgets forslag om ikke å endre gjeldende rett for fastsettelse av morskap for personer som har inngått surrogatavtale, fulgt opp.

Barneloven § 60 gir ingen hjemmel for å tilkjenne A samvær med E. Barneloven § 42 er den underliggende bestemmelsen om samvær. Etter den bestemmelsen er det bare foreldrene som barnet kan sikres samvær med. Barneloven § 45 gir åpenbart ikke hjemmel for å tilkjenne A samvær. Samvær med E etter barnelovens bestemmelser forutsetter lovendring.

A kan ikke få innfridd sitt krav om adopsjon uten at det skjer en lovendring. Adopsjonsloven § 5 b) tredje ledd er ment å fange opp den situasjon der det skjer et samlivsbrudd etter at samboende får barn gjennom surrogati. Kravet om ett foreldreskap og samtykke fra den med foreldreansvar står i veien for stebarnadopsjon.

B har ingen avtalerettslige forpliktelser overfor A, bare en lovforankret forpliktelse overfor E. Det er ikke hjemmel for å tilsidesette Bs utøvelse av sitt foreldreansvar. Slik hjemmel fins bare der en står overfor helt andre situasjoner enn i denne saken. Samvær etter barneloven kan ikke gis A uten at det skjer lovendring.

As hovedkrav er etter dette ikke sannsynliggjort. Kravene er mer utslag av rettspolitiske synspunkter.

A kan heller ikke kreve samvær uavhengig av barneloven. Anerkjennelse av domstolsavgjørelsen fra Texas vil stride mot tvisteloven § 19-16, idet avgjørelsen ikke samsvarer med den den ufravelige regelen i barneloven § 2. Avgjørelsen i RG-2009-348 har ikke prejudikativ virkning, idet Høyesterett anså den ikke å ha betydning utenfor den foreliggende sak. Verken offentlige utvalg, lovgivende myndighet eller utøvende myndighet har oppfattet dommen slik at den endret rettsstilstanden i Norge. Det er bare adopsjon som kan gi A rettslig posisjon som mor. Men som nevnt åpner ikke gjeldende lov for dette, og det gjør heller ikke forslag til ny adopsjonslov. I NOU 2014:9 Ny adopsjonslov side 137-138 er adopsjon av surrogatbarn etter samlivsbrudd eller dødsfall vurdert. Der er det konkludert med at det ikke bør innføres unntak fra kravet i dagens adopsjonslov § 7 om samtykke fra den som har foreldreansvar, og at det i slike situasjoner heller ikke

bør innføres noen ny regel om plikt for tidligere samboer til å adoptere. Utvalget kom til at slike regler ville innebære et uheldig element av tvang, at grunnlaget for en tvangsgjennomføring ville være surrogatiavtalen, og at det ville være svært uheldig å vektlegge surrogatiavtalen i så stor grad. Disse vurderingene har utvalget gjort under hensyntaken til Norges internasjonale forpliktelser og de konstitusjonelle rammene for dette rettsområdet. Utvalgets lovforslag åpner ikke for at A i sin situasjon vil kunne adoptere E selv med samtykke fra B. Utredningens lovforslag § 13 om stebarnadopsjon av barn som er unnfanget ved assistert befruktning i utlandet forutsetter at søknaden fremmes innen seks måneder etter fødselen, og utredningens lovforslag § 12 om stebarnadopsjon forutsetter at hun har oppfostret barnet i minst fem år.

Verken Grunnloven § 104 eller barnekonvensjonen artikkel 3 eller 8, jf. menneskerettsloven § 2 og § 3 gir A rett til samvær. De gir ikke selvstendige hjemmelsgrunnlag for fastsettelse av foreldreansvar, fast bosted eller samvær. Det er bestemmelser som er ment å gi veiledning om hvordan annen lovgivning skal forstås når det er tvil om dette. For øvrig er det påpekt at saken for tingretten ikke ble behandlet etter de særlige prosessreglene i barneloven, og at det derved ikke var bevisførsel om de momenter som er vanlige å vektlegge ved vurderingen av barnets beste. Psykolog Breans vitneforklaring var et partsinnlegg og ingen uhildet uttalelse. Hennes anbefaling om å praktisere delt omsorg står i motstrid til de generelle retningslinjene i norsk fagmiljø, blant annet psykologforeningens anbefalinger om samvær for barn 0-3 år. Barneverntjenesten i Bærum har også uttrykt sterk skepsis til Breans råd.

Uansett må det ved anvendelsen av konvensjonsbestemmelsene legges til grunn at det ikke er holdepunkter for at As samvær med E vil være til hans beste, og at slikt samvær ikke sikrer vern om Es familieliv eller anerkjennelse av hans identitet. Han har levd i en normalisert familiesituasjon hos B. Samværet med A utgjorde for ham etter hvert mer en belastning enn et positivt element. Det er familielivet hos B som skal beskyttes etter barnekonvensjonen artikkel 8. Det må også tas i betraktning at barnehagen meldte bekymring knyttet til at A intervenerte på en måte som skapte konflikter og forvirring for barnet. Hun begynte å skape konflikter hjemme hos B fordi E kalte Bs samboer for mamma. Dersom E ikke skulle få lov til dette, ville han bli forvirret med tanke på egen identitet. B oppfattet derfor at Es kontakt med A var egnet til å skape identitetsforvirring, altså en situasjon som ikke blir vernet av artikkel 8 i barnekonvensjonen. Når problemene knyttet til kontakten tiltok, var en begrensning av kontakten ikke bare nødvendig, men også helt avgjørende for at E skulle ha det bra. For øvrig er det ikke riktig at B i kraft av sitt foreldreansvar ensidig kan bestemme at noe ikke er til Es beste. Dersom han utøver sitt foreldreansvar på en slik måte, vil barneverntjenesten kunne gripe inn.

Det foreligger heller ikke sikringsgrunn. A har kontakt med E, og det er ingen holdepunkter for at E påføres skade gjennom den situasjon han i dag er i.

Det foreligger ingen usaklig forskjellsbehandling i forhold til lesbiske medmødre. Forutsetningen for å bli tilkjent medmorskap i henhold til barneloven § 4 a jf. forskrift 15. desember 2008 nr. 1362 om fastsetjing av medmorskap § 3 er at vedkommende var samboer eller ektefelle med mora *på tidspunktet fødselen skjer*. Her skjedde fødselen mer enn halvannet år etter at samboerskapet opphørte. Det foreligger heller ingen forskjellsbehandling i forhold til de situasjoner som ble regulert av den midlertidige loven 8. mars 2013. Den forutsatte et felles ønske om å oppfostre barnet *sammen*. Det var ikke situasjonen for A og B.

I tilknytning til sakskostnadsavgjørelsen er det bemerket at A har forutberegnet og skaffet seg informasjon om rettstilstanden lenge før saksanlegget. Hun har ikke hatt behov for noen rettslig avklaring. Hun har behov for lovendringer, men det oppnår hun ikke ved å anlegge søksmål mot en privatperson.

B har lagt ned denne påstanden:

1. Anken forkastes.
2. A betaler Bs omkostninger med kroner 49 500,- i anledning lagmannsrettens behandling av saken.

Lagmannsretten bemerker:

Innledning

Først bemerkes at ingen av partene har krevd muntlige forhandlinger. Lagmannsretten har ikke funnet tilstrekkelig grunn til å avholde muntlig forhandling om hele ankesaken eller særlige spørsmål den reiser, jf. tvisteloven § 29-15 andre ledd.

Saken gjelder en begjæring om midlertidig forføyning. De tre hovedkravene som det er anført at begjæringen med påstand om samvær skal sikre, er foran oppsummert slik: Norske myndigheter plikter å gi E og A tilstrekkelig grad av beskyttelse for sitt barn-forelder forhold. B plikter å sikre at E og A får formelle rettigheter i forhold til hverandre. B plikter uansett at Es og As rettigheter i forhold til hverandre i praksis blir ivaretatt, herunder at det blir reetablert en samværsordning dem imellom.

Disse kravene og As anførsler for øvrig peker i retning av at hun mener at norsk rett tilsier at hun skal betraktes som Es mor. En naturlig konsekvens av denne oppfatningen ville ha vært at det ble krevd avgjørelse, eventuelt også foreløpig avgjørelse, etter barneloven kapittel 7 III, idet denne delen av barneloven gjelder tvister mellom foreldre. Når As saksanlegg leses i sammenheng, oppfattes at det bare gjelder det spor det er gitt anvisning på i tvisteloven sjuende del, og ikke det spor det er gitt anvisning på i barneloven kapittel 7 III, heller ikke prinsipielt eller subsidiært. Det gjelder selv om en av anførselene i anken knytter seg til barneloven § 60. Det oppfattes mer å være en anførsel til støtte for den påstand som er nedlagt i begjæringen om midlertidig forføyning.

Lagmannsretten finner ikke grunn til å gå nærmere inn på nevnte uklarhet. Lagmannsretten er nedenfor kommet til at norsk rett ikke kan forstås slik at A skal anses som Es mor, og det spor som barneloven kapittel 7 III gir anvisning på, er da ikke anvendelig. As begjæring om midlertidig forføyning er derimot helt eller delvis bygd på den forutsetning at hun i dag ikke blir ansett som Es mor, og at det er behov for å sikre hennes krav på å bli det. Det ses da ikke grunnlag for å avvise begjæringen, en anførsel som heller ikke oppfattes å være opprettholdt av B.

Forannevnte uklarheter knyttet til saksanlegget har også nær tilknytning til hvilke rettskilder som oppfattes som rettsgrunnlag for kravet om samvær.

Når det ses bort fra hva som er anført å kunne utledes av tvisteloven § 19-16, oppfattes partene å være enige om at As hovedkrav ikke kan bygge på norske lovregler dersom disse bare anvendes med bakgrunn i de aktuelle lovbestemmelers ordlyd, forarbeider og tilknyttet rettspraksis. Det er imidlertid påberopt en lang rekke øvrige norske rettsregler, idet det er anført at disse må forstås i lys av også andre rettskilder, først og fremst Grunnloven og konvensjoner som er gitt forrang for norsk lov, men også relevante reelle hensyn og en lovgivervilje som kan utledes av ulike norske regler og lovforslag.

Lagmannsretten finner det hensiktsmessig først å gå gi uttrykk for sin forståelse av om og hvordan partenes situasjon reguleres av de norske lovreglene som partene har trukket fram. Det vil deretter bli vurdert om denne forståelsen av lovreglene må justeres som følge av Grunnloven og de konvensjoner som menneskerettsloven § 2 og § 3 viser til. Deretter vil kravet om samvær og vilkårene for midlertidig forføyning bli vurdert.

Partenes sivile status i forhold til E

Barneloven

De aktuelle reglene om hvem som er far til E, følger av barneloven § 3 og § 7. Det er foran redegjort for bakgrunnen for NAV sitt vedtak 14. mai 2014 om at B er faren, og det er ingen uenighet om at han skal anses som far.

Barneloven § 2 første ledd lyder slik:

«Som mor til barnet skal reknast den kvinna som har fødd barnet.»

Denne regelen peker ut C som mor. Som det er redegjort for foran, er ikke E blitt adoptert av noen, og det er da i samsvar med de norske reglene om hvem som er mor, at C er blitt registrert som denne personen.

Lagmannsretten kan ikke se at andre regler skulle ha ført til noe annet resultat, heller ikke at A har krav på å bli ansett som medmor eller adoptivmor.

Midlertidig lov om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet mv. 8. mars 2013 nr. 9, kan åpenbart ikke gi grunnlag for at A er mor. Det framgår av loven § 1 at formålet med loven er å gi en midlertidig adgang til å overføre foreldreskap, og av loven § 4 at søknad om foreldreskap etter loven må fremmes innen 1. januar 2014. Slik søknad er ikke blitt fremmet innen fristen, og heller ikke etterpå. E var ikke født da fristen utløp. En analogisk anvendelse av denne eller andre lover med bakgrunn i at A har anført at de samme hensyn gjør seg gjeldende overfor henne som lå til grunn for den midlertidige loven, kan det ikke ses grunnlag for. Det tilføyes at det er lite som taler for at A ville ha fått innvilget en søknad om overføring av foreldreskap til seg om den midlertidige loven hadde gjeldt da A kunne ha søkt. Både donor- og surrogatavtalen som partene har inngått, bruker tilsvarende formuleringer som at de har et felles ønske om *å oppfostre barnet sammen*. Iallfall er ordlyden i denne norske formuleringen naturlig å forstå slik at den midlertidige loven ikke gjelder når partene tok sikte på å ha hvert sitt bosted mens barnet skulle oppfostres. Det kan heller ikke ses at lovens forarbeider peker i retning av en annen forståelse. At de to avtalene inneholdende tilsvarende formuleringer kunne ha vært dokumentert, ville da ikke hatt noen rettsvirkning, idet det ville ha vært de reelle forhold som ville ha vært avgjørende for avgjørelsen om overføring av foreldreskap.

Reglene om medmorskap kan heller ikke ses å være av betydning for løsning av denne saken. Barneloven § 4 femte ledd gjelder bare *moras* kvinnelige samboer, og barneloven § 4 a første ledd gjelder bare *moras* kvinnelige ektefelle eller samboer, samtidig som det i andre ledd er presisert at et barn ikke kan ha både en far og ei medmor. Betrachninger om å skape likhet med dem som fanges opp av loven, kan ikke utløse anvendelse av noen av bestemmelsene om medmorskap. Det er ikke trukket fram forhold som skulle tilsi at nevnte avgrensning av dem som kan gjøres til medmor, er så lite overveid at lovens klare ordlyd kan settes til side.

Adopsjonsloven

Adopsjonsloven § 5 b tredje ledd lyder slik:

«Skilt ektefelle eller registrert partner kan med samtykke fra tidligere ektefelle eller registrert partner adoptere dennes barn. Dette gjelder kun der det er etablert ett foreldreskap for barnet, og denne foreldre er skilt fra den som søker om å adoptere. En tilsvarende adgang gjelder for samboere der samboerskapet er oppløst.»

Dersom avgjørelsen fra domstolen i Texas 10. januar 2014 gir grunnlag for å fastslå morskap for A, vil adopsjon selvsagt ikke være aktuelt. Det ville også stride mot vilkåret som følger av tredje punktum jf. andre punktum om at det bare kan skje slik adopsjon når det er etablert ett foreldreskap. Men også når nevnte avgjørelse ikke gir grunnlag for å fastslå As morskap, vil en adopsjon stride mot vilkåret om ett foreldreskap, idet det da må fastslås at det i Norge er etablert foreldreskap for både B og C. For øvrig er det lite som tyder på at B vil komme til å gi samtykke, og dessuten forstår lagmannsretten lovens samtykkevilkår slik at fram til adopsjonsbevilling er gitt, står forelderen til enhver tid fritt til å vurdere om han vil gi samtykke, eventuelt trekke det tilbake, og at det er uten betydning for avgjørelsen om adopsjonsbevilling at han er part i avtaler der slikt samtykke er gitt, forutsatt eller intendert. Uansett er det et vilkår for adopsjonsbevilling at det er til beste for barnet. Hvilken løsning det kan være, omtales nærmere nedenfor.

Heller ikke NOU 2014:9 Ny adopsjonslov kan ses å sannsynliggjøre en framtidig rettstilstand i Norge som går ut på at A vil kunne få innvilget en adopsjonssøknad. Utkastet til ny lov § 13 om stebarnsadopsjon av barn som er unnfanget ved assistert befruktning i utlandet, angir flere vilkår som A ikke synes å kunne oppfylle. For det første inneholder også lovutkastet en lignende formulering som i nevnte midlertidige lov, nemlig at det forut for unnfangelsen forelå «et felles ønske om *å oppfostre barnet sammen*». Det vises til omtalen foran av den formuleringen. For det andre inneholder utkastet et vilkår om at tidligere samboer samtykker. For det tredje er det et vilkår at adopsjonssøknaden fremmes innen seks måneder etter at barnet er født. Utredningen ses ikke å inneholde noen overgangsregler for dem som har fått barn så seint at de ikke kunne ha søkt etter den midlertidige loven. Lovutvalget har også foreslått en egen bestemmelse om

stebarnsadoptsjon (§ 12). Også i den bestemmelsen er det foreslått et vilkår om samtykke fra foreldren. Dessuten er det oppstilt et ufravikelig krav om at søkeren skal ha oppfostret barnet i minst fem år. I tilknytning til dette femårskravet er det i utredningen uttalt:

«Oppfostringstiden har primært til hensikt å sikre at det er etablert en foreldre-barn-relasjon mellom barnet og søkeren, men kravet har også en side til forholdet mellom barnets forelder og steforelderen. Ved å kreve 5 års oppfostringstid øker også sannsynligheten for at forholdet mellom barnets forelder og steforelder er stabilt og kommer til å vare. Utvalget mener at forholdet mellom personer som ønsker å adoptere etter bestemmelsen om stebarnsadoptsjon etter bruk av assistert befruktning, også bør ha vist stabilitet. Kravet om stabilitet i forholdet mellom de som skal bli foreldre sammen gjennom adopsjon, er et gjennomgående krav ved adopsjon, og er et av de kravene som antageligvis vil bli forskriftsregulert med hensyn til søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet, se adl. 16 D siste ledd. Adopsjonslovutvalget vil oppfordre departementet til å forskriftsfeste krav til samlivets varighet også i saker som gjelder stebarnsadoptsjon etter bruk av assistert befruktning. Kravet bør knyttes opp til samlivets varighet før barnet ble unnfanget.»

Uttalelsen anses også egnet til å belyse en del av de mer generelle momenter det kan være naturlig å vektlegge ved vurderingen av hvilke formelle relasjoner mellom et barn og en pretenderende forelder som det vil være til barnets beste å etablere.

Rettsavgjørelsen fra Texas 10. januar 2014 og tvisteloven § 19-16

A har også påberopt seg rettsavgjørelsen fra Texas 10. januar 2014 som grunnlag for at hun i Norge skal anses som mor. Lagmannsretten er kommet til at denne anførselen ikke kan føre fram. Vilklårene for å fastslå rettskraftvirkning av den avgjørelsen i Norge, kan ikke ses oppfylt.

Tvisteloven § 19-16 første ledd er ikke påberopt og kan heller ikke ses å lede til noen rettskraftvirkning. Det er ikke funnet lov eller overenskomst med USA som tilsier rettskraftvirkning. Det oppfattes heller ikke å være slik at det fullt ut er en generell formodning for at utenlandske såkalte statusavgjørelser på familierettens område skal anerkjennes. Det vises blant annet til NOU 2001:32 side 414. I den grad en opererer med en slik formodning, oppfattes denne først og fremst å knytte seg til separasjons- og skilsmisseavgjørelser, se redegjørelser om dette i LoR 1981 side 186-190 (Sijthoff-Stray) og 1966 side 363-373 (Ofstedal Broch).

Heller ikke tvisteloven § 19-16 andre ledd ses å gi hjemmel for en rettskraftvirkning. Det siste av de to siterte avsnittene fra punkt 28 i surrogatiavtalen som er sitert innledningsvis, kan riktignok oppfattes som en avtale om at domstolene i Texas skal ha domsmyndighet i saker som gjelder spørsmålet om å bekrefte de pretenderende foreldre som de eneste foreldre. Etter lagmannsrettens syn forutsetter imidlertid tvisteloven § 19-16 andre ledd at de som skal bli bundet av en slik rettskraftvirkning, har vært part i den saken som blir avgjort av domstolen i Texas. Både henvisningen til tvisteloven § 4-6 første ledd, som taler om at *partene* har avtalt domstolen, og bestemmelsen i tvisteloven § 19-15 om hva rettskraft innebærer, taler for en slik forståelse. På dette punktet atskiller denne saken seg fra den som ble pådømt i LG-2008-158259. Der hadde ikke bare den pretenderende mor, men også den pretenderende faren begjært avgjørelse av domstolen i California.

Uansett oppfatter lagmannsretten at tvisteloven § 19-16 tredje ledd er til hinder for en rettskraftvirkning. Det vises til omtalen i Schei mfl.: Tvisteloven Kommentartutgave side 690, der det framgår at bestemmelsen er til hinder for rettskraftvirkning når lovregelen gjelder «nettopp det rettsforhold den utenlandske dom avgjør». Barneloven § 2 første ledd om hvem som skal regnes som mor, må antas å gjelde uavhengig av om barnet er født i Norge eller ikke. Dermed gjelder den regelen nettopp alle fødsler. I nevnte dom fra Gulating ble det riktignok ikke antatt å være noen motstrid mellom avgjørelsen fra California og barneloven § 2, idet den bestemmelsen må forstås i lys av prinsippet om barnets beste i barnekonvensjonen artikkel 3. Det ble også lagt vekt på at det var inngått avtaler og avsagt dom innenfor rammen av de rettsregler som gjaldt der avtalene ble inngått og dommen avsagt.

På de to sistnevnte punktene atskiller vår sak seg vesentlig fra saken i Gulating. Det må anses på det rene at avgjørelsen om As foreldreskap ikke er avsagt i samsvar med gjeldende rett i Texas. Avgjørelsen er basert på at surrogatiavtalen er inngått i samsvar med «Section 160.754 of the Texas Family Code». Denne bestemmelsen sier i bokstav b første punktum at «The intended parents must be married to each other.» Hvordan denne bestemmelsen skal forstås i Texas, er ikke belyst, og lagmannsretten legger til grunn at også ekteskapslignende forhold hos de pretenderende foreldrene kan gi grunnlag for overføring av foreldreskap fra surrogatmor og hennes mann. Mye tyder på det, idet surrogatiavtalen inneholder den formuleringen som er sitert innledningsvis, nemlig at de pretenderende foreldre «are living together in a committed relationship as lifetime partners», og at det er vist til denne avtalen i den rettslige avgjørelsen fra Texas. Med det saksforholdet som er beskrevet foran, framstår det som lite tvilsomt at denne formuleringen framstår som uriktig, ikke bare da domstolen avsa sin avgjørelse 10. januar 2014, men også da surrogativtalen ble inngått 1. februar 2013. Allerede sistnevnte dato var samboerforholdet mellom partene opphørt.

Etter dette var det ved inngåelsen av surrogatiavtalen i utgangspunktet ikke så vanskelig å tenke seg at partene i overskuelig framtid ville inngå nye samboerskap, noe som kunne være egnet til å komplisere de voksnes fordeling av roller i forhold til barnet. Derved var de pretenderende foreldre ved inngåelsen av surrogatiavtalen i en situasjon hvor det var lettere å se betenkeligheter med hensyn til om det ville være til barnets beste å overføre foreldreskapet til begge disse enn om de hadde vært gift, eventuelt levde sammen i et «committed relationship as lifetime partners», et generelt synspunkt som for øvrig også synes å ha ligget til grunn for den nevnte familieloven i Texas som det er sitert fra foran.

Barnekonvensjonen og EMK artikkel 8

A har imidlertid ikke bare påberopt seg barnekonvensjonen til støtte for at norsk rett må forstås slik at hun skal anses som Es mor. Det er også vist til EMK artikkel 8 og EMD sin forståelse av den bestemmelsen. Det er særlig vist til de to avgjørelsene fra EMD avsagt 26. juni 2014, begge i saker mot Frankrike. I saken reist av Mennesson kom domstolen til at det ikke forelå brudd på artikkel 8 med hensyn til respekt for familieliv, men at det var skjedd brudd med hensyn til respekten for barnas rett til privatliv. Også i den saken var barna (tvillinger) født av surrogatmor i USA, samtidig som det bare var mannen av de to pretenderende foreldrene som var biologisk forelder, mens biologisk mor var en donor. Saken atskiller seg likevel fra vår sak. De pretenderende foreldre var mann og kone både på tidspunktene for henholdsvis surrogatiavtalen, den rettslige anerkjennelsen som foreldre i California og for dommen i EMD, som ble avsagt 14 år etter fødselen. Dessuten framgår at den mannlige pretenderende foreldren ikke var godkjent som far i Frankrike til tross for at han var den biologiske faren, noe som ble tillagt stor vekt, jf. avsnitt 100, rett nok sett i sammenheng med momentene framhevd i avsnitt 101 sammenholdt med avsnittene 96-99.

Barnets beste

Ved anvendelsen av både barnekonvensjonen artikkel 3 og EMD artikkel 8 om respekt for barns privatliv, må det som følger av de nasjonale lovreglene, veies mot barnets interesser og hva som kan anses som dets beste. Lagmannsretten kan ikke se at Es interesser blir skadelidende ved at den pretenderende mor ikke godkjennes som mor i Norge. Helt siden E var ca. én måned gammel, og fram til han var snaut 1 ¼ år gammel, har han bodd omtrent like mye sammen med to morsfigurer, nemlig A og Bs samboer D, som etter hvert også har nedkommet med Es søster. I de neste to månedene har han bodd noe mer sammen med D enn med A, og av disse to kvinnene har han siden bare bodd sammen med D. På denne bakgrunn er det i dag først og fremst denne husstanden, med B, D og de to barna, som til nå har utgjort Es familie. Når en bare vurderer det som har vært disse to kvinnenes faktiske tilknytning til E siden han ble født, er det i en norsk sammenheng mer naturlig å omtale D som hans mor enn A. Det er D som helt siden E ble født, har vært farens samboer, mens A i hele denne perioden bare har vært en kvinne med tidligere tilknytning til faren. At A har tatt initiativ til frambringelsen av E, kan under disse omstendighetene bare i begrenset grad være egnet til å karakterisere hvilken kvinne E har oppnådd og vil kunne oppnå størst nærhet og sosiale bånd til.

Ved vurderingen av hva som er best for barnet, har lagmannsretten også tatt i betraktning at om bare far har foreldreansvaret, vil han fritt kunne bestemme at det for lang tid ikke skal være kontakt med en

pretenderende forelder, slik det også har vist seg i denne saken. Lagmannsretten har imidlertid ikke funnet at dette momentet bør tillegges avgjørende vekt ved vurderingen av om det vil være best for E at A anerkjennes som mor.

Ved vurderingen av Es beste har lagmannsretten også tatt i betraktning at samværshistorikken mellom ham og A i hans første drøye 1 ¼ år, tilsier at han ble utsatt for et «sår» da han mistet kontakten med A, jf. også psykologspesialist Breans forklaring for tingretten. Det er lite belyst i hvilken grad et slikt sår vil utgjøre en vesentlig belastning for E i tiden framover dersom kontakten innen overskuelig tid ikke gjenoprettes. Uansett kan det ikke være uriktig av B å veie dette hensynet til E mot hensynet til at sønnen vil kunne oppleve å leve i et regime der de tre voksne hyppig er i konflikt med hverandre og være opptatt av uklarheter med hensyn til hvilken rolle de skal ha i forhold til E. At B gjennom lang tid dels har vaklet i sitt syn på hvilken rolle A skal ha i forhold til E, dels har opplevd sitt forhold til As rolle som vanskelig, er ikke egnet til å hindre at han bør treffe sine avgjørelser om samvær for A ut fra de vurderinger han til enhver tid synes er de riktige ut fra Es beste. Det oppfattes ikke å være noe annet siktemål han har hatt.

Oppsummering av As sivile status i forhold til E.

Ut fra en totalvurdering er lagmannsretten etter dette kommet til at det ikke er sannsynliggjort at hensynet til Es beste tilsier at A anerkjennes i Norge som hans mor. Vurderingen foran tilsier også at EMD artikkel 8 om respekt for Es privatliv ikke tilsier at norsk lov anvendes på noen annen måte enn det som framgår av redegjørelsen foran om lovtekster, forarbeider og norsk rettspraksis.

Lagmannsretten legger etter dette til grunn at norsk rett forstått i lys av de internasjonale rettskildene og Grunnloven § 104 ikke gir A grunnlag for å kreve anerkjennelse i Norge som Es mor, at hun heller ikke har i utsikt å oppnå slik anerkjennelse i overskuelig framtid, og at hun i overskuelig framtid heller ikke har i utsikt å bli godkjent som adoptivmor.

As krav om samvær og begjæringen om midlertidig forføyning

B er den eneste som har foreldreansvar over E. Utgangspunktet er at det da er opp til ham å avgjøre hvem barnet skal ha samvær med, og eventuelt hvor mye. Dersom det er tale om så mye samvær at B ikke lenger kan sies å ha den daglige omsorgen, kan barneverntjenesten kreve godkjenning av plasseringsstedet, jf. barneverntjenesteloven § 4-7. Men A oppfattes ikke å ville kreve så omfattende samvær.

Det er etter lagmannsrettens syn ikke framkommet forhold som sannsynliggjør at B, ved at E nå nektes samvær med A, utøver sitt foreldreansvar på en måte som samlet sett er til skade for E. Standpunktet om samværsnekt på ubestemt tid vil måtte være utslag av en vanskelig avveining mellom det forhold at E vil påføres ulemper ved å bryte kontakten med A, som han har hatt omfattende kontakt med i de første 1 1/3 år av sin levetid, og risikoen for at han vil lide under den uenighet mellom partene om hvilken rolle A og Bs samboer skal ha i forhold til E. Det er trolig grunn til å legge mindre vekt på det første hensynet jo lenger tid som går uten samvær.

Ved forannevnte samlede vurdering av hva som er til skade for E, er det også lagt vekt på at han, til tross for at samværene med A nå er avbrutt, fortsatt har i sikte å ha daglig omgang med og motta daglig omsorg fra en person som har fungert som en morsfigur for ham siden han var én måned gammel, nemlig Bs samboer. Hun har like mye som A fungert som en morsfigur for ham. For så vidt er E i samme situasjon som alle andre barn som fra fødselen bare har en forelder med foreldreansvar. Når denne ene med foreldreansvar, bor sammen med en samboer eller ektefelle fra barnet er nyfødt, vil en slik samboer spille en sentral rolle som stefar eller stemor. For øvrig gjelder dette også ofte etter at det eventuelt skjer et samlivsbrudd. Selv uten formelle forpliktelser knyttet til en slik steforelderrolle, vil en slik forelder gjennomgående eller i stor utstrekning føle en fortsatt forpliktelse for kontakt med barnet. På en slik bakgrunn bør det etter lagmannsrettens syn bare legges begrenset vekt på det forhold at A kan føle en sterkere omsorgsforpliktelse enn D, og at hun etter amerikansk rett har en slik forpliktelse.

Det tilføyes at barneverntjenesten må antas å være vel kjent med saken for så vidt som tjenesten gjennom nesten ett år var nokså hyppig i kontakt med partene om samværs-/omsorgsspørsmålet. Under sin dialog med partene var et av barneverntjenestens hovedsynspunkter at E ikke burde være like mye hos hver.

Selv om lagmannsretten i sine vurderinger i avsnittene foran skulle ha vært mer tilbøyelig til å anse Bs utøvelse av foreldreansvar når det gjelder samvær med A, som skadelig for E, ville den ha sett det som riktig å vise betydelig tilbakeholdenhet med å overprøve Bs vurderinger. Det er tale om samvær med en person som etter norsk rett ikke har noen formell status overfor E, og som ikke kan reise sak etter barneloven. Dersom foreldreansvaret da utøves til skade for barnet, innebærer norsk rett at barneverntjenesten i utgangspunktet er tillagt eksklusiv myndighet til å gjøre eller foreslå inngrep i foreldreansvaret.

Når det foran er lagt til grunn at A ikke kan kreve å bli ansett som Es mor, og dette sammenholdes med at det iallfall knytter seg stor usikkerhet til om samvær med A vil være vil være til beste for E, legger lagmannsretten til grunn at de internasjonale konvensjoner Norge er bundet av, ikke kan påberopes som grunnlag for at A har rett til samvær.

Når verken morskap eller samværsrett kan påberopes av A, kan det ikke ses grunnlag for noen av de tre hovedkravene. Slik gjeldende rett er vurdert foran, legges det til grunn at de avtaler hun tidligere har inngått med B, ikke kan tillegges avgjørende betydning.

Sikringsgrunn som baserer seg på at ingen av hovedkravene er oppfylt, oppfattes ikke å være påberopt. Under enhver omstendighet er lagmannsretten kommet til at vilkårene for en slik sikringsgrunn ikke er oppfylt, jf. tvisteloven § 34-2 andre ledd. Den bestemmelsen kan anvendes dersom det er *fare ved opphold*. Det er antatt i teorien at det må være tale om en kvalifisert grad av fare ved opphold, jf. Schei mfl.:

Tvisteloven Kommentartutgave 2. utgave note 4 til § 34-2, og at vurderingen av faregraden må avgjøres ut fra en konkret vurdering. I samsvar med samme lovkommentar legger lagmannsretten til grunn at det må tas hensyn til sannsynlighetsgraden for hovedkravet og konsekvensene av en avgjørelse i den ene eller annen retning.

Konsekvensene av en fortsatt samværsnekt antas å være større for A enn konsekvensene for B av at begjæringen tas til følge, selv om den begjærte forføyning vil innebære betydelige vansker og utfordringer for hans utøvelse av foreldreansvaret for E. Betydningen av en samværsnekt for A bør imidlertid veies mot en nærliggende risiko for at det vil medføre betydelige ulemper og/eller påføring av skader for E å ta begjæringen til følge, jf. risikoen for at barnet vil ta skade av å oppleve konflikter mellom dem som med hyppighet utgjør dets nærmeste voksen- og omsorgspersoner. På denne bakgrunn har lagmannsretten ikke funnet tilstrekkelig grunn til å legge avgjørende vekt på at en gjenoppretting av samværet nå vil kunne være et bidrag til å lege det sår som trolig oppstod som følge av samværsbruddet. Det er for øvrig ikke framkommet forhold som tilsier at E i dag i noen betydelig grad fortsatt lider av et slikt sår. Avslutningsvis bemerkes at dersom det er grunn til å regne med at E i relativt nær framtid flytter til USA, kunne det være mer som talte for at begjæringen ble tatt til følge, jf. det forhold at A der i dag må betraktes som Es mor. Lagmannsretten har imidlertid ikke tillagt dette momentet noen vekt, idet det ikke er framkommet noe som tilsier at B vil flytte dit. Det tilføyes også at det heller ikke er grunn til å legge nevneverdig vekt på den mulighet at C dør, slik at A vil kunne påberope seg barneloven § 45 første ledd. I en slik situasjon vil dessuten det sentrale vurderingstema bli om E kan sies å ha behov for samvær med A, se Backer: Barneloven Kommentartutgave 2. utgave side 413.

Begjæringen om midlertidig forføyning blir etter dette ikke tatt til følge.

Sakskostnader

B har vunnet saken. Lagmannsretten er kommet til at det ikke foreligger tungtveiende grunner til å gjøre unntak fra hovedregelen om å tilkjenne vinnende part sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 første og tredje ledd. I samsvar med påstanden fastsettes Bs nødvendige sakskostnader til kr 49.500. Tingrettens sakskostnadsavgjørelse bør bli stående.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

1. Anken forkastes.

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 49 500 - førtinitusenfemhundre - kroner til B innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Til: Neel Pryds Winkel (npwi@sim.dk)
Cc: Washington (wasamb@um.dk), Brian Nørgaard (bgn@sim.dk), Christian Stenberg (chrste@um.dk), Michael Braad (micbra@um.dk), clagru@um.dk (clagru@um.dk), bkkamb@um.dk (bkkamb@um.dk), ievamb@um.dk (ievamb@um.dk), Marianne Martinez Bennedsen (marben@um.dk), petdal@um.dk (petdal@um.dk), Rasmus Rønne Nielsen (raniel@um.dk), Merete Bachmann (merbac@um.dk), Christos Mokos (chrnok@um.dk), Erik Bonde Vendelboe (eriven@um.dk), Eleni Tavlaridou (eletav@um.dk), Anne Nielsen (anniel@um.dk), Christian Grønbech-Jensen (chrgro@um.dk), Michael Braad (micbra@um.dk), William Hjorth (wilhjo@um.dk), Georgios Marinos (geomar@um.dk), Marianne Kristensen (mariak@um.dk)
Fra: Anna Kotinis (annkot@um.dk)
Titel: Athen: Høring af danske ambassader, surrogatmoderskab (UM id: 1286754)
Sendt: 07-03-2016 12:14:11

Athen: Svar på høring om surrogatmoderskab

Kommercielle surrogataftale

1. Indgåelse af kommerciel surrogataftale er ikke tilladt og vil blive anset for ugyldig. I henhold til loven anses dækning af udgifter til transport og godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste samt træthed ikke for værende kommerciel aftale. Beløbet til dækning af ovennævnte udgifter er af myndighederne sat til 1200 Euro.
2. I henhold til loven (paragraf 8, lov 3089/2002, der blev ændret med paragraf 17, lov 4272/2014) træder bestemmelserne i kraft, i de tilfælde hvor ansøgeren eller surrogatmoderen har fast eller midlertidigt ophold i Grækenland.
3. Ethvert tiltag, der understøtter den menneskelige forplantning, foretages med skriftligt samtykke af dem, som ønsker at få et barn. Samtykke fra en ugift kvinde eller hendes mandlige samlever gives hos en notar, der udformer et dokument.
4. Loven tillader et såkaldt del surrogatmoderskab forstået således, at der i surrogatmoderens livmoder indsættes et foster, skabt af et befrugtet æg, der tilhører "en tredje kvinde" med sædceller fra partneren til den kvinde, som har søgt om erstatning af moderskab. Det er ikke et krav, at der skal være et genetisk bånd mellem barnet og én eller begge de intenderende forældre.
5. Surrogatmoderskab er tilladt under forudsætning af, at der foreligger en retlig afgørelse, udstedt inden svangerskabets begyndelse. Moderen til det ønskede barn anses for at være hende, som er indehaver af den retlige afgørelse. Denne form for slægtskab ligger inden for rammerne af det social -og følelsesmæssige slægtskab. Beviset for slægtskabet kan anfægtes, dog ikke af surrogatmoderen. For faderens vedkommende skabes slægtskabet på samme måde, hvilket vil sige, at i det øjeblik hans ægtefælle bliver mor, anses han for at være barnets fader.
6. I henhold til stk.1, paragraf 20 i lov nr.344/1976 om udstedelse af fødselsattester skal den retlige afgørelse, der forinden blev udstedt til kvinden, som ønsker barnet, forevises myndighederne.

Altruistiske surrogataftaler

1. Surrogataftaler er kun tilladte i de tilfælde, hvor der er lægeligt belæg derfor. Der skal derfor enten være tale om, at man ikke er i stand til at blive gravid på naturlig vis eller fordi der er behov for at beskytte barnet mod alvorlige smitsomme sygdomme. Der er i loven ingen hjemmel til surrogataftaler på baggrund af altruistiske årsager.

Surrogataftaler indgået i udlandet

1. Det er muligt at en surrogataftale kan indgås i udlandet. En aftale indgået i udlandet vil være gyldig i Grækenland så længe den ikke er i strid med den græske offentlige orden eller den almindelige anstændighed, som tilfældet ville være, hvis aftalen var af kommerciel karakter.

For at en surrogataftale indgået i udlandet kan anses for gyldig i Grækenland skal kravene i lov 1455 om borgerlig ret såvel som artikel 13 i lov 3305/2005 være opfyldte.

Hovedlovene, der regulerer surrogatmoderskab i Grækenland

1. Lov 3305/2005 (Græske Statstidende A´ 327/23.1.2002 "Lægelig understøttelse til den menneskelige forplantning som blev ændret ved lov 4272/2014 Græske Statstidende A´ 145/11.07.2014) Se artiklerne 1455- 1460 i loven om borgerlig ret, kap. 8.
2. Lov 3305/2005 (Græske Statstidende A` 17/27.1.2005 " Anvendelse af lægelig understøttelse af den menneskelige forplantning som blev ændret ved lov 4272/2014 (Græske Statstidende A´ 145/11.07.2014).
3. Præsidentielt dekret nummer 10/18.02.2016
4. Ministeriel afgørelse 6901/26- 11- 2015 (Græske Statstidende B` 2639/8.12.2015 "Oprettelse og drift af sædbanker. Vilkår og Betingelser.")

Ovenstående er baseret på skriftligt (græsk) svar fra Hellenic Authority of Assisted Human Reproduction, Professor, Lambros Kotsiris, næstformand i HAAHR. Oversættelsen er foretaget af ambassaden.

Med venlig hilsen

Anna Kotinis

ANNA KOTINIS / ANNKOT@UM.DK
CONSULAR OFFICER / ATHENS
DIRECT +30 2107256440 / MOBILE +306937338107

EMBASSY OF DENMARK
MOUROUZI 10 / GR-106 74 ATHENS
ATHAMB@UM.DK / WWW.GRAEKENLAND.UM.DK

Til: Neel Pryds Winkel (npwi@sim.dk)
Cc: Rasmus Rønne Nielsen (raniel@um.dk), Athen (athamb@um.dk), Brian Nørgaard (bgn@sim.dk), ievamb@um.dk (ievamb@um.dk), bkkamb@um.dk (bkkamb@um.dk), Marianne Martinez Bennedsen (marben@um.dk), Christian Grønbech-Jensen (chrgro@um.dk), BORKOM (borkom@um.dk), William Hjorth (wilhjo@um.dk), Washington (wasamb@um.dk), Christian Stenberg (chrste@um.dk), clagru@um.dk (clagru@um.dk)
Fra: Marie Sauer-Johansen (marsau@um.dk)
Titel: London: Svar på instruktion. Surrogatmoderskab.
Sendt: 25-02-2016 16:54:15
Bilag: Surrogacy Arrangement Act 1985.pdf; Human Fertilisation and Embryology Act 2008.pdf; Surrogacy - Briefing note on UK position anna p.doc; Vejledning Surrogacy Overseas.pdf;

London: Svar på instruktion. Surrogatmoderskab.

Surrogatmoderskab er reguleret under "Human Fertilisation and Embryology Act 2008" og "The Surrogacy Arrangements Act 1985". Begge love gælder for hele Storbritannien (England, Skotland, Wales og Nordirland). Begge er vedhæftet.

Det britiske sundhedsministerium oplyser, at den nuværende lovgivning søger at balancere mellem at beskytte både surrogatmoderen, barnet og de intenderede forældre. Den nuværende lovgivning anses for at være tilstrækkelig i så henseende, men sundhedsministeriet anerkender samtidig overfor ambassaden, at der er behov for at reflektere over lovgivningen, set i lyset af den foranderlige domspraksis på området og de samfundsmæssige forandringer, herunder pres fra interesseorganisationer om at tage loven op til revision.

Kommercielle surrogataftaler

Det er ikke tilladt at indgå kommercielle surrogataftaler i UK. Dette er fastsat i "The Surrogacy Arrangements Act 1985". Med denne lovgivning blev det gjort strafbart at annoncere efter en surrogatmoder, at reklamere for en surrogatservice og at tilbyde betaling til en surrogatmoder.

Det britiske sundhedsministerium har for nylig udfærdiget en briefing note (vedhæftet) vedr. surrogatmoderskab, der fastslår den nuværende position ang. kommercielle surrogataftaler: "Det britiske sundhedsministerium har ingen intentioner om at gøre kommercielle surrogataftaler lovlige og er overbevist om, at et sådan skridt ej heller ville være støttet af størstedelen af befolkningen. Der er ikke enighed om, hvilken tilgang der bør anlægges hos interessenterne. Ikke desto mindre er regeringen ikke interesseret i at skabe et åbent marked for surrogatbabyer, eller i at UK skal blive en international destination for surrogatmoderskabsturisme."

Altruistiske surrogataftaler

Det er tilladt at indgå altruistiske surrogataftaler. Disse aftaler har ingen formel eller lovmæssig status.

1) Domicil/bopælskrav: Der er ikke domicil/bopælskrav til surrogatmoderen, men der er domicilkrav for de intenderede forældre. Jf. punkt iii nedenstående.

2) Godkendelseskrav af surrogatmoderen og de intenderede forældre: Efter en altruistisk surrogataftale, kan retligt forældreskab overføres fra surrogatmoderen til de intenderede forældre via "Parental Orders" eller en adoptionsaftale i overensstemmelse med "Human Fertilisation and Embryology Act 2008". Tildeling af "parental orders" eller adoption annullerer surrogatmoderens og dennes evt. ægtefælle/partners retlige forældreskab. Der tildeles "Parental Orders" eller adoption såfremt følgende krav er opfyldt:

Sperm og/eller æg fra enten den ene eller begge af de intenderede forældre skal være benyttet til fosterets skabelse;

- i) Parret skal være enten gift, civile partnere eller leve som partnere i et længevarende familieforhold;
- ii) en eller begge af de intenderede forældre skal bo i UK, Channel Islands eller Isle of Man;
- iii) parret skal være over 18 på det tidspunkt, hvor der retlige forældreskab etableres;
- iv) surrogatmoderen og hendes partner (hvis hun har en) skal give deres ubetingede samtykke;
- v) ingen penge, udover det, der dækker rimelige omkostninger, må være blevet betalt til surrogatmoderen, med mindre dette tillades juridisk ved særlige omstændigheder;
- vi) barnet skal bo hos de intenderede forældre på det tidspunkt, hvor disse søger om retligt forældreskab;
- vii) de intenderede forældre skal søge om retligt forældreskab indenfor seks måneder efter barnets

fødsel.

Yderligere vedr. den juridiske proces til etablering af adoption eller "Parental Orders" kan findes på den uafhængige statslige organisation Cafcas hjemmeside:
https://www.cafcass.gov.uk/media/198312/adoption_and_surrogacy_handbook_final_for_launch_08_01_14

3) Det er et krav, at der skal være et genetisk bånd mellem barnet og en eller begge af de intenderede forældre, jf. punkt "i" ovenstående.

4) Det er ikke tilladt at yde kompensation til surrogatmoderen. Men det er tilladt for surrogatorganisationer at opkræve betaling for visse aktiviteter, så som kontrol af straffeattest, medicinske undersøgelser og administration, men kun såfremt at dette ikke fører til indtjening for organisationen. Det er også tilladt at reklamere for de ydelser, det er tilladt at opkræve betaling for. Endvidere er det tilladt at dække en surrogatmoders "rimelige udgifter" i forbindelse med graviditeten. "Rimelige udgifter" anslås at være omkring £15.000. Ved en forældreskabssag tager retten højde for, hvorvidt der er udbetalt urimeligt store beløb til en surrogatmoder. I visse tilfælde vil de intenderede forældre kunne få tildelt "Parental Orders" eller adoption til trods for, at der er udbetalt et langt højere beløb end hvad der anses for "rimelige udgifter" til en surrogatmoder, hvis der vurderes, at det er i barnets bedste interesse.

5) Lige efter fødslen er barnets retlige forældre altid den kvinde, der har født barnet og dennes eventuelle partner. En mandlig biologisk fader kan registrere barnets fødsel sammen med moderen og således med det samme have "Parental Orders" på lige fod med den kvinde, der har født barnet.

6) Ved barnets fødsel udstedes et fødselscertifikat. Der er behov for retslige skridt, hvis de intenderede forældre skal opnå "Parental Orders", j.f. punkt 2.

Surrogataftaler indgået i udlandet

1) Det er muligt for de intenderede forældre at opnå retligt forældreskab til et barn født i udlandet på baggrund af en altruistisk surrogataftale via "Parental Orders" eller adoption, der kan tildeles juridisk via familieret.

2) Tildeling af retligt forældreskab efter en surrogataftale er afhængigt af et genetisk bånd mellem barnet og mindst en af de intenderede forældre. Der gives kun "Parental Orders" og adoptionsret til par. Par kan være ugifte og samme køn.

3) Tildeling af retligt forældreskab via "Parental Orders" eller adoption etableres efter samme britiske lovgivning, "Human Fertilisation and Embryology Act 2008", som benyttes til at etablere retligt forældreskab for børn født af en surrogatmoder i UK.

Det kan nævnes, at vejledning til britiske statsborgere vedr. surrogataftaler indgået i udlandet også gives i vejledningen "Surrogacy Overseas" fra det britiske udenrigsministerium. Vejledningen er vedhæftet.

Ovenstående bygger på oplysninger modtaget fra Department of Health og Home Office.

London/ Marie Sauer-Johansen

MARIE SAUER-JOHANSEN / MARSAU@UM.DK

POLITICAL OFFICER / DIRECT +44 (0)20 7333 0215 / MOBILE +44 (0)78 2500 2128

EMBASSY OF DENMARK, LONDON

55 SLOANE STREET / SW1X 9SR LONDON / PHONE +44 (0) 20 7333 0200

WWW.AMBLONDON.UM.DK Follow us on [FACEBOOK](#) and [TWITTER](#)

Regler vedr. surrogatmoderskab i Thailand

I kølvandet på en række opsigtsvækkende og kontroversielle sager omhandlende surrogatmoderskab vedtog det thailandske parlament i juli 2015 en ny lov, *Children Born Through Assisted Reproductive Technologies Act (ART Act)*¹, som har til hensigt at øge beskyttelsen af børnene samt at klarlægge de juridiske retningslinjer forbundet med surrogatmoderskaber. Skandalesagerne havde bl.a. afsløret en omfattende og ureguleret kommerciel udnyttelse af området samt juridiske udfordringer, når intenderende forældre nægtede at modtage et barn, eller når en surrogatmor nægtede at afgive barnet. Som konsekvens involverer ART Act ganske øgede begrænsninger for surrogataftaler, idet kommercielle aftaler med loven forbydes, og der stilles krav om, at mindst en af de intenderede forældre skal være Thai statsborger.

Formålene med ART Act er:

- At klarlægge forældrenes juridiske status;
- At kontrollere og angive rettigheder for de involverede parter før, under og efter en surrogat-aftale;
- At kontrollere og sætte grænser for korrekt anvendelse af moderne teknologi i relation til opnåelse af graviditet;
- At forbyde surrogataftaler relateret til forretning og profitskabelse².

I loven defineres ART som 'en medicinsk og videnskabelig procedure, der fjerner æg eller sperm fra et menneskeligt legeme med det formål at opnå unaturlig graviditet, inklusiv kunstig befrugtning af en tredje person (ART Act, § 3)³. Surrogatmoderskab defineres som graviditet ved ART (Ibid.).

Som konsekvens af loven fra juli 2015, forbydes kommercielle surrogataftaler i Thailand. Hvis nogen er involveret i surrogatmoderskab i profitøjemed, kan vedkommende idømmes fængsel i op til ti år eller en bøde på op til 200.000 Baht, hvilket cirka svarer til ca. 38.000 DKK (§§ 24 & 48). Hvis en juridisk person optræder som agent ved at anmode om eller acceptere penge, ejendom eller andre fordele til gengæld for at styre eller give råd om surrogatmoderskab, kan vedkommende idømmes fængsel op til fem år og/eller en bøde på op til 100.000 Baht (§§ 27 & 49).

¹ http://www.senate.go.th/bill/bk_data/73-3.pdf

² <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/thailand-new-surrogacy-law/>

³ "any medical scientific procedure that removes eggs or sperm from a human body for the purpose of unnatural pregnancy, including artificial insemination of a third person"

Det er til gengæld tilladt at indgå en altruistisk surrogataftale. ART ansøgere skal være retlige ægtefæller, og kvinden må ikke i forvejen være gravid. Par af samme køn kan ikke ansøge, da thailandsk lov endnu ikke anerkender homoseksuelle ægteskaber. Derudover skal et af følgende kriterier være opfyldt:

- 1) begge ansøgere (mand og kone) er Thai; eller
- 2) hvis kun en af ansøgerne er thailandske, skal parret som minimum have været gift i tre år (§ 21).

En godkendelse fra ægtemanden til den intenderede surrogatmor er en nødvendig betingelse. Endvidere skal der foreligge en lægelig dokumentation på infertilitet hos de intenderede forældre.

Surrogatmoren skal være genetisk beslægtet med en af ansøgerne, men må ikke være forælder eller efterkommer hertil, ligesom det er et krav, at surrogatmoren tidligere har haft en graviditet (§ 21). Hvis ansøgerne ikke har nogle slægtninge, der lever op til kriterierne for surrogatmoderskab, vil de have mulighed for at søge dispensation herom baseret på en række undtagelser, som vil blive nærmere beskrevet i et regelsæt (§ 21). Dette regelsæt er dog endnu ikke udstedt.

Det er ikke tilladt at yde kompensation for surrogatmoderskaber. Dog vurderes der i praksis stadig at finde en form for kompensation sted, da surrogat historisk set har været anset som en de facto ansættelse. En sådan kompensation vil variere i form og størrelse, da den baserer sig på en forhandling mellem parterne.

Ansøgerne om ART er de retlige forældre umiddelbart efter fødslen. Der skal således foreligge en underskrevet kontrakt inden graviditeten indtræffer, som tydeligt indikerer, at ansøgerne vil være de juridiske forældre til barnet (§ 3). Det følger ligeledes af loven, at ansøgerne ikke kan fralægge sig det juridiske forældreskab til barnet (§§ 29 & 33).

Der udstedes fødselsattest efter barnets fødsel, og der er ikke behov for yderligere. Da der er krav om forudgående kontrakt, er der ikke behov for yderligere retslige skridt efter fødslen for at sikre de intenderede forældre det retlige forældreskab.

Surrogataftaler indgået i udlandet

Der eksisterer ikke klar lovgivning i Thailand i forhold til surrogataftaler indgået i andre lande. Dette skyldes givetvis, at Thailand har en lang tradition for surrogataftaler og derfor ikke har haft mange sager om surrogataftaler indgået i udlandet.

Ambassaden i Bangkok, februar 2016

Til: Neel Pryds Winkel (npwi@sim.dk)
Cc: Brian Nørgaard (bgn@sim.dk), Vasyl Zalizchuk (vaszal@um.dk), Eva Marie Frida Barløse (evabar@um.dk), Christian Dons Christensen (chrchr@um.dk), Anne Toft Sørensen (annsor@um.dk)
Fra: Carina Mylin (carmyl@um.dk)
Titel: Kiev - svar på høring, surrogatmoderskab
Sendt: 03-03-2016 13:35:59
Bilag: Questions about Surrogacy for Royal Danish Embassy 160301.doc; The Family Code of Ukraine - Articles 123 and 139.docx; The Ministry of Justice of Ukraine - Nazem Mohamed Hasan.pdf; The Order for Application of Assistive Reproductive Technologies in Ukraine - Chapters V, VI.docx; The Prescript of the Supreme Court of Ukraine - On Application by Courts of Separate Provisions of the Family Code of Ukraine When Judging Cases Related to Maternity, Paternity and Alimony.docx; The Rules for Registration of Civil Status Acts - Article 2.docx;

Ref. 2016-11394

Nedenstående information er modtaget fra ambassadens advokat.

Kommercielle surrogataftaler

Kommercielle surrogataftaler er tilladt i Ukraine. Muligheden for at benytte surrogatmoderskab er baseret på Art. 281, §7 i Civil Code of Ukraine, som giver en kvinde eller en mand, som har nået myndighedsalderen, ret til at gennemgå medicinske forløb relateret til assisterende reproduktionsteknologier baseret på en medicinsk nødvendighed i overensstemmelse med procedurer og vilkår i gældende lovgivning.

Samtidig er der i medfør af Art. 3 i Civil Code of Ukraine aftalefrihed, hvorunder det er muligt at indgå enhver form for aftaler, der ikke direkte og udtrykkeligt er forbudt ved lov. Aftaler om surrogatmoderskab er således ikke forbudt ved ukrainsk lovgivning.

Domicil-/bopælskrav

Det kræves, at surrogatmoderen har fast ophold på ukrainsk territorium i ikke mindre end 183 dage på et år. Det er dog ikke et lovkrav, men et krav fra surrogatklinikkerne af hensyn til lægelige undersøgelser og tilsyn med surrogatmoderen både før og under graviditeten. Generelt er det tilladt kvinder, der er borgere i andre lande, at fungere som surrogatmødre i Ukraine. Lokale klinikker vil dog ikke acceptere intenderede forældre, som er borgere i lande, hvor surrogatmoderskab er forbudt (for eksempel Schweiz m.fl.).

Godkendelseskrav

Der skal foreligge medicinske kriterier hos surrogatmødre og intenderede forældre. Disse er fastlagt ved Bekendtgørelse for anvendelse af assisterende reproduktionsteknologi i Ukraine som godkendt af det ukrainske sundhedsministerium den 09/09 2013 under nr. 787. Ifølge ovennævnte bekendtgørelse er kriterierne for, at intenderede forældre kan gøre brug af surrogatmoderskab (nærmere kvinden):

- ingen livmoder (medfødt eller opstået);
- deformation af livmoderhulen eller livmoderhalsen pga medfødte lidelser, kirurgisk indgreb eller godartede tumorer, som gør en graviditet umulig;
- strukturelle og morfologiske eller anatomiske transformationer af endometrium, som fører til uhelbredeligt tab af modtagelighed eller synechia af livmoderkaviteten;
- alvorlige somatiske sygdomme, som kan bringe kvindens helbred eller liv i fare i tilfælde af en graviditet, men som ikke har nogen indflydelse på barnets sundhed;
- tidligere talrige (4 gange og mere) mislykkede kunstige befrugtningforsøg, hvorunder modtagelsen af høj kvalitet embryoner ikke fører til graviditet.

Kriterierne for at kunne være surrogatmoder er, at vedkommende skal være fuld myndig og ved sine sansers fulde brug med mindst et eget sundt barn og ingen medicinske kontraindikationer for at kunne gennemgå et surrogatmoderskab. Hun skal også frivilligt give sit skriftlige samtykke til en sådan procedure ifølge bilag 17 i ovennævnte bekendtgørelse.

Genetiske bånd

Barnet skal have et genetisk bånd til mindst en af de intenderede forældre. Hvis der ikke er et genetisk bånd til nogen af de intenderede forældre, kan disse risikere, at registrering af barnet i deres navn nægtes. Ifølge Bekendtgørelsen for anvendelse af assisterende reproduktionsteknologi i Ukraine er donation af sædceller, oocytter og embryoner tilladt. Men i praksis anvendes donation af embryoner ikke.

Vederlag

Et gennemsnitsvederlag til en surrogatmoder ligger på ca. USD 15.000. Relaterede lægeudgifter ligger på omkring USD 10.000.

Barnets juridiske forældre umiddelbart efter fødslen

Barnets juridiske forældre umiddelbart efter fødslen er de intenderede forældre. Surrogatmoderen bør ikke have et direkte genetisk bånd til barnet. Men det er tilladt nære slægtninge (mor, søster, fætter, etc.) at fungere som surrogatmødre for intenderede forældre.

Dokumenter umiddelbart efter barnets fødsel

For at overholde alle regler bør visse dokumenter være forberedt og arkiveret endda forud for proceduren. For at kunne igangsætte kunstig befrugtning af en surrogatmoder bør parterne indsende følgende dokumenter:

- Surrogatmoderens frivillige samtykke (ansøgning), kopi af pas, kopi af ægteskabs- eller skilsmisseattest hvis relevant, kopi(er) af dåbsattest(er) af eget barn/børn, en eventuel ægtefælles samtykke;
- Intenderede forældres ansøgning, kopier af pas, kopi af vielsesattest, legaliseret kopi af aftalen med surrogatmoderen.

Efter barnets fødsel og udskrivning fra hospital bør hospitalet informere det lokale børnesundhedscenter ansvarlig for det område, hvor barnet er registreret, som skal sørge for tilsyn ved en kvalificeret børnelæge. Udenlandske forældrene bør angive deres midlertidige opholdsadresse, indtil dokumentationen er færdiggjort, og de forlader Ukraine.

Statens registrering af barnet sker på grundlag af følgende dokumenter:

- Dokument fra hospitalet, der bekræfter, at fødslen har fundet sted (såkaldt "medical birth certificate");
- Attest, der bekræfter det genetiske bånd mellem barnet og mindst en af forældrene;
- Ansøgning fra de intenderede forældre om registrering af deres barn;
- Legaliseret samtykke fra surrogatmoderen om registrering af barnet i de intenderede forældres navne.

Alle ovennævnte dokumenter skal af de intenderede forældre afleveres til den lokale myndighed for registrering af civilstandsattester (ZAGS), som bør udstede en gyldig fødselsattest med angivelse af de intenderede forældre.

Altruistiske surrogataftaler

Altruistiske surrogataftaler er tilladte. Der gælder de samme regler som for kommercielle aftaler bortset fra spørgsmålet om vederlag til surrogatmoderen.

Surrogataftaler indgået udenfor Ukraine

Hvis et barn er født i udlandet, bør spørgsmålet om forældreskabet følge lovgivningen i det pågældende land.

Et genetisk bånd til mindst én af forældrene er obligatorisk.

Juridisk forældreskab bør etableres ved anerkendelse i udlandet.

Bilag

Der vedlægges som separate filer følgende love/uddrag af love, som dog kun findes på ukrainsk:

1. Artikel 123 i Family Code of Ukraine (definition af barn født som et resultat af anvendelse af assisterende reproduktionsteknologier)
2. Artikel 139 i Family Code of Ukraine (uenighed om moderskab)
3. Ukrainsk Højesterets forskrift nr. 3, dateret 15.05.2006, om domstoles anvendelse af særlige bestemmelser i Family Code of Ukraine i sager vedr. moderskab, faderskab og bidrag
4. Uddrag af Bekendtgørelse for anvendelse af assisterende reproduktionsteknologi i Ukraine som godkendt af ukrainsk sundhedsministerium den 9/9 2013 under nr. 787 - kapitel V (donation af formeringsceller og embryoner) og kapitel VI (surrogatmødre)
5. Uddrag af Regler for registrering af Civilstands som godkendt af ukrainsk justitsministerium den 18/10 2000 under nr. 52/5 - Artikel 2 (registrering af fødsel)
6. Svaret fra ambassadens advokat dateret 1/3 2016 (på engelsk)

Kiev/Mylin

CARINA MYLIN / CARMYL@UM.DK

Attaché/Consul

Direct +380 44 200 1266

Mob +380 67 235 7980

DANISH EMBASSY KYIV

8 GOGOLIVS'KA STREET, 2nd Floor

UA-01901 Kyiv, Ukraine

Tel: +380 44 200 1260 / WWW.UKRAINE.UM.DK

Til: Neel Pryds Winkel (npwi@sim.dk)
Cc: Lina Gandløse Hansen (lingan@um.dk), Nikolaj Juncher Wædegaard (nikowa@um.dk), Romeo Asanza (romasa@um.dk), Marie Kristensen Szabo (marsza@um.dk), Per Lyse Rasmussen (pelyra@um.dk), Pernille Florin Elbech (perelb@um.dk), Jette Renneberg Elkjær (jetelk@um.dk), Morten Cass Skrøjer (morskr@um.dk), Christiane Lauritzen (chlaur@um.dk), Heidi Hammer Nielsen (heinie@um.dk), Nina Lena Bruntse Severin (ninsev@um.dk), Niels Ulrik Plesner Olsen (nupols@um.dk), Lone Hjortbak Kanaskie (lonka@um.dk), Brian Nørgaard (bgn@sim.dk), London (lonamb@um.dk), 'Anders Ørnemark' (andoer@um.dk), ievamb@um.dk (ievamb@um.dk), bkkamb@um.dk (bkkamb@um.dk), Athen (athamb@um.dk), Washington (wasamb@um.dk), Niels Heltberg (nihelt@um.dk), Morten Cass Skrøjer (morskr@um.dk), Mary Paul Jespersen (marjes@um.dk), Lars Bo Møller (lamoll@um.dk), 'bbb@um.dk' (bbb@um.dk), Niels Heltberg (nihelt@um.dk), Anna Hostrup Meibom (annmei@um.dk), Stuart Kenworthy (stuken@um.dk), Jonas Parello-Plesner (jonpar@um.dk), Elizabeth Dempsey Becker (elibec@um.dk), Peter Michael Nielsen (pemini@um.dk), Ida Bo Jørgensen (idabjo@um.dk), Anne Grete Weisskopf (annwei@um.dk), Jannick Damgaard (jandam@um.dk), Anna Cecilie de Klauman (anklau@um.dk), Henrik Røboe Dam (hendam@um.dk), Morten Svendstorp (morts@um.dk), Martin Egknud Petersen (maregp@um.dk), Jakob Damgaard Rousøe (jakrou@um.dk), Jakob Bjerregaard (jakkje@um.dk), Lars Gert Lose (larlos@um.dk), Lene Astrup (lenast@um.dk), Helena Mølgaard Hansen (hemoha@um.dk), Christopher Boyd Pearce (chrpea@um.dk), Mathias Durhuus Kristensen (matkri@um.dk), Anders Bencke Nielsen (anbeni@um.dk), Julie Yung Kirk (julkir@um.dk), Justin Sapiens Origen (jusori@um.dk), Christian Nielsen (crniel@um.dk), Suheeshan Thevathas (suhthe@um.dk), Louise Broman Mølbæk (lomolk@um.dk), Kristian Horsfeldt Jensen (krihje@um.dk)
Fra: Mette Bertelsen Scott (scober@um.dk)
Titel: Washington: Svar på høring, surrogatmoderskab. SIM ID nr.: 318090. (UM id: 1270814)
Sendt: 29-02-2016 19:53:23
Bilag: Bill Text - AB-1217 Surrogacy agreements..pdf; Eksempel, vederlag - Surrogate Mother Costs & Fees.pdf; Important Information for U.S. Citizens Considering the Use of Assistedpdf; Family Code Section 7960-7962.pdf;

Washington: Svar på høring, Surrogatmoderskab.

De legale forhold vedr. surrogatmoderskab i USA varierer fra stat til stat. Nogle stater tillader kommercielt surrogatmoderskab og har vedtaget ny lovgivning på området, mens andre nægter at anerkende indgåede surrogataftaler og enkelte stater stadig betragter indgåelse af kommercielle surrogataftaler som strafbart.

Californien:

Surrogatmoderskab er lovligt i Californien, men der skelnes mellem de to former for surrogatmoderskab: Gestationelt, hvor der ikke er en genetisk forbindelse mellem surrogatmoderen og barnet; og traditionelt, hvor surrogatmoderen er genetisk mor til barnet. Surrogatmoderskab er reguleret under [California Family Code Sections 7960-7962](#).

Ny lovgivning, [AB1217](#), vedr. aftaler for gestationelt surrogatmoderskab blev indført per 1. januar 2013. Den nye love har til hensigt at beskytte både surrogatmoderen, barnet og de intenderede forældre, og samtidig sikre lige rettigheder for alle intenderede forældre, uanset ægteskabsstatus, seksuel orientering og genetiske bånd til barnet. Loven er vedhæftet.

Traditionel surrogatmoderskab, hvor der er en genetisk forbindelse mellem surrogatmoderen og barnet, er ikke klart lovreguleret.

Kommercielle surrogataftaler:

Det er tilladt at indgå en kommerciel surrogataftale i Californien.

- **Domicil-/bopælskrav:** Der er ikke domicil-/bopælskrav til hverken surrogatmoderen eller de intenderede forældre. For at Californiens lov kan være den gældende i forhold til surrogataftalen, skal der dog være en beviselig forbindelse til staten, dvs. at barnet skal være undfanget og/eller en af parterne skal have bopæl i staten.

De fleste surrogatbureauer i Californien benytter kun surrogatmødre med californisk bopæl for at sikre at barnet ikke fødes i en stat, der ikke godkender Californiens fortolkning af det retlige forældreskab.

Idet et barn født i USA automatisk bliver amerikansk statsborger uanset forældrenes statsborgerskab, kan det være specielt attraktivt for udlændinge at indgå en surrogataftale i

Californien eller anden surrogatvenlig stat i USA. Dermed er der også en stadig stigende efterspørgsel fra udenlandske par efter surrogatmødre i Californien, herunder specielt fra Kina.

- **Godkendelseskrav:** Der er ingen lovmæssige godkendelseskrav til hverken surrogatmoderen eller de intenderede forældre, udover at begge parter skal være mindst 18 gammel for at kunne indgå en kontrakt.

Ifølge loven skal følgende krav opfyldes for at en surrogataftale er lovligt bindende:

1. Dato for aftalens indgåelse skal fremgå
 2. Identiteten på de genetiske forældre (med mindre det er anonyme donorer) skal fremgå
 3. Identiteten på de intenderede forældre skal fremgå
 4. Både rugemoderen og de intenderede forældre skal repræsenteres af en advokat
 5. Aftalen og underskrifter skal legaliseres
 6. Fertilitetsbehandling, befrugtning og overførsel af det befrugtede æg må ikke påbegyndes inden aftalen er underskrevet og legaliseret
- **Genetisk bånd:** Det er ikke et krav at der skal være et genetisk bånd mellem barnet og en af de intenderede forældre
 - **Vederlag:** De samlede udgifter beløber sig typisk til 90.000 - 120.000 USD. Heraf modtager surrogatmoderen typisk mellem 30.000 - 50.000 USD udbetalt i månedlige rater under graviditeten. Kompensationen stiger alt efter om hun tidligere har været surrogatmoder, om der er mere end et barn, m.m. En del af kompensationen sker typisk i form af dækning af udgifter til ventetøj og leveomkostninger i forbindelse med graviditeten. Derudover betales sygesikring under hele forløbet, med mindre surrogatmoderens egen forsikring dækker.

Ifølge loven må vederlaget ikke indbetales til surrogatagenturet, men skal administreres af en neutral part. Dette er for at beskytte både surrogatmoderen og de intenderede forældre i tilfælde af uoverensstemmelser under forløbet.

- **Barnets retlige forældre lige efter fødslen:** Det retlige forældreskab etableres ved en dom (*pre-birth order* eller *judgement of parentage*) på baggrund af surrogataftalen, som parternes advokater fremlægger i retten. Dette kan ske på forhånd, således at det retlige forældreskab træder i kraft lige efter fødslen.
- Efter barnets fødsel udstedes en fødselsattest hvorpå de intenderede forældres navne fremgår. Der er ikke behov for andre retslige skridt for at de intenderede forældre opnår retligt forældreskab.

Altruistiske surrogataftaler

Det er tilladt at indgå en altruistisk surrogataftale i Californien. De samme regler er gældende for kommercielle og altruistiske surrogataftaler.

Surrogataftaler indgået i udlandet

Det er muligt for de intenderede forældre at opnå retligt forældreskab til et barn født i udlandet på baggrund af en surrogataftale.

Forældreskab etableres som udgangspunkt ved en fødselsattest eller dom fra det land, hvor barnet er født, men for at det retlige forældreskab anerkendes fra fødslen, skal der være en genetisk forbindelse mellem barnet og den amerikanske forælder.

Ifølge det amerikanske Udenrigsministerium (U.S. Department of State), skal et barn født i udlandet have et *biologisk* bånd til den amerikanske forælder for at blive amerikansk statsborger fra fødslen (en amerikansk mor kan enten være den genetiske eller den gestationelle moder). Ved et barn født af en surrogatmoder, skal det genetiske bånd til de intenderede amerikanske forældre kunne bevises, f.eks. ved DNA test, for at der kan udstedes en amerikansk fødselsattest (en såkaldt Consular Report of Birth Abroad), som er påkrævet for at kunne få et amerikansk pas til barnet. U.S. Department of State advarer amerikanske statsborgere mod de problemer der kan opstå i forhold til statsborgerskab og rejsedokumenter på hjemmesiden: [Important Information for U.S. Citizens Considering the Use of Assisted Reproductive Technology Abroad](#) (vedhæftet).

Ovenstående er baseret på oplysninger fra U.S. Department of State og the Surrogacy Law Center i San Diego. Oplysninger vedr. vederlag er tilgængelige på diverse surrogatbureauers hjemmesider.

Washington / Mette Bertelsen Scott

METTE BERTELSEN SCOTT / SCOBER@UM.DK

VICE CONSUL

DIRECT 202-797-5334

ROYAL DANISH EMBASSY

3200 WHITEHAVEN STREET, NW / WASHINGTON, DC 20008

PHONE 202-234-4300

WWW.USA.UM.DK

FACEBOOK.COM/AMBWASHINGTON

SCANNET

10 MAR. 2016

Social- og Indenrigsministeriet
Kontor for Familier
Holmens Kanal 22
1060 København K

Att.: Specialkonsulent Neel Pryds Winkel

København, den 9. marts 2016

PSYKOLOGISK PRAKSIS -
MICHAEL KASTER

Michael Kaster
Autoriseret psykolog,
cand. psych.
Specialist i klinisk børne-
og voksenpsykologi (DP)

michael@kaster.eu
+45 2683 0101

Kompagnistræde 27, 2. sal
1208 København K

www.kaster.eu

Fraskrivelse af forældreskab ("juridisk abort")

Kære Neel Pryds Winkel

Som aftalt har jeg i de forgange uger med erfarne kolleger drøftet de børnefaglige perspektiver i relation til fædres ret til at fraskrive sig forældreskab ("juridisk abort"). Ingen har kunnet pege i retning af forskning, der specifikt belyser konsekvenserne af fædres ret til at kunne fraskrive sig forældreskabet. Jeg har, som nævnt i vores telefonsamtale, svært ved at forestille mig, at den forskning findes.

Det er mit klare indtryk, at der blandt mine kolleger er bred enighed om, at fædres ret til at fraskrive sig forældreskabet i langt de fleste tilfælde vil være uhensigtsmæssigt, set fra barnets perspektiv.

Det er klart, at der altid vil være enkeltager, hvor man kunne tænke, at barnet måske havde været bedre tjent med, at faderen havde fået mulighed for at fraskrive sig forældreskabet. Det vil typisk være de sager, som du også selv nævnte, hvor forældreskabet, fordi faren ikke ønskede det, igennem hele barnets barndom skaber særdeles svære konflikter og hvor barnet belastes i svær grad.

For langt de fleste mennesker er det afgørende at få viden om det biologiske ophav. Det er en del af identitetsdannelsen at vide, hvor man kommer fra; hvem man kommer af og gøre sig konkrete erfaringer med sine forældre og i nogen grad den øvrige biologiske familie. Til sammenligning: Når vi i Danmark tillader anonym sæddonation, kan det diskuteres om dette, set fra barnets perspektiv er hensigtsmæssigt. Samtidig kan man med anonym sæddonation ikke tale om, at barnet er blevet egentlig *afvist* af sin far, idet faren ikke ved, hvem barnet er, hvem moderen er – eller om hans sæd i det hele taget har kunnet gøre en kvinde gravid. Donorbørn er i udgangspunktet ønskebørn, hvilket – og det siger sig selv – er gunstigt for barnets udvikling og identitetsdannelse.

Hvis et barn *afvises* af en forælder, som det vil være tilfældet, hvis fædre får mulighed for at fraskrive sig forældreskabet, vil dette være til potentiel skade for barnet, fordi barnet alt andet lige vil bygge ind i sin udvikling, at det ikke var ønsket af den ene forælder. Og barnet vil kun meget vanskeligt kunne gøre sig konkrete erfaringer med sin far.

Der synes at være en vis parallel mellem adoptionsbørn og de børn, som måtte komme til at opleve, at deres fædre fraskrev sig forældreskabet. Langt de fleste børn, der afgives til adoption, er ikke uønskede af deres forældre følelsesmæssigt. Men deres forældre formår

**PSYKOLOGISK PRAKSIS -
MICHAEL KASTER**

Michael Kaster
Autoriseret psykolog,
cand. psych.
Specialist i klinisk børne-
og voksenpsykologi (DP)

michael@kaster.eu
+45 2683 0101

Kompagnistræde 27, 2. sal
1208 København K

www.kaster.eu

af en eller anden grund ikke at tage tilstrækkeligt godt vare på dem. Til trods for at børnene oftest ikke er uønskede, er det erfaringen, at de kan opleve følelser af afvisning. Eller i hvert fald undren over, at deres forældre fraskrev sig forældreskabet. Dertil kommer, at disse børn oftest fratages muligheden for at gøre sig konkrete erfaringer med deres biologiske forældre.

Skulle man give fædre ret til at fraskrive sig forældreskabet, er det vurderingen, at man skal søge til adoptionsforskningen for at se, hvordan bortadoptererede børn klarer sig med den afvisning, de har "i bagagen", således at man kan sætte de bedst mulige rammer op omkring det barn, hvis far har fraskrevet sig forældreskabet.

Det særligt vanskelige ved at give fædre ret til at fraskrive sig forældreskabet, er at barnet, såfremt det kommer til verden, ikke sjældent vil bo i samme by eller i samme område. Faren kender moren og omvendt. Faren vil kunne se sit barn på gaden. Det kan ikke sammenlignes med hverken adoptivbørns eller donorbørns situation. Der vil være mange muligheder for, at fraskrivelsen af forældreskabet ikke vil kunne holde i praksis, hvilket vil kunne skabe betragtelige konflikter mellem forældrene og mellem forældrene og barnet, hvilket utvivlsomt vil være til stor belastning for barnet. Her kan vi trække på forskningen fra det familieretlige område (eksempelvis højkonfliktsager vedrørende samvær).

Man kan naturligvis argumentere for, at det påtvungne forældreskab ikke nødvendigvis fritager barnet fra farens afvisning. Men det er vurderingen, at det må være i de sjældne tilfælde, at en far – før barnets fødsel – kan vide sig sikker på, at han vil afvise barnet for bestandigt. Giver en far mulighed for at fraskrive sig forældreskabet, levnes der formelt set ingen vej tilbage, hverken for faren eller for barnet. Det vil få betragtelige følger for barnet, hvis en far i affekt, i en følelsesmæssig krise, afskriver sig sit forældreskab.

Grundlæggende er det den psykologfaglige vurdering, at ethvert barn har *ret* til og bedst af at gøre sig konkrete erfaringer med sine forældre, i mange tilfælde også i situationer, hvor en far i udgangspunktet ikke har ønsket at være far. Selv når børn anbringes i plejefamilier, etableres der som hovedregel et samvær med de – ofte meget dårligt fungerende – biologiske forældre, fordi vi ved, at dette "kendesamvær" har betydning for barnets udvikling og identitetsdannelse.

Ovenstående var, hvad jeg kunne nå at bidrage med for nu. Hvis du har spørgsmål, er du naturligvis velkommen til at kontakte mig.

Med venlig hilsen

f/Dansk Psykolog Forenings Selskab for Børnesagkyndige

Michael Kaster
Formand

Note: Det faglige indhold er blevet til med hjælp fra psykolog og børnesagkyndig Rikke Schwartz, psykolog og børnesagkyndig Martin Morsing, gruppen af børnesagkyndige psykologer, tilknyttet Københavns Byret og Østre Landsret, samt Styrelsen for Selskab for Børnesagkyndige.

www.sim.dk